APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

POEZIA

revistă de cultură poetică/ trimestrial
nr. 2 (88)/ vară 2019

Tema numărului

POEZIE ŞI METEMPSIHOZĂ

Vară 2019

Editor: FUNDAŢIA CULTURALĂ POEZIA
Număr apărut cu sprijin de la bugetul local

REDACŢIA:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ŞEF: Marius CHELARU
REDACTORI: Emanuela ILIE, Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACŢIE: Doina BUCIULEAC, Mariana IRIMIŢĂ

COLEGIUL:
Lucian ALEXIU (Timişoara)
Leo BUTNARU (Chişinău)
Dragoş COJOCARU (Iaşi)
Chiril COVALGI (Rusia)
Ioan HOLBAN (Iaşi)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Miron KIROPOL (Franţa)
Carmelia LEONTE (Iaşi)
Güner AKMOLLA (Constanţa)
Mihaela MOSCALIUC (SUA)
Mircea PLATON (Iaşi)
Mircea M. POP (Germania)
George POPA (Iaşi)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Pristina)
Andrei ZANCA (Germania)
Michael WATERS (SUA)

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: ISSN 1582-0890
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iaşi
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: *poezia95@yahoo.com*
www.poezia.usriasi.ro

RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI

ABONAMENTE pe adresa **REDACŢIEI** sau în **contul** revistei
(cu condiţia expedierii pe adresa revistei a documentului de plată precum şi a adresei poştale complete unde să fie expediată revista).
Costul unui exemplar este 9 lei. Costul unui abonament anual este 36 lei + taxe postale.

Tipărit la **BLUE SIM & CO**

SUMAR

Cassian Maria SPIRIDON – *Poezia ca anamnesis* **/ 5**

„BUCAREST-PARIS, HUIT LIVRES DE POÉSIE POUR LA FRANCE"
convorbire cu editorul şi poetul **Nicolae TZONE** / **27**

POEME de: Sterian VICOL (36), Ion DUMBRAVĂ (37), Virgil DIACONU (39), Mihai MERTICARU (44), Petruş ANDREI (46), Gabriela PACHIA (48), Mihaela AIONESEI (51), Liliana RUS (54), Doina GURIŢĂ (57), Dan MOISII (59), Daniel MUREŞAN (61), Giuseppe MASAVO (64), Constantin BOBOC (67), Petre SOLONARU (68), Cornelius DRĂGAN (70), Tudor LIŢCANU (72)

INVITAŢI AI CENACLULUI UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA – FILIALA IAŞI: Daniela-Irina STADNICIUC / **76**

POEME DE LA CENACLUL SCHENK / 79
Radu CHIOREAN, Ion SORESCU, Doina BEZEA, Daniela SORIAN, Petre Ion STOICA, Eduard Filip PALAGHIA, *Mihai HORGA, Camelia BUZATU,* Silvana ANDRADA, *Mitică HORLACI,* Ana PODARU, Oana FRENŢESCU, Steluţa CRĂCIUN, Neagu COSTEL, Dora PASCU, Angela Irina GHINTUIALĂ, Lorena CRAIA, Evelyne Maria CROITORU, Neagu COSTEL, Ovidiu OANA-PÂRÂU

AUTORI DIN REPREZENTANŢA BOTOŞANI
A UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA – FILIALA IAŞI / 91
Gabriel ALEXE, Nicolae CORLAT, Gellu DORIAN, Vasile IFTIME, George LUCA, Stelorian MOROŞANU, Dumitru NECŞANU, Mircea OPREA, *Vlad SCUTELNICU,* Petruţ PÂRVESCU, Cristina PRISACARIU ŞOPTELEA, Victor TEIŞANU

POEZII DE IERI PENTRU AZI / 123

ARTE POETICE LA ROMÂNI: Udrişte NĂSTUREL – *Despre dărnicie* **/ 124**

POEME ROMÂNEŞTI de: Vasile ALECSANDRI (126), Mihai EMINESCU (129), Nichita STĂNESCU (137), Emil BRUMARU (139), Nicolae COANDE (140), Lucian ALEXIU (140), Marin IFRIM (144), Eugen DORCESCU (146), Irina Lucia MIHALCA (150), Marcel MIRON (151), Marius CHELARU (154), Cassian Maria SPIRIDON (155)

Traduse de: Aug. CLEVEL, Domenico MUTI, Constanţa NIŢĂ, Mircea M. POP, Joachim SCHWIETZKE, Alina ASTALUŞ, Dagmar Maria ANOCA, Jean PONCET

Marius CHELARU – *BIBLIOTECA HAIKU* **/ 158**

P O E Z I E de: Heinrich HEINE (166), Friederike KEMPNER (166), Friedrich HAUG (167), LEE Kuei-Shien (168), Antonio SPAGNUOLO (169), Luca CIPOLLA (175), Arian LEKA (177), Ahmed ADA (181), Emine ERBAŞ (182), Özkan MERT (183), Osman BOZKURT (184), Harun SARIGÜL (185), Niels HAV (188)

În românește de: Mircea M. POP, Elena Liliana POPESCU, Geo VASILE, Ardian-Christian KUCIUK, Niculina OPREA, Güner AKMOLLA, Valeriu STANCU

P O E Z I E ŞI M E T E M P S I H O Z Ă

Daniela ANDRONACHE – *Creație și metempsihoză în Cărțile profetice – Cei patru Zoa ai lui William Blake* **/ 190**

Diana Dobrița BÎLEA – Walt Whitman: *„De vreți să mă găsiți de-acum încolo,/ căutați-mă sub tălpile voastre"* **/ 194**

ESEU

Daniel ONACA – *Jocul cu măști ca tehnică de agrăire sau melancolie și critică socială în poezia Kristinei Lugn* **/ 198**

Radu ŞERBAN – *Supraviețuire prin cuvântul scris* **/ 205**

C R O N I C I ŞI R E C E N Z I I

Marius CHELARU – *Biblioteca de poezie* **/ 218**

Mihai CIMPOI – *Elegii pentru vindecarea de moarte* ***/ 224***

Constantin HREHOR – *Golgotă gemând sub o pădure de cruci* **/ 226**

Catinca AGACHE – *Mihaela Aionesei – un poet sensibil și profund din Curbura Carpaților* **/ 227**

Lina CODREANU – *Poemele marine ale lui Vitalie Răileanu* ***/ 230***

Dușița RISTIN – *Tărâmul Poeziei, între Răsărit și Amurg* **/ 233**

Livia ANDREI – *Clipa cea Mare* **/ 236**

Diana DOBRIȚA BÎLEA – *Testimoniu al unei călătorii cathartice* **/ 238**
Gheizere lirice **/ 241**

Marina CUȘA – *Roua anilor lui Daniel Onaca* / **244**

ÎN S E M N Ă R I: Florentina NIȚĂ – *POEZIA DIASPOREI (XI). O antologie, un îndemn, o bucurie* / **245**

Carmelia LEONTE – *Prima verba* **/ 248**

Mihai EMINESCU – *Cărțile* **/ 250**

Cassian Maria SPIRIDON

Poezia ca anamnesis

Căci toţi se nasc spre a muri/ Şi mor spre a se naşte.
Luceafărul, Mihai Eminescu

Termenul iniţial folosit de greci şi care definea renaşterea, transmigrarea sufletului, a fost *palingenesia, metempsyhosis* apare mult mai tîrziu (apud Francis E. Peters, *Termenii filosofiei greceşti*, Humanitas, 1993). *Dicţionarul de filozofie şi logică*, (Antony Flew, Humanitas, 2006) la *metempsihoză*, în primul paragraf consemnează: „Ideea, întâlnită în buddhism şi în alte religii ce-şi au obârşia pe subcontinentul indian, că sufletele noastre au trăit anterior în corpurile altor oameni sau în corpurile unor animale şi că după moarte se vor reîncarna după o vreme în alte corpuri de oameni sau de animale".

Între primii la care este prezentă nemurirea şi transmigrarea sufletului sînt vechii egipteni, unde Matt, echivalent al adevărului şi dreptăţii, este de origine divină şi în opinia egiptologului danez Axel Volten *în toată lumea există un echilibru între lumină şi întuneric, între cald şi rece, între bine şi rău. Acest echilibru este dirijat de legea divină, Maat, care porunceşte ca orice acţiune rea să fie pedepsită de nemesis-ul divin.*

Şi tot cercetătorul danez concluzionează: „şederea sufletului omului mort ca astru în cer nu este eternă. Este necesar ca el să se întoarcă pe pămînt cînd este consumată..." (apud Constantin Daniel, *Gîndirea egipteană antică în texte*. Editura Ştiinţifică, 1974).

În doctrina teologică egipteană sufletului spiritual i s-a dat nume de *ba* şi este reprezentat printr-o pasăre cu cap de om, deci, cum subliniază Constantin Daniel, o fiinţă fantastică ce putea să zboare departe de lumea aceasta, adică în cer. Totodată, recunoscutul orientalist remarcă: „Egiptenii au rămas mult timp fideli credinţei că atît ritualurile magice cit şi împlinirea regulilor etice cuprinse în ceea ce ei numeau *Maat* erau necesare răposatului pentru a fi mîntuit şi a obţine nemurirea".

Interesul egiptenilor pentru obţinerea nemuririi a rămas o constantă, o nemurire nu doar a sufletului, ci şi a trupului, cît mai bine mumificat tocmai în acest scop. Herodot consemnează în *Istorii*: „Tot egiptenii sînt aceia care vorbesc primii despre acea învăţătură: (anume că) sufletul omului este nemuritor şi că odată cu pieirea trupului el intră în altă vietate, care se naşte întruna din nou. Iar după ce s-a perindat, trecînd pe rînd prin toate animalele – cele de uscat, cele din mare şi cele într-aripate –, intră din nou în trupul unui om care se naşte. Şi această

peregrinare ciclică a sufletului se petrece într-un răstimp de trei mii de ani. De această învăţătură s-au folosit unii dintre greci – fie mai înainte, fie mai tîrziu –, ca şi cum ar fi fost a lor proprie. Numele acestora le cunosc, dar nu m-apuc să le scriu aici". (*Filosofia greacă*, vol., partea a 2-a, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, 1979)

În paralel, doctrina reîncarnării este o constantă încă de la cele mai vechi *Upanişade*, primele scrieri ale gîndirii hinduse. Citim în *Cultura şi filosofia indiană în texte şi studii* (1) a lui Teofil Simenschy (Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, 1978): „Hinduşii nu s-au mărginit numai să constate puterea destinului, ca grecii, sau să-i opună voinţa, şi-n special fapta, ca romanii. Pe ei i-a preocupat foarte mult şi următoarea problemă: De ce unora le merge bine, cu toate că nu merită şi cu toate că sînt răi: iar alţii sînt nefericiţi, deşi sînt buni, inteligenţi şi activi?

La această întrebare, la care n-au putut răspunde nici grecii, nici romanii, răspunde învăţătura hindusă despre *karman.* Cuvîntul acesta înseamnă în acelaşi timp «faptă» şi «destin». *Karman* este fapta ale cărei urmări se succedă de-a lungul renaşterilor. Fiecare om trebuie să culeagă roadele faptelor sale şi se renaşte după nivelul faptelor pe care le-a săvîrşit în vieţile anterioare. Iată de pildă ce găsim în *Mahabharata*:

«Altul se foloseşte de averea celui mort; păsările şi focul devorează corpul său; numai cu două lucruri trece el pe lumea cealaltă: cu faptele sale bune şi cu cele rele, care-l însoţesc veşnic».

«Prietenii, rudele şi fiii părăsesc pe mort şi se întorc acasă, cum se depărtează păsările de la copacii fără flori şi fără fructe; însă fapta pe care a săvîrşit-o el însuşi îl urmează şi după ce a fost pus pe rug».

Chiar şi fericirea din cer nu e veşnică. După ce s-a terminat *karman*, omul trebuie să coboare iarăşi pe pămînt şi să înceapă o nouă existenţă…

Astfel sufletul trebuie să treacă prin nenumărate corpuri, călătorind de-a lungul veşniciei prin forme mereu superioare sau inferioare, potrivit cu faptele pe care le-a săvîrşit mai înainte. Înşişi zeii sînt muritori, căci ei nu sînt decît o parte din sistemul existent al unei lumi menite să piară. Mii şi mii de zei au apărut şi au dispărut în valurile timpului; căci timpul e mai presus de zei.

Această călătorie a sufletului dintr-un corp într-altul este obîrşia tuturor relelor. Prin ea se explică toată suferinţa, inegalitatea soartei şi deosebirile de caracter din lumea aceasta. Chiar geniul, talentul, superioritatea înnăscută, nu sînt decît rezultatul unor deprinderi şi aptitudini formate şi dezvoltate în decursul a nenumărate existente anterioare. Tot astfel suferinţele de tot felul şi viţiile sînt urmările faptelor săvîrşite de suflet în corpuri anterioare; aceste fapte au asupra sufletului o putere de neînvins.

Astfel sufletul are de suportat numai urmările propriilor sale fapte. El e purtat încoace şi încolo pe oceanul de renaşteri în voia unei puteri pe care el singur a pus-o în mişcare, dar împotriva căreia nu mai poate lupta, fiindcă acţiunea acestei puteri atîrnă de faptele săvîrşite în trecut. «Pe acestea sufletul nu le poate schimba şi nici măcar nu-şi mai reaminteşte de ele»".

Poetul, cînd îşi transcria gîndul în poem, pare a comunica direct prin sufletul său cu vieţile anterioare şi/ sau viitoare în care acesta şi-a aflat un trup.

Teofil Simenschy sintetizează viziunea budiştilor indieni: „Budiştii spun că obîrşia tuturor suferinţelor este *dorinţa* şi o numesc *setea,* care conduce de la o existenţă la alta. Această călătorie neîntreruptă, numită *samsara*, este oceanul, pe ţărmul opus al căruia se întrezăreşte *nirvana.* Cuvîntul acesta înseamnă: stingerea flăcării vieţii, liberarea finală de renaşteri şi contopirea cu sufletul universal sau Brahma".

Heinrich Zimmer, în *Mituri şi simboluri în civilizaţia indiană* (Humanitas, 1994), vorbind despre *Mitologia lui Vishnu*, precizează: „Spiritul indian asociază idei precum «tranzitoriu, pururi schimbător, insesizabil, veşnic recurent», cu «irealitate», şi, invers, «nepieritor, neschimbător, constant şi etern», cu «realul». Atîta timp cit experienţele şi senzaţiile al căror flux străbate conştiinţa unui individ rămîn neatinse de orice viziune dilatantă şi devalorizantă, creaturile pieritoare care apar şi dispar în ciclul nesfârşit al vieţii (*samsāra*, ciclul renaşterii) sînt privite de el ca absolut real din momentul cînd li se recunoaşte caracterul trecător, ele ajung să pară aproape ireale – o iluzie sau un miraj, o amăgire a simţurilor, scornirea dubioasă a unei conştiinţe prea mărginite şi prea egocentrice, înţeleasă şi trăită în acest fel, lumea este Māyā-maia, «din materia Māyā». Māyā înseamnă «artă»: aceea prin care sînt produse un obiect, o aparenţă.

Substantivul *Māyā* se înrudeşte etimologic cu «măsură». El este format din rădăcina *mă,* care înseamnă «a măsura sau a desfăşura (ca, de pildă, planul de bază al unei clădiri sau contururile unei figuri); a produce, a da formă sau a crea; a etala». *Māyā* este măsurarea, sau crearea, sau etalarea de forme; *Māyā* este orice iluzie, truc, artificiu, amăgire, scamatorie, farmec sau lucrare vrăjitorească; o imagine sau apariţie iluzorie, nălucă, amăgire a văzului; *Māyā* este de asemenea orice truc diplomatic sau artificiu politic menit să amăgească. *Māyā* zeilor este puterea lor de a îmbrăca diverse forme, desfăşurîndu-şi după voie variatele aspecte ale esenţei lor subtile…

Māyā e Existenţa: atît lumea de care sîntem conştienţi, cît şi noi înşine care sîntem cuprinşi în mediul înconjurător aflat în dezvoltare şi distrugere, dezvoltîndu-ne şi dizolvîndu-ne la rîndul nostru. În acelaşi

timp, Māyā reprezintă puterea supremă care generează şi însufleţeşte desfăşurarea formelor: aspectul dinamic al Substanţei Universale. Astfel, ea este totodată efect (fluxul cosmic) şi cauză (forţa creativă). Sub acest din urmă aspect, ea este cunoscută ca Shakti, «Energie cosmică»...

Māyā-Shakti este personificată ca latura cosmic-protectoare, feminină şi maternă a Fiinţei Supreme, şi ca atare simbolizează acceptarea spontană şi iubitoare a realităţii tangibile a vieţii, îndurînd suferinţa, sacrificiul, moartea şi privaţiunile care însoţesc orice experienţă a tranzitoriului, ea afirmă, este, reprezintă şi se bucură de delirul formelor manifestate. Ea este bucuria creatoare a vieţii; ea însăşi este frumuseţea, miracolul, ademenirea şi seducţia lumii vii".

Orice întrupare lirică îşi are un punct de sprijin în Māyā ca Existenţă, este energia din care se nutreşte creaţia, izvorul de la care poetul îşi regenerează continuu inspiraţia.

Tînărul rămase tăcut din respect pentru tatăl său. Dar cînd regele stărui mai departe şi-l îndemnă necontenit, Kāmadamana îi răspunse: «Dragă tată, îmi însuşesc purtarea pe care mi-o arată numele meu. Mi-a fost revelată puterea divină a lui Vishnu, care ne susţine şi ne ţine ca într-o plasă atît pe noi, cît şi toate cele ce sînt pe lume»...

«Iubite tată, spuse tînărul, am trecut prin mii de vieţi. Am suferit moartea şi bătrâneţea de multe sute de ori. Am cunoscut unirea cu soţiile şi pierzania. Am existat sub chip de iarbă şi de tufe, de liane şi de arbori. M-am mişcat printre vite şi animale de pradă. De multe sute de ori am fost brahman, femeie, bărbat. M-am împărtăşit din binecuvântarea lăcaşelor cereşti ale lui Shiva; am trăit printre nemuritori. Într-adevăr, nu e nici un fel de fiinţă, nici chiar supraomenească, a cărei formă eu să nu o fi îmbrăcat de mai multe ori; am fost demon, spiriduş, paznic al comorilor pământeşti; am fost spirit al apelor fluviilor; am fost prinţ ceresc; am fost şi rege printre şerpii-demoni. De fiecare dată cînd cosmosul a dispărut spre a fi sorbit din nou în esenţa fără formă a Divinului, am dispărut şi eu; iar cînd universul şi-a făcut din nou apariţia, am reapărut şi eu într-o fiinţă, spre a trăi o nouă serie de renaşteri. În repetate rînduri am căzut pradă amăgirilor existenţei, şi totdeauna atunci cînd mi-am luat o soţie.

Dă-mi voie să-ţi povestesc, continuă tînărul, ceva ce mi s-a întâmplat în timpul penultimei mele întrupări. Numele meu în timpul acestei existenţe era Sutapas, «Cel-Ale-Cărui-Austerităţi-sînt-Bune»; eram ascet. Şi fierbintea mea credinţă în Vishnu, Stăpînul Universului, mi-a atras bunăvoinţa sa. Încîntat de felul în care îmi împlinisem numeroasele-mi legăminte, el mi s-a arătat în faţa ochilor mei trupeşti, călare pe Garuda, pasărea cerească. «Îţi fac un hatîr», spuse el. «Orice doreşti ţi se va împlini»".

Visul şi solicitarea lui Kamadomana erau de a înţelege de neînţelesul, a înţelege Māyā Stăpînului Universului. Acesta-i răspunde: „Nimeni nu-mi poate înţelege Māyā. Nimeni nu mi-a înţeles-o vreodată. Nu va exista nicicînd cineva în stare să-i pătrundă taina".

E întocmai cum ai cere poetului să-ţi prezinte şi lămurească prin ce miracol şi-a scris poezia. De unde şi cum i-au venit acele şiruri, adeseori inegale, în care se îmbracă poemul!

Pentru a urca la starea de înger se impune cîştigarea însuşirilor necesare. O cale pare a fi îmbunătăţirea sufletului printr-un lung şir de reîncarnări, cu fiecare lărgindu-ne mai mult cîmpul Cunoaşterii. Calea este lămurită în *Cartea a patra* din *Bhagavat-gîta* (traducerea Sergiu Al. George, *Filosofia indiană în texte*, Editura Ştiinţifică, 1971). *Această yoga nepieritoare* a fost explicată de Bhagavat lui Vivasavat, care, la rîndu-i a transmis-o lui Manu, iar ultimul lui Ikşvaku: „Astfel, sacrificiile împlinite în gura lui Brahman sînt felurite; cunoaşte-le ca fiind născute din faptă; cunoscînd aceasta, te vei elibera.

Sacrificiul Cunoaşterii este mai bun decît cel material, o tu care-ţi distrugi duşmanii; toate faptele se desăvîrşesc în întregime în Cunoaştere.

Să ştii că prin supunere respectuoasă, întrebări lămuritoare şi slujindu-i pe cei care văd adevărul şi au Cunoaşterea, ei ţi-o vor dezvălui [şi ţie].

Aflînd-o, nu vei mai cădea din nou în tulburare, o fiu al lui Pāndu; toate fiinţele le vei vedea în Sinele [tău] şi deci, în mine.

Chiar de-ai fi cel mai păcătos dintre toţi păcătoşii, vei trece dincolo de toată această suferinţă, cu corabia Cunoaşterii.

Precum focul aprins face cenuşă din vreascuri, aşa şi focul Cunoaşterii face din toate faptele cenuşă.

Nu există aici [pe pămînt] un instrument purificator asemănător Cunoaşterii; pe aceasta o găseşte singur, în Sinea lui, cu timpul, cel desăvîrşit în yoga.

Cel cu credinţă dobîndeşte Cunoaşterea, năzuind spre ea cu simţurile stăpînite; dobîndind Cunoaşterea, ajunge repede la pacea supremă.

Cel lipsit de Cunoaştere şi credinţă, cu îndoiala în suflet, piere; cel cu îndoiala în suflet nu are parte nici de lumea aceasta, nici de cealaltă şi nici de fericire.

Pe cel stăpîn al Sinelui, care prin yoga a renunţat la fapte, şi prin Cunoaştere şi-a tăiat îndoiala, [pe acela] o Dhananjaya. faptele nu-l[mai] înlănţuiesc".

Urmînd întocmai această cale se întrerupe *samsara* (definită în *Dicţionarul religiilor*, autori Eliade şi Culianu, Humanitas, 1993, astfel: metensomatoza (încarnarea unui suflet preexistent în corpuri noi), în

hinduisul tradiţional, acceptată în chip paradoxal de budism. Concepută ca negativă. De-a lungul istoriei religioase indiene apar diverse metode ascetice şi/ sau mistice de dobîndire a eliberării (*moksa*) din legăturile karmice care reiterează descinderea sufletului în noi corpuri".

Cartea a V-a din Bhagavat-gîta prezintă *Yoga renunţării*, unde sînt prezentaţi paşii stingerii în Brahman: „Cel care poate în această lume, înainte de a se elibera de trup, să-şi stăpînească zbuciumul născut din dragoste şi ură, acel om este unit şi fericit.

Numai cel care are fericirea lăuntrică, bucuria lăuntrică, precum şi lumina lăuntrică, acel yogin devenit [una cu] Brahman, ajunge la stingerea în Brahman *(brahmanirvăna).*

Dobîndesc stingerea în Brahman, Rsii cu păcatele şterse, cu îndoiala tăiată, stăpîni pe ei, bucuroşi de binele tuturor fiinţelor.

Pentru asceţii eliberaţi de dragoste şi ură, cu mintea stăpînită, cunoscători ai Sinelui, stingerea în Brahman există [pretutindeni] în jurul [lor]".

În cartea a VI-a, *Yoga concentrării*, Bhagavat arată care sînt mijloacele atingerii stingerii supreme – *nirvāna*; definit în dicţionarul amintit: „cuvînt sanscrit a cărui etimologie e nesigură; în budism, termenul desemnează condiţia inefabilă a Spiritului Treaz şi e opus lui *samsāra,* ciclul reîntrupărilor. În acest sens, *nirvāna* este abolirea a tot ce are legătură cu lumea fenomenală şi nu poate avea o descriere pozitivă".

Citim într-o antologie de poezie sanscrită (traducere: Ion Larian Postolache şi Charlotte Filitti, Albatros, 1973), poemul *Conjuraţie împotriva morţii*, preluat din *Atharva veda*, unde la final se spune: „Această lume/ Frumos zămislită,/ De nici un zeu istovită,/ Să-ţi fie cea mai iubită,/ Şi oricărei morţi/ Vei fi fost hărăzit/ De cînd te-ai ivit,/ Omule,/ Poruncescu-ţi aci:/ Nu muri,/ Decît mai tîrziu/ La anii părului coliliu!" Cel care face această conjuraţie, repetă la finalul strofelor, de cîteva ori: „Eu cu vorba dibace/ Îţi aduc mîntuire şi pace.

Ce alta face poetul în suflete şi inimi cu poezia sa: *aduce mîntuire şi pace*.

Semnificativ este şi citatul la care apelează Theofil Simenschy, din *Brahadaranyaka-Upanişad*, Cartea a IV-a, 2-5 (publicată integral la Editura Ştiinţifică, 1993, în volumul *Cele mai vechi Upanişade*, în traducerea lui Radu Bercea) Aici vom apela la traducerea sanscritologului ieşean cu mult mai limpede pentru cititorul obişnuit: „Sufletul este înzestrat cu cunoaştere. De el rămîn lipite cunoştinţele şi faptele, experienţele vieţii de mai înainte. După cum meşterul ia o bucată de aur şi face din ea altă formă, cu totul nouă şi mai frumoasă, tot astfel sufletul, după ce a lepădat corpul şi s-a eliberat de neştiinţă, îşi face o formă în totul alta, şi mai frumoasă, aceea a unui spirit strămoşesc, a unui gandharva, a unui brahman, a unui

zeu, a unui om sau a oricărei ființe... După faptele pe care le-a săvîrşit, după felul cum s-a purtat, aşa devine el; cine a făcut bine, se renaşte ca ființă bună; cine a făcut rău, ca ființă rea. El devine bun prin fapta bună şi rău prin fapta rea. De aceea se spune:

Omul e zidit pe lumea aceasta în întregime din dorință; şi după cum îi e dorința, aşa e şi hotărîrea sa; şi după cum îi e hotărîrea aşa săvîrşeşte el fapta; şi după cum săvîrşeşte fapta, aşa îi este şi soarta".

Este cunoscută doctrina orfică în care trupul (σώμα) este mormîntul (σήμα) sufletului, care implicit rezultă că este partea nemuritoare a alcătuirii noastre.

La această aserţiune face, nu o dată, Platon trimitere în dialogurile sale. Cea mai explicită o aflăm în *Cratylos* (sau *Despre dreapta potrivire a numelui*): „Unii spun că trupul [σώμα] este «mormântul» [σήμα] sufletului, ca şi cum acesta ar fi îngropat în corpul prezent; şi, deoarece trupului i se transmit semnificaţiile dorite de suflet, şi din acest motiv a fost numit pe bună dreptate *sema* [σήμα, «semn»]; părerea mea este că în special, adepţii lui Orfeu i-au dat această denumire, ca şi cum sufletul şi-ar lua pedeapsa pentru cele ce este nevoit să ispăşească, avînd trupul drept înveliş, ca să se menţină la adăpost, întocmai ca într-o carceră" (Vol I, Partea I – *Filosofia greacă pînă la Platon*).

În *Mărturiile doxografice* despre biografia şi doctrina lui Pythagoras (susţinător al transmigrării sufletului, ca unul ce a ucenicit pe lîngă sacerdoţii Egiptului), adunate în partea a II-a din primul volum, *Filosofia greacă pînă la Platon*, este citat Theal. Arithm. Din Anatolias: „Androkydes pythagoricul, cel care a scris lucrarea *Despre simboluri,* Eubulides, tot un pythagoric, Aristoxenos, Hippobotos şi Neanthes – care au consemnat elementele tradiţiei referitoare la acest bărbat – ne spun că metempsihozele întîmplate filosofului se petrecură în decurs de 216 ani. După ce a trecut acest număr de ani, Pythagoras ajunse la *palingeneză* şi a retrăit ca şi cum, după cea dintîi rotaţie a ciclului si întoarcere a cubului numărului şase, psihogonic, (fiind acesta capabil de a reveni la poziţia iniţială în virtutea naturii sale sferice), prin asemenea potriviri, el ar fi obţinut altă perioadă a vieţii regenerate...

Pythagoras era contemporan cu toţi aceştia. Se mai povesteşte că după ce Cambyses cucerise Egiptul, Pythagoras fusese luat prizonier acolo, pe cînd tocmai îi frecventa pe sacerdoţi. Şi mutîndu-se apoi la Babilon, a fost iniţiat în misteriile barbare la vremea cînd domnia lui Cambyses coincidea cu tirania lui Polycrates, de care fugise filosoful şi trecuse în Egipt. Dacă vom scădea aşadar de două ori numărul de ani al acestui ciclu (ceea ce înseamnă de două ori 216 ani), ne mai rămîn 82 de ani pentru durata vieţii sale".

Diogenes Laertios, în cartea sa *Despre viețile și doctrinele filosofilor* (traducere C.I. Balmuș, Polirom, 1997) notează în Cartea a VII-a, capitolul I: „Heraclides din Pont ne spune că Pitagora povestea despre sine că odinioară a fost întrupat în Aithalides și era socotit ca fiul lui Hermes; acesta i-a adus la cunoștință că poate cere orice dar va voi, afară de nemurire. El îi ceru să păstreze, în viață și în moarte, amintirea celor ce i s-au întîmplat. De aceea, cît era în viață putea să-și amintească orice și după ce a murit și-a păstrat aceeași ținere de minte. După aceea, în cursul timpului, sufletul lui a trecut în Euphorbos și a fost rănit de Menelaos. Și Euphorbos spunea că fusese altădată Aithalides și că obținuse acest dar de la Hermes; apoi povestește rătăcirile sufletului lui prin diverse corpuri, în cîte plante și animale a intrat și tot ce-a suferit în Hades și toate cîte au de îndurat acolo celelalte suflete. Cînd Euphorbos muri, sufletul său se incarna în Hermotimos și acesta, dorind să dovedească veracitatea celor spuse, se duse la templul lui Apollo de la Branchiclai, unde identifică scutul pe care Menelaos, în călătoria lui de întoarcere acasă, îl dedicase lui Apollo, spunea el; scutul era acum așa de putrezit, încît nu mai rămăsese decît personajul de fildeș care-l acoperea. După ce Hermotimos muri, sufletul lui deveni Pyrrhos, pescar din Delos, care-și amintea și el de toate, cum a fost mai întîi Aithaiides, pe urmă Euphorbos, pe urmă Hermotimos și pe urmă Pyrrhos. După moartea lui Pyrrhos, el deveni Pitagora, care-și amintea toate faptele menționate”.

De reținut, cu adevărat important pentru Pythagoras, ca un cunoscător al metempsihozei, era *să poată păstra memoria celor întîmplate*. Un dar de care poeții în marea lor majoritate au parte, unii mai îmbelșugat, alții mai cu măsură sau mai deloc. Astfel nu s-ar explica de ce unii sînt mai inspirați decît alții.

Tot Phytagoras este susținător al *timpului ciclic* (eterna revenire), cum rezultă din elementele de doctrină prezentate în *Filosofia greacă pînă la Platon*, unde în capitolul *Astronomie și numere stihiale*, paragraful 72, citim: „Ar putea cineva să stea la îndoială dacă timpul în devenirea sa este același, cum susțin unii sau dacă nu (ar fi identic), mai ales atunci cînd s-ar încrede în pythagorei. De s-ar nimeri în așa fel încit să revină [mereu] aceleași, întîmplări după număr și eu atunci voi cuvînta din nou cu bagheta în mînă pentru voi cei așezați la fel în jurul meu – cum sînteți acum – și celelalte vor fi asemenea, rînduite în același chip, toate așa cum se află în prezent și se va considera cu temei că timpul este același. Căci mișcarea fiind una singură și aceeași, ceea ce vine mai înainte și ceea ce vine ulterior, din multele întîmplări identice, nu este decît unul și același lucru și există un număr al acestora. Toate deci sînt aceleași, astfel încit și timpul [este identic întru totul cu sine însuși]”.

Despre eterna reîntoarcere, despre ciclicitatea timpului vorbeşte Nietzsche în filosofia sa, ca subiect fundamental în *Aşa grăit-a Zarathustra* (în paranteză fie spus, Zarathustra i-a fost maestru lui Pythagoras) temă comentată de Martin Heidegger în *Despre eterna reîntoarcere a aceluiaşi*.

Între cei mai importanţi pythagoreici îl aflăm pe Empedocles, poetul filosof, pentru care *Neikos* (ura) şi *Philia* (iubirea) sînt într-o permanentă confruntare, primul distruge mereu opera celuilalt. Asistăm prin intermediul *Necesităţii* la schimbarea din Unu în multe, prin intervenţia *Neikos*-ului, şi întoarcerea multului în Unu, graţie *Philiei*, sufletul pribegind pe *truditele cărări ale vieţii*, sub varii întrupări. Versurile din fragmentul 115 rezumă balansul dintre cele două principii:

„Este o sentinţă a Necesităţii, o hotărîre
Veche şi veşnică, de zei votată şi pecetluită
Cu jurăminte grozave, dacă vreunii-şi pătează
Membrele dragi cu o crimă, prin rătăciri şi
Strîmb jurămînt (la-ndemnul lui Neikos), comit o greşeală
Faţă de demonii ce-au obţinut de la sorţi viaţă lungă,
De trei ori zece mii de soroace acelora dat li-i
Din ei se nasc în scurgerea vremii, chipuri diverse
De muritori, ce schimbă trudite cărări ale vieţii.
Forţa eterului îi hărţuieşte, mînîndu-i spre mare,
Marea-i aruncă pe faţa pămîntului, iar apoi glia-i
Zvîrle spre razele soarelui strălucitor, şi acesta
Sus îi azvîrle-n vîrtejul eterului; şi-astfel întruna
Unu-i preia de la altul, dar toate cu ură-i întîmpin
Unul din ei mă aflu şi eu, pribeagul de-acuma,
Care-s smintitului *Neikos* supus şi proscrisul pe care
Divinitatea îl urmăreşte prin căile sale)”.

Diogene Laertios în cartea sa, la finalul capitolului dedicat pythagoreicului notează: „Sufletul îmbracă tot felul de forme de animale şi plante. Iată şi cuvintele lui: «Fost-am băiat mai întîi, apoi am fost chiar şi fată,/ Tufă şi pasare, peşte am fost, ce vine din mare»”.

Platon acceptă teoria pythagoreică despre naşterea repetată, cale de a accede la cunoaşterea realităţii imuabile, prin depăşirea cunoaşterii senzoriale (*doxa*) nedemnă de încredere, *anamnesis* e cea care garantează această cunoaştere – cum se precizează şi în *Termenii filosofiei greceşti* a lui Francis E. Paters. În dialogul platonician *Menon* (*sau despre virtute, gen probatoriu*) Socrate accede, prin întrebări potrivite, la cunoştinţe care nu sînt susceptibile a fi percepute prin simţuri.

Socrate răspunde lui Menon la nelămuririle lui privind accesul la cunoaşterea extrasenzorială: „Sînt preoţii şi preotesele care se străduiesc să poată explica lucrurile pe care le au în grijă. Tot aşa vorbeşte şi Pindar,

şi alţi poeţi, mulţi la număr, toţi cei care sînt inspiraţi de zei. Ascultă ce spun ei şi vezi dacă ţi se pare adevărat.

Spun ei că sufletul omului e nemuritor şi că uneori el părăseşte viaţa, noi zicem «moare», alteori se reîntoarce la ea, niciodată însă nu piere. De aceea trebuie să dăm dovadă de-a lungul întregii vieţi, de cea mai mare pietate: căci «celor cărora Persephone le primeşte ispăşirea vechii lor dureroase greşale ea le trimite iarăşi sufletul, în al nouălea an, pe tărîmul luminii de sus; dintre ei se înalţă regii slăviţi şi bărbaţii cu ageră vlagă şi cu mintea mare; eroi fără prihană sînt ei numiţi apoi între oameni, de-a pururi».

Aşadar nu există lucru pe care sufletul să nu-l fi învăţat, pentru că este nemuritor şi de mai multe ori născut şi a privit ce se află şi în lumea de aici şi în Hades şi pretutindeni; de aceea nu e de mirare că el îşi poate aminti, despre virtute şi despre celelalte, cele pe care le-a ştiut mai înainte. Cum nici o parte a naturii nu e străină de celelalte, iar sufletul le-a cunoscut pe toate, nimic nu-l împiedică pe cel ce-şi reaminteşte un singur lucru – şi asta e ceea ce numesc oamenii a şti – să le descopere pe toate celelalte, dacă are curaj şi nu se dă bătut în timp ce caută. Căci tot ce căutăm să ştim şi tot ce ştim nu e decît reamintire".

Doctrina reamintirii este pentru Socrate un principiu care *ne face activi şi iscoditori*.

Pentru a-i argumenta lui Menon *că noi nu învăţăm nimic nou şi că ceea ce numim ştiinţă este de fapt reamintire* îi solicită acesta pe cineva din casa lui, un sclav, cu totul neînvăţat, prin care, cu întrebări meşteşugite, îl descoase şi desluşeşte variabilele unui pătrat. În finalul interogaţiilor adresate sclavului, la care acesta a ştiut să răspundă corect, neştiutor fiind, Socrate spune: „Deocamdată aceste păreri au început să răsară în el ca prin vis: dar dacă cineva îi va pune din nou aceste întrebări, de multe ori şi în multe chipuri, fii sigur că pînă la sfîrşit el va şti aceste lucruri la fel de bine ca oricare altul...

SOCRATE Dar dacă admitem că şi în timpul existenţei lui ca om, şi înainte de ea, se află în el păreri adevărate care, o dată trezite prin întrebări, devin ştiinţă, nu înseamnă oare că sufletul lui deţine învăţătură dintotdeauna?

E limpede doar că el există dintotdeauna, ca om sau nu.

MENON E evident.

SOCRATE Atunci, dacă adevărul despre lucruri există dintotdeauna în sufletul nostru, nu-i aşa că sufletul nostru trebuie să fie nemuritor şi că trebuie deci să încercăm, cu încredere, să descoperim şi să ne reamintim tot ceea ce, întîmplător, nu ştim acum, adică tot ce deocamdată am uitat?"

Anamnesis este adus ca argument incontestabil al nemuririi sufletului, nu mai puţin al ştiinţei pe care o deţine dintotdeauna.

Pare că poetul, prin anamnesis, are acces la harul liric ce se pogoară prin inspiraţie de la Muze asupră-i.

Despre nemurire şi transmigrarea sufletului se ocupă Platon pe larg în *Phaidon* (sau *Despre suflet; dialog etic*). La nedumeririle lui Simmias, Socrate sintetizează gîndul filosofic asupra sufletului: „Există fără îndoială, în cercetarea lucrurilor, cale care să ne poată scoate la lumină, pe noi şi gîndul nostru: ideea că, atîta vreme cît avem un trup şi cît sufletul nostru se află plămădit laolaltă cu asemenea năpastă, năzuinţa noastră, adică dobîndirea adevărului, nu va fi îndestulată vreodată, într-adevăr, în nesfîrşite chipuri ne munceşte trupul datorită obligaţiei de a-l hrăni, iar dacă se adaugă şi vreo boală, iată-ne împiedicaţi în vînătoarea noastră de realitate. Trupul ne pîngăreşte cu iubiri şi pofte, cu spaime, cu tot felul de năluciri, cu fleacuri fără număr, astfel încît de răul lui, cum vine vorba, nu mai ajungem niciodată să «gîndim» cu-adevărat...

Dimpotrivă, avem neîndoielnică dovadă că, dacă e să cunoaştem vreodată un lucru în toată puritatea lui, trebuie să ne detaşăm de trup şi să contemplăm, cu sufletul în sine, realităţile în sine. Abia atunci, aşa e de crezut, ne vom înstăpîni pe ceea ce rîvnim şi spunem că este obiectul dragostei noastre: pe cunoaşterea deplină. Dar asta nu se va petrece cît sîntem încă în viaţă, ci, cum reiese din raţionament, doar după ce vom fi murit. Într-adevăr, dacă împreună cu trupul nu ne este cu putinţă să cunoaştem, în toată puritatea sa, nimic, atunci din două una: ori ne este pe vecie imposibil să dobîndim cunoaşterea, ori ne va fi posibil numai după moarte. Căci abia atunci sufletul va rămîne el cu sine însuşi, despărţit de trup, iar înainte nu. De-aicea mai rezultă, pare-se, şi că atîta cît sîntem încă în viaţă, cea mai mare apropiere de cunoaştere o vom realiza-o ori de cîte ori, după măsura puterilor noastre, nu vom avea cu trupul legătură şi amestec cîtă vreme ele nu sînt absolut necesare, nelăsîndu-ne astfel molipsiţi de natura lui, ci păstrîndu-ne cît mai curaţi de el, în aşteptarea ceasului cînd ne va dezlega de el însăşi divinitatea. Atunci, nemaifiind legaţi de trup şi de nesăbuinţa lui, deveniţi puri, vom exista, putem să credem, printre realităţi şi ele pure şi vom putea cunoaşte prin noi înşine în întregime ceea ce e fără amestec, adică ceea ce, credem noi, e adevărul. Căci celui ce nu este pur nu-i e îngăduit să se atingă de ceea ce este".

Poetul, mai mult decît filosoful, sub stăpînirea Muzelor are acces în multe momente la izvorul pur al Cunoaşterii, redată prin inspiratele sale versuri.

Şi în alt loc, din *Phaidon*, Socrate pare a descrie procesul de creaţie la care se supune poetul: „Atunci putem cădea de acord că de reamintire este vorba ori de cîte ori ştiinţa apare în următorul fel: cînd cineva, văzînd un lucru, ori auzindu-l, ori percepîndu-l cu vreun alt simţ, ajunge să cunoască nu numai acel lucru, ci să conceapă şi ideea unui altul, ceva care

este obiectul unui alt fel de ştiinţă. Cînd lucrurile se petrec aşa, nu sîntem oare îndreptăţiţi să spunem că şi-a reamintit lucrul acela".

Cum era de aşteptat, Platon, în acelaşi dialog, prin gura lui Socrate aduce elogiu filosofiei, elogiu care cu mici schimbări, l-ar merita întru totul şi poezia: Da, cum îţi spun, ştiu bine iubitorii de cunoaştere în ce stare se afla sufletul lor cînd s-a înstăpînit pe el filosofia şi că după aceea ea, filosofia, îl încurajează cu blîndeţe şi începe să-l elibereze, arătîndu-i cît de iluzorii cunoştinţe ne dă atît privirea sau auzul cît şi orice simţ, încercînd să-l convingă să se ferească de a se mai folosi de ele mai mult decît strictul necesar, îmbiindu-l, dimpotrivă, să se adune şi să se strîngă în el însuşi, să nu se încreadă în nimica alta decît în sine însuşi, oricare ar fi, însuşi în sine, obiectul asupra căruia el, sufletul însuşi în sine, îşi exercită gîndirea, în schimb să fie convins că în examinarea cu mijloace străine de sine a unor obiecte mereu, după împrejurări, înstrăinate de ele însele nu se află nici un adevăr, căci asemenea obiecte sînt sensibile şi vizibile şi ceea ce sufletul vede prin el însuşi este inteligibil şi invizibil. Prin urmare, înţelegînd că nu trebuie să se împotrivească acestei eliberări, sufletul celui cu adevărat filosof se ţine cît mai departe cu putinţă de plăceri şi dorinţe de suferinţe şi de spaime. Căci el chibzuieşte că, atunci cînd te bucuri cu putere sau suferi sau te temi sau doreşti cu putere, răul la care eşti supus nu este de fapt de ordinul celor la care te poţi gîndi, să te îmbolnăveşti, să-ţi cheltuieşti toată averea pe plăceri, ci este răul cel mai mare, răul suprem, acela care scapă socotelii gîndului tău".

Ce altceva face poezia, decît să ne purifice sufletul, să-l ridice deasupra răului generalizat.

Dialogul are loc către sfîrşitul zilei în care Socrate, condamnat de către cei Unsprezece, urma să bea paharul cu cucută.

El propune lui Simmias şi celorlalţi din preajmă să reflecte împreună asupra acestui subiect: „Dacă sufletul este într-adevăr nemuritor, se cere ca el să fie îngrijit ţinînd seamă nu numai de acest răstimp pe care îl numim viaţă, ci de întreaga întindere a timpului. Căci a nu-i acorda această îngrijire poate să pară acum o primejdie cumplită. Într-adevăr, dacă moartea ar însemna despărţirea de tot şi de toate, ce noroc ar fi pentru cei răi ca, odată morţi şi despărţiţi de trup, să se despartă, cu relele lor cu tot, şi de suflet! Dar în clipa în care sufletul se arată ca fiind nemuritor, nu se mai află pentru el nici o altă scăpare şi nici o altă mântuire decît în străduania de a deveni cît mai bun şi cît mai înţelept. Căci, coborînd la Hades, sufletul duce cu el numai atîta: cultura lui întru bine şi felul în care s-a purtat în viaţă. Şi, conform unei tradiţii, nimic mai mult decît acestea, cum au fost, nu-i este mai prielnic sau mai dăunător celui plecat din viaţă, încă de la sosirea lui în lumea de dincolo. Iar tradiţia aceasta, iată, v-o împărtăşesc.

Încă din timpul vieţii, fiecărui om îi este hărăzit un daimon care, după ce omul a murit, are în seamă să-l ducă spre locul obştesc de judecată, undeva. După ce sînt judecaţi, acelaşi daimon are sarcina să îi călăuzească pe toţi cei veniţi de aici, fiecare pe al lui, la Hades. Iar, după ce au avut acolo parte de ce trebuia să aibă parte şi după ce-au zăbovit acolo timpul cuvenit, o altă călăuză îi aduce din nou aici.

Lucrurile acestea se petrec însă în multe şi lungi întoarceri ale timpului.

Dimpotrivă, cel pe care patimile sale îl leagă de trup, acela despre care spuneam înainte că s-a lăsat îndelung robit de trup şi de lumea vizibilă, sufletul acela doar cu greu şi cu sila se lasă dus pe drumul său de către daimonul lui hărăzit, şi numai după multe împotriviri şi suferinţe. Şi apoi, după ce ajunge acolo unde sînt şi celelalte, sufletul nepurificat şi care-a săvîrşit lucruri cum ar fi participarea la omoruri vinovate sau la alte fapte din aceeaşi stirpe cu acestea şi comise de suflete din aceeaşi stirpe, de sufletul acesta toţi se feresc şi se îndepărtează, nimeni nu vrea nici să-i ţină tovărăşie pe drum, nici să-l călăuzească. Şi astfel el rătăceşte singuratic, pradă tuturor nedumeririlor, pînă la împlinirea unor timpuri la sorocul cărora, în virtutea unei necesităţi, este dus în lăcaşul ce i se cuvine. În schimb sufletul care şi-a petrecut viaţa în curăţenie şi cumpătare şi care a găsit acolo zei însoţitori şi călăuzitori este deja statornicit în locul care-i revine după merit".

Socrate face şi o descriere a pămîntului, pe care îl vede rotund şi situat în centrul Universului. Îi face o descriere destul de amănunţită, urmărind în final aventurile sufletului în călătoria sa spre Hades, *Hăul cel mai adînc*, cum îl vedea Homer, locul unde zăboveşte el în final: „După ce morţii au ajuns în locurile unde a fost adus fiecare de daimonul său, ei sînt judecaţi, atît cei care au avut o viaţă frumoasă si sfîntă, cît si ceilalţi.

Cei care se socoteşte că au dus o viaţa mijlocie pleacă mai departe, pe Aheron, în bărci hărăzite lor, cu care ajung pînă la lac. Şi rămîn să locuiască acolo şi să se purifice, ispăşindu-şi vinile, cîte le-au avut, prin pedepse care le aduc dezlegarea şi primind, în schimbul faptelor lor bune, răsplăţile meritate de fiecare.

Alţii însă, văzîndu-se mărimea păcatelor lor, sînt socotiţi fără leac. E vorba de cei care au comis repetate şi grave furturi în temple, sau multe omoruri fără îndreptăţire şi lege, sau orice alte crime de acest fel. Potrivit soartei ce li se cuvine, aceştia sînt azvîrliţi în Tartar, de unde nu mai ies niciodată.

Alţii, ale căror greşeli sînt considerate grave, dar nu ireparabile: oameni care, sub imperiul mîniei, au uzat de violenţă faţă de tatăl sau de mama lor, dar s-au căit apoi cît au trăit; ori alţii care, în condiţii analoge, au săvîrşit un omor; aceştia, şi ei, sînt supuşi necesităţii de a fi aruncaţi în

Tartar, unde rămîn timpul cuvenit, după care îi azvîrlu afară de acolo, pe unii, pe ucigaşi, valurile Cocytosului, pe ceilalţi, cei ce şi-au brutalizat părinţii, valurile Pyriphlegethonului, care îi poartă, şi pe unii şi pe alţii, pînă la lacul Aherusias, unde încep să strige şi să cheme, unii pe cei pe care i-au ucis, alţii pe cei asupra cărora au ridicat mîna: îi cheamă, îi imploră, îi roagă să-i lase să treacă pe lac, să-i primească la ei. Dacă izbutesc să-i înduplece, trec şi suferinţele lor încetează; dacă nu, sînt iarăşi duşi în Tartar şi de acolo iar aduşi de rîuri şi nu scapă de aceste pătimiri pînă nu izbutesc să-şi înduplece victimele. Căci aceasta e pedeapsa hotărîtă pentru ei de judecători.

Cît despre cei a căror viaţă a fost recunoscută de o deosebită sfinţenie, aceştia sînt lăsaţi slobozi să plece, ca dintr-o închisoare, din locurile subpămîntene şi se duc sus, în sălaşurile cele pure, statornicindu-se deasupra, în înaltul pămîntului. Şi, printre aceştia, cei care s-au purificat îndeajuns prin filosofie trăiesc în eternitate total desfăcuţi de trup şi ajung la lăcaşuri şi mai frumoase, pe care nu mi-ar fi uşor să le descriu, ca să nu mai vorbesc că nu mă iartă timpul".

Avem în aceste rînduri o prefigurare a infernului dantesc.

Podoabele adevărate pe care trebuie să le cultive omul pentru sufletul său, sînt după Socrate: *cumpătarea şi dreptatea, curajul, libertatea şi adevărul*, cultivate fiind omul poate avea bună *încredere în soarta sufletului*.

Prin poezie este cultivată partea cea mai înaltă a sufletului. Ea este fereastra prin care avem posibilitatea să ne vedem, fie şi fulgurant, sufletul cel nemuritor.

Să ne amintim ce spune Socrate în dialogul platonician *Phaidros* (sau *Despre frumos; dialog etic*), despre *al treilea chip al nebuniei şi-al sfintei posedări ce vine de la Muze*: „Dacă se înstăpîneşte asupra unui suflet gingaş şi curat, el îl stîrneşte şi-l exaltă, şi-l mină către cîntări şi felurite poezii; datorită chipului acesta, nenumăratele fapte ale strămbunilor capătă veşmîntul frumuseţii şi luminează mintea şi sufletul urmaşilor. Însă cel care, lipsit de nebunia ce vine de la Muze, ajunge la poarta poeziei încrezător că va pătrunde aci prin nimic alta decît meşteşugul său, este un poet nedesăvîrşit, iar poezia lui – numai cumpătare – păleşte în faţa celei hrănite de sfînta nebunie".

Prilej pentru Socrate de a ne prezenta într-un vîrtej de imagini lirice cum îi apare lui sufletul: „Sufletul ne apare asemenea unei puteri ce prinde laolaltă, din fire îngemănaţi şi înzestraţi cu aripi, atelaj înaripat şi pe vizitiul său. Cînd e vorba de zei, şi caii şi vizitiii sânt cu toţii buni şi de viţă nobilă; însă în celelalte cazuri, felul lor de-a fi este amestecat. La noi, de pildă, există mai întîi conducătorul carului, cei care mînă caii înhămaţi la el; apoi, cît priveşte caii, unul e-un bidiviu adevărat, frumos şi de soi ales,

pe cînd celălalt e rău şi de neam prost. Iată de ce, în cazul nostru, să mîni carul nu este desigur nici uşor şi nici plăcut. Să încercăm acum să spunem, ţinînd seama de acestea, cum s-a ajuns la denumirea de «muritor» şi «nemuritor». Fiecare suflet ia în primire cîte un corp neînsufleţit şi tot colindă cerul în lung şi-n lat, schimbîndu-şî, la răstimpuri, chipul. Cînd sufletul e desăvîrşit şi bine înaripat, se ridică în văzduhuri şi stăpîneşte peste lumea întreagă; însă, de îndată ce şi-a pierdut aripile, el rătăceşte pînă ce dă peste tăria unui lucru de care se anină; aici îşi face el sălaş, ia chip de fiinţă pămîntească ce pare că se mişcă de la sine, cînd de fapt pricina mişcării este puterea sufletească. Şi prinse, trup şi suflet laolaltă, îngemănarea aceasta s-a chemat «vieţuitoare», luînd apoi şi numele de «muritor», Cît priveşte cuvîntul «nemuritor», nimic nu ne dă sprijin să-l înţelegem cu ajutorul minţii; fără să o vedem şi fără să o pătrundem îndeajuns prin forţa cugetului nostru, noi nu facem decît să *ne închipuim* divinitatea: o vieţuitoare fără de moarte, avînd şi trup şi suflet, dar unite în eternitate. Însă toate acestea să le lăsăm să fie după cum e placul divinităţii şi tot astfel să şi vorbim despre ele. Iar acum să vedem care-i pricina pentru care aripile cad, desprinzîndu-se de suflet. Lucrurile par să se petreacă astfel.

Natura a înzestrat aripa cu puterea de a face ca ce e greu să se ridice către înalturi, acolo unde îşi are neamul zeiesc sălaşul. Din toate cîte ţin de trup, ea mai ales ne înrudeşte cu divinul. Iar divinul este frumos, înţelept; bun şi în toate Celelalte chipuri la fel de minunate. Şi aripile sufletului se hrănesc tocmai cu bunurile acestea şi de la ele îşi sporesc puterea, în timp ce răul şi urîtul şi toate cîte-s potrivnice Celor dinainte le vlăguiesc şi le aduc pieirea…

Carele zeilor, bine cumpănite şi lesne de condus, înaintează sprinten, pe cînd celelalte merg anevoie, căci calul împovărat de răutate trage în jos, aplecînd carul spre pămînt şi îngreunînd braţul vizitiului care nu a ştiut să îl strunească. Aceasta este, pentru suflet, clipa caznei şi a înfruntării decisive. Sufletele ce-şi zic nemuritoare, cînd ajung pe culme, străpung bolta, se aşază pe spinarea ei şi, nemişcate, se lasă purtate de roata cerului, privind toate cite se află dincolo de ea.

Locul acesta supraceresc nici un poet din lumea noastră n-a apucat să-l cînte şi nici nu-l va cînta vreodată aşa cum se cuvine. Ci iată cum arată el – căci trebuie, mai cu seamă cînd vorbim de adevăr, să îndrăznim să spunem adevărul. Fiinţei însăşi – ci ceea ce există cu adevărat, care nu are nici formă, nici culoare, nici nu poate fi atinsă, pe care n-o poate contempla decît cîrmaciul sufletului, intelectul, şi care reprezintă obiectul adevăratei ştiinţe – fiinţei, deci, îi este hărăzit locul acesta. De vreme ce cugetul zeiesc se hrăneşte cu ştiinţă şi inteligenţă pură – şi la fel şi cugetul oricărui suflet dornic să primească ce-i este pe potrivă – este firesc ca ajungînd, cu

timpul, să privească ființa însăşi, el să resimtă bucurie şi, în această contemplare a adevărului, să-şi afle hrana şi mulţumirea sa; şi totul, pînă în clipa în care roata cerului îl readuce în acelaşi punct. Iară în vreme ce bolta se roteşte o dată, cugetul acesta contemplă dreptatea în sine, contemplă înţelepciunea, contemplă ştiinţa, nu însă pe aceea supusă devenirii, nici pe aceea care îşi schimbă chipul după chipul obiectelor pe care obişnuim să le numim reale, ci adevărata ştiinţă, avînd ca obiect ființa cea adevărată. Tot astfel, sufletul contemplă şi celelalte cîte există cu adevărat şi, după ce s-a desfătat îndeajuns, el se cufundă iar în sînul cerului şi se întoarce în sălaşul său. Ajuns aci, vizitiul trage caii în faţa ieslei, le pune dinainte ambrozie şi îi adapă cu nectar".

Aceasta este viaţa zeilor şi ne descrie cu imagini apocaliptice, în continuare, *ce se întîmplă cu celelalte suflete*; „acelea care îl urmează cel mai bine pe zeu, şi-i seamănă mai mult, împinge creştetul vizitiului în afara bolţii, se lasă prins în cerească învîrtire, însă, caii nedîndu-i pace, abia de poate ţine ochii îndreptaţi către adevăratele realităţi. Mai e şi cîte un suflet care, caii smucind neîncetat, cînd saltă în afara bolţii, cînd se cufundă iar şi, de aceea, parte dintre lucruri îi ajung sub ochi, în timp ce altele îi scapă. Cît despre celelalte suflete, toate doresc din răsputeri să ţină urma spre înalt, însă, neputincioase fiind, ele cad şi-s prinse într-un obştesc vîrtej, unde caii se calcă şi se îmbulzesc, fiecare încercînd să o apuce înaintea celuilalt. Ce zarvă, cîtă sudoare, şi ce crîncenă e lupta! Şi iată cum din vina cîrmacilor de care, mulţime de suflete se schilodesc, iar alte multe îşi află mulţime de aripe frînte. Şi toate, după multă osteneală, iau drumul înapoi fără să fi avut parte de priveliştea Fiinţei şi, din această clipă, părelnicia rămîne să le fie hrană, însă de ce toată străduania aceasta pentru a cuprinde cu privirea locul unde se află cîmpia adevărului? Pentru că hrana care prieşte celei mai alese părţi a sufletului o poţi afla doar pe o pajişte de-aci; şi pentru că firea aripii – prin care sufletul se înalţă – nu poate fi îndestulată decît tot de aci.

Iată, apoi, şi ce-a legiuit Adrasteia. Fiece suflet însoţitor de zeu, care ajunge să privească un crîmpei din lucrurile adevărate, va fi străin de orişice durere, în tot răstimpul cît cerul dă o roată; iar de ajunge să le privească în vecie, va fi în veci nevătămat".

O altă soartă îl aşteaptă pe sufletul care, năpădit de vicii şi uitare, *se îngreunează şi, îngreunat astfel, îşi vatămă aripele şi cade pe pămînt, atunci o lege vrea ca el născîndu-se pentru întîia dată, să nu se încuibe în vreun trup de dobitoc.*

Şi în continuare ne propune o frumoasă ordonare a posibilelor întrupări: „… Cel care a apucat să vadă cel mai mult e hotărît să meargă într-un făt ce-i hărăzit să ajungă iubitor de înţelepciune sau de frumuseţe, închinător la Muze şi îndrăgitor de Eros; iar sufletul ce vine în al doilea

rînd, va merge în trup de rege închinător la legi sau bun războinic şi priceput în a conduce; al treilea va merge să se-aşeze într-un om de stat, într-un chibzuitor de bunuri sau într-un neguţător; al patrulea, într-un iubitor al trudnicelor exerciţii corporale, sau într-un om menit să tămăduiască trupul; al cincilea va avea viaţă de proroc sau de iniţiator întru mistere; al şaselea va fi bun pentru un făurar de versuri sau pentru oricine s-ar îndeletnici cu arta imitării; al şaptelea, pentru meşteşugar sau pentru lucrătorul gliei; al optulea, pentru sofist sau pentru cel priceput să-i fie mulţimii pe plac; al nouălea, pentru tiran. În toate aceste întruchipări, sufletul care duce o viaţă cuviincioasă are parte de o soartă mai bună şi, dimpotrivă, de-i trăitor în necuviinţă de una rea. Iar în locul de unde a plecat, sufletul nu se mai întoarce decît după zece mii de ani şi în tot acest răstimp, el e lipsit de aripile sale; de la această lege nu se abate decît sufletul aceluia care iubeşte cu credinţă înţelepciunea sau care se apropie de tineri însufleţit de o filosofică iubire. În cea de-a treia rotire milenară, sufletele acestea, dacă au ales de trei ori la rînd un asemenea chip de viaţă, îşi recapătă aripile şi, în ultimul din cei trei mii de ani se duc de-aici. Cît despre celelalte, viaţa lor dintîi odată isprăvită; ele au să facă faţă unei judecăţi. Cînd judecată s-a împlinit parte din ele apucă drumul spre temniţe subpămîntene unde îşi ispăşesc pedeapsa, iar altele, eliberate, la cuvîntul judecăţii; de povara trupului, se îndreaptă către un loc din cer şi vieţuiesc acolo pe măsura vieţii ce-au dus-o pe pămînt sub chip de om. După o mie de ani, sufletele vin cu toatele să tragă la sorţi şi să-şi aleagă viaţă de a doua şi fiecare îşi alege viaţa după cum îi este voia. Acesta e momentul cînd Sufletul unui om ajunge să se aşeze în trup de animal, iar cel care odinioară a cunoscut o înfăţişare omenească se desface din carnea animalului si vine iar să locuiască în trupul unui om”.

Tot în *Phaidros*, Socrate defineşte pe filosof, dar şi pe poet: „Dacă i-am zice *înţelept,* iubite Phaidros, mi s-ar părea că-i dăm un mult prea mare nume, vrednic numai de divinitate. În schimb spunîndu-i *filosof,* adică iubitor de înţelepciune, ori în vreun alt chip, asemănător, i-am da un nume care i s-ar potrivi mai bine şi ar suna mai nimerit.

PHAIDROS: Şi care nu ar fi deloc străin de adevăr.

SOCRATE: În schimb celui ce nu cunoaşte nimica mai de preţ decît ce a compus ori scris şi care stă ceasuri în şir sucindu-şi opera şi răsucind-o, tot lipind şi tot ştergînd, acestuia oare nu pe drept cuvînt îi vei zice poet, autor de discursuri, sau de legi?

PHAIDROS: Aşa, de bună seamă”.

Şi în dialogul *Timaios* Platon se ocupă de prefacerile sufletului, de formele sale de renaştere, unde îşi află sălaşul, naşterea lui, spre faptul că *raţiunea nu-i revine în chip propriu decît sufletului*.

Şi Plotin în *Enneade* vol. IV, capitolul VIII (6) 1-2, scrie *despre coborîrea sufletului în corpuri* pe urmele lui Pythagora şi Platon.

În *Republica* (*sau Despre drept*), în partea a V-a şi ultima în care Socrate povesteşte mitul lui Er, cel care răpus de război, după zece zile nu dădea semne de putrefacţie, iar în a douăsprezecea, cînd este aşezat pe rug învie, prilej de a nara peripeţii prin care i-a trecut sufletul în tot acest timp, care alături de altele ajunge *într-un loc uimitor , unde se aflau două deschideri în pămînt care erau una lîngă cealaltă, şi, la fel, alte două în cer în sus, de cealaltă parte. Între aceste deschideri erau aşezaţi judecători, care, după ce pronunţau sentinţa, le porunceau celor drepţi să o apuce prin deschiderea din dreapta şi din sus, din cer, punîndu-le înainte însemnele faptelor judecate. Celor nedrepţi le porunceau să se îndrepte prin deschiderea de jos şi din stînga, avînd şi aceste suflete la spate, însemnele tuturor faptelor săvîrşite. Spunea Er că, atunci cînd el însuşi s-a apropiat, i s-a spus că el trebuie să fie un vestitor pentru oameni al tuturor întîmplărilor de pe lumea cealaltă, poruncindu-i-se să asculte şi să privească ce se petrecea în acel loc. El a văzut acolo că, prin fiecare deschidere a cerului şi a pămîntului, treceau suflete, după ce erau supuse judecăţii. Prin celelalte două deschideri, dintr-una se înălţau, din pămînt, suflete pline de murdărie şi pulbere, din cealaltă se coborau, din cer, altele pure. Iar cele care soseau mereu, arătau ca venind dintr-o lungă Călătorie şi, bucuroase, se îndreptau spre un cîmp, unde îşi făceau sălaşul, ca în zi de tîrg. Îşi dădeau bineţe unele altora, cite se cunoşteau între ele, şi cereau să afle – cele sosite din pămînt; de la celelalte, despre ce era în cer, în timp ce sufletele sosite din cer voiau să ştie despre lucrurile din pămînt. Îşi tot povesteau unele altora, unele tînguindu-se şi plîngînd, amintindu-şi cite văzuseră şi păţiseră în drumul subpămîntean – ce durează o mie de ani. Iar cele sosite din cer istoriseau bunăstarea lor de acolo şi priveliştile nemăsurat de frumoase. Cele mai multe întîmplări. Glaucon, cer mult timp spre a fi povestite, dar – a zis Er – principalul este acesta: pentru toate nedreptăţile săvîrşite şi pentru toţi oamenii cărora le făcuse un rău, sufletul dă seamă, rînd pe rînd; pentru fiecare nedreptate – de zece ori. Aceasta înseamnă că fiecare pedeapsă are loc intr-un interval de o sută de ani, fiindcă atît de mare este viaţa omului, pentru ca pedeapsa îndurată să fie înzecită faţă de nedreptate. Spre pildă, dacă vreunii s-au făcut vinovaţi de moartea multora, ori au trădat cetăţi şi oştiri, ducîndu-le în robie, ori au fost părtaşi la altă fărădelege, ei adună suferinţe de zece ori mai mari pentru fiecare faptă; iar dacă unii au făcut fapte bune şi au fost drepţi şi cuvioşi, îşi iau răsplata în aceeaşi proporţie, în ceea ce-i priveşte pe cei care au trecut repede prin viaţă şi au trăit puţin, a spus lucruri ce nu mai merită a fi pomenite. Iar în legătură cu impietatea şi pietatea faţă de zei şi – părinţi,· cît şi în legătură cu ucigaşii, a povestit despre pedepse şi răsplăţi încă şi mai mari.*

Sînt încă altele trecute în revistă de cel înviat în a douăsprezecea zi: „Iar vestitorul celor de pe lumea cealaltă a spus că profetul a mai grăit în acest fel: «Există o viaţă agreabilă, deloc rea chiar, şi pentru ultimul la rînd, dar care alege cugetat şi trăieşte înfrînîndu-se. Nici primul să nu nesocotească alegerea, nici ultimul să nu fie lipsit de curaj». A spus Er că după ce profetul a grăit aceste vorbe, primul suflet ieşit la sorţi s-a dus de îndată şi a ales cea mai mare domnie tiranică; din pricina necugetării şi a nesaţului a ales fără să fi cîntărit bine totul şi nu şi-a dat seama că soarta sa era să-şi mănînce copiii şi alte rele. Dar după ce a avut răgaz să cerceteze lucrurile, a început să-şi smulgă parul din cap şi şi-a căinat alegerea neţinînd seama de cele rostite mai înainte de către profet. Căci nu s-a învinuit pe sine pentru rele, ci a învinovăţit soarta şi zeii şi orice mai degrabă decît pe sine. Era el dintre cei veniţi din cer, după ce trăise în viaţa de dinainte într-o cetate bine rânduită şi avusese parte de virtute prin obişnuinţă, dar fără filosofie. Aşa cum povestea Er, nu puţini erau cei prinşi în astfel de capcane, anume cei sosiţi din cer, ca unii nedeprinşi cu necazurile. Majoritatea însă a celor sosiţi din pămînt, ca unii ce înduraseră şi văzuseră destule, nu făceau alegerea la repezeală. Iată de ce majoritatea sufletelor schimbau răul pe bine şi invers, schimbare datorită şi norocului ce-l avuseseră la tragerea la sorţi. Dar dacă cineva, cînd ar ajunge în viaţa aceasta, s-ar îndeletnici serios cu filosofia, iar rîndul alegerii sale n-ar pica tocmai la coadă, există şansa – după cele vestite despre lumea de dincolo – nu numai ca el să fie fericit aici, dar şi ca drumul său de aici intr-acolo şi înapoi, pe care l-ar străbate, să nu fie pămîntesc şi aspru, ci uşor şi ceresc. A mai spus Er că era o privelişte vrednică de a fi văzută, felul în care fiecare suflet îşi alegea viaţa. Era ceva demn de milă, de rîs, dar şi de mirare. Îndeobşte, sufletele alegeau potrivit obişnuinţelor din viaţa de dinainte. Zicea că a văzut sufletul ce odinioară fusese al lui Orfeu alegînd o viaţă de lebădă din ură pentru neamul femeiesc (pentru că murise de mîna femeilor) nu mai voia să se nască zămislit de femeie. A văzut şi sufletul lui Thamyris alegînd viaţă de privighetoare. A văzut şi o lebădă schimbînd viaţa sa, pentru a alege o viaţă de om şi la fel au făcut şi alte animale muzicale. Al douăzecilea suflet căzut la sorţi a ales o viaţă de leu. Era sufletul lui Aias, fiul lui Telamon, care nu mai voia să se nască om, amintindu-şi de cearta pentru arme, la fel şi sufletul lui Agamemnon; din pricina suferinţelor, urînd şi acesta neamul omenesc, a schimbat viaţa sa pe cea a unui vultur. Pe la mijloc a venit rîndul şi sufletului Atalantei, care, după ce văzuse marile onoruri ce se dădeau unui bărbat atlet, n-a putut să treacă pe lingă ele, ci le-a luat. După aceea a văzut sufletul lui Epeios, fiul lui Panopeus, mergînd către firea unei femei pricepute la un meşteşug. Departe, printre ultimele, zări şi sufletul lui Thersites cel vrednic de rîs, îmbrăcînd o viaţă de maimuţă. Sufletul lui Odiseu, căzîndu-i lui întîmplător

la sorţi să meargă ultimul dintre toate să aleagă şi păstrîhd amintirea necazurilor de dinainte, deoarece voia să se odihnească de goana după slavă, a căutat, tot umblînd încolo şi încoace multă vreme, viaţa unui bărbat simplu, un particular inactiv şi cu greu a găsit-o, zăcînd undeva şi neglijată de către celelalte suflete. Văzînd-o, a ales-o mulţumit, zicînd că ar fi făcut întocmai chiar dacă· i-ar fi căzut sorţul să fie primul la rînd. Şi a mai văzut Er cum, la fel, unele suflete de animale treceau în oameni şi unele în alte animale, cele nedrepte schimbîndu-se în fiare sălbatice, cele drepte în animale blinde şi cum se amestecau în toate felurile".

După împlinirea opţiunilor, sufletele sînt preluate de cele trei Moire, Clothos, Lachesis şi Atropos. Care-şi împlinesc menirea: „De aici, inevitabil, sufletul se îndrepta către tronul Necesităţii, străbatîndu-l dintr-o parte într-alta. Şi, după ce şi celelalte suflete treceau şi ele, se îndreptau toate spre cîmpia Uitării, mergînd printr-o arşiţă grozavă şi înăbuşitoare. Locul era lipsit de copaci şi de cîte zămisleşte pămîntul. Cînd s-a lăsat seara, şi-au aşezat sălaşul lingă rîul Nepăsării, a cărui apă nu poate fi ţinută de nici un vas. Toate sufletele erau obligate să bea o măsură de apă, dar cele care nu-şi păstraseră judecata beau peste măsură. Cel care bea, de fiecare dată uită totul. După ce s-au culcat şi se făcuse miezul nopţii, s-a auzit un tunet şi s-a simţit un cutremur. De acolo, deodată, fiecare suflet a fost purtat în sus, fiecare în altă parte, spre a se naşte şi ţîşneau sufletele întocmai ca nişte stele căzătoare. Pe el însă, pe Er, l-au oprit să bea din apă. Mai spunea că nu ştie în ce fel şi pe unde a ajuns în trupul său, dar că, privind deodată, s-a văzut pe el însuşi, dimineaţa, zăcînd pe rug".

Sufletul care renaşte în trupul unui poet se pare că nu bea nici acea *măsură de apă* din rîul uitării, astfel prin *anamnesis* are acces la izvorul liric.

Eneida lui Publius Vergilius Maro descrie în proximitatea mitului lui Er, călătoria lui Eneas însoţit de Sibylă către Cîmpurile Elysee, unde se va întîlni cu tatăl său Anhises care-i va da lămuriri asupra misterului ce înconjoară migraţia sufletului:

„Dar, între timp, în vîlcelul ascuns a văzut şi Eneas
Crîngul pitit, cu tufişuri ce freamătă-n cîntul pădurii,
Cum şi al Lethei pîrîu, care curge-nspre line sălaşuri.
Pe lîngă el parcă zboară, roind, multe ginţi, multe neamuri
Tot cum, pe-o vară senină, prin pajişti cu flori minunate
Vin să se-aşeze, pe rînd, albinuţe prin crinii cei mîndri,
Se răspândesc peste tot, iară cîmpu-i un zumzet şi-un murmur.
Se înspăimîntă atunci de ce vede, şi-i cată pricina
Neştiutorul Eneas – ce-o fi apa asta din faţă,
Cine să fie vitejii ce ţărmul, roind, îl acopăr.
Tatăl Anhises, atunci: «Ei sînt suflete cărora Soarta

Trupuri din nou le meneşte: la-al Lethei pîrîu, sfinte unde,
Apa ne-grijei o beau şi, prin ea, o prelungă uitare,
Încă demult eu doream să-ţi grăiesc, prefirînd cîte toate,
Şir după şir, ale tale mlădiţe din stirpea troiană,
Noi laolaltă să fim bucuroşi de Italia noastră!»
«Tată, dar e de crezut că de-aicea mai urcă sub ceruri
Suflete-n zbor, către sus, să îmbrace iar trupuri încete?
Bieţii, au cum de lumină-i mai prinse-o sălbatică poftă?»
«Fiule, iată, îţi spun de îndat', nu te las îndoielii!»
Zice Anhises, şi-apoi, după rînd, el pe toate le-arată:
«La început, şi pămînturi, şi cer, şi întinderi de ape,
Globul cel luciu al Lunii şi Soarele, astrul titanic,
Suflul dinlăuntru le creşte: prin marea povară a Lumii,
Gîndul, pătruns pînă-n măduva ei, îi străbate tot trupul.
Iar de aici nasc şi oameni şi fiare şi toate ce zboară,
Cum şi atîtea jivine ce-ascunde în pîntecu-i marea:
Toate au vlagă de foc, iar sămînţa le este cerească
Din obîrşie, pe cît nu sînt încetinite de trupuri,
De mădulare de lut, care-s, toate, sortite pieirii.
Astfel, se tem şi doresc, bucuroşi sînt şi suferă foarte,
Cerul văzduhul l-ascunde, cu-a sa închisoare de beznă.
Ba, cînd, la urmă, lumina şi viaţa cea dulce îi lasă,
Nu-i părăseşte de tot orice rău, orice tină trupească,
Bieţii de ei, copleşiţi, ci-i nevoie de vreme şi vreme,
Pînă să scape de cele vîrîte-n rărunchi, cît n-ai crede.
Astfel, ei stau şi plătesc învechitele rele, sub cazne
Care-i muncesc negrăit: a lor umbre atîrnă-n furtună,
Suflete, altele, – şi spală-n genunea adîncă păcatul
Ce le întina, sau focul li-l arde, să-i ia rădăcina.
Manii ne dau, fiecărui, răsplată pe drept: Elyseul
Larg ne primeşte – nu mulţi sîntem cei din cîntatele pajişti,
Pînă ce ziua cea lungă, sfîrşindu-se crugul, la capăt,
Toată-ntinarea ne-o şterge şi limpede simţul ni-l lasă,
Doar cel eteric, doar focul curat ce din ceruri pogoară.
Toate acestea, cînd anii, o mie, roti-se-vor, iarăşi
Zeul le cheamă la apa lui Lethe – bogată urdie –
Astfel ca ele să urce, de tot uitătoare, sub Soare
Şi să înceapă din nou a dori să pătrundă în trupuri».
Astfel Anhises grăi, iar pe fiu şi Sibyllă-i cuprinde
Şi lîngă sine îi ia prin mulţimea ce freamătă toată,
Dînd ca să urce movila de unde tot şirul să-l poată
Bine privi – cei ce vin, şi-a lor chipuri cu şart să le vadă”.

(traducere Dan Sluşanschi)

Tatăl îi va prezenta fiului ce urmaşi glorioşi vor fi din *o mlădiță din sînge troian şi italic*. Încurajat de cele aflate, Eneas părăseşte Infernul spre a-şi urma drumul.

De unde şi cum să-mbrace poetul cîntecul său!? Din vieţile trecute, din vremurile apuse, din sufletele călătoare; care, după sorbirea din Styxul cel întunecat ce memoria răpeşte, în alte trupuri cîndva să se întrupe. Şi de-a băut cu măsură, sau nu, sau sufletul a reuşit precum Pythagoras să-şi păstreze memoria, renăscut în trupul vizitat de Muze, sub lumina harului inspirator, prin anamnesis va trăi liric prin poezie, una născută spre bucuria muritorilor şi graţie palingenezei.

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2019 – *Poezie şi mîntuire; Poezie şi Înviere*

2020 – *Poezie şi dans; Poezie şi matematică; Poezie şi inteligenţă, Poezie şi raţiune*

„BUCAREST-PARIS, HUIT LIVRES DE POÉSIE POUR LA FRANCE”
convorbire cu editorul şi poetul **Nicolae TZONE**

George Motroc: Domnule Nicolae Tzone, de câţiva ani buni îmi tot propun să realizăm un interviu despre Târgul de carte de la Paris... După ce trecea perioada şi nu reuşeam din diverse motive un astfel de interviu, una dintre fricile mele rămânea aceea că nu mai participaţi şi la ediţia de anul următor! Apropo... DE CE vă încăpăţânaţi să participaţi an de an?!

Nicolae Tzone: Puţin ciudată prima ta întrebare, dragă George Motroc. Nu mă încăpăţânez deloc să merg la Paris, la salonul cărţii. E de la sine înţeles că nu pot lipsi de la manifestarea aceasta majoră. E ceva unic. O sărbătoare uriaşă a Cărţii gândită de fiecare dată până la ultimul detaliu. Fiind aici, de 7 ani fără întrerupere, sentimentul trăit este deja de „parte” într-un fenomen cu totul deosebit, şi nu de „oaspete” sau de privitor extaziat.

Prin urmare, înţelege că era imposibil să nu fiu prezent la „Livre-Paris”, aşa că „frica ta”, cât a fost să fie, o consider mai degrabă de teritoriul imaginarului. Sau mai degrabă ai utilizat pur şi simplu un artificiu, pentru a-mi stârni o reacţie mai apăsată, în scopul dinamizării dialogului nostru.

Când am decis să fac acest pas, către Paris, l-am gândit foarte riguros. Nu aveam cum proceda în alt fel, pentru că, chiar de la început, l-am dorit în afara unei simple aventuri. Trebuia să-l imaginez, apoi, în virtutea unei continuităţi sigure.

Firește că la momentul respectiv, prin 2012-2013, putea părea o nebunie intenţia mea. Dar nu mai rezistat să privesc cu braţele încrucişate cum şi eu, şi bună parte din poeţii pe care-i publicam an după an eram mai mereu ocoliţi atunci când se punea problema ieşirii în afară, la târgurile de carte importante.

Îmi trebuia neapărat o idee care să uimească, care să intrige, şi am găsit-o relativ repede: „Bucureşti-Paris. Zece cărţi de poezie românească pentru Franţa”, ceea ce suna foarte bine în limba franceză : « BUCAREST-PARIS, HUIT LIVRES DE POÉSIE POUR LA FRANCE »,. Carţile urmau să fie traduse în limba franceză şi, de asemenea, urmau să fie publicate, de asemenea în franceză. Nu am agreat dintru început formula cărţilor bilingve. Cărţile bilingve sunt bune pentru studenţi, pentru ce pasionaţi de cunoaşterea ambelor limbi, dar nu le cred potrivite pentru publicul larg. Publicul francez va vrea să citească volume în limba locului, dacă va vrea, altfel nici nu va vrea să audă de volume bilingve.

Primii autori asupra cărora m-am oprit au fost George Bacovia (mă tot ruga Miron Kiropol să public integrala operei lui, pe care o finalizase) şi Miron Kiropol, rămas în Franţa încă din anii ’70. Cu Miron am vorbit să alcătuim special pentru acest proiect o veritabilă mini-redacţie, cu sediu chiar la adresa sa. Am vorbit, la Timişoara, cu Şerban Foarţă şi mi-a spus că are scris de mai multă vreme un mănunchi de poeme direct în limba franceză. Mi l-a şi încredinţat imediat pentru acest proiect, titlul volumului fiind memorabil: „ABC D’AIR”. Îi cunoşteam deja foarte bine pe poeţii Dinu Flămând şi Sebastian Reichmann. Au acceptat imediat iniţiativa mea. Fostul meu redactor de la „Vinea”, Claudiu Soare, de vreun deceniu mutat în franţa (soţia sa, Elena, era profesoara la Sorbona) a acceptat să se ocupe îndeaproape de ceea ce ţinea de acurateţea viitoarelor volume. Era logic să public şi un volum al său, preţuirea mea pentru poezia sa fiind una deosebită. Poeta Rodica Draghincescu, ce locuia la Metz, mi-a oferit volumul „Orage pyramidal”, scris direct în franceză, şi a acceptat să deţină şi direcţia editorială a proiectului. Am apelat la alte două poete remarcabile, de a căror prietenie mă bucuram, Ioana Ieronim şi Ioana Diaconescu, care şi-au arătat, fără reţinere, entuziasmul. Ultimul volum din prima serie era al meu. Nu era un gest de a mă evidenţia, ci eram foarte convins, supraconvins chiar, că îl merit. Aveam deja, la acea oră, încheiată o trilogie poetică („nicolae magnificul”, 2000; „capodopera maxima”, 2007; „nicolae magnificul”, 2000; „viaţa cealaltă şi moartea cealaltă”, 2010), care se bucurase de succes de critică şi de cititori. Ca editor, ce să mai spun, Editura Vinea depăşise cu 2-3 ani pragul a 20 de ani de activitate neîntreruptă.

Cu un proiect care suna foarte frumos, deja cu o echipă de lucru închegată, deja cu un sumar de titluri, am pornit frenetic la lucru. Am fost foarte fericit în zilele în care am realizat coperta de serie. Pe prima era doar numele autorului şi al volumului, numele cărţii în partea de sus, cu auriu (era „gold”, la care mai adăugam negru 10 la sută), iar numele poetului era jos, cu negru. Pe ultima copertă am pus numai portretul autorului. Au început să sosească poemele, paginam cu încântare. Totuşi, cele două Ioane, Ieronim şi Crăciunescu, m-au lăsat cu mâinile întinse. Au fost câteva zile de derută. Am înţelesc că era imposibil să primim cărţile celor două autoare, după cum am şi înţeles că nu mai avem timp să le înlocuim. Şi-atunci am redenumit proiectul, pur şi simplu : « BUCAREST-PARIS, HUIT LIVRES DE POÉSIE POUR LA FRANCE ». Şi acesta i-a rămas numele definitiv.

Foarte încrezător în ceea ce deja vedeam materializîndu-se, am crezut că este imposibil să nu fim încurajaţi de Ambasada Franţei la Bucureşti. Ajutat de Marina Dumitrescu şi de Magda Cârneci am reuşit să intru în audienţă la ambasadorul de atunci, am fost ascultat cu foarte mult

interes şi am primit promisiunea fermă de ajutor. Urmă să ni se trimită o invitaţie la o nouă întâlnire, de data aceasta pragmatică. De ce oare nu mi s-a mai dat semn niciodată despre acea viitoare întâlnire? Doamne, cum de am putut fi atât de naiv să pot crede că va exista o viitoare întâlnire.

Am purtat discuţii şi la Radio România cu directorul din acel moment, dorind să avem un parteneriat sigur, cu o instituţie e prim rang. Am convenit să trecem pe pagina a doua a fiecărui volum acest binevenit partener, ceea ce am şi făcut. Ceea ce părea a fi o legătură de durată, s-a dovedit a fi doar un gest oarecare. Nu s-au onorat nici atunci, nici mai târziu cele stabilite. Aşa că de la ediţia următoare, din 2014, am eliminat cele înscrise pe pagina de gardă.

În fine, am realizat volumele. Arătau exceptional. Şi atunci am beneficiat de o conjunctură extrem de avantajoasă. Nu luasem în consideraţie cî în anul respectiv, 2013, România a fost invitatul de onoare la Salon du Livre. Cărţile ce urmau să fie puse la vânzare la Standul ţării noastre au fost selecţionate de FNAC, o instituţie franceză specializată în difuzarea cărţii. Evident că volumele proiectului nostru nu aveau cum să nu fie acceptate.

Încă o şansă extrem de favorabilă a fost că AER – Asociaţia Editorilor din România, unde editura Vinea şi Institutul pentru Cercetarea Avangardei Româneşti şi Europene (ICARE), pe care le conduc, sunt membre, a format o delegaţie în cadrul căreia am fost inclus, în felul acesta având asigutate şi deplasarea şi cazarea la Paris în condiţii de excepţie.

O discuţie la Institutul Cultural Român, mai precis cu Bogdan Popescu directorul Centrului Cărţii, s-a dovedit bine venită. Cărţile şi autorii de la Vinea au fost incluşi, oficial, într- o sesiune, „Dedicace", punindu-se, timp de o oră, la dispoziţie câte un pupitru la care am putut da dedicaţii pe cărţile cumpărate. Privind fotografiile de atunci, simt cu adevărat, o stare de mulţumire sufletească, de bucurie fără zăgaz.

Mă voi bucura, dragă George Motroc, să se regăsească aceste fotografii de atunci în selecţia imagilor ce-l vor ilustra.

În ceea ce mă priveşte, am avut şi bucuria de a primi o invitaţie expresă din partea partea ICR Paris de citi poeme în cadrul manifestărilor, evenimentul fiind programat la standul naţional. Pentru duminică, 24 martie 2013. Se intitula: „Café-poèmes, lecture de poésie", a fost moderat de Linda Maria Baros, şi, efectiv, am citit alături de Ileana Mălăncioiu, Teodor Dună, Miron Kiropol, Ion Mureşan, Sebastian Reichmann, Matei Vişniec şi Claudiu Soare. Întâlnirea a fost extrem de vie, bucurându-se de un public numeros. A spart gheaţa Ion Mureşan, citind în limba română două lungi, dar frumoase poeme, din deja celebra „Cartea Alcool". Momentul cel mai special mi se pare a fi fost al lui Miron Kiropol, care a citit două poeme din cartea recent apărută la „Vinea, „Sans souillure

passent sur nous les âges" mai întâi în limba franceză, cum au şi fost scrise, apoi le-a tradus, pe loc, de-a dreptul fermecător, în română. A fost realmente o după amiază foarte plăcută. Şi toţi cei ce am citit am avut repriza sau reprizele noastre de aplauze. Poetul şi traducătorul Jan H. Mysjkin, foarte generos, a binevoit să facă un set de fotografii, care astăzi putem spune fără nicio ezitare ca au certă valoare de istorie literară.

Este pentru dată când evoc pe larg naşterea acestui proiect, materializarea sa şi ceea ce s-a întâmplat efectiv la faţa locului, la Paris.

Cred că ar fi de scris o carte întreagă despre participarea noastră la ediţiile următoare. Volume, autori, întâmplări, întâlniri, fotografii ar putea face oricând substanţa unui album de referinţă. Chiar o să reflectez asupra acestei idei.

Sunt, pe lângă ediţia din 2013, încă şaşe participări succesive: 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 şi 2019. O simplă adunare arată faptul că acest proiect în desfăşurare deja cuprinde o întreagă şi veritabilă bibliotecă românească. Sunt 56 de autori, cu 56 de cărţi. E puţin? E mult? Eu zic că este, în orice cauză, o perfomanţă în sine. De altfel, la finalul acestui discuţii, voi reda, în întregime, lista cu volumele realizate.

George Motroc: Bogăţia de detalii legată de prima participare la Salon du Livre mă îndreptăţeşte să vă întreb, curios fiind din fire, cât a durat, ca timp efectiv, pregătirea editorială pentru participarea din această primăvară, 2019 ?

Nicolae Tzone: Mult, foarte mult. Cam între 4 şi 6 luni. Pentru că alegerea în sine a autorilor nu este o acţiune chiar atât de uşoară. Nu pot alege pe oricine în lista de 8 autori. Valoare în sine a poeţilor este un criteriu, dar nu singurul. Dacă din avangarda clasică pot alege cu relativă uşurinţă (şi am fost aleşi, an de an, pe Vinea, Bogza, Tzara, Voronca etc), la autorii contemporani apar tot felul de probleme. Pe lângă a le opţine aprobarea, trebuie să mă asigur că ei pot fi disponibili pentru a mă însoţi la Paris pentru a-şi susţine personal cărţile. Trebuie să am în vedere ca organizatorii viitoarelor evenimentelor de la Standul României, în primul rând Centrul Cărţii de sub egida Institului Cultural Român, să agreeze poeţii aleşi, urmând a acorda, măcar parţial, facilităţi legate de deplasare şi de cazare. De pildă, anul acesta am colaborat excelent, ajungând la Paris, cu câte două volume de poezie (de fapt, unul singur, şi în română, şi în franceză) Ion Pop, binecunoscutul profesor de la Cluj, un critic şi istoric literar de anvergură, care este şi poet de excepţie, Liviu Antonesei, de la Iaşi, Lucian Vasilescu, de la Bucureşti, Robert Şerban, de la Timişoara, Sorin Barbul, traducătorul în limba franceză cu care avem o foarte bună colaborare.

De asemenea, traducerile în sine nu pot fi realizate peste noapte, e vorba de un travaliu îndelungat, mai fiecare carte urmând a trece pe sub mai mulţi ochi, ceea ce ne dă siguranţa că vom evita posibilele erori sau neglijenţe.

Adaug că echipa noastră a fost întregită de Doina Uricariu, care a venit de la New York. O adaug pe traducătoarea Marcela Hădărig. De asemenea pe Felix Nicolau, care a ajuns de undeva din nordul Europei, unde predă un curs. De la Paris a fost prezent pictorul Tudor Banuș, lansând cele două recente cărţi realizate împreună cu Şerban Foarţă. Din păcate, deşi am sperat în fiecare an, nici de data aceasta Şerban Foarţă nu a fost în cea mai bună formă de sănătate pentru a ajunge la Paris. De la Chişinău i-a adus pe Maria Şleahtiţchi şi Mircea V. Ciobanu, doi autori excelenţi, printre cei mai cunocuţi în Republica Moldova. Reamintesc cu drag şi de volumele în franceză şi în română, deopotrivă, purtând semnătura lui Nichita Stănescu (cele 11 Elegii), Miron Kiropol, Ioana Diaconescu, Angela Furtună, nu mai departe.

George Motroc: Adaug, cu voia dvs., o întrebare mai mult sau mai puţin retorică: De ce lipsesc atâtea alte edituri româneşti de la acest târg de carte?!

Nicolae Tzone: Lipsesc „atâtea alte edituri rămâneşti" de la LIVRE PARIS? Dar chiar lipsesc? Nu ştiu ce să răspund la această întrebare. Nu am observat să lipsească o editură anume. Cum nici nu am observat să fie foarte evidentă o editura anume. Firește, sunt foarte atent la editura mea. Nici nu pot fi altfel. Pentru că aici, în spaţiul ce ne-a fost acordat, cărţile, în număr foarte mare, mai mareu trebuie aşezate şi reaşezate, funcţie de evinementele ce se derulează la microfon, funcţie fie de autorii prezenţi, fie de plublicul care se află în interiorul standului românesc. În fiecare am au fost expuse de la Vinea, dincolo de cărţile din proiectul «BUCAREST-PARIS, HUIT LIVRES DE POÉSIE POUR LA FRANCE», încă 20-30 de cărţi, toate fiind expuse spre vânzare în 5-10 exemplare. În ediția din 2017 am reuşit să aducem cu noi vreo 40 de exemplare din volumul biling al lui Gherasim Luca, „Vampirul Pasiv". Preconizam că se va fi cerut şi că se va vinde. Ceea ce s-a şi întâmplat. A fost cartea care s-a bucurat de cel mai mare succes, epuizându-se.

Ca să închei răspunsul, în rafturi au fost prezente cărţi deosebite de la mai multe edituri, în special de la Humanitas. Că nu vorbesc eu, directorul Editurii Vinea, despre celelalte edituri nu este nicidecum din lipsă de respect. Eu sunt solidar cu tot ceea ce publică valoros la noi, sunt un cumpărător şi un cititor constant de cărţi bune. Nu cred că-mi lipseşte vreo carte reprezentativă de poezie, de artă sau de critică literară publicată în România pe care să n-o am.

George Motroc: Din punct de vedere financiar, în general vorbind, o asemenea participare rămâne una costisitoare pentru o editură românească?

Nicolae Tzone: Da, desigur. Nu voi dezvălui sume. Pentru că există un fel de „secret" al fabricării acestor volume, în formatul lor special, 20 lățime x 19 cm înălțime. Realizarea grafică și tipografică necesită costuri suplimentare editării unor cărți obișnuite, pentru că opțiunea noastră este pentru coperte cartonate, ceea ce presupune operațiuni manuale la fiecare carte în parte, ca și pentru supracopertă. Nesimulând plusul de modestie, practic, fiecare apariție arată ca o veritabilă bijuterie. Să nu uit că activitatea de traducere, și încă din română în franceză, presupune o remunerare fără de care este imposibilă temeinicia viitoarelor apariții.

Nu e deloc ușor, dar ne descurcăm. Avem și șansa de a lucra cu o tipografie de excepție, de la Iași.

George Motroc: Ediţiile bilingve înseamnă un avantaj pentru o mai bună captare a atenţiei publicului?

Nicolae Tzone: Este de la sine înțeles că este bine să se afle pe stand deodată și ediția în limba română, și ediția în limba franceză a aceleiași cărți. La Paris sunt mulți români care sunt bucuroși ca atunci când vor un autor, să aibă posibilitatea să achiziționeze ambele volume deodată.

Dar adaug că eu, la „Vinea" nu sunt adeptul volumelor bilingve, cu textul așezat între aceleași coperte, față în față pe pagini. Prefer publicarea în volume separate a textelor. În franceză unul, apoi, alt volum, cu altă copertă, în română. Cred că am făcut bine. Cumva aproape îi obligăm, pe cei interesați dintre români stabiliți de mulți ani la Paris, să achiziționeze ambele exemplare. Dar mi-e greu să cred că un francez ar fi în vreun fel tentat să cumpere un volum cu text bilingv.

George Motroc: O întrebarea la care vă rog să nu evitaţi un răspuns: Ce lipseşte târgurilor de carte din ţara noastră pentru a obţine o anvergură similară?

Nicolae Tzone: În primul rând, noi nu avem o Cultură în sine de amploarea și de excelența dobândită în decenii și secole cum ar fi, nu mai departe, Culturile franceză, engleză, italiană, spaniolă sau germană. În al doilea rând ne lipsește un public numeros cultivat, instruit, cu apetit de excepție pentru informare, pentru lectură, pentru dezbaterea de idei. Nu spun că asemenea oameni nu există, pentru că există, dar nu sunt, din păcate, foarte mulți. În al treilea rând, noi nu avem un un stat care să se implice profund și serios în producția de carte, în susținerea scriitorilor și artiștilor.

Cu alocări minime financiare, cu susţineri accidentale mai degrabă decât regulate nu se poate ajunge la o situaţie mulţimitoare măcar. Şi nu în ultimul rând, chiar situaţia în sine a economiei României, nu ne permite încă să putem năzui să atingem excelenţa pe care, sigur, ne-o dorim.

În ultima perioadă economia se pare că a reînceput să respire, dar incă nu crează populaţiei acele surplusuri salariale care să-i permită să transforme cumpărarea de carte în exerciţiu cotidian. Va mai curge ceva apă pe Dunăre până atunci.

Cu toate acestea, eu găsesc că ambele mari târguri de carte din România, Bookfest şi Gaudeamus sunt meritorii. Chiar mai mult decât meritorii. Şi merită cu prisosinţă ca publicul românesc să le viziteze în număr cât mi mare.

Gerge Motroc: În ceea ce priveşte această ediţie: Care a fost standul care v-a impresionat cel mai mult?

Nicolae Tzone: Ca şi în anii anteriori, pentru mine plăcerea cea mai mare a fost să vizitez standul realizat de Gallimard. Am tot venit şi revenit la el în cele câteva zile ale salonului. Te afli pur şi simplu într-o pădure de cărţi minunate, miza fiind, în orice secţiune ar fi să te afunzi, Excepţionalitatea.

George Motroc: În loc de final, vă rog să ne spuneţi: Care a fost cea mai frumoasă amintire de la această ediţie pariziană?

Nicolae Tzone: Mă impresionează, totdeauna, la marele salon de carte de la Paris, afluxul de lume. Îndeosebi sâmbata şi duminica aproape că nu se poate păşi. Nici înainte, nici înapoi, nici la stânga, nici la dreapta. A rămâne blocat, efectiv blocat, mai multe minute, într-o mare de oameni care iubesc Cartea, este pentru mine, înainte de toate, un fapt uimitor.

Ei biner, în acest an, acest fapt, m-a emotionat şi mai tare. De ce ? Pentru că, în afara spaţiului de la LIVRE PARIS, oraşul, în nenumărate rânduri, a fost, pe perioada şederii mele aici, un calvar. Poliţie la tot pas. Filtre după filtre. Străzi blocate circulaţiei.

Realminte a fost un miracol că nu am pierdut avionul de întoarcere. Maşina trimisă dinspre ICR nu a putut ajunge la Hôtel de France, care ne găzduia, aflat la doi paşi de Domul Invalizilor. Totodată, niciun taxi nu putea ajunge aici. Pur şi simplu, francezii minunaţi de la recepţie ne-au condus, ajutându-ne la bagaje, adică purtându-le pe braţe deopotrivă cu noi, câteva străzi mai departe, în afara perimetrului restricţionat circulaţiei. Aşa am putut avea acces la taxi, care, ocolind şi tot ocolind alte perimetre închise circulaţiei, au reuşit cu greu, să răzbată în afara Parisului. Cu sufletul la gură, am reuşit în ultima clipă, să prindem avionul spre Bucureşti.

Imaginea salvată sub pleoape, de mii şi mii de oameni iubind Cartea, de toate vârstele, strânşi laolaltă, mi-a rămas însă intactă. Şi-mi va rămâne! Şi sunt sigur că anul viitor, în 2020, alţi şi alţi parizieni şi neparizieni îndrăgostiţi de carte, în număr de zeci de mii, vor ocupa spaţiul de la LIVRE PARIS 2020 în totalitate!

George Motroc: Vă mulţumesc pentru discuţia de faţă!

Nicolae Tzone: Şi eu îţi mulţumesc foarte mult, dragă George Motroc. Şi, aşa cum ţi-am promis la un moment dat de-a lungul discuţiei, iată lista volumelor publicate în cei şapte ani de prezenţă nemijlocită la Paris, la acest târg de carte cu adevărat unic. Altfel, toate, absolut toate cele bune!

« BUCAREST-PARIS,
HUIT LIVRES DE POÉSIE POUR LA FRANCE », 2013 :
George Bacovia: PLOMB, l'intégrale des œuvres poétiques
Miron Kiropol: SANS SOUILLURE PASSENT SUR NOUS LES AGES
Şerban Foarţă: ABC D'AIR
Dinu Flămând: ZONA
Sebastian Reichmann: LE LIVRE-VARAPPE
Rodica Draghincescu: ORAGE PYRAMIDAL
Claudiu Soare: CETTE OMBRE QUI CHERCHE SON AMANT
Nicolae Tzone: APHRODITE BALKANIQUE

« BUCAREST-PARIS,
HUIT LIVRES DE POÉSIE POUR LA FRANCE », seria 2014 :
Anca Mizumschi : MADRUGADA. Chansons d'amour et de furie
Cassian Maria Spiridon, L'ÉPREUVE
Angela Nache-Mamier : MADAME BOVARY / votre fidèle et savante lectrice
Mihail Gălăţanu : LE HAREM DES PARFUMS
Lia Faur : LAMÉ
Florin Caragiu : L'HOMME À DEUX CŒURS
Paul Gorban : PAVILLONS AU ROUGE À LÉVRES
Diana Caragiu : RESPIRE AVEC MOI

« BUCAREST-PARIS,
HUIT LIVRES DE POÉSIE POUR LA FRANCE », seria 2015 :
Ion Vinea, FEMME BLANCHE S'APPUYANT À UN ARBRE
Geo Bogza, POEME INVECTIVE / aux empreintes digitales de l'auteur
Angela Marinescu, LE LANGAGE DE LA DISPARITION
Nicolae Breban, ELEGIES PARISIENNES
Robert Şerban, LA MORT PARAFFINE
Gheorghe Grigurcu, UNE ROSE APPREND LES MATHEMATIQUES
Dumitru Crudu, ACVIKA
Silvia Goteanschii, DRAMATURGIE DES CORDES LUISANTES

« BUCAREST-PARIS,
HUIT LIVRES DE POÉSIE POUR LA FRANCE », seria 2016 :
Tristan Tzara, VINGT CINQ POÈMES
Liviu Ioan Stoiciu, LE CRATÈRE PLATON
Ioana Crăciunescu, LES FORGES DE LA VERRERIE
Octavian Soviany, LA VIE APRÈS LA VIE
Lucian Vasilescu, LA VIE NUIT GRAVEMENT À VOTRE SANTÉ
Marlena Braester, LA CULPABILITÉ DES ANGLES
Şerban Axinte: LE MONDE EST NÉ COMME TU L'AS VOULU
Adi Filimon, STEFIA. LES EAUX DES PHARAONS

« BUCAREST-PARIS,
HUIT LIVRES DE POÉSIE POUR LA FRANCE », seria 2017 :
Ilarie Voronca: ULISSE DANS LA CITÉ
Virgil Teodorescu: LA BOUTEILLE DE LEYDE
Maria Banus: SANG ET PAPIER
Constantin Nisipeanu: LA FEMME D'AIR
Angela Furtună: LA VILLE BLANCHE
Paul Daian: NOIR OU NOIR
Fevronia Novac: À LA VIE
Radmila Popovici: LA LAIDE

« BUCAREST-PARIS,
HUIT LIVRES DE POÉSIE POUR LA France », seria 2018 :
Petre Stoica : ACCABLÉ PAR LA GLOIRE
D. Trost : LE PLAISIR DE FLOTTER, RÊVES ET DÉLIRES
Ion Pop : ÉLEGIES EN OFFENSIVE
Lucian Vasiliu : LA FILLE MAGNOLIA
Ioana Diaconescu : TISSUS
Daniel Corbu : PRÉLUDES POUR TROMPETTE ET QUATRE MURS
Aura Christi : EXERCICES D'OBSCURITÉ
Andrei Novac : LA RÈGLE DE LA TIMIDITÉ

« BUCAREST-PARIS,
HUIT LIVRES DE POÉSIE POUR LA FRANCE », seria 2019 :
Nichita Stănescu : 11 ÉLÉGIES
E. Baconsky : CADAVRES DANS LE VIDE
Dimitrie Stelaru: LA NUIT DU GÉNIE
Doina Uricariu: LE LIVRE DE VERRE
Liviu Antonesei: 5 BALLADES ROCK
Saşa Pană: LE MOT TALISMAN
Mircea V. Ciobanu : RÉINITIALISATION
Maria Şleahtiţchi : NOTRE AMOUR EST UNE BELLE DAME

Interviu realizat de **George MOTROC**

Sterian VICOL

DOMNIŞOARA CUCUTĂ
tot mai scrie sterian
despre domnişoara cucută
de-atâtea excese durerea-i
prăbuşită ca un înger de vultur
rupt de iarba în care a căzut -

dacă scrisul şi scrisul şi scrisul şi scrisul
nu revoltă femeia, nu vă revoltaţi voi,
cine trădează flama sângelui din care unii
beau până le bate la uşă domniţa singurătate ?

Ea, domnişoara cucută, poartă sfârcuri
de aripă lovind clepsidra de
vineri cea cu lemnul de măr

NUMAI UMBRA
Când faci trotuarul
nu ceri părerea Prinţului,
eşti numai umbra pe linia de tramvai –

Să scuip sânge pe vocale şi consoane
nu-i în firea mea, să-ncheg nume
pe pietrele necitite de tine.

Hai, urcă în zarzăr
că floarea te muşcă,
unduind ca-ntr-o nuntă
nu mai ştii care-i zarzărul
şi unde-i mireasa de aprilie!

CU TOT TROTUARUL
Se făcea cum că un vultur tânăr
purta în gheare vârf de săgeată
neagră floarea ta văzută parcă-ntr-o oglindă
spartă-ntr-un muzeu viu într-o
insulă care nici nu era;
Plonjai în dans ca-ntr-o urnă
cu cenuşă fierbinte,

urma o ştia numai înfloritura
cărnii în absenţa trotuarului;
Ea-i uşoară şi curată/preacurată
cum n-a fost tot neamul ei vreodată –
Când tocmai făceam să cânte zăpezile
căzute pe poteca numai a ta,
un gunoier a intrat în odaie
şi mi-a şters scrisul cu
centura lui de care ascute
briciul când şi-aruncă
vinul pe faţă!

TÂNĂRA DE LA CATEDRALĂ
N-are nici degete nici trup, şi e
frumoasă ca o zeiţă, tânăra de la
catedrală; ea mângâie cu privirea,
cu respiraţia pe unde trece/petrece/apetrece
de la gura copiilor pân-la rădăcina
teilor, înmieresmând trotuarul –

Ridurile de pe faţa oraşului bolnav
ochii şi gimnastica din sala
pietrelor se-mpurpurează ca însăşi
tânăra de la catedrală când îşi
deschide, deodată, arterele direct
în palmele lui Dumnezeu!

Ion DUMBRAVĂ

zile ce nu se sting. nopţi trăite
viul sub înaltul de zi al lumii.
trepte pe care
una cîte una încă le urci.
cer şi pămînt în
aşteptarea a ceea ce
ar putea urma.

nici o literă din numele tău
să se scuture. nici un drum
să ducă la despărţirea
de tine. nici un regret

pentru vremea cînd nu erai.

zile ce nu se sting înainte
de a avea ceea ce
îţi e dat. nopţi trăite
pînă la ultimul licăr
de stea. pînă la ultimii
cocoşi ce vestesc răsăritul.

anotimpuri
uneori sunt cîmpul brumat
alb ca de lună. uneori
un fel de vară
ca o plajă pe care
se face nudism.
port în mine anotimpuri.
îl trăiesc mereu pe cel de azi.
uneori e vineri. duminicile
sunt uneori rare şi goale
ca bisericile
dintr-un ţinut părăsit.

uneori sunt absenţă.
uneori sunt adaos.

uneori ninge cînd dincolo
de mine e soare
torid. uneori
sunt ecoul paşilor rătăciţi prin ieri.

unde departele
undeva unde departele
să fie gata să te ajute
să uiţi. un fel
de acel undeva
pe care să îl poţi recunoaşte
unde nimic
să nu semene
cu ceea ce-a fost.

există chiar o chemare
a uitării se spune

pe care nu o aude
decît cel care vrea
să uite cu-adevărat
în departele unde
vieţii îi scapă
printre degete şi ceva
care merită să fie trăit.

sclipiri
parfumul serilor în floare. luna făcîndu-ţi
complice cu ochiul de la fereastră.

se întrec în sclipiri stelele.
foşnetul rochiei în cădere
noaptea mereu prea scurtă.

în dragoste ca şi în celelalte
trăiri: nu le regreţi pe cele
pe care le-ai pierdut ci pe cele
pe care nu le-ai avut.

albastru nocturn.

clarul acelei seri de la capătul lumii
pe care toate serile care vin
se întrec să conving că n-a existat.

Virgil DIACONU

Fructe secrete
Îmbrăcată sumar, doar într-o metaforă,
iubita mea aleargă spre mine.
Într-o metaforă atât de lipită de trup
că i se vede zmeura sânilor.

Doamne, un poem aleargă spre mine.
Un poem se opreşte drept în inima mea!

În seara aceasta, în loc de cafea,
voi gusta câteva fructe secrete.
Voi da năvală la zmeură.
Voi mânca zmeură cu zmeur cu tot,

cu pădure cu tot!

Viitor de aur!
Partidul roşu a dat goarna
în cazarma de cocoşaţi
şi spinările îndoite au ieşit să protesteze.
Pentru el, pentru partidul roşu.
Până şi pietrele cubice de pe strada Vasile Lupu
s-au luat de mână cu găurile din pantofi
şi au ieşit să dea jos Guvernul.

– *Vezi să nu îţi rupă oasele şi de data asta*,
i-a spus bătrâna pieptănată ca un ceas deşteptător
fiului ei ieşit ca glonţul din casă
la chemarea partidului care a pus la cale
această revoltă spontană…
O revoltă pentru apărarea democraţiei,
aşadar a conturilor în euro, a piscinelor
şi vilelor de lux. O revoltă pe mână proştilor
care au ieşit în stradă; a proştilor care
flutură steagul şi îşi numără oasele rupte
sub bastoanele de cauciuc ale jandarmilor.

Se aude că zilele acestea va fi înscăunat
noul prim-ministru, cel hrănit
cu apă de trandafiri şi clonat în preajma
Tezelor din Iulie '71. O nouă Poantă!
– *Aşa că luaţi-vă pancartele*
şi daţi fuga în Piaţa Revoluţiei
dacă vreţi să vă măresc raţia
şi ajutorul de şomaj, a spus organizatorul
acestei revolte spontane…

– *Dar pe noi de ce nu ne cheamă nimeni*? –
au strigat, trosnind, paturile din apartamentul
traficantului de plăceri sexuale
plătite cu ora de aleşi.
– *Vrem şi noi să ieşim în stradă*
şi să demonstrăm, au spus lingurile
şi furculiţele din hotelul de lux.
Ce, noi nu avem viziune politică?

Şi în timp ce babetele glossy

care se agită la demonstraţie
dau declaraţii color pe posturile TV,
libărcile guvernamentale
pregătesc pentru manifestanţii din piaţă
supa săracului, preparată din cele mai bune
e-uri aduse de-afară.

– *Jos Guvernul!* – au strigat
pancartele din Piaţa Revoluţiei
şi aplaudacii roşii.

– *Jos Guvernul!* – au strigat eroii neamului
din cârciumile amarului; din cârciumile
amarului servit cu suta de grame
în pahare de sticlă transparentă.

– *Jos Guvernul!* – au strigat eroii
acestui neam de eroi,
de sub pancartele pregătite din vreme
pentru această revoltă spontană…

Şi în timp ce babetele glossy
savurează sarmalele electorale şi
se bucură de focurile de artificii
care le oxigenează plămânii,
generalul Cătuşă din fruntea Poliţiei
se întoarce cu spatele la istorie,
iar doamna Gratie Pivniceru de la Justiţie
se face că nu vede mita electorală
nici de data aceasta.

Chiar acum îl instalează
pe noul prim-ministru,
pe băiatul acesta plagiat
după *Tezele din Iulie '71*.
O altă Poantă, după cum am spus.

- *Viitor de aur ţara noastră are!* –
strigă o gură spartă din mulţime,
trezind nostalgii printre uniformele nevăzute
care filmează şi asigură ordinea.

– *De-acum pot să înflorească cireşii*,
spune poetul, care este filmat

chiar în această clipă de uniformele nevăzute
care filmează totul asigură ordinea şi disciplina
acestei revolte spontane…

Din oraşul de fier
Îţi scriu din oraşul de fier.
Gândurile mele iau foc pe străzi,
trupul se afundă în beznă.
Uneori mă împiedic de visurile altora,
de cadavrele lor aruncate în drum.

Mă ţin după aceste flăcări,
trec întunericul la pas.
Lama unui cuţit care
face dragoste cu lumina lunii
este un poem al zilei care
tocmai a trecut pe aici.
Suntem în cartierul cuţitelor.
Suntem printre prieteni.

Îţi scriu din oraşul de fier.
Aud că mai porţi şi acum cireşe la urechi,
că încă mai ascunzi sub bluză trandafirul.
Şoaptele tale de dragoste mă ajung din urmă.
Eu am rămas în piaţa electorală, unde alesul
împarte prostimii sarmalele victoriei.
Eu am rămas în această farfurie publică,
unde se împart sarmalele democrate,
care vor sătura şi anul aceasta prostimea.

Încă puţin şi mistreţii puterii
vor urca la tribună.
E vremea lor! A mistreţilor şi a vulpilor
cu două ieşiri. Şi a ţiparilor,
care înoată de voie printre degetele
împietrite ale Justiţiei.
E vremea cloştilor bicamerale,
care îşi votează cu patru aripi
pensia pe ouă de aur.
E vremea curcanilor care
dorm în fotoliile parlamentare.
Şi a cârtiţelor întunericului.

Și a șobolanilor reciclați,
care fac gloria noului nostru partid.
E vremea șobolanilor roșii.

Îți scriu din orașul de fier.
Nici tu nu ai trădat trandafirul,
nici eu nu am urcat la tribună.
Și nu am dat năvală în gamela
tinerei democrații, în Piața Sarmatică.

Știu că ești de cealaltă parte a zidului
și că de la tine începe pădurea.

Azi-noapte, ultimele visuri
au fost împușcate în moalele capului.
Probabil cineva i-a deranjat
din nou pe mistreții puterii.
Sau pe elefanții guvernamentali.
Sau pe bordelina de la Palat,
care ține strâns între pulpe
secretul succesului ei de Palat.
Da, ultimele visuri
au fost împușcate în moalele capului.
Mai bine ar fi ca de acum înainte
să vorbesc în șoaptă; sau cu gura închisă,
ca un adevărat poet al țării cu gura închisă!
Îți scriu din orașul de fier.
Cagulele Armani mă vizitează uneori
noaptea. Ultimele visuri sunt împușcate
în moalele capului.

Știu că ești de cealaltă parte a zidului
și că de la tine începe pădurea.

Poate că e vremea
să ies din cercul acestui oraș.

Tu treci chiar acum cu trandafirul sub bluză.
Chiar acum, ascunsă în trupul tău de prințesă.
În care ne vom întâlni cât de curând.

Mihai MERTICARU

SONETUL UBICUITĂŢII (I)
În ziua cu trei dimineţi în frunte,
Cu luceferi şi muzică celestă,
Esenţa Sfântului Duh se atestă,
Către Dumnezeu Tatăl, sacră punte.

O părere mai mult decât onestă
S-ar încurca în multe amănunte,
Adevărul, încercând să-l înfrunte
Cu-o argumentare voit agrestă.

Nimic, pe pământ, în cer şi pe ape,
Fără dumnezeire nu se poate.
Oricât de departe, El e aproape,

În Univers, dar şi-n inimă-ncape.
Nimeni nu-i singur în singurătate,
Dumnezeu e pretutindeni şi-n toate.

SONETUL CUCERNICIEI
Cu o lumină binefăcătoare,
primeşte-mă-n graţia Ta, Iisuse,
Şi-n sacralitatea lumii apuse!
Dă-mi un strop din divina Ta splendoare,

Smerenia, harul fiind incluse,
Drept inepuizabile izvoare
Menite, în inimi, să se strecoare,
Cucernice, blajine şi supuse!

Din sfinţenia Ta, trimite-mi rază,
Din nemărginire, un punct albastru,
Calea-mi înaripată luminează,

Dragostea de Tine rămână trează!
Inculcă-mi pioşenie de sihastru
Şi înţelepciunea lui Zoroastru!

SONETUL UBICUITĂŢII (II)

Te văd pretutindeni şi-n orice clipă
Prin fire de iarbă, dar şi prin stele,
Prin flori, prin codri şi-n lumi paralele,
În frumuseţea ce face risipă,

În visele şi visurile mele,
În vestea cea bună,sosită-n pripă,
În dragostea ce uşor se-nfiripă,
În minunea ce mişcă toate cele.
Te simt peste tot, Doamne, şi-n orice timp,
În astrul nevăzut, uşor intuit,
În orice relicvă, cutumă şi mit,

În catedrala de-azur şi în Olimp.
In toate, dacă Te afli înmiit,
Atunci eşti puţin şi-n mine, negreşit.

SONET PSALM (II)

Tu, Doamne, poţi fi orice: marmură, zid,
Eu, doar o iederă căţărătoare
Sau o palidă umbră călătoare,
Un monumental Nimic umplut cu vid.

Sub altarul Tău fără de hotare,
Îngăduie-mi, Părinte, pe veci să mă închid,
Chiar dacă sunt un fir de praf insipid,
O frunză de salcie plângătoare.

Mereu Te caut, deşi sunt în Tine,
Ca iarba verde crescând pe coline
Ca răul ce se integrează-n bine.

Nu Te mai ascunde, Sfinte, după nor,
Toate izvorăsc din sacrul Tău izvor,
Toate-s ale Tale, Tu al tuturor.

Petruş ANDREI

Cântec de lună
Foaie verde mătrăgună
M-a rănit un ciob de lună
Într-o noapte de-nviere
Şi din răni îmi curge miere.

Trebui-mi-ar praf de stele
Să fac leac rănilor mele.
Nopţi de-a rândul tot cutreier
Ca să aflu vraciul greier

Să-mi descânte, să-mi vrăjească
Sufletul să-mi oblojească
Dar nu aflu, câtu-i veacul,
Inimii rănite leacul

Decât numai nopţi cu lună
Şi-un pahar de mătrăgună.

Arheologie
Un meşter ne-ntrecut de oale
Făcea splendori din lutul moale:
Ulcioare, străchini şi ulcele
Şi viaţa-i se scurgea în ele,
Iar când aflatu-i-a mormântul
Un domn ce răscolea pământul
Şi colindase lumea-ntreagă
Să ştie tot şi să-nţeleagă
Din vieţuirile trecute,
Lângă minunile făcute
Găsi în roata nemişcată
O amforă neterminată.

Romantică
În noaptea albastră
Un zbor de idee
Momind la fereastră
Un nud de femeie.

O noapte tăcută
Ca gura ce-ar bea

Pahar de cucută
Din inima mea.

Un văl de pudoare
Pe-un trup ca arama
Și-atâta splendoare
Când cade năframa.

Un tigru de miere
Alunecă lin
Pe-o stinsă durere
Din câmp de pelin.

Coboară din stele
De tot despletită
Doar una din iele
C-o dulce ispită

Mâna care scrie

lui Mihai Eminescu

Viers cioplit în munte,
gândul care doare,
Inima ce bate,
sclipitoare minte,
Mâna care scrie,
aurul din soare,
Lacrima din cântul
de privighetoare
și tot Voroneţul
din albastra-ți floare
îți slăvim noi astăzi,
genial părinte.

Din a ta durere
iau împărtășanii
și din suferință
beau ca din agheasmă
când văd cu uimire
cum „Trecură anii..”
scriu și eu la rându-mi
lieduri și litanii

Şi m-aprind ca lava
când erup vulcanii
Şi mă ameţeşte-a
florilor mireasmă.

Tu ai scos în lume
lumi nebănuite,
Ai adus în inimi
cer de poezie

Şi ca într-un templu
cu zidiri boltite
Versurile tale-n
veci vor fi sfinţite.

De aceea, astăzi
îţi sărut, slăvite,
Ca unui părinte
mâna care scrie.

Gabriela PACHIA

Lintiţă

O schimbare lunecoasă cît o scînteiere
Fu intrarea şi ieşirea din tăcere. Vrere.
Firul de-nceput – piton demult uitat –,
Din ancestral năvod sfătos, deşirat,
din somnul osîndit al pămîntului
trecut în imperiul roş-cuvîntului,
găsi gureşe mosoarele vrăbiilor
şi tumbele codate zoil în spinii anilor...
Alunecă în delte fibroase, abil furat
de duh, de stînci, de poleit înnoptat,
de fulgerul limpede din solíi,
ades împlîntat în prefăcătorii...
Şi-a urnit raiul printre viscoze,
memoria păroasă primí veioze,
căci nu erau vremuri mai atent distilate
decît dichisita viaţă-n tivita cetate...
Tigva orizontului votează densitatea ceţii,
suflete calcaroase fad tranzitează scribăreţii...

Ora de roz, ora de-apoi, pupile martire,
stăruitoare rana după prisăcire...
Lintița-i mai tare, moriștile apelor
pălăvrăgesc în pliurile pleoapelor.
Firele pe care – vrednici – ne-am tot dus,
firele toate aveau gust de apus...
Nimic nu se drege, la sfîrșit veți înțelege...
Din tristețea nescrisă nimic nu se-alege...
Acum tac vegetal... „*Nocte dieque incubando...*"
Foșnesc prin spuse îngerii... Calándo, calándo...
Se-nfășoară în scrisuri... Doar tăcerea-i de aur,
precum cloșca din livrescul nostru tezaur...

Selfie

Orice zi lăsată de Dumnezeu rămîne nevindecată...
Cavernele burgului expectorează, raiá necrozată,
zidurile-s oarbe, timpu-i chircit sub roșii peruci de castan,
chipul stă-n umbră, sufletul în lumină, zvîcnind dedalian...

Aici bugetarii strădalnic dărîmă cetatea turcească
scînteietor hotel intercontinental prompt să plămădească
și cară cărămizile acasă, pentru ticluit șopron...
Aici e fîntîna cu peștișori, iar aici loc pentru șotron,
aici sunt merdenelele cu carne din ierni împotmolite,
aici discul lui Newton rotind uniform veri neprihănite...
Mai la vale-i e tihna zilelor în care ți-ai jertfit mâinile
Mai la deal e mintea răscoaptă – cîinele păzindu-ți mîinele...
Aici – albeața nopților în care te-au ocolit îngerii,
alături – manuscrisele aburinde, din magma plîngerii...
Aici potecile aruncă săgeți de după metereze,
absențele din viață încep surd să se încoloneze...
Ringelspiel-uri izomorfe învîrtesc zilele guralive,
longevive coterii digestive sunt neconotative...
Cel mai mult ți-a plăcut Roata Mare, ticsită cu farfarale,
Și-acum ești tare gîrbovit de sihăstria vorbelor tale...

Viețile noastre – spălate dușumele –, galanteriile,
batistele despărțirilor bleu și-au sleit broderiile,
nervurile înfrunzirilor faste dospesc în moliciune,
măștile trupului, răpuse, – horă la poarta lui răpciune...

"***It's so easy for someone to joke about scars***
if they've never been cut."
"***The wound is the place where the Light enters you.***"
Degeaba te-ai eschivat !
Ne-aşteaptă oglinzile din cer ! Eliberează-te din ecou !
Editează ! Salvează ! Ai zburat dincolo de-un voit hublou !

Oglinzi haihui

Toate oglinzile din tîrg încep să semene cu tine.
Şi totuşi, pereţii minciunii se înalţă peste crine.
Savarine, nectarine, tescovine sapă-n doline
Îndrăgostiri marine, foliculine în gabardine,
Eroine superfine pozînd în ciorchini de glicine,
Destine eleusine rîvnite de fieştecine...

Migdalate sosesc poetese cu pleoape gordiene,
Mi-e ştreang plecarea uraniană spre scrumuri plebeiene.
Se-spumează noi văluriri de dor, vădit cameliene,
Binderiene fîlfîiri trudesc poieni de sînziene,
Monade mov se vînd pe monede hiclene, frigiene.
Bobinele cuvîntului ţes exterioare cît mai sprinţar eoliene.

Oglinzile lor haihui trîndav ameţesc folkul tîrgului,
Sforari cîntă suav constanta lui Planck cu focul sîrgului,
Sparg liniştea uscată a grîului la poarta pîrgului.
O mînă de frunze de-argint în topitoriile toamnei,
Un sac de călţuni admiră paietele pe rochia doamnei,
Cioburi de alaiuri hămesite scîncesc pe buza stamnei.
Măriri năclăioase năvălesc dintr-al privitului impas.
Adorm chitarele peste turmele de argint fără glas.
Jelească-se duşmani îndîrjiţi în năpîrlire, de pripas !
Oprească-se victoriţe, cu penel, rogoz stas şi plaivas,
Văi fără dealuri şi iconostas, ceţuri tinzînd spre Pegas !
Cîmpul magnetic stîrnit de trubadurime e prea Midas !

Îmbumbă-se uitările din oglindiri strîmbe, îmbumbe !
Pe tălpi de vînt, diurniştii fac tumbe, toamna saltă rumbe,
Iluzii de poplin se-nfoaie – năruitoare columbe –,
Tiroliana servituţii cîntă din vin de porumbe.
Noi cîntări şi rimeţi ţîşnesc baritonal din seci tulumbe !
Schismele oglinzilor şoade stau gata să ne dezbumbe !

Mai fă greşeli de-argint-viu, oglindă putrezită ! Înhaţă !
Vociferează destinul cusut cu purpurie aţă,
"*Art is the mirror of our betrayed ideals.*" Cu strungăreaţă !

Dar ce facem noi aici ?
Duduie maşina de reciclat singurătatea istoriei...
Timpul putrezeşte, încolţit de răscruci şi vectorii gloriei...
Încîlcit, trecutul sacru se plimbă plîns pe Calea Victoriei...

Flacăra mierlei încărunţeşte în şerpii raţiunii,
luptele de aer, apă şi foc dau viaţă stagiunii —
pumn de pămînt scăpătat închinîndu-se eroziunii !

Am tot privit prin lacrimi nesomnul scoicilor, jiletcilor,
hambarelor, setcilor, dinţii neînvinşi ai măririlor,
zăbroanele duşmanilor, schismele schivernisirilor...

Sar păstrăvii memoriei accizate în peste poate...
Dovadă că nu poţi trăi fără amintirile toate...
Hidosul tău rost de şuncă furuncă-l, chiralitatea dă din coate !

Linotipii spulberate, nu probaţi oarbe măşti străine !
La nunta vitraliilor, purtaţi ce vă stă cel mai bine !
Nu fi lut înainte să fi fost om ! Rămîi între sulfine !
Ne răţoim la-mbîrligaţi tîrlici, dar ce facem noi aici ?
Mă izolez bufonic, sunt doar un recif, scormonici de frici,
înălbesc conştiinţe, pseudoantici şi scribi slugarnici...

«*De trei ori femeie !*» Vieţile ne-au fost scadent bricolate !
«*Bravo, ai stil !*» «*Daţi-mi bannere, voi, munţilor !*» Vieţi clasate !
„*Noi ne-am jertfit pe jumătate pentru pene colorate !*"

Mihaela AIONESEI

Să scriu...
Să scriu despre fericire, îmi spun.
De sub pat iese o umbră şi strigă:
– Dezbracă-te! Dezbracă-te!

Îmi duc pana în dreptul inimii.
O înfig adânc. Nu strig. Despic încet.
Ca un criminal care vrea să-şi vadă opera
desăvârşindu-se în ochii victimei.

Deoparte umbra leneşă ciupind
dintr-o coardă ruginită de tăcere.
De cealaltă lumina răstignită
ca un trandafir la butoniera
unui bărbat numai bun de însurat.
În mijloc o bufniţă roşie
cântă de mama focului.
Văpăile sar ca găinile la tăiere.
Eu ard. Toamna se piaptănă.
Oglinzile se aprind.
Prin faţă îmi trece o pală de aer
îmbrăcată în rochie de bal.

Aşa o fi fericirea, îmi spun
şi trec mai departe.
În hăul lăuntric celulele seamănă
cu literele pe care le scrijelesc să-mi amân moartea.
Mă ruşinez de goliciunea lor, de goliciunea ei.
Mă arunc câteva etaje nerăbdând să-mi văd
îngerul bolnav nemişcat în el însuşi. Oftez.
Nu mai ştiu cine pe cine poartă.
Cine pe cine respiră.
Marele vid îşi schimbă măştile, numele…

Numele tău scris pe-o filă din calendarul
sufletului meu îmi muşcă secundele.
Îmi fură de sub tălpi anotimpurile,
pământul. E toamnă, ba e vară
Pe glezna mea nesărutată –
Tu rămâi aceeaşi lamă
de cuţit în care
mă ascut.
Mă asmut.
Furtunile vin, tac, trec, stau la pândă.
Minunile-s pe cale să se-ntâmple
şi eu stau să număr pe degete detalii!...
Pun virgulă, cratimă, pun punct.
Un punct mare cât fericirea de-a fi
pe care abia dacă o pot duce
în scutecele acestei dimineţi
plină de tine
viaţă...

Crucea mea, cruce de zarzăr
Cruce de carne, cruce de umbră
mă mână spre stele
ca pe o turmă.

Cruce de spini, cruce de nalbă
mă ţine-ntre lupi
ca pe o salbă.

Cruce de fag, cruce de brad
mă unge cu mir
mă spală cu nard.

Cruce de foc, cruce de iască
vrea să mă stingă
vrea să mă pască.

Crucea de tată, crucea de mamă
mă poartă în braţe
m-adoarme în palmă.

Cruce de sare, cruce de nuc
nu daţi năvală
până nu mă tot duc...

Cruce de vânt, cruce de colb
scoate-n lumină
orbul din orb.

Zidurile
Zidurile nemiloase care mă strâng în braţe
zidurile acestea de ceaţă
de ape
sunt cele mai mari fericiri
primite vreodată,

la adăpostul lor ochii plânşi
desăvârşesc lăuntrul
care poate avea
şi totuşi renunţă la tot.

În focul tainei
inima ca o potcoavă de cal neîmblânzit

îşi încearcă norocul
dezvelind puţin câte puţin
din pielea pietrei
din îndărătnicia stâncii
din şirul de măşti pe care-s nevoită să-l schimb zi de zi
după chipul şi asemănarea tuturor.

Iubire tu ai o singură vină
eşti lacrimă de muritor.

Liliana RUS

(nici ţărână, nici lacrimi)
În plină amiază, lumina mă taie în două,
oglinzile sunt hămesite. Împuţinat îmi e chipul,
colţii roşii ai macului sunt atât de aproape de tâmplele calde.
Cuiburi goale apar în carnea mea încă vie,
un măr pădureţ se destramă în iarbă,
în stăpânirea albastră, imensă a cerului,
muzica este un fel de cenuşă împrăştiată haotic,
furtuni de nisip scrijelesc peste mine înscrisuri,
până la gât mi-e durerea.
Urmele timpului – serenitatea legată la ochi
în jumătatea albastră a paharului,
cu mult înainte ca zâmbetul să-mi fie singura balustradă
şi lumina să bată desluşit în poverile mele.
Undeva, ţipătul nu mai are ecou.
În lungul oaselor, dulce alunecă vântul.
Nici ţărână, nici lacrimi,
pregătiri fără zgomot în curbele spaţiului,
întoarcerea în gol, înclinarea,
căderea în câmpia de gresie a morţii.
Şi niciun efort împotriva acestei distrugeri.
Trenuri pornesc în alte direcţii, râul rămâne în urmă,
ţipătul mut umflă desişuri în linii rapide,
colţii tineri ai macului zgârie această clipă de linişte.

(ca un derviş sub stele)
Ce luminoasă ninsoare de frunze se-neacă în oglinda bălţilor,
ce armoniu se sparge în ţăndări iscând insomnii,
vârtejuri şi clopote fără oprire numele meu îl fărâmă.
Mirosul de alge al cărnii mai viu înfloreşte.

Timpul nimic nu calmează,
ca o boală străveche îmi pluteşte în sânge.
În zadar mă rotesc ca un derviş sub stele,
în zadar vâslesc către gurile cerului
sperând ca tristeţea să nu mă găsească.

Va fi bine, îmi spun, dar otrava picură-n chiar clipa aceasta
şi ninsorii de frunze îi ia locul un fluture negru.
Zdrobit este dervişul,
în toamna de pâslă scump se plăteşte rotirea.
E doar o zi, una din zilele cât o viaţă întreagă,
e doar un drum de întoarcere în cârpele nopţii,
scormonindu-i ascunzătorile,
decantând cu prudenţă primejdii.
E doar o bură de ploaie sub burta umflată a cerului.
Rugina plămânilor mei se strânge sub coaste,
o cutie jilavă în care port manuscrisele mării,
mirosul acela de vară ascuns sub trape secrete.

Poate că inima bătrână a mării încă mai bate,
poate mă voi trezi vălurită de sare, ca o scoică spălată de ape,
şi cocori vor zbura pe deasupra într-un tempo nebun.

(ca un rege bolnav)
Această lumină de octombrie cu aripile ei primejdioase,
această goliciune a zilei, absorbind în secret veştile rele,
măsoară tăcerea. Ca o cicadă mă scurg printre frunze,
ca o fantomă în şubrede falduri traversez coridoare.
Îndepărtată e muzica, miraculoasă şi inutilă ca o grădină de piatră.
Ruinele unui cântec uitat se-nalţă peste pădurea bătrânilor mei,
în anotimpul în care luna îmi umple trupul cu ace.
Întuneric este în oasele mele, argintul lor
în ţeasta cheală a lunii s-a scurs, între dinţii ei de mătase.
Plutesc în derivă ca un orb absorbit de propria lui neclintire,
ca un rege bolnav alungat de la curte.
Niciun sunet, nicio undă înfiorată pe apă,
doar un vis necontenit vâslind fără zgomot în toate direcţiile
şi vocea mea ca de marmură jelind curcubeie şi stele.
Sub apăsarea frunzişului,
pata de sânge a trupului meu rămâne în grija îngerilor.
Neliniște şi tremur şuieră-n mine,
căci, Doamne, sunt atât de greşită şi toate îmi sunt meritate.

(ţipătul de octombrie)
Singurătate până la os, îndepărtând oră de oră chipuri şi voci.
Cu ape vinete se lasă amurgul, cu struguri sălbatici zideşte ruine.
Inima este un pustnic adâncit în dulceaţa chiliei,
mintea, o sală zgomotoasă de judecată.
Adevărul nu-mi domoleşte durerea, suflă rece şi verde
ca un vânt mult prea tare ce trece prin hainele mele subţiri.

Tremură apa în vise
şi o dată cu ea toamnele mele tot mai tăcute.
Mă opresc la marginea valului,
între mine şi marea de cobalt odihnesc păsări, pocăite nevroze.
Tai aerul rece. Se izbeşte de mine ţipătul de octombrie
încremenit într-o sticlă aruncată în mare,
fărâme de oase plutesc ca nişte boabe de-argint
pe curenţi în derivă.

Aici mi-a fost cuibul înţesat de tamaricşi,
nişte pereţi luminaţi de bătaia sângelui meu,
de tremurul mâinilor înaintea desprinderii –
somnul apelor venit de departe, supus vocii mele mărunte,
începutul unei calde poveşti rămasă-n ţărână,
înconjurată de vânt cu blândeţe.
Altă strivire.
Şi marea înainte şi înapoi. Şi nicio lacrimă nu cade în apă.
Cu bufniţe şi struguri sălbatici ţipătul se afundă în ziduri.

(în lumina nepăsătoare ca-n Bruegel)
Strada, ca-n Bruegel, întemniţată între coroanele copacilor,
cu lumina clară ca după furtună,
dormitând nepăsătoare şi mută ca într-o pădure cu ferigi,
în timp ce în cutele memoriei mele o carte tristă foşneşte
înţesată de umbre şi urme.

Vulpile cu blană de rodie adulmecă mirosul de pucioasă
al destrămării. Departe e vântul vineţiu ce-mi risipeşte comorile.
Nu mai pot fi călăuza ce sapă şanţuri adânci spre lampa de aur,
în casă acum, cu sufletul mort, ca un ciulin într-o grădină părăsită.
Lipsa stelelor între pereţii cândva prietenoşi,
unde doar umbra durerii mă poartă ca pe un orb,
îmi usucă gâtlejul. O vrabie măruntă –
pe care poate-am purtat-o o viaţă în pântec
ca pe un copil neştiut ce nu a scâncit niciodată – scutură tăcerea.

Şi se-nclină supusă, mie, celei infirme de bocet,
al cărei lătrat izbeşte întunericul nopţii,
galeriile ei nesfârşite.
În lumina asta ca-n Bruegel, vrabia măruntă mă ţine trează,
cu penele ei umflate de vara distrusă de ploi,
cu urme de sânge în pâlnia vântului.
Şi tainele înainte şi înapoi, şi nicăieri pace.
Un cântec vechi de durere creşte în mine,
în lumina nepăsătoare ca-n Bruegel.

Incertitudinea ciupeşte echilibrul fragil al memoriei –
o uşă pe care-o privesc cu un singur ochi.

Doina GURIŢĂ

LUMINA

Mama
Mă umple de vise
Neîmplinite:
Dorul.
Mă ceartă lumina
Din ochii copilei ce-am fost
Şi pulberi aruncă
Albastrul
Din cerul ce-l priveam
În dimineţi apuse.
Izvor am fost
Dar m-am băut
Cu setea de cenuşă
Iar picătura ce-a rămas
Va coborî
Pe firul florii de argint
Sădită tot de mine
În inima tainei.
Lumina ei
Cu glasul lunii
Îngemănate
În iarna din urmă
Vor lumina cărări de plumb

Lăsând lumii
Un bob de rouă
Lacrimă de dor
O rece amintire.

VISUL MEU...
Ostenit de-atâta vis
Strâns
De-al morții
Paradis
Mor în dorul
Necuprins.
Veșnice cărări deschid
Apele în cor
Urcând
Taină logodită-n zare
Blândă cercetare
Către veșnicul izvor,
Pe lumină
Stai zăvor
Dar prin ușa milei Sale
Visul meu e un pridvor.

LACRIMI DE STICLĂ
Pe trepte
Visează amurgul
În lacrimi
De sticlă.
Gând
Izvorât curând
Din ultima noapte
A vieții tăcerii.
Pe șoapte
Amare
Se suie groparii
Scuturând lumina.
Iar eu
În smirna genunii

Îmi arunc inima
În sus
Şi se sparge
De fierul
Groparilor.
Sângele meu
În lacrimi de sticlă
Adoarme-n cununa
Căii Lactee.

ÎN VIS
M-am răsucit în vis
şi-am sărutat mâna ţăranului
brăzdată.
Apoi am îngenunchiat
să îmbrăţişez pământul,
mirosind a Mioriţă...
roiuri de fluturi în sute de culori mi-au
descifrat iluzia
legănându-o cu mirosul florilor de liliac
ce reverie!…
să credem în vise, vrei?

Dan MOISII

GLASUL MUT ÎNTR-O VIOARĂ
Palmele mele iubito încă mai respiră
Se lasă scrisul în mîna stîngă greu
Cum fugăream în stele aerul din gură
Fruntea să te mîngîie cu apa din părău.

Foşnind sub paşii tăi iubito
Cu iarba devastată de venin,
Iarnă în cuvîntul tău cu îngeri
Să fiu pe trupul meu stăpîn.

Gîndul îmi arde primăvara ce inundă
Cîntecul tău ocrotitor şi blînd,
Vin păsări şi ciugulesc în frunză
Rouă îmbobocită în floare de salcîm.

Înalță-mă iubită și fă din mine pod
Deasupra JIJIEI cu grijă și răbdare
Că rădăcinile din el s-au strecurat
Pe sub privirea ta cea plină de-alinare.

Așterne-mă iubită în glasul tău flămînd
De sete să-ți beau umbra ce pîndește
La colțul clipei un călător stingher
În privirea ta o stea se odihnește.

Bolnav de așteptare și bun de aruncat
Ca trupul tău să nu te doară,
Un fulger în noi a înnoptat
În glasul mut mai cîntă o vioară.

CAII AMIEZII
Și ai plecat iubito; las gîndul rănit
Ia-ți trupul și du-te cu tine,
Veșmintele noastre o pînză de nor
Se strecoară prin suflet și vine.

Caii amiezii prin fîntîni alergînd
Dragostea noastră un trup galopează
Să-mprăștie apa, izvorul cosit
Și răul din brațe ne înnoptează.

Marea orbită de stele la țărm
Ne dăruie cerul, hai prinde-l de mînă
Ia-mi trupul și aleargă cu el
Unde pădurea se-ascunde-n fîntînă.

Și ai plecat iubito; las gîndul rănit
Ia-ți trupul și du-te cu tine,
Veșmintele noastre o pînză de nor
Se strecoară prin suflet și vine.

POEM
Pe cîmpuri mărginite de stele și cerbi
Sufletul cu frunzele cîteodată mai zburdă,
Cîmpia arde de-atîta pămînt dezvelit
Anotimpurile păsărilor vor să se-ascundă.

Flacăra tăcerii se naşte-n dimineţi
Se-aud cum rădăcinile se rup din noapte
Cum se desprind şi-ngenunchează-n amiezi
Cum chiuie lumina în livezi blestemate.

Cărarea pădurii întoarsă de vînt
Veghează plugul cu brazdele-ntoarse

Dar cine poate să mai amîne o zi
În RACHIŢI iarba-i bolnavă de coase.

Aş vrea să uit de tot ce-i cuprins
De rîul somnoros bolnav de picioare
O singură primăvară tresare prin muşchi
Veniţi poeţi să urnim umerii stelei polare.

Daniel MUREŞAN

DORINŢELE ÎNTRE PUTINŢE

Puterile-şi aşteaptă creşterea,
dorinţele nu-şi iau ochii
de la partea puţin văzută,
de la câte-n lună şi-n stele.
N-a trecut de tot clipa cordialităţii,
o acoperă norul cel negru tăciune,
din infern vin căderile îngrozite,
vijelia ne arată puterile dospite.
Doar o secundă, ce minune, priviţi,
învinge netulburată strălucirea.
Inspiraţia, ce pe toate le poartă,
felicită noile canoane, era şi timpul,
ne-aţi nimerit gustul, încrederea-n bine.
Aroganţa va veni din nou în una din zile.
Cine poate spune cât ştim să arătăm prietenie,
să uităm neînţelegeri, să închidem ochii,
pe cât se cuvine,
să iubim norocul soarelui ce luminează,
câtă vrajă, îşi întoarce roata ocolul fără opinteli.

Se aud bătăile inimii, se deschide inima
altor inimi,
da, dar iată eşti chemat la mimări,

să-i iubeşti pe misionarii ce-au
făcut din vieţile amărâte averi!
Nu accepţi căpeteniile gonflate,
nu vrei să auzi de a lor pasiuni la lumină purtate?
te-ai ales cu o înverşunată ură,
îţi va fi împrumutat ţie,
zicându-ţi, iubite confrate,
adevărata, blestemata lor partitură.

Agora se prezintă, după dispoziţia momentului,
aleşii cu numirea dragostei de oameni,
fac ce-au mai făcut, ocrotesc nedumerirea,
închină, arată platourile întinse cu bere,
fasole şi cârnaţi.
Iubirea de semeni n-a simţit-o îndestul norodul,
ele, „mulţimile, nu înţeleg, cântările, dansurile,
aerele cu care defilăm, pentru ele nu există elite,
au rămas apatice, tresar doar când îşi simt burţile pline,
iată dăm curs la plăceri.
N-au priceput, nu simt timpurile noastre mănoase,
nădejdea ce ne-a rămas să fie maneaua
sau resemnarea în debandadă?
Vin şi eu c-o întrebare: cum apare,
demnitarule de vază, însufleţirea de a face ceva,
a-ţi dărui viaţa ţării în tot locul,
a aprinde unde greu arde focul,
cu ce interese ne va mai bate norocul?
Bună, lungă întrebarea, pune capăt la toate,
nu ştim în ce zi vom găsi răgazul, cuviinţa
de a ne sfătui cu noul zeu, e între zămisliri mereu,
să nu-l găsim în fulgere şi trăsnete legat
de o imprevizibilă ordine a lumii,
sperăm în putinţa unui jubileu, apoi nu ştim,
sperăm că vom vedea ce-a rămas
din urmele lui Prometeu.
La prima vedere, cum ziceam, ne-ar ferici o serbare
să aducă îndrăzneala, umăr la umăr cu omenia,
dar şi atunci poftele ştiute, subînţelese,
neştiute aduc alunecări, atâtea boli, laşităţi,
o listă întreagă de promise mereu amânate.
Ar fi timpul albirii de păcate, al unui nou contract.
Vorbirea de rău a celor de o altă părere este

îndreptăţită ca o bună dimineaţa noului leat.
Din ştiute, demult suntem împăcaţi cu clevetirea,
în ultimul timp, punct cu punct ea
controlează bunul simţ, e bine venită, mai înşiră,
deschide o altă lume a speranţelor,
trebuie degrabă scris un capitol de paritate:
laudă-bârfă, bunătate-răutate,
odată votat, ar avea impact.

CE AŞTEPTĂM ŞI CE PRIMIM

Aşteptăm iubirea,
dacă n-a sosit, timpul să-şi mărească paşii,
doar inima bate, toate clopotele bat
pentru dragoste
îndreptăţită, răbdare,
nu insinuaţi, e de aşteptat aerul curat.
Vine în schimb mănunchiul
relelor, el nu ştie de păcat,
fiorii primiţi sunt decişi, clipă de clipă,
de cele sosite,
neplăcutul ţine la ale lui dureri,
iar experţii, din ultima clasă
de doctorantură ne spun că ar trebui desfiinţate,
marile grosolănii, culpele şi noile cântări.
uită-te de jur împrejur,
ele, după doctrina morală, te fac nemulţumit de toate,
iubirea pe ascuns
s-a dat dusă, a plecat, n-a mai suportat dizgraţiosul,
lumea e plină de sfidări
Chiar dacă uneori avem purtări de sfinţi,
diavolescul nu are somn, îşi întinde aripile negre,
pacea sufletului vine, dacă nimereşte calendele greceşti,
atunci te vei întâlni şi cu sfinţii iubiţi,
ce ne-au lăsat atâtea datorii întinse pe toţi anii speţei,
dar şi cu cei ce n-au simţit durerea de păcat
şi-au sfidat plăcerea promisă sufletului iertat.

Giuseppe MASAVO

(completare)

eu nu sînt vinovat, alţii îmi găsesc vină
nu-mi leg ambiţia de palmares sau glorie
dacă sînt poet al literei mici e
din pricina vieţii care se scrie cu litere mici

ceea ce vreau e prea puţin important
aşa cum a fost întotdeauna
în descreştere am învăţat a număra
înainte de-a merge la şcoală din pricina timidităţii
de aceea n-am nici o nădejde că voi învăţa crescător
măcar pînă la optzeci

(chiar şi-n dans nu eu sînt cel care conduce –
şi nu mă ruşinez că-s bărbat)
în cuvinte altcineva dictează
şi nu cutez să ridic privirea
de teamă să nu orbesc

„luptă!", deviză pe care-am dobîndit-o din dorinţa
igienică a trupului de-a-şi îndepărta acarienii
în fiecare dimineaţă
măcar, o realizare utilitară
în loc să bat cuie în capul vecinului

în rest, obişnuinţa măruntă cu lucrurile,
care sînt atît de mari
şi multe...

(24 septembrie ....)

(notă – cu aldin)

Mi se taie venele în testul
pentru lecţia de limba română
Picături roşii de durere curg picătură cu picătură
pînă rămîn piele
numai bună pentru toba care ne ţine cadenţa protestului

(Am mai spus într-un poem, cîndva –era
un gînd de copil–:
„cînd voi creşte mare mă voi face aviator
şi vă voi bombarda cu pietre!")

Același scenariu: „cîinii latră, vîntul duce” (drace,
și lucrul acesta l-am mai spus!); casapul rîde
eu nu pot face altceva decît să bat toba
în agoră

dac – barbar
mac – rață
eu – unu
tu – al doilea
el – hoț
noi – gașcă
țară – gunoi
românia – Ciocîrlia

(notă sanguină)

Două pete sîngerînde:
o bucată de carne tremurînd sub cuțit
și soarele care se azvîrle în lac

Fără merite brîncovenești
Fără certificat de deces
Nu cumva sînt o vită trimisă la abator
pentru salamul nostru
cel de toate zilele?

Pregătit pentru încă o noapte
(pînă la ultimul strop de viață

Poate astfel adevăratul strigăt de ajutor
face și poezia să sîngereze
în galantare
la un preț de cost *en detail*
rezonabil)

Dansez printre cuvinte
împleticit
șchiop
rănit grav în spațiul popliteu –

deja a început să-mi curgă dintre degete
un gînd liniștitor din alte timpuri
deja sînt foaie de hîrtie subțire

deja pot scrie pe mine

(*Nu te lăsa înşelat. Hîrtia e plină de ploşniţe*
Îţi vor suge sîngele!

Minunat, voi muri de-atîta poezie!)

deja gîndesc ca un sîngerete

(consemnare)

Între pereţi reci doar
delăsare şi amînare.
Cînd a trecut lama cuţitului
n-am simţit durere; astfel
arşiţa n-a putut striga cu gura mea
ce înseamnă despărţirea de amintiri

Ar fi trebuit să-ţi mărturisesc că şi-
aşa eram singur în pielea noastră unită
într-o singură gură

Din care colţ al ei strigam mai tare unul
la celălalt?:

floarea soarelui ridică cerul pe umeri;
e gratuită senzaţia
de frumos!

E bine să simţi uitarea ca linişte
ce pătrunde un final de poem bun –
dar niciodată n-am să fiu împăcat
neştiind care dintre noi strigă mai tare

(notă pentru mai tîrziu)

De ce mi-s ochii umezi? Unii
spun din cauza prafului
(Încă o dată rezervorul zilei
rămîne fără cerneală)
Eu zic din pricina pulberilor
de cuvinte

Prea multă iubire încape sub
pleoape

ca să nu simt vibraţia lumii!
Unii consideră slăbiciune
Eu credinţă

Punct.

(din volumul *SEPTEMBRIE*)

Constantin BOBOC

Poveste

Vremea are culori cenuşii
Regrete amare are tăcerea…
Există viaţă între MUMII?
Se întrupează de-a pururi, durerea?
Umbre ciudate urcă-n văzduh
Ele caută putere şi chip…
Mocneşte în ele un duh
Dar toate devin pulbere şi nisip!
Trecătoare sunt clipele vieţii
Avem doar o singură moarte!
S-aud cum se roagă anahoreţii,
Mai mult de-atît nu se poate!
Visează unii la reincarnare
Dar numai vis, asta este!
Avem doar o viaţă fiecare
Iar restul e doar o POVESTE!

Oază

Iluziile noastre adesea se metamorfozează
Îmbracă straie decolorate,
Unele urcă la cer cu iubire
Devin stele şi duh,
Altele coboară-n mormînt
Vor învia numai întru cuvînt…
Mă aşez într-o strană şi scriu
O rugă e viaţa, iertare primim
Doar dacă din tot sufletul o
rostim…
Pustiul e chiar lîngă noi
Rămîne doar ca un înger de pază
Să-l transforme în OAZĂ!

Rutină
Amurgul amintirilor e trist
Ca o moarte subtilă,
Cuvintele sunt tot mai grele
Iar visul are aripi de plumb.
De-aceea spre Cer nu mai zboară…
Suntem cu toţii „la realitate”
Chiar poezia a devenit o foaie
Contabilă pe care scrie durere…
Suntem cheltuitori cu viaţa,
Purtăm destinul ca pe-un bolovan
Nu-i ştim partea metafizică
Ci doar o prozaică expunere…
Nu mai avem nimic de învăţat
Deşi încă multe lecţii ne cheamă
înspre lumină noi trăim demn
doar din rutină!

Metempsihoză
Exodul nu s-a terminat încă
Noi îi mutăm doar ora şi locul
Ca nişte emigranţi ce se îneacă în mare
Căutăm un colac de salvare…
Trăim vieţi multiple doar într-o viaţă
Pînă vine valul să scufunde corabia
Ar trebui să ne îmbrăţişăm mai des
Pentru că nu se ştie, nu se ştie…
De ce ne judecăm între noi?
De ce devenim APATRIZI?
Cea mai mare poruncă e: „Să nu ucizi?”
Minciuna e şchioapă dar trăieşte mult
Ea se numeşte uneori: METEMPSIHOZĂ

Petre SOLONARU

Ochiul mântuirii
Scutură de tine mintea şi rămâi
faţă’în faţă Sinei, ca spre căpătâi,
în egal cu taina, preamărit izvor,
să te-întorci la simpla linişte dintâi.

Tot ce umple vasul întru care-ai tins
nu îţi dă măsura, poartă van cuprins,
cât focarul roţii, conştiinţa doar,
ţie-ţi stă întocmai Cale înadins.

Prin evlavii sterpe implorând în veci,
de clintiri enumeri al clintirii treci
şi te laşi sub vremuri capturat de vânt
într-o dezunire, falselor poteci...

Astfel, rupe firul ancorei ce-a scris
vătămarea vieţii şi-ai să vezi deschis

ochiul mântuirii ce spre alte lumi
îţi revarsă ultim cer de paradis...

Lux inens...
Spre-a afla trezirea şi-a cuprinde rai,
farmecul dezminte ce cu mintea-l ai,
dincolo de masca unui van talaz
sfâşiindu-şi golul din himer pospai...

Scapă de orbire, ca pustii ce ţin
încă suferinţe'în prea poftitul cin
să rămână grotei smăcinatei guri.
Intră-ales Cetăţii pe un calm asin.

Chiar de alţi năimirii sub un lesne ham,
scrişi a fluturare în scălâmb pergam
risipesc răgazul, tu, în tine-adânc,
din frunzarul lumii prinde-al căii ram.

De-a-mplini tocmirea punctului curând,
suie centritatea, vortex coborând...
Întru perla Clipei, legilor dintâi,
drept întors acasă, şterge-ţi orice gând...

Sub domnia Crucii
– Dublul helix curge morţii imanent
fără-a creşte-ascunsul întru viu, accent
spre zadarul însuşi, lume'în lumi, să ştii,
Chip şi-asemănare!... Toate-s doar prezent...

Şir de piramide scrise din echer
celor ghizi ai undei ample colburi cer

întru devenirea noului Pământ
îndrumat spre vortex, clar de-un Conifer.
Elohimi dau formă'în Degetul ce-a zis
să înceapă taina raiului închis,
ca, apoi, luminii, irişii presus
să-i transforme roata în trezitul vis...

Prin puţini aleşii candidului gând,
praguri porţii calme îngeri judecând,
iată că Pleiade vin a mântui
sub domnia Crucii... Mielul, nalt orând...

Inefabil număr...
Ca irumpte semne dintr-un tainic vid
verităţi avalma firii se deschid
oscilând nimicul în rotiri pustii
sub minuscul, unghiul, cel mirazei ghid...

Sfinte necuprinderi curg din necuprins,
iar un plin de nu e gol ce e a nins
cu tăcerea spuzei în a-i aminti:
– „de aprins e miezul, cercu-i pururi stins..."

Într-o nominare Sensul fără chip
focul, vântul, valul scrise în nisip
a izvod le-aşează vanei izbucniri
presimţind silaba: Om!... drept arhetip.

El rostit de sineşi!... Pisc şi-adânc în ou,
sub tumult ce tace viului cavou
i-a dedus temeiul unui vis din vis...
Inefabil număr cercuind ecou...

Cornelius DRĂGAN

***

iar eu fiind singur am intrebat
de ce nu am mamaă
iar ei fiind oameni
m-au îmbrăţişat

dar asta era demult astăzi
nici pietre nu mai sunt
ultimele făpturi au gust
de migdală

***
oamenii ca nişte firmituri
am deschis cartea şi am citit
un rând

mi-am dat seama
timpul va fi înfrânt

sunt cel care a intrat
în sângele morţilor

***
aceşti oameni frumoşi
care se opresc în Secu
ce curg pe străzile îmbătrânite
mişcarea lor se duce-n aval

Doamne aceşti oameni frumoşi
se vor face ţarână

inimile lor
pune-le deoparte

***
puşca veche fiule bun
acesta e un film mut

părintele de lângă tine te respectă

când mănânci cu lingura
metalică nu fă sunet

condiţia omului e provizorie
obligatiile au + si –

doar în ochii animalului
din câmpul verde
se vede misterul

***

societate. mă bate Iisus pe
spatele corcitură rememorez credința
fluturele japonez a murit decretat
gentil. un ou prea fiert
mama mă ducea la teatru
acum nu. teama că o să mă obișnuiesc
discul de vinil calcă în șlițurile
creierului sentiment de déjà vu
ochii. doar ei fac legatura cu omul

***

calc localurile în căutarea unei perechi
retro swing responsabil
licori ochi pierduți în ritmuri
bizare
ponturi /trucuri nimic care merită
atenție
ies
luna încă gravitează
pulsul străzii devine celebru
dewar's with ice amorțește
totul în mine

caut o țară de sfînți unii dorm
într-o secvență sau alta
mersul devine patetic
aproape
râd
țară țară vrem ostași
pe cine?
sunetul tubei înfundă
căderea

Tudor LIȚCANU

Panopticism

Înfășurarea trupului propriu în așternuturi
Și punerea în ordine a legilor bio-chimice
Nocturne
E partitură pentru cap.
Pe stradă mașinile trec ca un arcuș pe corzile

unei viori acide.
La ultimul etaj. bătrânii îşi dau duhul
comunist în fanfara Lui Gabriel.
Deasupra, pe la vreo 20, pe un avion,
Un contabil face gospel la business class –
În onoarea unei demisii şi unui post.

Pe undeva la Sputnik, le poţi auzi pe toate
Copii, avorturi, femei, animale
Cum au instrumente la nivel de sinapsă,
Dar, din fericire, cântă doar cu oasele.

În Pripyat se aprind pe 4 Iulie lumini, care
Suflă căldură în mâinile unor radiaţi
Şi vreunul mai aude concertul de
Saxofon al unor articulaţii noduroase.

La Minnesota, stau doi vânători şi pocnesc
Lemne ce urcă în fum, şi umplu
Tuburile unei orgi scorţoase,
Cât timp ei caută un Re pe sub piei de cerb.

Şi unii, sub angrenajul unui aşternut bine
pus la punct
Încă aşteaptă o alarmă de 7 dimineaţa,
Când muzica surzilor sună pentru 7 ore
Şi de aude doar peste tot.

Huxboys
Noaptea creşte şi ciorile încep să fugă
de noi care scoatem seringile
ace folosite/infectate cu trecut
şi ne adunăm pe vechea canapea
prizaţi pe „we" şi scindaţi de „i".

fă doza aia – rupe vena de tot – simte carnea
taie ligamentul: ţii totul cu o mână
ţi-e sete? doar ai rupt vena, nu?
ne adăpăm azi la comun – facem acel pact
nu costă mult – toţi neuronii, o doză, un os.

Simt lumina .. ca pe o lumânare pentru mort
Simt canapeaua .. ca pe o bordură şi o crimă
Aud ciorile şi le văd ca pe îngeri şi
chiar aş vrea să-mi arate lumina -/-

-/-
la cina cea de taină nu s-au împărţit lacrimi
la cina ta o să avem şi vin – faci cinste cu sângele?
nimeni nu poate şti lumina, că până la urmă
trăiţi voi cu ea, când noi îndurăm norii.
-/-

nu mai vreau. sunt născut de prea mult timp
şi nu am văzut decât carne şi nici măcar oase
vreau să văd înapoi pântecul şi rămân apoi orb
imaginea luminii suprapusă pe tot ce însemn

Doza trece de creier – pleacă, ajunge sus
Vede vena ruptă, nu mai vrea acolo
O să mai urce puţin şi apoi dispare. Un ultim Hit.

văd tot suprapus acum – straturi – tot
mă văd pe mine ca pe noi şi canapeaua e mare -/- doi oameni sunt mai singuri decât unul

A Swing On a Broken C/ross
de azi se interzic ştreangurile în rai
de aia vreau o cravată când voi fi incinerat/ ia doar o secundă, mereu
să treci de la persoană
la a umple rândul cu Spud şi să aştepţi la coada pentru apus.

cu toţii înţelegem convenţia – e un lucru de patru scânduri şi
în ultimul moment ne întrebăm daca nu se mai poate strica ceasul încă odată /
pentru o doză de ceva ce nu e viaţă, oricum

ne place. de ce ne îngroapă, mamă, în sicriu
nu ne e de ajuns corpul? nu mai vrea să ne
vadă?
El parcă era bun cu noi. sau măcar cu ei,
pentru că ştie că încă fur cărţi de la farmacie
fac supradoză şi văd ce mai zice Iggy
pe el îl place şi chiar sunt gelos.

My child do not worry. cei ca tine
se pun între două oglinzi ca să nu fie singuri
şi ajung în pământ, li se scrie epitaful
slujba o luăm din Steinbeck
şi te lăsăm doar cu Hemingway

21st Century Kind of Stereotype
Toată lumea, o plachetă de cuvinte
Nici măcar sinucideri cu … chiar ceva.

Patul unuia pe dos fără nici o prinţesă
chiar al lui, iar camera doar cu negru lucios
de vinyl fără copertă
afară, ăia de pe stradă, tipul sare-piper
doar pe asfaltul noroios cu scorojeli
probabil de zăpadă, dar petalele
pe piatră, în general pe
viaţa tuturor – a nimănui – a unui singur.

lumini arhitecturale universale ale zeilor
de sare-piper pe retina tuturor;
nimicul unui tot pe visuri, doar la tonomat
plata cu viaţa, doar

culorile unui semafor divin
pe fiinţele noastre – două; minim
Sunt ceea ce înţelegem noi aici.
oameni la mâna persoanelor cu nume real;
la mâna noastră nu e
problema culorii →
culorile pe micile fire de gazon de-o cameră
reflectă aici culori spre … chiar viaţă. Viaţă
Azi.

INVITAȚI AI CENACLULUI UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA – FILIALA IAȘI

Daniela-Irina Stadniciuc

Autopsie
Fac autopsie de gânduri
Disecând orice amintire
Punând inima în balanţă cu creierul
Înclinând talerul spre viaţă
Cântăresc emoţia surprinsă pe retină
Acolo, un univers de cristale
Fac autopsie de gânduri
Rămânând inert la trupul rece
Iar sângele desenează macabru
Înflorind, înroşind ca un cireş
Primăvăratec, pe marmura goală a minţii

Incertitudine
Am picioarele reci
Nu mai simt cuiele pe care calc
Nu știu de ce continui să merg
Spre locul unde cenușa roșie
Se pierde în aer
Am picioarele reci
Nu cred ca am învăţat
Să le folosesc vreodată
Înaintez în iluzia albă

Intenţie
Mi-aş deschide venele
Să-mi curgă noaptea din ele
Sângele-mi negru hrăneşte
Lasciv, gândurile unei obsesii
Sunt a ei şi a vieţii captivă
Oh, eu cea plină de intenţii
Vântul târziu
Murmură cântecul morţii
Mi-aş deschide venele
Ar fi oare prea devreme?
O lacrimă sferică
Noapte, moarte, vene
Şi nebunia din ele

Anima Mundi
Îmi strig durerea prin poezia
Ce niciodată nu o termin
Lăsând pe pagina albă
Frânturile unei lupte necâştigate
Cuvintele nu-mi mai suportă
Ascuţitul sentiment de trădare
Fiindu-le rău de această jale
Mă refuză şi ele cu aer de detaşare
Sunt poet, artist sau visător?
O minte ce constant mă minte
Cu gânduri stupid alambicate
Mă declară om

Abandon
Nu ştiu cine sunt
Trezită din coma indusă de tine
Nu ştiu cum mă cheamă
Ca la orfelinatul unde toţi sunt numere şi iarnă
M-ai redus la un nimeni
Dar nu ţi-ai dat seama că forţa nimicului din mine
Te-ar înghiţi ca o gaură neagră
Captiv în globul ţigăncii cu buzele albe
Nu ştiu cine sunt
Stăpâna cuvintelor poate, un urlet de şoapte
Cu ochi din pirită şi piele de lup afgan
O să te vânez noaptea în sanctuar
Furând poezia inimii ce nu mai ştie
Dacă sunt eu sau o mumie

Impuls
Să te sufoc sub o frunză de brusture
În lumina unei portocale tăiate
Te-aş lega cu liane umede de copacul cu rădăcinile în cer
Te-aş topi în cazanul din lemn dulce
Să mă înec în tine, cu tine
Portocală tăiată creşte în copacul invers
Ne evaporăm în alt cer

Primordial
Am strivit
Într-o grădină cu ierburi înalte

Pe mine din celelalte vieţi
Pământul absoarbe sânge şi
Lacrimi şi respiraţii reci
Am îngropat
Într-o picătură din Marea Nordului
Memoria colectivă de peste veacuri
Apa să mă rupă de ei, de lumină
În adâncuri
Să adorm printre zei
Am suflat
Într-o palmă de nori cirrus
Gânduri ciopârţite, ţipete surde, amintiri mute

În gol
S-a sinucis iluzia
Atârnă strâmb în funia de vorbe
Curge din ea Iubire
Spre un hău din conştientul paralizat
Nu a lăsat bilet de adio
Doar un irizant fragment
Din ce ar fi putut să fie
Stingându-se leneş în sângele infectat
Stau idiot pe buza neantului
Cu o sinucidere în cap
Tic-tac, tic-tac, tic-tac
Timpu-mi urlă în timpane
Am plonjat într-un poem

Inconştient
Când închid ochii cad în Groapa Marianelor
Fricile mele
Miriapode oarbe ce vin să le hrănesc
Cu aşchia unui colţ de mamut îmi tai bucăţi din trup
Nisip din oase ruginite
În adâncul meu nu am construit o scară
Nu am pus nici o candelă cu icoană
Firimiturile de pâine mi le-au înghiţit ţiparii
E la fel ca în lichidul amniotic: o linişte fără aer
Îmi smulg genele cusute şi fac din ele săgeţi
Un iris negru sclipeşte în soare
Iubitule, iubeşte-mă să nu mă prăbuşesc!

POEME DE LA CENACLUL SCHENK

Radu CHIOREAN

DE VORBĂ CU MAMA

mi-ai spus că de când aprind
lumânări pentru vii şi morţi
a început cerul să se încălzească
şi îi iese fum albăstrui pe la colţuri

mamă nu mai vorbi trebuie să
te odihneşti
au venit atâţia oameni să te
vadă şi le-am spus că dormi
cu sărutul meu pe mâini
acolo unde oasele pumnului
fac o vale a plângerii

ai uitat să uzi primăvara mamă
în fuga ta peste ultima umbră
şi nu mai creşte
iar florile ei s-au pierdut
printre apele subţiri ale amurgului

mamă nu pot închide această
fereastră mare cât o catedrală
nu o pot nici deschide
stau cuminte la genunchii ei
cu această pasăre mută pe obraz
ce alunecă adânc în fântâna
noastră de lut
unde m-ai născut

Ion SORESCU

SIMT

simt în spate
vânt ce bate
şi cuţite ruginite
ce se-nfig adânc în carne
mânuite
de ilustre minţi sucite
ca pumnale
simt din gurile cu bale

un venin şerpesc stropindu-mi
ţesăturile din rânduri
ne-nţelese
interese
ce îmi par de trei parale
simt aşa o zumzăială
de bondari loviţi de streche
bâzâind pe la ureche
cu un soi de fandoseală
şi mai simt
la unii ura
strecurată în cuvinte
mult ego puţină minte
nu vă mint.

Doina BEZEA

CÂNTEC DE VERDE
S-a aprins lumina urmelor sub pas,
gâtuindu-şi teama frunza-şi face cruce,
în răniri de brumă, iarna-i de pripas
şi-a dat jos tăcerea de prin visu-i dulce.

Trec spre nicăieri zori de blând amurg
răsucindu-şi barba în oglinzi de iederi,
mieii-înhamă timpul la un verde murg
desfăcând icoana dorului din ceteri.

S-a dospit lumina în obraji de grâne,
vântul suflă iasca florilor de maci,
cad iubiri de verde în mustrări păgâne,
timpul coace vremea pe spinări de raci.

Daniela SORIAN

ROATA
Iarna în fin giulgiu, printre felinare
Abureşte cerul ca după stihii
Şi preschimbă-n humă veştede frunzare,
Închizând în sâmburi somnul celor vii.

Urşii strânşi în piatra peşterilor mute
Se topesc în sine ca o lumânare.
Se topesc şi-n mine zbateri nerostite,

Cu trup de Marie şi cu nimb de fiare.

Gura mea se strânge, rană de cuvinte,
Gura ta rosteşte, roată fără zbor ;
Amândoi murinde lumi fără morminte,
Cimitire-ascunse-n timpul trecător.

Însă dimineaţa, nimeni n-o să ştie –
Sub albul zăpezii, ca sub piei de miei,
Cum din rana noastră, negrul o să-nvie
În tulpini firave primii ghiocei.

Petre Ion STOICA

HOLOGRAMA
Pomi,
În braţe cu minunile
Toate.
Nişte miri
Cu porumbei foindu-se
În mâinile lor
Nerăbdătoare
Să se declanşeze
Blitzul.
O hologramă
În uşa bisericii este
Clipa!

Eduard Filip PALAGHIA

EXILAT
Oraşului din muguri de lumină,
biet urs de pluş cu nas de marţipan,
i s-au născut copii din crinolină
înfăşuraţi în candel moale. Pe-un divan
stau aşezate cinci păpuşi de abanos,
cu ochii trişti, în rochii de mătase,
iţindu-şi picioruşele de os
dintre rochiţe. La fereastră, şase
toreadori de mucava vopsită
aleargă tauri de hîrtie
printre corăbii mici. În bol, pitită,
lîng-un bondar cu aripi moi
stă o furnică veştejită

cîntîndu-i greierului. Doi
urşi grei de pluş, cu tobe mari
mai hibernează şi nu ştiu
că-s aşezaţi lîngă canari.
Şi-n fiece cotlon al casei mele,
ca-ntr-o poveste fermecată
Trăieşte cîte un personaj
înfăşurat în zahăr, ca-ntr-o vată.
Pe rînd îl scot pe fiecare
să-l plimb printre bucăţi de nor.
Şi apoi îl culc, printre cuvinte
şi îl sărut, de somn uşor.

Mihai HORGA

OAZA ROMAŞCANĂ
– pamflet –
Pe străzile de lângă parc
Mă plimb ades
Să scap de stres…
Admir aici o altă lume
În vile bune
Totu-i curat nu vezi gunoi
Până şi câinii sunt de soi
Nici crâşme nu-s nici magazine
E linişte şi-i tare bine!
Pe străzile de lângă parc
La început a fost o zonă
Mai mult, cazonă
Cu plutonieri, cu colonei,
Tot oameni grei…
Apoi şi doctori, avocaţi,
De soartă, privilegiaţi
(Iar mai târziu, s-a menţinut
Sistemul de la început…)
Pe străzile de lângă parc
Nu-s blocuri mari
Nici câini comunitari,
Asociaţii de proprietari,
Administratori, preşedinţi,
(Numai locuitori cuminţi)
……
În urbea asta zbuciumată

Avem o oază minunată
Ce trebuie aşa păstrată
Şi… neschimbată!

Camelia BUZATU

UN BILET VĂ ROG
Un chibrit vă rog
vreau să dau foc orelor trecute
prea zdrenţuite
nu le mai pot îmbrăca
secundele s-au scurtat de tot...

Un bilet vă rog
vreau să călătoresc în mine însămi
mereu m-am spălat cu dimineţi
să văd pe geam rotunjindu-se
mărindu-se ca un bulgăre din ce în ce
mai mare prăbuşirea
n-aş fi crezut că e atât de antipatică
nepăsătoare şi liniştită ca o ticăloşie
ce-şi scobeşte pământul de sub unghii...

Un mic ajutor vă rog
trenul meu a oprit pe buza prăpastiei
sufletul meu primenit
aşteaptă rigid ca un ţăran la fotograf
grijuliu
nu cumva să-şi murdărească ţoalele
de praful absurdului
atât de şifonat totuşi
de cât de mult s-a tolănit într-un cântec
din anii optzeci...

O mică înţelegere vă rog
oare nu degeaba comparăm
viaţa cu o călătorie nu cumva
viaţa e doar un pantof desperecheat
care simte dureros sub talpă călătoria.

Silvana ANDRADA

DEŞERTUL CA O STARE
Mi-e dor, mi-e greu, mă dor,
Calea, ţelul, visul,
Mi-e greu, mi-e dor, mă doare
Cuvântul, cel nezisul,
Cuvântul cel ce n-are
Destin de întrebare,
N-are priviri sau stare,
Înnodate şi aliatoare
Ferecă-n punct, întrebătoare
Litere tremurând a disperare,
Calea, ţelul, visul,
Departe-i paradisul…

Cuvânt, veştedă floare,
În apa ta cu sare
Stă pacea din vâltoare,
Şi cum se poate oare,
Şi cum se poate oare,
Să iert că toate mor?
Mă doare, îmi e dor,
De ţel, de vis, de cale,
Aproape numai jale

Îngroapă calea-n ţeluri,
Străinele creneluri
Din turnuri fără pază,
Deşertul mi-este oază,

Deşertul ca o stare,
De dor, de greu, de soare.

Mitică HORLACI

HAI LA AUSCHWITZ...
hai la Auschwitz printre minunile Domnului
să vezi trenurile cum aduc
îngeri pentru schimbarea la faţă
cum abureşte pita si ce bine miroase mielul
de parcă
cerul larg si-a deschis braţele să
întâmpine

fumul ca o jertfă de mulţumire
mama adună copilaşii pentru
ultimul marş
spre coridorul împodobit
cu ramuri de fenic
în numele iubirii
e sărbătoare
iar sfinţii pregătesc masa
înlocuind rugăciunea tradiţională
cu oase

Ana PODARU

ULTIMA SCRISOARE

Întoarceţi privirea spre fiii tăi Ştefane,
întoarce-te la noi măcar o zi,
Măria Ta, suntem ai tăi copii
ce ducem cazna fiicelor orfane.

Oriunde-ntorci privirea în Moldova
apare chipul tău ca lemnul sfânt,
ţi-ai impregnat imaginea-n pământ
şi ne-ai lăsat ca moştenire slova.

Vino, Doamne, ţara arde, lutul sfânt e lacrimă,
doar o zi încalecă cu răzeşii tăi pe cai,
curăţă de nedreptate-acest mirific plai,
c-am plătit pentru o pâine cu sudori şi patimă.

Urcă dealul la Suceava, Neamţ, Crăciuna şi Hotin,
noi la Putna închinare pentru clipa ce-o să vină.
Vino, Doamne, cu-ndurare, scapă ţara de ruină
şi-o să curgă din ulcioare numai vin de Bohotin!

Se-aud clopotele tale, toaca bate a dreptate,
mănăstirile sunt pline de copii, bătrâni şi tineri.
Hai, Măria Ta, te-ndeamnă la un sfat cu-ai tăi boieri
şi clădeşte într-o clipe zidurile ruinate!...

L-om trezi pe-al nostru frate, Creangă de la Humuleşti,
testament pe cer să scrie despre Stefan, Domnul Sfânt,
îi trezim pe toţi, poeţii şi pe tine din mormânt
c-am ajuns la mila lumii... Doamne, hai să ne păzeşti!

Oana FRENŢESCU

TREC PRIN ALBASTRU

trec prin albastrul întârziat, cu o memorie
aşezată pe frunzele cu foşnet subtil,
prin tunelul unui timp lucind,
unde pot lua în braţe atâta lumină
şi atâta văzduh
şi atâtea mirosuri uitate.

trec prin porţi deschise cât o respiraţie
de care atârnă cuvintele grele
într-o linişte fără capăt,
unde înţelesul vine atât de târziu
încât nimic nu va începe să ardă, să doară
dezgheţând lutul, umplând golul
şi urcuşul acela în spirală
cu ochii înecaţi în mirajul unui spin.

şi clipele fug pe balustrada îngustă
spre copacul care dă să plece
decupându-mi existenţa din singurul adevăr
al eternului surd.

Steluţa CRĂCIUN

FANTUM

Un vânt străin din stepa-ndepărtată
A destrămat dantela din livadă,
Mi-a troienit speranţa cea deşartă
Şi a fugit, luându-te ca pradă.

Un vânt străin din stepa-ndepărtată
Te-a-nstrăinat de casă, de ogradă,
Tu rob îi eşti iar şoapta lui ciudată
A destrămat dantela din livadă.

Mi-a troienit speranţa cea deşartă,
În ochi pustii, doar noaptea stă dovadă:
Ce vine din străini, nimic nu iartă!
Şi a fugit, luându-te ca pradă.

Un vânt străin din stepa-ndepărtată.

Neagu COSTEL

MAI VINO SĂ VORBIM

Din liniştea adâncă, în care odihnesc,
În tine-mi pun speranţa, copile, să ”trăiesc”,
Mi-e somnul lin ca zarea, câmpiile mi-s verzi,
Când teiul mă-nfrunzeşte, mai vino să mă vezi!

Nu te-ntrista de mine, nu-s singur niciodat’,
Cu cei bătrâni, tot hâtri, mai tăinuim, la sfat,
Cum nu am stat vreodată când timp era puţin...
Acum avem milenii, nu ne mai este chin.

Nu-i spaimă că se scurge, se ducă unde-o vrea!
Acum l-avem noi, timpul, nu ne-o mai speria.
Nu vă mai fie teamă, trăiţi cum vreţi şi ştiţi,
Când va fi gata aţa... e loc lângă părinţi!

Dar nu uita băiete, să laşi în urma ta,
Un om ce amintirea în veci ne-o va păstra,
Nu crucea grea de piatră, ne ţine pe pământ,
Ci un copil, ce-n timpuri, se-nchină la mormânt!

Dora PASCU

ARĂTARE CIUDATĂ

Ce largă-i atârnă croiala pe oase,
Desaga alături, înfundată-n nevoi,
Dumnezeu a cedat, ostenit, la război,
Din haină, pe drumuri, curg scame greţoase.

Ce mândru râdea uniforma odată,
Manşetele fine, pulpanele joase,
Acum este toată soioasă, uscată.

Poartă pete suspecte, plâng găuri în ea.
Cu silă, tinereţea de ieri îl privea.

Astăzi doar hâdă arătare ciudată...

Angela Irina GHINTUIALĂ

ÎN ARCADIA
Se află poiana în raze scăldată...
Pe margini sunt brazii înalţi, argintii.
Din zori, până noaptea, în clipe târzii,
Palpită viaţa-n Arcadia toată.

Aici vânătoarea-i oprită tot anul.
Vin cerbi, căprioare, să bea, rând pe rând.
Doar vântul se-aude-n răstimpuri oftând,
În unde suspină şi freamătă ramul.

În mijloc veghează stejarul cel mare.
Pe crengi rămuroase sunt păsări ori flori.
În suflet ascunde atâtea comori.
Adânci rădăcini, în pământ... Şi izvoare

La umbra-i se-ngână... Concertul minunii:
Duios ciripit şi în susur de-alint
Sau cântec de greieri, în noaptea de-argint,
Şi hora de iele, sub secera lunii.

Năluci dar şi stele privesc de pe creste
Iar zâne, drăgaice-s cu spice în zori,
În iureş dansează florale ninsori,
În lumea de vrajă, de vis şi poveste.

Un ghem trântit în garnizoană

Lorena CRAIA

CINE SĂ SE PRINDĂ...
să ştiţi că şi ateii au ceva de spus
mai ales atunci când se uită-n sus
şi-aşteaptă răspunsuri venite
din alte galaxii
un fel de mărturii

pe care treptat
le vor trece de-a latul unei hârtii
şi-o vor păstra în buzunarul de la piept
ori sub o pernă pe care încearcă
s-adoarmă

atunci când becul pâlpâie defect
într-o minusculă cazarmă

din care fug speriaţi
după ce se privesc în oglindă
se-ascund în biblioteci
şi zâmbesc

dar cine să se prindă?

Evelyne Maria CROITORU

PRECUM ŞOIMII

Poeţii sunt pleoapele focului
atinse de căderea serii
în lumea cotropită
de umbre,
din lampa ce arde
hotarul amurgului.

Poeţii cresc precum şoimii.
În cuiburi înalte
îşi află adăpost.

Plutesc
pe aripa lumii,
săgetând din înălţimi
iadul de vrăbii.

Neagu COSTEL

MAI VINO SĂ VORBIM

Din liniştea adâncă, în care odihnesc,
În tine-mi pun speranţa, copile, să „trăiesc”,
Mi-e somnul lin ca zarea, câmpiile mi-s verzi,
Când teiul mă-nfrunzeşte, mai vino să mă vezi!

Nu te-ntrista de mine, nu-s singur niciodat’,
Cu cei bătrâni, tot hâtri, mai tăinuim, la sfat,
Cum nu am stat vreodată când timp era puţin...
Acum avem milenii, nu ne mai este chin.

Nu-i spaimă că se scurge, se ducă unde-o vrea!
Acum l-avem noi, timpul, nu ne-o mai speria.

Nu vă mai fie teamă, trăiţi cum vreţi şi ştiţi,
Când va fi gata aţa... e loc lângă părinţi!

Dar nu uita băiete, să laşi în urma ta,
Un om ce amintirea în veci ne-o va păstra,
Nu crucea grea de piatră, ne ţine pe pământ,
Ci un copil, ce-n timpuri, se-nchină la mormânt!

Ovidiu OANA-PÂRÂU

STRAJA HĂMESITĂ

E rondul de seară. Stă moartea de pază.
Scrutează cetatea. Urechea ciulită
Vânează noi ofturi de ziduri lipită,
Pe câte o poartă pecetea-şi aşază
Mereu hămesită.

Iar sora ei, noaptea, de ceruri se prinde.
Din nouri, pe turle, pe uliţi pictează
De smoală tăcere în spije tronează,
Din foşnet de aripi de şoareci desprinde
Funebre colinde.

Un moş e tainul, apoi o mireasă,
Gătiţi amândoi cu cămeşi nepurtate
În mâini, cu amin de păcate iertate,
El tras şi sleit, ea neîncă borească,
Un ort le îndeasă.

Prelung, din ogradă, cocoşul împlântă,
Chemare spre ciocli şi spre bocitoare.
Se scoate cenuşa din stinse cuptoare
În cuhnii, babe, făina o zvântă.
Colacii frământă.

AUTORI DIN REPREZENTANŢA BOTOŞANI A UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA – FILIALA IAŞI

Numărul de toamnă din 2018 am prezentat autori din reprezentanţa Galaţi-Tecuci a filialei noastre. În cel de primăvară 2019 autori din reprezentanţa Suceava. În acest număr, într-un grupaj realizat (din textele şi notele bio-bibliografice, în formula în care au fost trimise de autori) împreună cu Nicolae Corlat, prezentăm autori din reprezentanţa Botoşani. (**Marius Chelaru**)

Gabriel ALEXE

Licenţiat în matematică şi ştiinţe economice, Gabriel Alexe a debutat cu volumul de poezii *Cameră cu păianjen*, Editura Moldova, Iaşi, 1996, în urma premiului obţinut la Concursul „Porni Luceafărul...", Botoşani, 1995. Au urmat volumele de poezii *Suflet vândut iubirii*,ed. Axa, Botoşani, 1998, *Arome târzii* (haiku), ed. Axa, Botoşani, 2000, *Asha*, ed. Axa, Botoşani, 2004 şi *Calea Soarelui*, ed. Axa, Botoşani,2005. Este membru al Societăţii de Ştiinţe Matematice din România (1990), membru al Societăţii Române de Haiku (2000), şi al Uniunii Scriitorilor din România (2006). Din anul 2012 este înscris în Enciclopedia Personalităţilor din România din domeniul economiei, politicii, ştiinţei, sportului, culturii şi artei.

LA TINE
Ascultăm fado şi risipim tristeţile pe mări

corabia vrăjită fără cârmă menţine cursul drept
spre nicăieri

bobiţe de strugure plesnesc pe sânii tăi
vine îngheţul

eşti fericită asta-mi place
la tine niciodată nu se face ieri

CRISALIDĂ
Un fluture viu colorat în privire
nuanţa schimbătoare a irişilor mă aruncă direct
în pupile

ce parte a trupului tău m-ar putea intriga

din profil sânii tăi privesc cerul aparte

sâmburi de migdale coapsele
preludiu pantofilor cu toc gleznele
punctul tău forte picioarele

înţelesuri acide ca juice-ul de portocale
turnate fiţos de o chelnăriţă
direct în cristale

la tine sânii mă obsedează

visez cu ochii deschişi moviliţe de zmeură coaptă
şi fluturele acela străveziu

MERCEDESSA
Noaptea vibrează în plexul solar
de la ombilic mai jos
tot mai jos

întinsă pe sofa îmi şopteşti
nu sunt pregătită
las' că te pregătesc eu

talazul nopţii izbea puntea lunii şi tu vălureai

Mercedessa
printre palmele tale moi un şoricel alb de frică
nimereşte năuc în tufănică
rostul lui e să te întinzi şi să aplauzi finalul
când pieptul tău toarce ca o pisică

mai vreau un bis Mercedessa

sunt greierul zurbagiu care şi-a prins degeţelul în corzi
şi numai tu îl poţi elibera
Merecedessa m-ai învelit ca o cloşcă
văd cerul prin ochi de puişor
ce pene moi ce pene moi

visulmeu luptă din greu împotriva evidenţei

Mercedessa
nu e nevoie să stai în genunchi

aici nu e vorba de sex !

pur şi simplu îţi imaginezi cum te-ntinzi cât ţi-e lutul
până când egourile noastre se vor prăbuşi
ca doi electroni în acelaşi nucleu

şi noaptea vibrează în plexul solar
de la ombilic mai sus
tot mai sus

Mercedessa
când te ating evadăm !

Nicolae CORLAT

Este poet, eseist, publicist, critic literar. Membru al Uniunii Scriitorilor din România. Fondator al Societăţii Culturale Agora – societate a tinerilor scriitori botoşăneni, al revistei de poezie *Agora,* Fundaţiei Culturale Hyperion, membru în redacţia revistei de cultură *Hyperion*. Cărţi publicate: volumele de poezie *Grădina cu zaruri* (1997), *Bucuria* (2002)*, Veţi crede că nici nu exist* (2004), *Vindecătorul de umbre* (2010), *Deja vu* (2010), *Îngerii vin când nu-i chemi* (2015), proză în volumul colectiv *La Beclean pe Someş , cândva* (2004, 2008). A fost distins cu numeroase premii şi distincţii, printre care premiul de debut al Editurii Axa, premiul Uniunii Scriitorilor din Romania, filiala Iaşi, premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, Titlul de *Poet al Iaşului* în anul 2015.

Nemărginirea
vei învăţa că **dincolo** nu există
că inima se întinde între doi poli fără margini
că infinitul nu are plus nici minus
odată cu zorile
vei începe o zi fără sfârşit
în care florile, copacii, norii
păsările dintre doua tăceri,
tot ce poate fi definit
şi nedefinit
se va naşte din tine
se vor revărsa peste tot cuprinsul
inimii tale
universul se va roti ca un păianjen în jurul clipei
şi nu vei şti niciodată dacă în spate vei duce înserarea
sau dacă umbrele vor roi cuminţi sub lumina clară
a unei primăveri fără sfârşit.

Ca un mir mi-ai pătruns în suflet
e prea târziu să-ți mai văd chipul

Părere

se dedică histrionicului Horațiu Ioan Laşcu

Când pleci fără să spui laşi cuvintele afară
cum odinioară obişnuiai să-ţi laşi paşii la intrare
când te întorceai din lungile tale călătorii în afara timpului
aduceai miros proaspăt de inorogi
de pe cărări neumblate
şi credeai că fata scită a coborât în valea ta
să-ţi adoarmă surâsul în palmă
ea numai ea
atinsă de izvorul ochiului tău
prelins adamic peste cetăţi de-ntuneric
se-mbrăca în mireasă în zile lungi să-ţi treacă pragul
apoi dispărea pentru totdeauna.
Se-aud bătăi în porţi
ieşi să deschizi nimănuiului din tine întruchipat în iluzie
auzibâtele grele de lut la capătul celălalt al existenţei
cum se întorc în ele însele clipele
cu zgomot de herghelii
tu rupi înserarea în două
o dai hrană celui dintâi izgonit din rai
ce nu cunoscuse ziua şi noaptea
îl adormi în ceasul în care umbrele se devoră până la invizibilul
din ochii păianjenului
să uite să uite ca şi cum n-ar fi fost.
De-o vreme nu te mai întorci
după invazia cuvintelor ciclopii s-au trezit fără durere.

Blocaj

Simt o sete care mă soarbe
am învăţat a-ţi spune te iubesc într-o limbă moartă
tu creşti odată cu ea dintr-un labirint absent
direct în măruntaiele mele
precum din computer nenumărate particule
îmi inundă retina
se revarsă între noi doi

chemi rasul

el iese pe gură ca un duh pripăşit
nu flacăra
voma albastră
până la capătul tunelului
din care nu ies cuvintele aliniate unul cate unul

fix la ora zero
fix la ora zero
ai deschis radioul
din el curg cuvinte rostite de un crainic
adormit
nu ştie că sfârşitul lumii se vesteşte în noapte
că luminile stau să inunde trecutul
iar vorbele trec umbre nevăzute către un labirint
din care nu se mai întorc
fix ora zero
dragostea mea
halucinant trupul meu dansează peste cetăţi
în alt timp
nu aşteptându-te
izvorând din tine
atâtea ninsori ce vor zidi între noi orienturi
cu războaie
fix la ora zero
când tu răscoleşti încă o dată memoria
aud voci răscolind cu un vuiet văzduhul
din care nu mai vii
fix la ora zero...

Gellu DORIAN

GRAMOTE
(leacuri împotriva morţii)

26. **Miracol**
Cînd te întrebi de sănătate, ucizi încă o speranţă
din cîte ţi-au fost date să ai, bobul mic de nisip
adus din pustiuri în lentila ochelarilor tăi,
să vezi limpede pînă în clipa în care văzul
cuprinde tot şi nu mai distinge nimic,
iei atunci în buricele degetelor de la mîna dreaptă
aerul din întunericul tău şi-l strecori

în respiraţia fără sfîrşit, amesteci încet
pînă ce nici o adiere nu se mai simte în
mierea pe care o guşti atunci pentru prima dată
şi pentru totdeauna,
nu e nevoie să repeţi acest ritual, în primul rînd
pentru că te vei vindeca din prima înghiţitură
iar cei care vor privi florile vor crede în miracol.

27. **Sînge proaspăt**
Pentru încă o zi în plus, habar n-ai cui trebuie
să-i plăteşti, ce anume şi cît,
pentru că nimeni nu ştie pentru ce e nevoie
de încă o zi, cînd ziua se termină atît de repede
încît nici n-apuci să te bucuri de ea că regreţi
ca şi cum ţi-ai fi pierdut viaţa dintr-odată
într-un bazin de înot din care au scos cerul
şi înoţi într-o mîzgă de care pînă atunci n-ai avut habar,
şi atunci ţi-aduci aminte că n-ai făcut nimic
din ceea ce trebuia să faci corect, fără abatere,
aşa cum un cuvînt dacă este scris greşit
este ras şi înlocuit cu cel scris corect, chiar
dacă sîngele tău primeşte sînge proaspăt,
păcatelor tale li se vor adăuga păcatele celuilalt
pentru că doar sîngele acela e cel ce-ţi scrie ultima zi.

28. **Iluzie**
Fie şi această iluzie aruncată sub frunte ca un
făraş de cenuşă peste zăpada încinsă care va
înflori cînd rana se va închide şi sub ea sîngele
se va face buchet de flori pe care ochii
în care ai întîrziat se vor deschide ca o fereastră
pe care arunci chinul unei ierni pe care ai aşteptat-o
să treacă, aşa cum copilul simte sfîrcul mamei
în amintirea pe care nu ştie să o povestească
urechilor în care doar rana sîngerîndă este
bucuria din care ieşi sănătos după o viaţă
în care nu ai folosit nimic din cele ce ţi s-au prescris
aşa cum peste brazda de pămînt arunci cenuşa
din care va sbura pasărea pe care nu ai visat
a o vedea vreodată dincolo de ce privirea ta înţelege
şi nu exprimă, atunci cînd vezi şi nu ştii ce vezi.

29. **Flori de sipini**
Peste rana mînii stîngi aşezi cicatricea mîinii drepte
ca atunci cînd sîngele va citi palimpsestul
rămas acolo dintr-o întîmplare,
să poată învăţa a se vindeca, aşa cum somnul
face din trup un mormînt din care de înalţi
în propriul cer sub tavanul care te-a acoperit
ca un giulgiu pe care îl dai deoparte
şi ieşi în lume la fel de singur şi nevăzut
ca pînă ieri cînd la fel înviai pentru a nu ştii a cîta oară
ca o rană în care urma cuţitului este acoperită
de sîngele prin care ai văzut leacul
de care nimeni nu ştia că poate înflori
pe frunte flori de spini, ca dintr-un pămînt
peste care toate cearşafurile s-au aşezat
şi s-au topit de fiecare dată nevăzute.

30. **Pergament**
Pergament fin, pielea ta se face praf peste
scrisul pe care nimeni nu l-a aşezat acolo,
dar se vede acum literă cu literă
în ceaiul pe care-l bei în fiecare zi
într-un loc pe care nu tu l-ai ales, dar îl vezi
zilnic ca pe un orizont care se tot apropie
pînă ce ochii tăi devin locul în care intri
şi te pierzi într-un vis pe care nu-l vei povesti niciodată,
praf sau cenuşă, polen atins de albine
pînă acolo unde vindecarea este aceeaşi
pagină pe care nu tu o scrii, dar ţi-o povestesc alţii,
în acelaşi loc, la acelaşi ceai
de ani de zile, ca o înşiruire de mărgele
la gîtul unei femei pe care nu o vei iubi niciodată tu
niciodată altul, niciodată eu, niciodată nimeni.

31. **Boala de care vrei să scapi**
Dacă boala de care suferi este boala de care vrei să scapi
şi nu poţi pentru că nici ea nu poate trăi fără tine,
nici nu poate muri fără tine, fă rost
de trei sute treizeci şi trei de petale
de trei fraţi pătaţi şi aşează-le peste cei
trei sute treizeci şi trei de ochi ai tăi închişi de
şase sute şaizeci şi şase de pleoape

care pot topi sub ele răul pe care-l porţi în trupul
tău ca pe o ispită de care nu te-ai putut lepăda
la botez, în clipa următoare vei simţi
cum lepezi rînd pe rînd pe cel rău de cel rău,
cel rău lepădîndu-se aşa de cel rău
şi aşa de şase sute şaizeci şi şase de ori
pînă cînd petalele se aşază iarăşi în cei trei fraţi pătaţi,
iar tu în lumea pe care o alungaseşi din tine.

32. **Căţei de usturoi**
Toată speranţa ta se ascunde în şase căţei de usturoi
puşi pe o tablă într-un cuptor încins
vreme de zece minute, timp în care alergi prin lume
desculţ ca Arsenie prin taigaua plină de spaimă
şi nu găseşti pe nimeni în care să-ţi pui
gîndurile tale ca într-un cuier hainele
din care ieşi ca o umbră cînd dispare soarele,
şi fluieri, te rogi, de uiţi la Dumnezeu
care este alb şi nesfîrşit ca pielea mestecenilor
pe care scrii cu ochii ca nişte dălţi din
care curg lacrimi îngheţate, şi atunci auzi plesnind
în cuptor blana căţeilor şi în pămînt
urletul haitei de lupi cu care vei dormi
peste noaptea care se va sfîrşi în curînd,
iar tu îţi vei irosi ultima speranţă.

33. **Minciuna**
Minciuna e de cele mai multe ori leacul potrivit
împotriva morţii, o boală care se instalează în tine
de cum de naşti şi te lasă în pace doar atunci
cînd nu mai are nevoie de tine, tu
eşti jucăria ei, iar ea nu este copilul răsfăţat,
ci orfanul lăsat într-o casă părăsită pe care
vrea să o populeze cu oameni speriaţi
care nu ştiu încotro s-o apuce,
se joacă la fel de fiecare dată, iar tu habar n-ai
că din partea cealaltă a patului în care dormi
vine către tine lumea pe care n-o vei cunoaşte niciodată,
cobori de fiecare dată pe picioarele tale,
mergi de unul singur, ştii ce pas ai lăsat în urmă,
ce pas vei face înainte, te minţi şi crezi,
numai ultimul pas nu-l mai faci tu şi acela e adevărul.

34.**Vierme fosforescent**
Atunci cînd nu priveşti înapoi, pierzi echilibrul
perspectivei în care te arunci, ţipăt în cerul gurii
înghiţit de urechi, în preajma insulei în care
ademenirea altei vieţi stă ca pisica
în cuibul de şoareci, atunci cînd de fapt în tine
stă căderea pironită în privirile în care te sprijini
ca în suliţa soldatului sîngele încă viu, numai atunci
cînd în privirea ta se sprijină cerul gata să cadă
ca o noapte din care au fost izgonite stelele
de o mînă care trage comutatorul
şi aşteaptă urletul oraşului, ca dintr-o gaură
viermele fosforescent, fără ochi, numai lumină
în care sunt îngropate şi privirile tale
cînd în ele nu intră nimic şi din acel nimic
se iveşte ţipătul care te părăseşte.

35. **De partea cealaltă**
Eşti de partea cealaltă a vieţii, trăieşti şi crezi că
de aici înainte te poţi lăsa în voia sorţii, rana
pe care o tot pipăi este chiar ieşirea din pielea ta
a vinei de pînă acum, poţi chiar să o vindeci
cu leacuri preparate din scoarţa copacului în
care te furişezi, desculţ, laşi urme printre
inelele în care s-au zidit toate zilele desfrunzite
de pe crengile pline de ierni
ca un pat pe cearşaful căruia i te întinzi şi priveşti
în tavan altă iarnă prin care nu vei mai trece,
de partea astălaltă nu mai ştii nimic, pare
un viitor răsturnat în ţeasta-ţi ca nisipul
dintr-o cupă într-alta a clepsidrei,
e capătul celălalt al luminii prin care ai trecut
fir de aţă prin tighelul unei haine uitată în şifonier.

Vasile IFTIME
S-a născut la 17 decembrie 1971, în Sărata Basarab, comuna Hăneşti, Botoşani. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România din 2008. **Studii**: Institutul de Artilerie, Rachete şi Topogeodezie din Sibiu; Facultatea de Psihologie a Universităţii „Spiru Haret", Bucureşti; master în Didactica disciplinelor filologice,

Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălţi. **Debut editorial**: *Umbre*, versuri, Editura „Geea”, 2005. **Alte volume publicate**: *Un tot relativ*, Editura „Agata”, 2006; *Jumătate liliac*, Editura „Axa”, 2007; *Claustrofobii sentimentale*, Editura „Axa”, 2008; *Alte poeme, alte femei*, Editura „Conta”, 2010; *Poeme cu toate femeile lumii*, Editura „Dacia XXI”, 2011; *O frontieră cât toate iernile noastre*, Editura „Zona Publisher”, 2012; *Fluturi în cutia poştală*, Editura „Zona Publisher”, 2012; *Poeme din sărbătoarea Nebunului*, Editura PIM, 2013; *De la Petru citire*, Editura Junimea, 2016 (roman); *Cu palmele lipite de cer*, Editura TIPO Moldova, 2016; *Pactizând cu Aureliu Busuioc,* Editura Junimea, 2017 (interpretare critică); *Hristos, toamna*, Editura Charmides, 2018. Colaborează cu reviste de prestigiu din ţară. A primit mai multe premii, inclusiv al Uniunii Scriitorilor, Filiala Iaşi.

De-a v-aţi ascunselea

* * *

La judecata de apoi faţă în faţă
măsurăm cântărim împărţim
nimicul pe din două

desenează ochii
şopteşte un înger
apoi rana

cerul a avut nevoie de păsări şi a închipuit păsări
marea de corăbii
melcul de casă
omul de Om în grădina promisiunilor
născociri ale ochilor închişi
puteau fi ape

Dumnezeu plictisit cioplește o coastă
să fie eva a zis şi s-a umplut livada cu mere

adam hrănește calul cu jăratic
zmeul trece ca o furtună prin inimă

să fie toamnă

* * *

Faţă în faţă
la proces fiecare cu adevărul prins în piept
sub tunică insectar de medalii
idealuri bătute în cuie

îţi este ruşine cu această oglindă
îmi este de inimă pustie cu asemenea vis

sfântă lehamite ferice că eşti
să ne sculptăm nefericirile

pentru a înţelege un orb
zideşte fereastra spre cer
dintr-o viaţă în alta printr-o crăpătură de zid

* * *

Primăvara copacii sunt verzi şi au memoria proaspătă

toamna sentimentele sunt reci
chircite ca nişte prune sub brumă

soarele unghie căzută
sfintele moaşte

Dumnezeu îşi descompune modelul din umbră
se desprind bucăţi ruginii

eu port cu mine o daltă
tu nişte tuburi cu acuarele roşii
să ne sculptăm neîmplinirile

mai bine haină de zmeu decât armură de înger
mai bine stâncă

umbracare se crede om
îşi caută cruce

muşcă-mă de inimă să mă ştiu treaz

* * *

Măsurăm lumina cu pasul
de-a lungul şi de-a latul
cimitirul proprietatea celor absenţi

o pereche de cruci pentru fiecare singurătate

înfiem umbre le înmulţim cu doi
suntem stăpâni peste caroiaje simetrice
putem juca şah putem sări şotronul
sub cruci moartea intabulează cochilii

oasele zaruri tocite
poartă în casă pustie
Stăpânul a plecat din icoană

suntem martorii lumânărilor stinse
sub stâlpul casei
noaptea botezăm licurici

în fotografia bunicului gornistul dă stingerea

George LUCA

Catastifele din Botoşani îi înregistrează naşterea în 10 martie 1951. Avântat de Lucian Valea, comite şi publică poezioare din 1970, unele publicate şi în revistele literare din ţară. O plachetă pe plan local: „Speranţa matematică", 1979. Citit de St. Aug. Doinaş, Laurenţiu Ulici, Al. Cistelecan, Radu G. Ţeposu, Alex. Ştefănescu, Titu Popescu, etc. Venit acasă cu patalamale de la mai multe festivaluri-concursuri literare în deceniul opt al mileniului trecut. Selectat în caietul de poezie pe 1981-1982 al Editurii „Albatros" cu grupajul „Unităţi de suflet". Cărţi publicate: „Efectul pervers", Editura Ardealul, Tg.Mureş, 1998, „Eu, ticălosul şi scârbitul", Editura Limes, Cluj, 2005, „Ochiul cu care Dumnezeu mă vede", Editura Timpul, Iaşi, 2016. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iaşi.

AI VREME ŞI TEOREME

Ai vreme de ceva alcool şi teoreme pentru „Bardo Thödol"[1]
pentru lepădare de sine şi cufundarea în măruntaiele tăcerii
milă să capete universul tău sensibilos şi mutra ta răsturnată
ai vreme ce nu este a ta, ai cuvânt ce nu poţi să-l rosteşti .
Dumnezeu leagănă „voinţă ta liberă fără suferinţă"[2] cât ea apasă
în scrânciobul paradoxului, lăsând văzătorii lui virtuoşi în nevoinţă
şi-n bunătatea ţărânei şi voia ta se înalţă ca o mândră scânteiuţă pornită
din subsolul sărac ce tace şi se sfârşeşte deasupra focului .
Ai clipa ta miraculoasă şi nu lepezi lumea, ci ea nu mai are evidenţa ta şi

[1] Cartea tibetană a morţilor.
[2] Ravi Zacharias, „Sfârşitul raţiunii", Editura Cartea Creştină, Oradea, 2010, p. 56.

în bătaia aripilor tale de fluturaș... deșertul nu mai ține seama de vreo oază
nici de minunea forjată de îngerii tăi databili[1]
în păşunea slavei ai clipa ta de păcătos valoros,
subiect ce înaintea lui Dumnezeu se înfăţişează.

CÂND FIINŢA MEA DE ROB
Când fiinţa mea de rob trage cu bucurie la jug
şi nu se aşteaptă să capete semnele dinlăuntru
din nestăpânirea inconştientului apare, militantă, muma pădurii
aceeaşi din poveştile mamei mele, aceeaşi seducţie precum nora iuga
furnicată de viziune, virtute şi mărimea păcatelor nerostite ale gurii.
Vedenia mea capătă formă şi ea ţine în ghearele delicate
pârghia zilei în stare de lucru şi „întru văzul cerului"
încât capăt notificare de la îngerul meu păzitor să-mi trag gluga
şi să-mi ascund poza smerită, marile mele patimi şi mintea mea neruşinată
în mocirla semnelor, în ceaţa hieroglifistă ori în teoria corzilor
până când actorul meu ticăloşit se luminează de înfrânare şi desfrânare
până când nivelul meu de realitate devine realitatea nivelului.

AGENŢIA LOTO
Cum bagheta noastră fermecată funcţionează, normal, apăsată de greutate
noi „pietre de poticnire"[2] ne fac socoteala pentru paşi, pentru răsuflare
şi cum suntem cu aceeaşi nălucire a propriei măsuri.
Ochi nevăzuţi ne văd cum suntem, de fapt, ocupaţi cu ambrozia
ce trebuie ca înainte de a înflori să ne facă eroi.
Eu, subiect cu viaţa în două trupuri, care se preface că meditează,
stau ca un cățel neînvățat să fie aruncat din culcuș în zăpadă,
fericit în viciu la rampa de gunoi a judecăţii şi
alegând între sofiştii vremii spectatorul dezinteresat
la poarta zeilor şi învârt numere la agenţia loto,
aşteptând ca fiinţa în sine să mă facă mare câştigător .
Când îmi revin din beţia în noroiul esenţial şi din aruncarea zarurilor
nu mai ştiu ce făptură, cine şi unde sunt împins
de organul de executare şi silă
limpezimea visului îmi siluieşte zorii
şi-mi aranjează minunăţia zilei încât
maimuţa mea din oglindă, scăldată în izvorul fabulos,
devine, conform legii, divină.

---

[1] O anagramă.
[2] Economul necinstit, Luca,16.

O LUME PESTRIȚĂ

pentru fratele meu Tiberiu

O lume pestriță se înșiruie de la piatra misei până dincolo de înțelegere
nu se vede capătul coridorului de oameni prin care trece Înălțimea sa
îi văd zâmbetul și mâinile alunecînd deasupra capetelor și cum mă ocolesc
probabil pentru că nu mă vede sau știe că nu merit binecuvântarea sa.

Eu, subiect cu inima în ne-gura adevărului, vreau să mă înfățișez așa cum sunt
înaintea lui Dumnezeu în colțul meu de nemernic și păcătos fericit
îngerul meu păzitor nu m-a deprins ca oaie cuminte îngrămădindu-se în fața slavei
și nici cu „ușurința înnăscută”[1] ce face sfinți cu pretenții din marele nimic .

Pe aleea centrală din cimitir sunt aliniați fastuos pigmeii de vază, iar
robii treziți din noaptea patimilor sunt înghesuiți spre margini și spre gard
în biserică darul Domnului[2] se fudulește cu podoabe, virtuți și ironia sorții
la intrare groparii își laudă șeful peste registre, locuri veșnice și grațiosul hazard .

ACORD-CADRU

Prin prezenta mă angajez să nu mai antrenez himere în centrul
vechi al orașului și să nu mai deranjez poliția locală cu ocară
cer implorare la bordura mozolită de lepidoptere și consilierii lor
pentru cum arată ca ființă în loc de desfrâu mașinuța mea pătimașă
pentru cum lucrurile se învechesc înaintea mea
și pentru cum în deșertul meu interior iubirea încă arde sub cămașă.
În consecință, cer judecătorilor să lase lucrurile în voia lor[3]
pentru ca în grădina mea ascunsă la subsolul blocului de semne
și scăpată de învolburarea clipei să înflorească liliacul trezit din sminteală
iar orizontul să se deschidă câtă vreme dimineața devine adevărată
și căderea mea în păcat îmi cere socoteală.
Încă bat în tastatura metrofobiei, adică fac mișcări împotriva firii
ca să surprind cu propria mea mână fluturi imaginari și peștișorul amăgitor
și mintea mea vrea să se cațăre la cerul necreat cu toată născocirea vieții.
Nisipul ziarelor și fantasmele de carton îmi intră în ochi, în intimitate,
în analiza de risc la securitatea fizică, încât ființa mea iese din decor.

---

[1] Cicero.
[2] Moartea.
[3] Lao-tze.

Stelorian MOROŞANU

DIN NEAGRA VEŞNICIE A CREIERULUI ATROFIAT
*
Privesc acest dagherotip din anul 2000...
Anii mei buimaci şi uimiţi, pe care nici acum
nu ştiu cine i-a adunat şi de ce...
Unii zâmbesc, alţii stau să plângă,
celor mai mulţi li se scorojeşte tristeţea...
Surâd amar în faţa acestor neajutoraţi,
unii, încinşi cu curmeie de tei,
alţii, cu galoşii găuriţi,
doar câţiva drapaţi în redingote de împrumut,
eroi de-o zi, eroi de-o seară...
Surâd amar în faţa pumnilor strânşi,
în faţa pieptului scos în afară
al fruntaşilor pe sector şi pe Univers...
Cei care şi-au înfipt unghiile-n carne
s-au nimerit lângă cei cu mâinile în şolduri
şi nimeni nu-i dă afară din dagherotip,
şi toţi i-au dat afară doar din...
Dar ce rost mai are?...poza e expresivă,
aceşti conţi şi cerşetori îşi muşcă buzele,
ştiucă numai aici îi mai poate vedea cineva,
ştiu că doar în pulberea amintirii
şi în viitoarea pulbere a hârtiei
se vor regăsi firimiturile lor,
resturi tardive şi insignifiante
de la ospăţul unui zeu care, acum,
surâde amar...

O PUBELĂ DE ANI DE SINGURĂTATE ŞI SICTIR
*
Să vezi

verdea melancolie
a galbenilor câini albaştriformi –
la amintirea fosforescentelor zile
din Aranjuez,
trăite în bazarul indigo
din târgul de sub Dealul Polonicului,

Să vezi

lingava melancolie
a albaştrilor câini galbeniformi –
la amintirea oarbelor zile
din târgul indigo, cangrenat,
de sub Dealul Polonicului,
visând la Aranjuez,
la Arcadia şi Eldorado –
zărite în ceaţa unei linguri cu borş,
grosier şi verdiform,

Să vezi

ultima formă de viaţă, în sepia,
fotografia ta de la absolvire –
şi să fii fericit, ca şi cum ai fi văzut
Aranjuez, Arcadia şi Eldorado,
să uiţi de bazarul indigo
şi de târgul cangrenat
de sub Dealul Polonicului,
tu, cel scăldat în lingava melancolie
a verzilor câini magentiformi,
tu, cel scăldat în iluzia sepia
a unei fericiri primite pe
cartelă de raţionalizare,

să vezi...

e poi, mori...

Dumitru NECŞANU

au
revenit corbii au revenit corbii croncănesc îşi asumă hrana din mine
doamne din mine
şi bagă în ei hartane de nimic apoi când văd că trista lor foame nu
mai este îndestulată recompun

o altă structură mai cărnoasă peste oasele mele eu respir
încă şi văd e un fel de vedere caustică a fostului
euau

revenit corbii ce frumos nu pestriţele stăncuţe nu ciorile (oribile dictus)
nu ei
veniţi din mă-sa-n cur corbii corbesc mie pe care eu nu
i-am ştiut şi acum îmi sunt dragi never cum că nu prea aud never
nevercum
never
never

acustic vorbind
am fi fost chiar dacă
nu ar fi fost

mulineta
chiar
eşti precum o manivelă ce îmi prefiră trupul
pe un tambur rotind din sferă doar un cerc ignar ce
ornicului face probă

te
las să îmi deşiri imensul timp ca la paradă
pe esplanada veacului trecut pierdut
şurubul trist al vremii precede voinţa mea şi-a ta şi poate nada va prinde
din
larg fiinţa ta ori ba ori se va agăţa de o naiadă ori de un ciot putregăit
cândva fir nu s-ar spune că mai am încearcă să fii doamnă
mai încearcă

non boethius
credinţa nu lasă în urmă decât regula
regula nu e a trupului ci a firii şi cutreier astfel
în zodia regulii şi mă destram

destrămarea este tristeţe şi avânt al trupului de
a-şi căuta credinţa

destrămarea are reguli tristeţea nu

cutreier astfel tristeţea
ce n-are reguli

Mircea OPREA

TRAMVAIUL NAŞTE ÎN STRADĂ
Mamă la mâna a doua
Femeia asta singură naşte în oglindă
Femeia naşte lumii pereche
Of, Doamne, dacă Iisus nu-i
decât geamănul meu din oglindă
eu nu sunt fratele lui.

Văzusem, aşa, dintr-odată, tramvaiul
cum naşte în grabă prin staţii,
naşte oameni de toate vârstele,
gata îmbrăcaţi, alergând abia născuţi
care la slujbe, care la piaţă,
care acasă alergând,
abia născuţi de mama lor şi atât de grăbiţi,
lumea nebună născându-se pe şinele de fier
atârnând încă de cordonul ombilical lăsat în drum
şi apoi toţi ne rugăm la Tatăl nostru Vatmanul,
când o fi, să ne primească înapoi, în vagoane.

Tramvaiul din oraşul meu,
Mamă la mâna a doua, adusă din import,
Cu nume de staţii din limba germană.
Tramvaiul îi naşte cu boli cu tot,
cu reţete compensate
în farmacia din colţul străzii –
toate, până şi cardul de fidelizare,
au încăput mai întâi
într-o burtă de mamă-tramvai.

Mamă la mâna a doua
îi naşte cu ceasul la mână
potrivit pe ora locală,
vorbind la telefon cu destinul
ceas pornit de la *şi jumătate,*
şi cum se coboară la înghesuială
în mână cu bagaje străine,
dar coboară odată, *născătoare cui te-a făcut!*

Tramvaiul naşte în mijlocul străzii,
acolo unde l-au apucat durerile,

din staţie în staţie
naşte tramvaiul lumea asta
care nu se mai termină…

Sleită de naşteri, bătrâna uitucă coboară
cu o staţie mai încolo, cu o staţie mai devreme:
Bine, maică, în staţia asta eu am mai fost –
în poartă la Sf. Ilie, la Învierea trecută.

SINGURĂTATEA – SORĂ DE PARCĂ
Vine vremea când,
iată ziua, mă ajunge
profeţia ce mă paşte de mult,
de pe când încă
număram şi nopţile în surâsuri,
colţuri de parabolă,
vânătăi pe buze,
oh, vorbele mele violente…

Şi cine să mă creadă
că singurătatea asta
care a crescut odată cu mine
frate geamăn, soră geamănă,
cine să creadă,
când toţi ai mei
treceau pe lângă mine
cum şi voi aţi trecut,
prieteni şi femei
dar nici atunci
singurătatea mea,
magnetul care alungă,
nu m-a trădat
până când ţiganca,
ursitoarea
care mă ştia ca ruda din sânge
şi crede încă
în norocul meu, haină îmbrăcată pe dos,
ţiganca mi-a spus tot viitorul,
de toţi banii, de toate zilele:
pune-ţi banii aici,
nu te zgârci
norocul să-l afli întreg...

Şi mi-a ghicit adevărul
de-ai fi zis că ţiganca,
soră de parcă abia întoarsă
din ziua mea de mâine:
vine ziua când
te va părăsi
şi cea în care te-ncrezi
de-o viaţă,
ce-o să te faci,
vine o vreme când te va părăsi
şi singurătatea.

Vlad SCUTELNICU

nedumerire
stai în faţa oglinzii în faţa
judecătorului
al ultimului şi cel mai drept
dintre judecători
stai în faţa oglinzii singurul loc unde
nu poţi să minţi

stai în faţa oglinzii
vezi uşa
deschisă larg. nu poţi intra
timpul s-a oprit
nu mai există pentru tine
nu mai există nici

fâlfâitul păsării în zbor prinsă
cu ciocul deschis şi ţipătul în el

stânca se opreşte din cădere la
un centimetru deasupra capului tău
iei decizia de a merge înapoi
precum racul spre uşa oglinzii
acolo vrei să ajungi

acolo doreşti să pătrunzi ca într-o casă
ca într-o inimă
toate par a fi un punct

un mic şi infinit punct

nu mai ştii dacă există sus-jos
nu mai ştii dacă există dreapta-stânga
înainte-înapoi
nu mai există ieri, azi, mâine

privind înainte
tu privind înainte
stai drept
în picioare
pe umerii
tatălui tău

tatăl tău stă drept în picioare
pe umerii tatălui său privind
înainte
bunicul tău privind înainte
locuia drept
în picioare umerii
tatălui său care a privit înainte
stând în picioare drept
pe umerii...

pe umerii tăi stând
în picioare drept
privind înainte se află
fiul tău
va ţine pe umerii săi
pe fiul său stând drept în picioare
privind înainte
aşteptând ca fiul lui
să urce pe umerii săi
drept
în picioare
privind înainte
pentru a ţine pe umeri
nepotul fiului tău

floarea din vis
pleci cu fiecare vis al tău
undeva departe foarte departe

spre un decor cu mult nisip
nisip şi soare
cauţi înfrigurat o floare

roşie sau oranj
galbenă, verde, albastră
indigo (ori albă). măiastră

cauţi floarea pură
pentru ochi pentru nas pentru gură
floarea curată: – roşie, albă
ori violet – dintr-un os

adânc pătrunde rădăcina florii
tot mai adânc
spre inima pământului să afle
osul ori aşchia, fărâma calcificată

din ea
prin floarea aceasta ţinută în
mâinile tale
vorbeşte
ziua de ieri
ziua de azi
ziua de mâine

? ce crezi că ţi-ar răspunde lumina
dacă
ai întreba-o despre puritatea diamantului

! porneşte – aşadar – ars pe faţă
pe mâini pe trup de soarele dogoritor
du-te răscoleşte pământul
află floarea
mergi de adună oase

Petruţ PÂRVESCU
S-a născut la 17 februarie 1956, satul Păcala, comuna Făgeţelu, regiunea Argeş, raionul Vedea, din 1968, jud. Olt. Este un poet, publicist şi grafician român. Membru al *Uniunii Scriitorilor din România* Licenţiat al Facultăţii de Istorie-Filosofie, Universitatea Bucureşti. A frecventat *Cenaclul de Luni*, condus de Nicolae

Manolescu, şi *Cenaclul Universitas*, condus de Mircea Martin. Este profesor de istorie-filosofie în oraşul Botoşani. Colaborează la reviste literare din ţară şi străinătate cu poezie, grafică, interviuri, anchete, recenzii. Din 1997 este iniţiatorul anchetei literare *Scriitorul – destin şi opţiune.* Redactor la revista *Hyperion*.

cărămida de cuvinte
arde-n mine un trup de fată
de femeie sau iubită
ca-ntr-un zid
de monastire trupul anei înzidită

şi mă doare
colţul pietrei tâmpla
umărului stâng
şi mă doare piramida de cuvinte lăcrimând

doamne
nu-mi săruta gura
ca pe-un sân de fată mare
pe-a ei golgotă vorbirea răstignită
să mă are

să fiu bob
în brazda albă
să-ncolţesc şi să dau rod
peste piatra ce mi-e dragă să-nverzească ochiul orb
şi să pot rosti azi verbul îngânat de-atunci-nainte
de pe gura anei smulge-ţi cărămida de cuvinte!

pixelii
aşa ca între prieteni vă spun
cărtărescu simona ioan es. popmuresan & company
nu-şi mai aduc aminte
călin vlasie câte ceva poate
(despre sfârşitul lumii şi generaţia douămiistă
se vorbea rareori
pe la colţuri
în şoaptă)

pixelii
au trecut şi prin păcala făgeţelului
luminA

mai mult intermitentă
a luat-o așa (fără băgare de seamă) pe daiboj
de la gulie prin rotoaica pe sub deal spre lăzărescu
cu bâte și topoare meșterite direct prin arini pe gârla vezii la vale
pe cei care nu știau carte i-a ajutat
să pună degetul (ăla belit și mare) pe catastife și călindare
pe ceilalți i-a luat direct pe sus cu ghiotura
o dubă mare neagră la raion

când a obosit
sătulă și fericită
s-a oprit pe clopotnița bisericii lângă pădure
s-a uitat lung peste sat și-a suflecat brațele oțelite
s-a ușurat și-a strigat ușurată C U C U R I G U (L)

în fiecare an
în februarie iarna
de ziua mea sufletul intră-n vibrații
un uter frumos deasupra mormintelor goale
încerc mereu să privesc dincolo de marginea trupului
doar amintirile care te locuiesc invers

pixelii
era noaptea de februarie
ningea bătea crivățul dinspre răsărit steaua roșie
bucile ei zdravene străluceau printre ostrețe
ceasloave călimări și parastase
mama vroia să nu mai nască
îi venise sorocul
mugea și se ruga ca o sfântă în ieslele putrede

aici
nimeni nu cunoștea pe nimeni
singuri cu dumnezeu și cu steaua aceea pe frunte
privegheau în tăcere
pe cel care vine pe cel care se duce
tineri și bătrâni scuipau furioși în sân de deochi
(pe furiș) cu limba-n cerul gurii mare
făcea
C R U C E

dar eu

cum mă ştiţi
(până şi de părinţi n-am ascultat niciodată)
am văzut şi am auzit T o T u L
(aşa ca prin vis) de acolo
din spatele zidurilor direct prin perete
cum vine cum trece pe uliţă C â n t e c u L

mândru şi tainic glorios şi rebel
printre gemete rugăciuni şi miros de ţuică fiartă
cobora şi urca până în burta mamei

D O A M N E
cum pictau ursitoarele pereţii de carne cu propriile chipuri

tatăl meu
nu era acasă
tata era plecat cu bărbaţii la raion la regională
îşi tăiase (din greşeală) degetul ăla de la rădăcină
şi acum era cercetat pentru neglijenţă

pixelii
ardeau prunii în soba oarbă ca pe comori focul
şi-n casa mare se adunase lume multă ca la pomană
stăteau pe pat pe chituci în picioare
beau poşircă de prune şi mâncau boabe de porumb fierte
şuşoteau (cu ochii mici scobiţi adânc în orbite) atente
mai mult bârfeau (că erau numai femei)
ce zici fă ay
o fi băiat
o fi fată
din perete curgea liniştită candela spartă

pixelii
râuri obosite de-ndoială
lămpi opaiţe geamuri murdare care scânteie până departe
care luminează crucile negre de lemn din faţa fiecărei case

era noapte
târziu februarie iarna
bătea crivăţu-n lung şi-n lat geruind năprasnic zăpada
sub cerul de-argint cu poalele-n cap

auzeam şi vedeam prin perete
cum vine
cum trece tânără
leana bădălana frumoasa nebună din capu' satului
cântând şi jucând în pielea goală pe uliţă

în rest
era
bine
era cald
era linişte
dar venise sorocul
şi cu sorocul nu te jucai
am izbit (la început cu picioarele) v e n e a M i n v e r S
(şi-a dat cu părerea moaşa ilinca lu' fătălău şi m-a înghiontit îndărăt)
mă-năbuşeam n-aveam aer
(se rupsese apa şi curgea pe noroia la vale)

mama
a văzut cum stă treaba
p l e c a s e M
m-a prins din urmă repede de picioare
prin crăpătură
urlând şi scrâşnind de durere
a răzbit
şi-am ieşit împreună

pixelii
luna plină pe fiecare mormânt fără cruce
noaptea de februarie iarna
cădeau stele
femeile mâncau boabe de porumb fierte şi beau poşircă de prune

în păcala făgeţelului
pe valea vezii la deal (dincoace de piteşti) începuse colectivizarea!

şi tata a construit într-o vreme socialismul
deschid cartea
citesc
multe foi sunt albe sau lipsesc

el le-a zis
BĂ
dacă se face colectivă eu plec pe şantier
că decât să muncesc pământul altora
mai bine slugă la stat

şi tata a plecat

T R E I Z E C I D E A N I

venea la şase
luni
sau la un an o dată
îl aşteptam zile întregi la poartă când se apropia sorocul
că ne zicea câte unul care trecea pe uţită
(aşa într-o doară)
bă nu mai staţi ca proştii
degeaba
că tactu' a murit demult

Cristina PRISACARIU ŞOPTELEA

Este poetă, membră a Uniunii Scriitorilor din România, filiala Iaşi. Licenţiată în economie. Cărţi publicate – poezie: *Singuri cum stăm*, Editura Agata, Botoşani, *Câinii memoriei*, Editura Dacia XXI, Cluj, *Instrumente de tortură*, Editura Zona Publishers, Iaşi. Câştigătoare a multor premii la concursuri literare, dintre care: Premiul de debut la „Porni Luceafărul… ", titlul de „Poetă a Iaşilor". Colaborează la publicaţii precum „Convorbiri Literare", „Hyperion", „Bucovina Literară", „Scriptor", „Neuma", „Feed back", „Zona Nouă", „Gracious Light".

nici un semn dinspre dansul acesta senil

al aşteptării cum nici un semn nu vine dinspre oglinzile depărtate
oglinzi învelite în pânza transparentă
ţesută de Penelopa în tinereţe – privesc peste umeri
cum vin în urma mea puzderie de ceţuri
aprinse din zăpezi – iarna asta e pe sfârşite – te bucură deci
eu sunt o Fata Morgana urbană peste care trec
imagini desprinse din programul tv al acestei săptămâni
se derulează din ce în ce mai repede peste ochii mei închişi
peste mâinile mele uscate
peste picioarele mele reci
peste ochii mei părăsiţi la uşa unui fotograf

nici un semn dinspre dansul acesta regizat
pentru eternitatea unei pelicule
din ceaiuri răsar
aburii unor imagini ce se leagă într-un film documentar
despre filozofii ce umblă pe străzi descheiaţi la pantaloni
şi despre poeţi ce scriu filozofii ieftine
de cabaret.

insula pe care eşti se mişcă incoerent
şi nu poate nimeni pătrunde înţelegerea însingurării
cum singur sângele se scurge aproape imaterial şi târziu
atunci când treci pe străzile deschise ale oraşului
atingând cu fruntea haloul incolor al teilor, al plopilor

în case bărbaţii îşi mângâie femeile peste coapse
şi în visuri câmpul înfloreşte cu flori roşii
mari, parfumul lor trece dincolo de dimineaţă
transformat în stropi şi apoi aruncat prin iarbă acolo
unde rugăciunile coboară în pământ

din mâinile bătrânilor vreascuri adunate
peste mirosul crâncen de iarbă tăiată cu ciudă
încă ninge în ţările nordice încă tristeţea îmi
îmbracă hainele alese de tine dintre toate femeile
dezbrăcate doar eu ademenesc apele

în peşteri neumblate din care ieşim
pe rând lăsând lumina aprinsă la maxim
lumina ce-şi lipeşte formele planturoase de pereţi
încercuind semnele mute ale şerpilor
albiţi de durerea unei naşteri premature

prin care distanţa se face apă în spatele tău
iar urletul muţeşte într-un cer deschis către
palmele bunicii mele nu mă-ntreba unde se
termină iubirea între pietre voi îngropa memoria
peste dealuri cenuşa, himerelor ce vor mușca
din mine, prefăcuta stare de înţelegere voi lăsa.

În inima ta nu mai este loc pentru nimeni şi pentru nimic
doar singurătatea se agaţă de colţul casei între firele de păianjen

doar singurătatea se macină printre vene şi artere
prin sângele încovoiat de durere.
iubirea a murit am găsit-o aseară prăbuşită la uşa mea
ca o femeie uşoară siluită de împrejurări cu rochia
roşie ruptă şi ciorapii lycra legaţi de gât
cu faţa albastră de parcă singurătatea are vreo culoare
de parcă inima ta pustie are vreo culoare
neonul de pe hol o făcea mai slabă mai vânătă
cu sângele şiroind pe picioare cu amprente rămase pe braţe
cu lumina rece atârnând de coatele ei
ascuţite iubirea prăbuşită la uşa mea icnind
în zilele ei bune toţi îi dădeau flori îi dedicau sonete
îi desenau pielea în culori nemaiîntâlnite
în zilele ei bune mâna ta împărţea mângâieri
prin oraşul acesta necunoscut
sărutări veneau din oră în oră
în nopţile iubirii licurici chiuiau prin iarba mătăsoasă
ce-ţi atingea genunchii ca mătasea verde a rochiei mele
dezbrăcată prin paturile răcoroase din după-amiezi leneşe
în nopţile ei eram nemăsurat de mândri
de ţanţoşi în nopţile iubirii
dar apa trecea dintr-o uşă în alta peste lemnul lor strălucitor
peste trupurile noastre tinere şi încordate la maxim
spălându-ne mâinile trecând peste sâni peste picioare peste inimile
noastre pline ducând totul cu ea spălând totul
lăsând în urmă doar pietrele şi nisipul galben al singurătăţii.

prinţul coboară privirea şi trupul încătuşat de zale
peste câmpul unde cresc plopi albi şi mor deopotrivă
se rup din nou podurile
şi ape tulburi vor năvăli din nou ca iureşul din tăişul sabieitale
necunoscător joc
precum aşternutul nopţilor râvnite
îngenunchez în faţa ta – să mă faci cavaler
al unei miresme stranii ce acoperă sîngele albastru al spartanilor/
gloria pierdută din Helada acest vârtej ameţitor
din retina lor născut din clocotul lor cerşit ca peste ceruri
rugăciunile izbăvitoare ale mamelor noastre
rămâne peste dealuri uriaşe o iluzie
către vechii invadatori dorieni vorbind din Laconia
culegând din cer căzătoare ploi în fiecare mileniu.

Victor TEIŞANU

Născut în anul 1950 la Darabani, jud. Botoşani, este poet şi publicist. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iaşi. A publicat 9 volume de poezie şi 2 cărţi de critică şi istorie literară. Câteva titluri: *Viaţa într-o frunză* (1994), *Neantul în doi* (2006), *Ceremonii de iarnă* (2007), *Elegii şi extaze* (2009), *Mizez pe tăcere* (2011), *Călătorie în cerc* (2011), *Timpul dintre cuvinte* (2015). În domeniul criticii literare: *Poeţi botoşăneni de azi* (2014) şi *Cărţi şi autori* (2017). A fost recompensat de către Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Iaşi, cu „Premiul de excelenţă pentru întreaga activitate literară" (2015) şi desemnat de săptămânalul *Literatură şi Artă* (Chişinău) „Laureat al Premiului pentru Critică Literară" în anul 2018.

Mă rog de literă
Mă rog de literă să înceapă
să devină ceva, altceva
înţelesul meu s-ar naşte atunci
precum puiul sub coaja de ou

mă rog de literă
să înceapă în sfârşit să vorbească
numai aşa m-aş apropia de tine
ca ploaia de floarea răsurei

dar litera aşteaptă
până când eu mă îndepărtez
şi abia pe urmă strigă după mine
dacă mai sunt, dacă mai aud.

Pianul nebun
Mă uit la pian şi el cântă
neatins de nimeni şi de nimic
de parcă nişte degete nevăzute
pe claviatura lui s-au oprit
tremură şi aerul prin odaie
pentru că pianul neatins de nimic
cântă singur în miez de noapte
bolnav de sine şi înnebunit

o, dar numai în urechea mea
muzica lui se aude şoptit
stau şi mă uit la pianul nebun
care cântă neatins de nimic.

Aşteptarea lunii
Tu pictezi o casă
zicând că e cea adevărată
chiar dacă pe fereastra ei
luna nu va intra niciodată

şi eu scriu o silabă
care să imite plânsul sau râsul
zicând că nu spun decât adevărul
ca şi pictorul, la fel ca dânsul

tu pictezi o casă
şi eu scriu că este chiar o casă
aşteptând amândoi cu înfrigurare
să-i intre pe fereastră luna sfioasă.

Eram surd şi orb
Doamne, eram surd
şi n-am auzit cum plânge piatra
pentru că piatra nu plânge cu lacrimi
şi nici măcar nu plânge cu ochi

Doamne, eram orb
şi m-am văzut cum se înserează
pentru că umbra serii e ca aburul
care nici măcar nu are contur

Doamne, eram surd şi orb
şi n-am auzit cum plânge piatra
şi n-am văzut cum se înserează
pentru că nu se auzeau şi pentru că
n-aveau contururi.

Sextus Empiricus
Sextus Empiricus
a plecat într-o zi din casa lui
să locuiască peste tot şi oriunde
ar creşte nestingherit spinul trufiei

el le-a spus oamenilor
să nu se mai teamă de copac

mai mult decât de frunză
pentru că amândouă sunt egale

însă cei mai mulți dintre ei
nu l-au luat în seamă
continuând să creadă despre copac
că este mai puternic decât frunza.
Sunt Ierihonul
Stau ca Ierihonul
adormit sub zidurile mele prăbușite
și așteptând pe cineva
dispus să mă reconstruiască

pe tine te aștept
să mă reconstruiești din temelii
cu ziduri mult mai rezistente
așa cum a prevestit profetul

sunt Ierihonul
dormind pe o pernă de lacrimi
și te aștept numai pe tine
care m-ai cunoscut stradă cu stradă.

Nu s-a terminat
Încă nu s-a terminat
din adăposturi invizibile
arcașii nopții
continuă să te ochească

vei avea mult de lucru
cu scosul săgeților
cu toate rănile
și cu trupul de sfânt Sebastian

nici un medic
nu va dori să te vadă
cu acest trup săgetat continuu
deci încă nu s-a terminat.

POEZII DE IERI PENTRU AZI

[VERSURI LA STEMA METROPOLITANĂ]

Învăţătur(ile) Athinei aşa nu strălucescu,
Cum ceaste şase numărure aicea izbăndescu.
De la răsărit păn'la apus tuturor groaz(ă),
Şi pre nici unul nu va lăsa fără de pază.
Cruc(ea) şi cîrja în duhovnicescul războiu tare
Arhiereilor Hs. datu-le-au putear(e) mar(e).
Cu dinsele Creştinii la cer să-i ducă se-au dat,
Şarpele să sfărăme putear(e) mare au luat.
Capasul, Pletistur(a), Gherdanul podobeaşt(e) capul
Cu umbrirea Duhului nevoiaş de ia vacul,
Mitra Semnul Tiarei vechilor Arhierei,
Curat purtăndu-şi mulţi de muncă izbăvirei.
O ŞTEFANE[1] Păstor Pravoslavie(i) dăruit,
De Hristos noaî paz(ă) tuturor hărăzit,
Doamne Isuse, păzeaşt(e) în sfînta Mitropolie
Pre al nostru Părinte şi în veaci ce va să fie.

Îndreptarea legii, Tîrgovişte, 1652
Ioan Bianu şi Nerva Hodoş. *Bibliografia românească veche. 1808-1830,* tomul I., 1803, p. 191-192

[1] Mitropolitul Ţării Româneşti.

Udrişte Năsturel (?)[1]
(c. 1596-1658)

[EPITAFUL LUI MATEIAŞ BASARAB] [2]
Aicea zac eu, Mathei, în cest pământ reace
Pentru ce cu voi, cei vii, nu poci petreace.
Cela ce-am fost oarecînd de toţi prea lăudat
Acum zac fără suflet çu lut împresurat.
Numai vă rog, greşitu, tot să mă iertaţi,
Cest mormînt întunecat, pururea să-l cercetaţi.

Crestomaţie de literatură română veche, 1984, vol. I, p. 237

1.Versurile sunt atribuite cărturarului muntean, fără a exista certitudini în privinţa paternităţii.
2.Fiul adoptiv al lui Matei Basarab (epitaf se află în tinda Bisericii Domneşti din Tîrgovişte).

ARTE POETICE LA ROMÂNI

Udrişte NĂSTUREL

(c. 1596-1658)

Udrişte (Orest, Uriil), descendent al vechii familii boiereşti a Năstureilor, este o personalitate reprezentativă a literaturii române din prima jumătate a sec. al XVII-lea. Erudit, cunoscător al limbilor latină, slavonă şi elină, el ilustrează, în acelaşi timp, faza umanistă a culturii slavone de după înfiinţarea Academiei kievo-movilene (1632) şi perioada de afirmare culturală a limbii române din vremea lui Matei Basarab. A tradus din latină în slavonă şi a tipă4rit la mănăstirea Dealu (Tîrgovişte), în 1647, cartea lui Thomas a Kempis, De imitatione Christi. Este un prolific autor de epigrame şi stihuri la stenul, în limba slavonă şi în limba română; în cadrul speciei respective cultivă aluzia mitologică şi pe cea etimologică, precum şi gnomele numerice. I se atribuie im ducerea în româneşte a romanului de iniţiere moral-religioasă Varlaam şi Ioasaf şi a învăţăturilor lui Neagoe Basarab. Sintaxa şi regulile retorice ale operelor latine, greceşti şi slavone pe care le cultiva şi au pus pecetea asupra stilului său, influenţînd atît materia, cît şi arta compoziţională a scrierilor sale. Elogiul actului cultural şi al patronajului ca instituţie culturală constituie tema unui opuscul savant, redactat în limba slavonă şi tipărit ca predoslovie la Penticostarul (1649) de la Tîrgovişte. Influenţa mediată a Renaşterii catilice se resimte mai ales în plan formal în această disertaţie despre generozitatea patronului literar. Ca şi mai tîrziu, la Milescu, Miron Cosim sau Cantemir (Divanul), numeroasele citate din autori antici care apar îu cuprinsul scrierii lui U.N. sînt destinate să ilustreze dezvoltarea temei în direcţia renunţării la bunurile vremelnice şi a afirmării primatului valorilor spirituale. **M.M.**

DESPRE DĂRNICIE[1]

(1649)

Elena, din mila lui Dumnezeu principesa Ungrovlahiei.
Epigramă
Ce vrea s-arate numele Elena
Am căutat şi am aflat în suflet:
Grecii ziceau Ιλεος îndurării.
Deci bine a lui Platon chibzuinţă
A spus că numele nu după voie,
Ci după firea lucrului se poartă.
Vezi dar cît de armonios se-mbină
Elena cu ελεος? Cît de mare
E mila-i pentru tracele biserici
Şi cît de mare şi nemuritoare
E pomenirea ce-i aduc acestea !

1 Reprodus după V. Gândea, *Raţiunea dominantă,* Ed. Dacia, 1978.

Penticostarul (sau «cincizeci») e număr
Desăvîrşit, altfel vorbind; podoaba
Un teolog înalt i-a dat. De-aceea
Ea l-a tipărit frumos şi săvîrşit.

ELENA, PRIN GRIJA SI HARUL LUI DUMNEZEU STĂPÎNA Întregii ţări a ungrovlahiei transalpine ş.c.l.,prea cinstitului şi prea cuviosului întru Hristos dintre ieromonahi părintelui Damaschin, prea alesului mărturisitor al întregului munte Athos cel cu nume sfînt şi tuturor celor ce sînt din sfinţitul sobor sîrbesc le face cuvenita închinăciune.

O cerere prin sine însăşi nobilă şi îndrăzneaţă, o, de trei ori fericiţi părinţi, prezintă învederate temeiuri şi suficiente circumstanţe, cînd se arată o faţă plină de evlavie, propunînd şi solicitînd lucruri binecuvîntate. Şi încă se vede că se cer lucruri îndrăzneţe de către un bărbat care făgăduieşte nu puţină jertfire şi avînd putere pe care o deţine nu fără vrerea lui Dumnezeu, cîrmuind corabia vieţuirii cu o minte veghetoare, petrecîndu-şi fericit ziua şi care rînduieşte discipolilor lui zile alchionidice şi le aduce, nu cu puţină cheltuială, chiar lapte de pasăre. Aşa aţi cerut şi voi, bine făcînd şi bine lucrînd, mergînd pe urma poruncii evanghelice; dar nici de toate, nici totdeuna, nici de la toţi.

Căci a cere de toate e aproape de culmea lăcomiei; întotdeauna sau des e potrivit carienilor, care au auzit în Atena: «Ieşiţi, carienilor, că acum nu sînt încă sărbătorile florilor!»; iar a cere de la toţi este o lipsă de ruşine. Nu cunosc, zău, adevăr mai respectat de filosofie: să fii sincer cu corbul sau cu linguşitorul care joaca comedie şi triumfă ca tragedian?

Voi însă, cu bună seninătate şi cu întreagă înţelepciune aţi cerut din cele cuvenite, la vremea şi în chipul cuvenit. De aceea aţi şi primit cele cerute din belşug şi vrerea voastră prea dorită s-a făcut lucrarea noastră.

Nu i-am îndepărtat nicicum pe cei care au cerut la fel, nici pe sfinţitele voastre capete ci, după cum era nevoie, ajutorîndu-ne Dumnezeu, am dat darul grabnic, prea slăvit şi prea dulce, prin mulţimea cuvintelor dar mai ales prin faptă. Atunci, golul nedorit în vremea viitoare l-am împlinit prin darul cel mai bun decît ura. Pentru că, într-adevăr, livezile harului pururea înfloresc, ne, semănate şi nearate şi chivotul harului nu se vede mereu gol, precum a arătat cîndva muzicianul Simonide, fie cîntînd, fie sîrguind. [...]

POEME ROMÂNEŞTI ÎN LIMBI STRĂINE

Vasile ALECSANDRI

VASILE ALECSANDRI – POETUL GINTEI LATINE

• 14 iunie 1818 – 22 august 1890 •

La începutul anului 1878, *Société pour l'Études des Langues Romanes* din Franţa publica în *Revue des langues romanes* organizarea, la Montpellier, a concursului mişcării felibriene a poeţilor provensali, care scriau în dialectul occitan, întru păstrarea acestuia şi reînvierea literaturii provensale. Este vorba de mişcarea *Le Félibrige*, ce preluase vechile tradiţii medievale, cu *Les jeux floraux* şi *Les Cours d'amour*, create de celebra Clémence Isauré, la 1490, reluate, ulterior, la 21 mai 1854, dar definitiv constituite, la 21 mai 1876, la Avignon, de Fr. Mistral şi discipolii săi, sărbătorire ce continuă şi în prezent.

Concursul avea mai multe secţiuni (filologie, proză, poezie) pe tema *Cântecul latinului*, cu care prilej se acorda Marele Premiu, datorat lui Quintana y Combis, deputat în Cortesuri, constând într-o cupă simbolică de argint, celei mai bune poezii.

Vasile Alecsandri a aflat din presă despre acest concurs, hotărându-se să participe cu scopul de a prezenta o probă de limbă poetică română, ca dovadă de limbă neolatină, şi mai puţin râvnind la premiu. Baronul Ch. De Tourtoulon, preşedintele manifestării, l-a invitat personal, la 3 mai 1878. Poetul a răspuns negativ printr-o telegramă expediată de fratele său Iancu. Totuşi, după cum va relata în memoriile sale Marie G. Bogdan (*Autrefois et aujourd'hui 1920-1923,* 1929, p. 84), fiica poetului, acesta s-a răzgândit cu cinci zile înainte de termenul de predare a manuscrisului (15 mai) şi cu douăzeci de minute înaintea plecării trenului din gara Mircești, expediind *Cântecul gintei latine,* sub motoul *Apa trece, pietrele rămân,* lui Mihai Obedenaru-Gheorghiade, agentul diplomatic al României în capitala Franţei, care l-a predat personal organizatorilor. În numele lor, Alphonse Roque-Perrier, secretarul comitetului, i-a trimis, la 19 mai 1878, următoarea telegramă: *„Jury composé de Mistral, Tourtoulon, Quintana, Obedenaru et Ascoli vous decerne le prix du chant latin. Vous attendons."* („Juriul compus din Mistral, Tourtoulon, Quintana, Obedenaru şi Ascoli v-a decernat în unanimitate premiul cântecului latin. Vă aşteptăm"). Trei zile mai târziu, Albert de Quintana y Combis, fondatorul şi preşedintele grupării felibriene, i-a expediat şi el o telegramă entuziastă: *„Recevez avec mes félicitations cordiales les voeux que nous formons pour la Roumanie. Vous qui êtes un grande poète, veuillez être l'écho des sympathies des poètes latins réunis à Montpellier."* („Primiţi, împreună cu felicitările mele cordiale, urările pe care le facem României. Dumneavoastră, care sunteţi un mare poet, binevoiţi să fiţi ecoul poeţilor latini reuniţi la Montpellier."

Cântecul gintei latine a fost tradus în limbile franceză şi italiană şi pus pe note de compozitorul Filippo Marchetti, chiar în timpul concursului.

Vestea s-a răspândit în întreaga lume, premierea fiind interpretată ca un omagiu adus poporului român care deşi departe de Roma, şi-a păstrat, timp de două milenii, identitatea şi tradiţiile latine, iar în 1878 dobândise victoria independenţei în războiul turco-ruso-român.

Poetul i-a răspuns lui Quintana, mulţumindu-i cu amabilitate: „Îndreptându-şi preţioasa simpatie asupra ţării mele, *Societatea limbilor romane* mi-a făcut şi mai scumpă pronunţarea sa în favoarea mea. Binevoiţi a fi interpretul aceloraşi sentimente pe lângă confraţii latini şi personal să primiţi sincerele mele mulţumiri." Totodată, i-a adresat lui Fréderic Mistral, bardul provensal, o scrisoare plină de recunoştinţă. De-abia în 1882, Vasile Alecsandri îi va cunoaşte personal, cu ocazia următorului concurs ţinut din patru în patru ani, fiind primit ca un oaspete de vază. Vizita s-a sedimentat în amintirea localnicilor, Elena Văcărescu subliniind acest fapt cinci decenii mai târziu, în 1927: „Pretutindeni la Avignon, la Toulon, la Marsilia, numele bardului de la Mirceşti m-a întâmpinat ca semn de bună venire…"

Ceea ce trebuie adăugat este faptul că, la concursul din 1878, au mai participat cu poezii alţi doi români, o persoană din Târgu-Mureş, rămasă anonimă, şi dr. Romulus Scriban, din Galaţi, care, de asemenea, nu a fost identificat de istoria literară.

LE CHANT DE LA RACE LATIN

B. Alecsandri

La race latine est la reine
Des grandes races d'ici-bas;
Au front elle porte, sereine
Un astre aux éternels éclats.
Son destin en avant la jette
Sur le chemin de la grandeur,
Des peoples elle marche en tête
Les éclairant de sa splendeur.

La race latine est encore,
La vierge au front charmant et doux
L'étranger qui la voit l'adore
En s'inclinant à deux genoux.
Sous l'azur plein d'haleines chaudes
La belle au sourire vermeil,
Que baigne une mer d'emerandes
A pour miroir son grand soleil.

La race latine, en partage,
A les trésors universels
Qu'avec ses sœurs elle partage,

Dans ses élans tout fraternells
Pourtant terrible est sa furie,
Quand, de son bras libérateur,
Brisant la dure tyrannie,
Elle lutte pour son bonneur!

Au jour de la justice divine,
Lorsqu'au ciel le Dieu tout puissant
Demandera: „Race latine
Qu'as tu fais sur terre, en passant?"
Elle repondra toute fière:
– „Tand que j'ai la-bas existé,
Aux yeux étonnés de la Terre
Seigneur! je t'ai representé!"

Trad. franceză, **Aug. Clevel**

IL CANTO DELLA RAZZA LATINA

B. Alecsandri

Prima fra tutti i popoli
Stà la latina gente,
Regina Ell'e; da secoli
Un astro il piu fulgente
La cinge il fronte, e nobile
Dall' Orto all' Occidente
Versa una luce vivida
Sull'arme che lascio.

E incantatrice vergine
La stirpe di Quirino,
Fro lo straniero attonito
Prostrare in uno inchino:
Bella, vivace ed ilare
Nell'aer su o divino,
Si scalda in sole splendido,
Mar di smeraldo Ell'a.

Latina gente e florida
D'ogni del suol richezza,
Che ale Sorelle provvida
Largisce con gajezza:

Ma e nel furor terribile
La tirannia disprezza,
Ed arma il braccio vindice
Quand il suo onor lo vuò.

E allor, nel giorno ultimo
Che ai popoli è serbato,
Lo stipite de Lazio
Da Dio fia interrogato:
„Nel mondo in tanti secoli
Che fésti?" A me fu dato
– Risspondera – „tua immagine
Rappresentar cola."

Trad**.** ital. **Domenico Muti** (11 iunie 1878)

Mihail EMINESCU

(1850-1889)

130 DE ANI DE ETERNITATE

Pentru evoluţia ulterioară a poeziei române, Mihai Eminescu a fost un iniţiator. Poziţia aceasta privilegiată o intuise încă Titu Maiorescu, atunci când afirmase: „ Pe cât se poate omeneşte prevedea, literatura poetică română va începe secolul al XX- lea sub auspiciile geniului lui, şi forma limbei naţionale, care şi-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vestmântului cugetării româneşti".

În adevăr, Eminescu a parafat prin opera sa maturizarea *limbei noastre naţionale.*

Geniul său a fructificat cu şanse maxime latenţele stilistice ale unui sistem lingvistic abia dat în pârg, neatacat încă de uzura la care îl supune literatura pe măsura acumulării sale.

Apariţie culminantă a epocii postromantice, Eminescu ni se relevă ca un purtător al unor germeni anticipatori pentru viitorul poeziei româneşti. Dăruit cu scânteia geniului,

Eminescu a intuit toate marile teme pe care le va dezvolta lirica românească de după el.

Astfel, în sfera poeziei eminesciene zac germenii creaţiei unor poeţi precum George Bacovia, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Radu Stanca, Nichita Stănescu ş. a.

Eminescu a avut tulburătoare veleităţi de poet vizionar. În *visul cel chimeric* al creaţiei sale descifrăm un mesaj gnoseologic : poezia e cunoaştere

sacră, în universul căreia se pătrunde abia după stăbaterea „pădurilor de simboluri" – cum ar fi spus contemporanul său francez, Charles Baudelaire, în celebrul sonet al *Corespondențelor* – girând astfel integralitatea spiritului prin funcția recuperatoare a poeziei. Iar în contextul larg al literaturii și culturii române, Eminescu rămâne *poetul* prin definiție, cel „prin care poezia românească și-a găsit propria ei ființă, ca poezie modernă" (Eugen Todoran).

Eminescu este *mitul inaugural* de care avea nevoie cultura română, „evenimentul cel mai important al culturii noastre moderne" (Tudor Vianu). Acceptând necesitatea *mitului Eminescu* și constatându-i poziția centrală în rețeaua mentalităților culturale românești, posteritatea lui critică s-a angajat într-un dialog direct cu opera, ferit de preju-decăți și nefalsificat de clișee. Iar soluția recâștigării unui Eminescu *viu*, a unui Eminescu „*contemporan al nostru*"(parafrazând binecunoscuta emblemă atribuită de Jan Kott lui Shakespeare) nu presupune înlăturarea *mitului*, ci demontarea lui, sesizându-i prospeți-mea și modernitatea invocate, prin analiza acelei *fenomenologii* a poeticului eminescian (în sens hegelian de *devenire*), a funcțiilor sale productive în sistemul dinamic al culturii românești.

Poate mai acut decât în poezie, Eminescu și-a permis cea mai mare libertate a fanteziei sale productive tocmai în proză, unde abolirea granițelor dintre realitatea veghei și cea a visului antrenează echivocuri pe plan spațial și temporal : de aici ideea de *avatar* și teoria *reîncarnărilor* succesive, a *metempsihozei* din „Sărmanul Dionis" și „Avatarii faraonului Tlá". Prin aceste elemente romanești, Eminescu își depășește secolul „atoateștiutor", devenind un premergător al romanului modern sau chiar al prozei *science-fiction*.

Sinteză strălucită a valorilor noastre folclorice, lingvistice și literare, opera lui Eminescu, intrată de trei decenii în cel de-al doilea secol de eternitate, rămâne un pisc înalt de sosire și totodată de pornire pentru poezia și cultura românească.

La 130 de ani de la trecerea poetului în eternitate, opera eminesciană n-a încetat să fascineze generații de-a rândul, stând în fața posterității ca o permanentă pildă de sclipire a geniului tutelar al unui întreg neam, ca o fidelă expresie a sufletului românesc, ca o flacără mereu vie a sensibilității și gândirii noastre creatoare.

Din datele unor statistici reiese că în decursul celor 130 de ani de eternitate, poezia eminesciană a fost tradusă în peste 40 de limbi, marcând astfel cea mai prestigioasă prezență în lume a unui autor român.

Publicăm mai jos, în versiune personală în limba franceză, câteva poeme, majoritatea *postume*, datând din perioada de maturizare stilistică a poetului (1875 – 1882), poeme ce preced cronologic *Luceafărul* (1883), creația sa tutelară, chintesență a geniului său creator. (**Constanța NIȚĂ**)

RIME ALEGORICE (1875-1876)
RIMES ALLÉGORIQUES
(fragmente / fragments)

Le bateau de ma vie, tout chargé de pensées,
Du rocher de la mort dissipé en planchers,
Par les vagues du temps est cogné et brisé,
Tour à tour, tour à tour, est heurté et frappé.

Moi, sur une rive déserte, je trépassai...
La lune gît au-dessus, dans les nuées,
Traverse lentement les sables sahariens,
Et éclaircit un monde qui se tait.

Mais à minuit, dessous l'immense grève,
On voit une caravane qui se soulève:
Ce sont des morts de longs suaires ensevelis,
Allant en douce vers l'illusion d'un rêve.

Car à vrai dire: le lointain qui se fraye
Fait voir un beau palais et ses merveilles;
Par ses fenêtres une lumière pénètre:
Et les rideaux se trempent dans le soleil.

De par les longs déserts si éloignés
S'alignent en file les os des trépassés.
Le Sahara, les caravanes et les villages
Dormaient comme morts: la lune les éclairait.

.....

Le monde, c'est quoi ? – Mille filiations,
Des peuples fiers, ainsi que des nations
Qui disparures... Mais, de leurs cendres
Apparaîtront...des morts en procession.

La vie ? La mort ? – Feuille à deux pages.
La mort étant la source des vies, des âges,
La vie n'étant que la rivière qui s'enlise
Dans le brouillard épais de son sillage.

Enfoncée dans ses couches, la femme nue

Étale toute sa beauté à toutes les vues.
Ne croyez pas qu'un jour elle se meure:
Elle n'est que l'ombre d'une vie continue.

Quant à l'amour – le tien, le sien,
C'est un amour renouvelé pour les humains.
Pour peu que ton vouloir rejoigne le sien
Et la nature entière reprend haleine.

DORINȚA (1876) **/ LE DÉSIR**

– Viens au sourcillon du bois
Qui tremble sur le gravillon,
Où les branches qui se penchent
Cachent la pente des sillons.

Et j'attends, les bras ouverts,
Que tu tombes sur ma poitrine,
Pour que je dégage ta face
Et j'enlève la mousseline.

Comme nous serons seuls au monde,
Sur mes genoux viens et demeure,
Le tilleul, dans ta chevelure,
Laissera tomber ses fleurs.

Laisse ton front, tes cheveux dorés,
Sur mon bras coucher en douce,
Et, en tant que proie – ta bouche
Pour la mienne – tes lèvres douces.

Notre rêve sera si tendre
Que les sources chantonnantes
L'accompagneront en douce ...
Et la brise caressante.

Dans la symphonie du bois
Tourmenté par des pensées,
Sur nos têtes, des pluies de fleurs
Du tilleul se laissent tomber.

FIIND BĂIET PĂDURI CUTREIERAM (1878)
QUAND J'ÉTAIS GOSSE, JE ME PERDAIS SOUVENT…

Quand j'étais gosse, je me perdais souvent
À travers bois, longeant source et bordure,
Je m'accoudais la tête tout doucement,
Pour écouter les ondes et leur murmure;
Par les rameaux passait un frémissement
Et une odeur venait de la verdure.
J'y suis resté ainsi des nuits entières,
Accompagné en douce des vagues-sorcières.

La lune se lève et darde en pleine figure:
Des contes de fée surgissent devant mes yeux;
Un voile d'argent enveloppe de sa parure
Les champs, le ciel et la flambée des eaux.
Un cor de chasse résonne aux alentours,
Toujours plus près, doucement et mystérieux...
Permi les feuilles séchées, les cerfs si beaux:
Il me semblait entendre leurs troupeaux.

Le vieux tilleul s'ouvrit comme par un charme,
Et en sortit, d'un coup, une jeune princesse.
Ses yeux, comblés de rêves, étaient en larmes,
Son front était voilé d'une soie épaisse.
La bouche entrouverte, elle s'incarne,
S'avance à petits pas, avec souplesse,
Comme par un somme, et sur la pointe des pieds,
En soupirant, s'assied juste à côté.

Et elle était si belle, pareille à l'ange
Qui, descendant du ciel, comme dans un rêve,
Un ange radieux et doux comme une image
Qui, devant nous, une seule fois se lève.
Ses cheveux dorés et souples tels un nuage,
Ses blanches épaules, sa nuque blanche relèvent.
Et à travers ses fins habits en soie,
Toute la blancheur du corps transperce, se voit.

REVEDERE (1879)
REVOIR
„– Petit bois, mon bois joli,
Comment vas-tu, mon chéri,
Car depuis que je t'ai vu
Bien des chemins j'ai courus,
Et depuis mon éloignement
A passé beaucoup de temps."

„– Quant à moi, depuis toujours,
Moi, j'écoute tour à tour,
En hiver, l'orage rompant
Mes branches, sources bouchant,
Ensevelissant sentiers,
Et chassant mes chansonniers;
Et puis, tout à mon gré,
J'écoute ***doïna*** d'été,
Dans la route, vers la source,
Que j'ai donnée à vous, tous.
Femmes remplissant leurs seaux,
Me la chantent près de l'eau."

„– Petit bois aux eaux tranquilles,
Le temps passe et s'enfile,
Toi, bien jeune que tu sois,
Tu te rajeunis, toutefois."

„– Temps...qu'importe, si les Ourses
Brillent toujours dans mes sources,
En saison mauvaise ou bonne,
Le vent bat, la feuille frissonne;
Soit mauvais ou beau le temps,
Le Danube coule doucement.

Seulement l'homme inconstant
Par le monde va errant,
Alors que nous nous tenons
En même lieu restons:
Même mer, mêmes rivières,
Même monde et déserts,
Même lune, même soleil,
Mêmes sources, bois pareil."

D I N T R E S U T E D E C A T A R G E (1880)
PARMI LES MÂTS QUI PAR MILLIERS

Parmi les mâts qui par milliers
Quittent les ports et les rivages,
Y en a combien qui sont brisés
Par les vents et par les vagues ?

Parmi les oiseaux de passage
Qui survolent mers et champs,
Y en a combien qui sont noyés
Par les vagues et par les vents ?

Que l'on chasse ou non la chance,
Que l'on chasse les idéaux,
Où qu'on aille, on nous pourchasse
Et les vents et les flots.

Mais l'esprit qu'anime tes chants
Reste confus expressément,
L'accompagnent en murmurant
Et les vagues et les vents.

DACĂ IUBEŞTI FĂRĂ SĂ SPERI (1882)
LORSQU' ON SOUPIRE SANS ESPOIR

Lorsqu'on soupire sans l'espoir
D'être un jour aimé,
La vie entière s'assombrit
À cause de vifs regrets.

Et l'âme en est marquée, la vie,
Et la pensée empreinte,
Car une passion inassouvie
À la mort s'apparente.

Dans la poitrine, juste en haut,
La guérison survient,
C'est là qu'il faut chercher des mots
Pour caresser la peine.

C'est là qu'on trouve l'abri, le toit,
Malgré ce qu'on arrive,

Tel un amour qui ne se voit
Que dans sa flamme vive.

Car un bel astre élevé
De l'éternel repos
Surveille le ciel illimité
De la mer, de ses eaux.

D'un coup, mon oeil s'assombrit
À cause des larmes secrètes,
Lorsque les vagues de la vie
Voyages vers lui, discrètes.

Ces vagues donnent de tristes cadences
À mes chagrins et peines,
Toujours plus haut, lui, il s'avance
Pour que l'on n'y parvienne.

De froids rayons envoie tristement
À mes attentes et rêves:
On l'aimera éternellement
Lui, à jamais s'élève.

Voilà pourquoi toutes mes journées
Désertes, de *spleen* m' accablent,
Pourtant, mes nuits sont fascinées
D'un charme invraisemblable.

SĂ FIE SARA-N ASFINȚIT (1882)
QUE LE SOLEIL SOIT AU COUCHANT

Que le soleil soit au couchant
C'est à la nuit tombante;
La lune se lève tout doucement
Des ondes, et tremblante.

Qu'elle remplisse de ses lueurs
Bocages, sentiers, tilleuls;
Nous, recouverts de pluies de fleurs,
Que nous restions tout seuls.

Laisse ma tête coucher mieux

Sur ton bras accueillant,
Sous les rayons sereins des yeux
Si doux, en m'inondant.

Que je devienne plus sage étant
À toi – qui m'accapares -
Comme le ciel se reflétant
Au lac... et s'en empare.

Laisse le charme de ta raison
Que mon esprit pénètre:
Inonde à jamais mes passions
Du silence de ton être.

Et reste auprès de moi, autour,
Pour que mes peines s'achèvent,
Et soit mon seul amour toujours
Et mon suprême rêve.

Version française par **Constanța NIȚĂ**

Nichita STĂNESCU

Trauriges Liebeslied
Nur das Leben wird wirklich für mich
sterben, irgendwann.
Nur das Gras kennt den Geschmack der Erde.
Nur mein Blut hat wirklich Sehnsucht,
nach meinem Herz, wenn es dieses verlässt.
Die Luft reicht hoch, du stehst hoch,
meine Traurigkeit ist hoch.
Es kommt die Zeit wenn die Pferde sterben.
Es kommt die Zeit wenn die Autos rosten.
Es kommt die Zeit wenn es kalt regnet
und alle Frauen deinen Kopf
und deine Kleider tragen.
Es kommt auch ein großer Vogel, weiß.

Lied
Nicht Traurigkeit verschönt mich
nicht Dämmerung, nicht Hunger,
nicht das Herz einen anderen, nicht die Bäume einer anderen,

nicht die leere Straße ohne dich,
nicht Pferde, nicht Gras,
nicht Steine
nicht das Wort zwischen dessen
Laute
ich schauen kann
wie durch zwei leere Augenhöhlen.

Kain und Abel
Wir krönen die Knochen
mit dem Nimbus der Zeit.
Es ist das Recht des Erstgeborenen.

Dem Zweiten bleibt nur
die unruhige Welle
des Verstandes.

Dem Zweiten bleiben nur
Schläge in den Gong
der Worte.

Dem Zweiten bleibt nur
die Schöpfung der Welt
menschenleer.

Er gleicht genau
dem Erstgeborenen.
Deshalb hält er
den Spiegel in den Händen.

Gedicht
Und dennoch bleibt es das Wichtigste –
der alte Baum den auch andere gesehen haben,
die erste Frau, die auch andere geliebt haben,
der erste Stein, den auch andere versteinert haben…
Und dennoch bleibt es das Wichtigste,
dass du dich nicht mehr drehen kannst
weil andere dich gedreht haben
immer andere und andere und andere
dass „du“ dich nicht mehr als „du“ erkennst –
und einer neben dem anderen geht, sich mit anderen vermischend…

Aus dem Rumänischen von
Mircea M. POP und **Joachim SCHWIETZKE**

Emil BRUMARU

Gedächtnisschwäche
Nimmst Du eine Apfelsine
Und schälst sie ganz
Um in ihr Innerstes zu schauen
Über welchem Engel weinen
Mit Erdbeeren am Platz der Augen
Und Flügeln aus Pappelblättern
Wenn das geschah sollst Du es ganz vergessen.

Ausruf
Wie gut dass Du in Backsteinen wohnen sollst
Welche weich sich zwischen Dornen zersetzen,
Deine Gedanken seien süß wie Kürbisöl
Welches Du anbetest,
Und deine Seele sei ausgesöhnt mit Flaschen,
Mit Pfirsichen und Eisenbahnzügen von damals.

Oh, hinter dem Haus
Lieblicher Schnecken schlafend, wie gut das tut schreibe nicht!

Unbefangenes Lied
Die Geliebten sind zugelassene Engel
Die in der Pause spielen sollen.

Sich behütend zwei zu zwei
Vor der Welt, seit einiger Zeit
Die Flügel langsam ablösend
Von Knöpfen und mit vollen Oberschenkeln
Und die Augen fast geschlossen
Belustigen sie sich in süßer Beschämung.

Herbstlied
Man muss die Jahreszeit gut verstehen:
Die Düfte sind für die Toten.
Man muss die Jahreszeit gut verstehen
Über welcher Du Nasenlöcher
Wie eine tote Seele
Trägst.

Aus dem Rumänischen von
Mircea M. POP und **Joachim SCHWIETZKE**

Nicolae COANDE

An der Grenze (I)

Ihre Abwesenheit mit schönen Beinen. Gerade diese Hände
die sie beschreibt – gibt es nicht.
Ich erinnere mich an sie wie an einen alten Beruf: soll es der kleine Pfennig sein sein den ich
dem mürrischen Ruderer gab?
Finster läuft ein Geist durch meinen Verstand-*Talitha cumi.*
Aber ich kann nicht – ich bin nicht Ich.

An der Grenze (II)

Als ob ich mit zittriger Schrift auf das Brot schriebe:
Effata
öffnet sich eine Tür kommt ein Messer herein
plötzlich könnte ich sehen
wie über dem Meer Verleumdung aufsteigt.
Ich bin es müde geworden eine Sonne an ihren Platz zu stellen
welche die Zauberkünstler täglich bespucken und herunterschlagen.

Verstohlen

So klug und so feige
lacht man innerlich oder schallend
über die Gegenwart
mit Verstellung und Gehabe warum nicht
gerade jetzt wo das Gedicht
trockener ist als der Weihnachtsbaum
vom vorigen Jahr.

Aus dem Rumänischen von
Mircea M. POP und **Joachim SCHWIETZKE**

Lucian ALEXIU

EL POETA IRONICO
lúculo cena en casa de lúculo
les acoge el poeta irónico
dispuesto a ponerles delante
en la mesa
la cazuela llena de palomas bravas
que nadan

y nadan
en el aceite calentado

A CIEN CODOS BAJO LA TIERRA
en el bunker situado a cien codos bajo la tierra
sancho prepara
la conferencia de paz—
hojea pensativo los horóscopos
mide en el mapa
pone un banderín acá
otro allá
cerca con color violeta la gran muralla china
traza discretamente la línea de defensa hacia el este
luego vacía sucesivamente los ceniceros
barrea las trizas gruesas de vidrio
de las proximidades de las paredes
recoge el montón de huesos echados
a los perros perdigueros
gruñe⊢:

¡y estos caballeros!
vuelven aquí
desde hace mil años
y ningún progreso

GOLFO
verano y humo ⊢
el topo pone tiesas sus orejas para escuchar las plegarias del hombre
el pellejo se le eriza tiembla

oye encima los pasos llegados del
reino de Dios

sus sentidos comienzan a desbarrar
ahoya
rehunde

fuera es verano
hay humo

en el reino de Dios
casi no sabes más

quién es caín quién es abel
y tampoco si sigue viajando
el hijo pródigo

IDILIO
en diciembre
la madreselva de la azotea
huele como en verano

quirománticos recogedores de
hierbas medicinales plumíferos del imperio
emisarios del eterno astrólogos
docentes en artes marciales y letras
ventrílocuos alquimistas
poseedores del sello
los tres están sentados en torno a la mesa de chapa
con la taza en la mano

ninguno no hace la señal
no pronuncia la palabra mágica
todos saben

en diciembre
el ángel exterminador viene
desde el mediterráneo
llevado en su litera blanca

salve procónsul
salve cojo que hueles a azufre
salve legislador enriquecido
salve
la que fue antaño
la tierra prometida
es ahora coto para cíclopes

lo que fue zarza pilar de sal
altar mesa eucarística
es pozo de crudo bolsa abrevadero para el elefante del jeque
brama

en diciembre el emisario entra en la ciudad

bien temprano incógnito
primero se encamina a la sauna oriental
luego al agente publicitario
hasta mediodía ha leído en el café
la página de anuncios

busca otro empleo⊢

poseedores del sello
docentes en artes marciales y letras
ventrílocos emisarios del eterno
plumíferos del imperio quirománticos
recogedores de hierbas medicinales

tahures alquimistas
los tres están sentados en torno a la mesa de chapa
con la taza en la mano

ninguno no hace la señal
no pronuncia la palabra mágica
todos saben

en diciembre
la madreselva de la azotea
huele como en verano

podría volver a ser la hora
pero los juegos están hechos
desde hace dos mil años
nada de nuevo

AUTOPISTA

"Fue el ruiseñor"
(W.Shakespeare")

hacia los alpes
julio es comprensivo con las almas acaloradas
el viento sopla suavemente desde el lago
y lo que no logra hacer la brisa del alba
hace la velocidad del coche
la ventanilla abierta ⊢

rodeado de fantasmas
el joven montague
pisa el acelerador
(el conde parís se queda atrás ante el semáforo)
el bólido plateado irrumpe secamente se encabrita
como un caballo de carrera templado en la vuelta
y en la primera vuelta sale de la autopista:

y las fojas
no la alondra
saltarán debajo de sus ruedas

Traduceri de **Mihai Gruia NOVAC**

Marin IFRIM

SKY HOLE

The hose next to eternity
Like anesthesia
Long
Of the shortest road
Is uninhabitable
From it the hourglass
Sucked
The last grain of sand
For a moment
Once again
A candle
Pierced the sky
Space for one more star
Falling

RENOUNCED CUCKOO
Rains cuts with scissors
Sharpened by the wind above the bouquet
Of mushrooms
Without history somewhere behind
The calendar falls apart in a quilted nail
With the spider web
Time is picked
Exactly in the clock's entrails

Renounced cuckoo of the worldly matters

PATCHED UP TENT
Those who return replaced during the flight
Hush deafeningly from the alcove of the eyes
Looking over the horizon
Thought the zipper of a patched up tent
With threads of warlike elements
Of the mendeleevian table

IRON THORN
Time soaked with blamable clues
Alive or not
Screwed in rusted blood
Upwards
Unraveling
The lungs of roots
Mobile
After ancestral laws
Of damp mathematics

HEAVY RETINA
The nails of the fire cast slimy shadows
Trickle pitch from ice shards
Touch knives of raw granite
In muttered construction
A genially agony
Survival on the unseen side
Of life with lighted angles
Through phobic scratches

REINCARNATED NOTHINGNESS
Once again
Another wedding dress over the flowers
Dripped with bees wax
From the end of the beginning of the ending
Carrying the wood of the fir tree standardly written
In the mines of the edelweiss
By itself
Coming from you discarding Job's dress coat
In the hastiness of the scalpel smoking bone marrow
Of a back of a candle the colour of the cheek

CANDLE LIGHT
Only the little sister
Of the sunflower knew well
The helpless Prometheus
His matchbox blinking daily
Under his ribs
Encouraging the height of the eagle
To the catacombs of private heavens
Seldom rented for less than a century
(candle light: little sister, chamomile..)

Traduceri de **Alina ASTALUŞ**

Eugen DORCESCU

Starcove básne
(Výber)
1.
Starec
si zjednodušil,
zgeometrizoval
afekty. Hovorí,
že hierarchia jeho lások
začína Yah Elohimom, pokračuje
manželkou, vnukmi, dcérami,
rodičmi a súrodencami – spríbuznenými telom,
spríbuznenými vierou – ,
pristaví sa pri blížnych,
enormne sa rozriedi, aby ich pojala
všetkých, aby
sa každému dostalo rovnako,
potom sa otočí, vráti sa
k nemu, dôverčivá,
ale Starec ju nechce
prijať, vie,
že milovať niekoho z ľudí
znamená
želať si žiť miesto neho
– a tak ho uchrániť pred hrôzami života –,
Vie,
že nenávidieť niekoho značí
želať si, aby ten druhý
žil miesto teba,

a Starec sa ani nemá rád,
necíti ani nenávisť,
už dávno nežije
na svojom mieste,
on už na žiadnom
mieste nežije
a ešte ani nezomrel.

2.
Starec sa rad radom pozerá,
na obe kozmické krematóriá,
slnko a mesiac.
Čo si vybrať?
Nedokáže sa rozhodnúť,
každý z nich má
svoju majestátnosť, čaro.
Slnko môže poskytnúť okamžité
spálenie, bez prímes,
okamžitý prechod suchým ohňom,

akési zabudnutie, čo predchádza
samotnému prechodu.
Naopak, mesiac je tekutým ohňom,
spaľovanie je pravdepodobne pomalšie a
prechod sa uvažuje pri samotnom prechádzaní.
Pravdaže,
Všetko je to hypotézou, hrou, veď
by Starec v oboch prípadoch
ani nebol pri tom, on
je iba virtuálnym popolom,
ktorý kedysi rozsypali
definitívne plamene,
virtuálne závany.

3.
Ešte živé mŕtvoly
Starca ľahostajne privítali
v meste,
privítali ho
priateľsky,
bolo slnečno, teplo bolo,
autá premávali ktoré kam,
stromy ševelili,

poprikrývali hroby
vzduchom,
jemne vanulo prechodom,
rozkladom,
hnilobou,
vo výkladoch slnko
– pilný kostolník –
zažíhalo lampky, zhasínalo
sviečky,
stále viac sa otepľovalo,
ešte živé mŕtvoly boli
od hlavy po päty plné
dlhých červov
potu.

4.
Starec nekompatibilný
s priestorom, s časom
si osamote
vychutnáva nezhodu s časom,
napriek tomu prinútený
neľútostnou pákou príťažlivosti
zostať zafixovaný na istom mieste,
v istom topose, v priestore
ku ktorému ho už nič nepúta,
okrem odporu.
Ale čas aj rozpletá a
kmáše – čas, neviditeľný zločinec,
hlboko vbodnutý
v srdci priestoru, hlboko
vrazený do tela
Starca
hryzie mu dušu,
krvaví mu dušu
najmä v noci,
neskoro v noci
pri potulkách medzi nočnými morami
ako taká hyena.

Versiunea în limba slovacă de **DAGMAR MARIA ANOCA**

Irina Lucia MIHALCA

Plângâ ponjii...
Plângâ ponjii,
Poţs va si-avdzâ a loru dureari?
Ni ploaia,
ni lacrima ta nu u-avdzâ.
Ni anghilji
nu l-avdzâ boatsitlu.

Plângâ ponjii...

La şopatlu di ningâ cruţi
Aclo, pi unâ dzeanâ easti nâ cruţi ningâ unu şopatu,
Aclo, calilji avursescu şi omlu îşi astâmâseaşti caroţa.
Si-şeadi, si-discurmi
şi mutreaşti tindearea undatâ, dzenurili ş-munţâli...

Nu easti singuru!
Tu aţea ştamâ s-andâmuseaşti cu tuţ aţelj ţi furâ.
Aclo – unu locu aleptu – omlu îşi lasâ minduirili.
- unu semnu a anyearili, loclu iu easti cu Dumnidzâ -
Unâ cali câlcatâ la sinurlu dintrâ eţâ,
Unâ cali cari duţi câtrâ treaţiri a arâului ditu dzeanâ.

Aclo, pi un dealu easti nâ cruţi ningâ unu izvuru,
Unâ cruţi cari alini câtrâ Ţerlu dischjisu.
Unu ţeru strâbatut dipriunâ di nouri...

Aclo, omlu si-astâmâseaşti,
si-şheadi şi easti tu un chiro, iuva.
Îşi mutreşti di-tru punctu elefteriea – unu locu
a mutreari, unu locu a dânâseari – ş-îi acachiseaşţi noima.
Unu zboru, unâ mplâtire şi sâlâghiria – astâsirea, disfâţearea,
şi cruţicâljiuria chirolui "prezentu" ş-a minduiriljei "escu"
tu "*escu prezentu*"... câlâtoru aoa şi pi ţeru … ahâtu di firescu!

Aclo, pi unâ dzeanâ easti nâ cruţi ningâ unu şopatu...

YISLU
Unu arâsu totâna tiniru,
Unu mistiryiu a inimâiei,
Unu vasu ţi-şh-aşhteaptâ umplearia,
Unâ mirachi ni-buritâ,

Unu suflitu ţi-aşhteaptâ
S-hie pira niastânsâ a inimâiei.

Pri-tu noaptea albastrâ
Aevea pri-tu cari lu-amu fudzitâ
Ari unâ spârturâ,
Şhi macâ nu poţ prindi di palma vreariei a noastri,
Şhi macâ nu poţ prindi a noastri toarâ a imnaţlor.

Dicâtu eşhti liberu
S-cafţâ, s-yini, s-reyini,
S-cafţâ, s-yini, s-reyini...

Chiro di timiseari, chiro di agârâşeari...
Iara un chiro cându alâgamu catâ tini,
Un chiro largu ţi nâ ambârţita tu a lui sicundi,
Iara un chiro cându maşi ti lumina ditu noi bânamu
Şi cându diunâoarâ nâ andâmasimu mutrită,
Ca tu primitu mini eramu tini aşi diunaoarâ,
Cându ti ciuduseai câ tâ rivideai şi nu achicâseai cum
Viţuta ta pi faţa mea
Sâturatâ di adiearea blândă a zifirlui
A apâei tu cari sveadi ca tu ghilii suflitlu a nostru.

Iara un chiro cându nica nu nâ dipârtamu s-nu nâ agudimu
Sâ agiunţemu un altu chiro

Maşi Helios arâdi...
Ştii elu ţi ştie!

Mutrea marea fţiari...
Mutrea marea fţiari –
Pitriţearea a omlui pri locu!
Easti praglu pi cari anchiseşţâ
pi toarili imnaţlor a tali vârnâoarâ ştiuti!

Achicâsescu agiundzearea tu anji
ca unâ yimişi dzâmoasâ şi arnjiurizmatâ:
– "Maca ţâ adaru apa gimbuşloanji şi aghrâ
nu vanji mai aprochiu aluntrea di mardzina ta".
Stealili cându li mutreşti nu au colţuri, maşi
puncti multu anghilicioasi
ţi dau ciudia, vrearea, mistiryiulu!

Mini ştiu sâ stau la soari şi pi câmpul cu chitchi,
Eşti maşi aclo iu eşţi cu minduiarea,
tuti au ligâturâ, unâ ingrâpsiri ascumtâ
ţi-şi aşteaptâ videala,
ţi nu achicâsimu armânu litiri moarti...

Ca-s nu ai câldurâ
Înclidi oclii şi diunâoarâ v-au ai,
câldurâ di tuti turliili, va mi tornu!
Achicâsimu durearea ligatâ di moarti,
ardearea di totna di-tu nistiuta mutritâ,
Aoa aflamu maşi loclu ţi va nâ coacâ yimişili.

Himu aţei ţi mutrimu şi actori pri-tu chiro,
himu litiri, seamni, din dzeanâ ghrami,
tu cari nâ sâ scrii soartea.
Tuti curgu ca tu-n yisu,
ca tu-n ţercu ţi nu-s veadi,
aoa bânamu tu lumea aumbrilor.
Didindi di nori easti lumina, bana,
tutu easti ma adâncu, ma yiu,
ţerlul nu-easti unu ţeru nişţiutu,
niţi ţerlul cu poami,
easti ţerlul a vreariei,
ţerlul a lucrilor îmşati, unu ţeru mintimenu.

Omlu maşi va s-aleagâ
ţerlul a îndzirlor
icâ scutidea cu lumea a loru di minteri,
inătâ, nivreari şi demonji,
suflitlu va maşi tu aninti s-ducâ,
di totna zborlu sibâ...

Versiunea în limba aromână aparţine autoarei.

Marcel MIRON

Der Kirschbaum
Mein Kirschbaum im Garten
weint mit Süßkirschen
und lacht mit Sauerkirschen

Untern ihm
wächst der Wermutbusch

auf der süßen Seite.

Auf der sauren Seite
stehe ich mit der Tasse Kaffee
von dem süß-sauren Baum umduftet.

Mönch
Ein nicht gewachsenes Wesen
bahnt sich den Weg
gegen das Einmauern.

Versteckt sich
bahnt den Weg
den Tod des Lebens verfolgend
von dem Schöpfer geschenkt

Sieger
erst wenn
er ganz gestorben ist.

Ökologisch
Bleib mit uns
findest schöne Worte
über die Welt
Freunde und Blumen.

Oh! Licht des Lebens
welches du Blattgrün erzeugst
wir bekränzen uns
mit dem Ozon deines Geschöpfes
und wir ruhen auch
im Schatten des Weges zu den Wolken hin.

Unser Schweiß
gebärt Perlen
für noch sieben Generationen.

Im Regenbogen und im Paradies
fehlt das Grüne nicht.

Das Meer
Das Meer hat sich zum Schlaf gelegt
das Gesicht im Sand des Strandes
und hört die Sirenen
die zu den Sternen singen.

Die Sterne blinzeln
mit ihren langen goldenen Wimpern
sie freuen sich weil das Meer
am Strand seine Ruhe findet.

Die Geige
Tausend Hymnen
tausend Seelen
tausend Herzen
tausend Töne
tausend Farben
tausend klare Gewässer
tausend Wasserfälle

Tausend Beschwörungen
tausend Sehnsuchtslieder
tausend geöffnete Fenster

Richtung blauer Rasenplatz
vor dem Tor des Paradieses
wo der alte Minnesänger steht
barfuß
auf das spitzige Gras tretend
mit tausend und tausend Nadeln

singt
tausende Lieder
mit vertausendfachten Schmerz.

(Aus dem Band *Șarpele de pe balustradă*, 2018)

Traducere din limba germană: **Mircea M. POP**

Marius CHELARU

nacht in mir
nacht außer mir
abend in Suhuleț, weit von der Kindheit entfernt

der engel hat sich über mich gebeugt
mit den augen meiner kindheit versehen

ich sammle vergessene hoffnungen
auf sätteln der pferde der tage
die sich in asche wandeln

ich benachbare mich an diesem morgen der wüste
während meine hände
sich an eine tätschelei von ehemals klammern
nichts von diesem augenblick ist mehr fruchtbar in meinem leib
nichts von diesem augenblick dauert unter den lidern der engel

stadt ist in nacht gewickelt
gedanken der menschen sinken zum himmel
mauern zwischen ihnen erheben sich bis frühmorgens
und ihr atemhauche
entströmen den leibern
schwarze pferde die zum tode rennen

grillen gesang schließt das licht
der anfänge und enden
ein engel bedeckt sie mit seiner staubigen hand
schützt sie vor der zeit

nur das schweien
in meine lider genistet
rippe der erloschenen lichts / vom fleische befreit
nur das schweigen durchdringt die nacht
nimmt mich an die hand
entlässt mich am rande des morgengraus
aus der nacht
mit der augen meiner kindheit versehen
breitet ein engel schatten
zwischen mir von gestern
in wände meiner erinnerungen gemauert
und mir der ich noch nicht bin.

Traducere în limba germană:
Mircea M. POP și **Joachim SCHWIETZKE**

Cassian Maria SPIRIDON

ENTRE DEUX MONDES

[Bardo]
après les gambades sur les misérables chemins
de la vie
toujours surgit devant toi
la lumière éblouissante du Réel
qui accable

toutes tes pensées / anciennes / voire oubliées
les plus récentes aussi
comme sur une table d'opération
seront illuminées / exposées
elles se révèleront effrayantes /
sans détour
plus vivantes et plus vraies que jamais
totalement étrangères et contraires à toi /
accusatrices
pourquoi / pour quelle raison les as-tu engendrées

indifférentes / hostiles
fausses et insensibles elles te tourmentent
te poursuivent puis t'oublient
pour exister hors de toi
tu te retrouves abandonné / envahi de solitude
et de malheur
comme une fleur égarée dans les neiges
dans le désespoir / dans la terreur de la purification
dans l'Océan de la solitude
ta Liberté mise à nu /
sans interdits
et sans direction
prêt à disparaître dans les champs infernaux
là où se rencontrent
le Très-Haut et l'odeur de la chair humaine
tu te tiens
loin de ce monde
parmi les fictions et les illusions
fasciné / trahi à n'être plus que poussière /
vaincu

seule te reste la Résurrection
là t'attend la Gloire
et son épée de flamme
brandie sur le monde

LA SOUFFRANCE DE LA MATIÈRE
je secoue la neige et la cendre de mes épaules
je me tranche les veines pour voir la couleur s'écouler
pour voir
l'homme dépouillé de sens / projeté dans les ravins de la mort
glissant / dépouillé d'amour en un temps où l'esprit
s'éloigne sans cesse
– roi détrôné –
je m'use les genoux sur les pierres sanglantes
le cœur est vide
ancré au plus profond des racines de la vie
du sang de la mer
le corps noir de la nuit
pèse de tout son poids
le silence dévore la chair muette
fusion passionnelle du feu et de l'eau

solitaire et lumineux
respectueux des dix commandements
je me satisfais du désert

LE TOURBILLON DU TEMPS
libre la voie larges les portes /
par les artères de la raison / voguent les navires muets
/ qu'enlace la pâle lumière de la lune

énigmatiques les mains
dont le visage secoue la corolle
inscrit / sur la peau du ciel
(qui renaît chaque matin)
tout ce qui advient
perce une pousse neuve / un pied adolescent
parmi les feuilles mortes
la trompette seule élève sa clameur

voici la fin de l'incertitude
la naissance du vivant

SERRER LES DENTS
la mort aussi sera bonne
à quelque chose
lorsqu'un matin
trempé de sueur/
recru par ma lutte
avec l'ange exterminateur
j'oserai
lever les yeux
confronter le réel /fixer le nœud coulant

J'AI L'IMPRESSION
j'ai l'impression que tu m'embrasses
je ne peux pas dire que je t'aime
du bout des doigts je feuillette ton corps
comme un livre qu'on n'a pas vraiment
envie de lire

j'observe ton âme par la pensée
avec indifférence
tu es de plus en plus absente
tu m'embrasses
et ta bouche me déchire la chair
je compte les étoiles, les brins d'herbe

*** * ***
vers l'échafaud / on marche
chantant le souvenir de son enfance

l'échafaud tout neuf
assemblage de clous
et de planches assoiffées
se dresse / en travers du chemin
on s'élance / entonnant le Gloria

et la pluie vient toujours pour laver l'échafaud

Traduceri în limba franceză de **Jean PONCET**

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

World Haiku Anthology 2019, edited by Ban'ya Natsuishi, World Haiku Association, nr. 15

În ediţia de anul acesta a antologiei, în afara celor 503 de poeme haiku semnate de 174 de autori din 51 de ţări, între care şi România (Magdalena Dale, Valentin Nicoliţov şi subsemnatul) sunt şi texte critice, rapoarte de la diverse întâlniri, prezentări de carte dar şi multe fotografii, fie din activitatea grupurilor/ asociaţiilor de haiku din diverse ţări (este şi o fotografie din România, de la SRH), fie coperte de cărţi/ reviste (între care revista „haiku". Din secţiunea de texte critice – am publicat recent o carte despre haijinii francezi la începuturi, amintind şi de un text despre Paul Claudel, al lui Ban'ya Natsuishi, o formă a acestuia fiind reluată şi aici) despre Paul Claudel. Tot Ban'ya semnează un text despre haiku în Tunisia şi Maroc (publicat într-o formulă şi acesta în Ginyu şi prezentat cititorilor noştri. Apoi citim despre haiku în Nepal (de Ram Kumar Panday), Danemarca (Bo Lille) ş.a. Pentru că am vorbit despre majoritatea acestora cu alte ocazii, nu mai revenim acum.

Este, ca de fiecare dată, o antologie interesantă din mai multe puncte de vedere, de la articolele/ textele publicate la concluziile pe care le putem trage privind maniera de selecţie şi interpretare agreată în WHA, având în vedere şi faptul că, nu de puţine ori, prin transpunere în altă limbă e dificil de păstrat lungimea unui haiku (numărul de „silabe").

Ca de obicei, în final câteva poeme ale unor autori antologaţi, şi pe care nu i-am mai prezentat până acum, în versiunea noastră în română: „încă îmi amintesc eleganţa ei,/ Când purtam hainele mamei mele -/ Sperietoare de ciori." – Mlko Ahmad (Irak); „noapte cu lună plină/ un leopard pătat/ sare peste gard": Stoianka Boianova (Bulgaria); „Luna atârnă/ peste un copac gol/ amară ca un gong": T. Bukhchuluu (Mongolia Interioară); „alb, albastru, galben, roşu/ frumuseţea s-a născut să existe/ exprimând multitudinea": Yaling Chan (Taiwan); „libelulă/ după depunerea ouălor/ baie de soare": Kh. Dorjdash (China); „noapte cu lună plină/ gheţarul se mişcă/ să întâlnească oceanul": Renuka Bhattarai (Nepal)".

Un efort de semnalat al lui Ban'ya Natsuishi şi al celor care l-au ajutat în acest demers, şi prin complexitate, dar şi prin diversitate. Vom căuta ca, până la apariţia viitoarei ediţii a antologiei, să mai oferim texte ale autorilor antologaţi în WHA Anthology 2019.

*

„Haiku", revistă de interferenţe culturale româno-japoneze, serie nouă (4), anul 29, nr. 61/ 2019, primăvară-vară

În acest număr al revistei condusă de Valentin Nicoliţov (din colectivul de redacţie fac parte şi: Nicole Pottier, Neal Withman, Teodora Moţet, Magdalena Dale, Vasile Moldovan) citim despre antologia WHA 2019, pe care o prezentăm şi noi pe larg, apoi o antologie bulgară-britanică apărută la Sofia (*Dincolo de cuvinte*) avem grupaje de texte/ poeme ale membrilor SRH (haiku, senryu, tanka, poeme într-un vers, haibun), traduceri ale autorilor străini, între care un grupaj consistent e semnat de Nicole Pottier. Vasile Moldovan scrie despre *Ogre cells*, a lui Ban'ya Natsuishi, şi despre o carte a lui Constantin Stroe, pe care am prezentat-o cu ceva timp înainte şi noi, *Casa bunicii*, iar Valentin Nicoliţov despre *Poeme printre anotimpuri* ale Alexandrei Flora Munteanu, şi despre *Un haiku pentru climă*, de Isabel Asunsolo, Virginia Stanciu Butescu scrie despre aniversarea Adinei Enăchescu de 85 de ani. Mai sunt prezentate premii la concursuri,k reviste internaţionale, *In memoriam* Dumitru Radu, de Dan Doman, şi, în final, rezultatele concursului revistei haiku şi diverse anunţuri.

Aşadar, ca de fiecare dată, o revistă cu un sumar bogat şi de interes pentru autorii de gen.

*

The slepless planet, *haiku from many parts of the planet*, edited by Toshio Kimura, translated by: Toshio Kimura and David Burleigh, Published by Shichigatsu-do, Tokyo, Japan, 2018

Spre finele anului trecut a apărut, în Japonia, această antologie multilingvă, editată sub egida Secţiei Internaţionale (condusă de Toshio Kimura) a Modern Haiku Association, din Japonia. În cuvântul său înainte, *Diversitate: haiku în lume*, Toshio Kimura notează câteva aspecte: antologia a fost editată cu prilejul elei de-a 70-a aniversări a fondării Gendai Haiku Kyōkai/ Modern Haiku Association, în 1947, când „nimeni nu s-a fi aşteptat ca haiku să devină atât de popular în lume"; poeţii antologaţi sunt „cu adevărat activi în avangarda ţărilor lor", şi, de asemenea, în legătură cu Modern Haiku Association, Secţia Internaţională; astăzi cuvântul „gendai" a ajuns să însemne mai degrabă „modern" sau „non-tradiţional", „chiar şi în engleză" ş.a. Sunt antologaţi 36 de autori (din România subsemnatul), fiecare având câte o pagină/ cinci poeme, în limbile native, engleză şi una pentru versiunea în japoneză. Pentru că cititorii noştri, poate şi mulţi dintre autorii de haiku de la noi, dată fiind şi afilierea la WHA, sunt mai familiarizaţi cu modul de selecţie/ concepţie a ce înseamnă haiku din această direcţie, acum fiind o antologie a Modern

Haiku Association, oferim câte un poem al tuturor celorlalţi autori antologaţi: Bin Akio (Japonia): „Un râu hibernal/ se varsă într-un/ râu al amintirilor"; Jean Antonini: „Câteva versuri ale lui Shiki/ mi-au redat pofta de scris/ sfârşitul verii"; Kayo Baba (Japonia): „Un licurici fără greutate/ s-a oprit pe mâna mea – / pentru ce ar trebui să mă rog?"; Janick Belleau (Canada): „duminică de iarnă/ între caşmir şi satin/ parfumul unei femei"; David Burleigh (Marea Britanie, Japonia): „ca să laşi un mesaj/ pentru cineva absent/ ridică o frunză galbenă"; David Cobb (Marea Britanie); „cireşe amare/ mierle şi eu/ fluiere scuipătoare"; Dong Zhen Hua (China, Japonia): „Apus tomnatic/ ca un partener de dans – / un vultur alb"; Michael Fessler (Marea Britanie, Japonia): „apa strălucitoare/ culorile graffitti-ului/ florile absente"; Yoshiko Fukushima (Japonia): „Statuia lui Ramses II/ mirosul vremurilor antice –/ jelind toamna"; Richard Gilbert (SUA, Japonia): „război semit/ măslini neînarmaţi – deşertul/ îţi gustă pielea"; Lee Gurga (SUA): „chipsuri de cartofi şi alte bunătăţi"; Kyūō Harima (Japonia): „căldura intensă –/ caut un lemn/ pentru haikuul meu"; Yasuhiro Imaizumi (Japonia): „în fotografia A-bomb –/ trupul gol/ al surorii mele"; Jim Kacian: „mai veche decât Domnul/ gura peşterii/ către iad"; Alain Kervern (Franţa): „Aerul e negru/ încărcat de chemările/ oceanului rănit"; Toshio Kimura: „o eclipsă de lună –/ regret un haiku/ care m-a eludat"; Serghei Kurbatov (Ucraina): de la apus/ la orizont/ umbrele cad"; Saburō Kuwabara (Japonia): „Apus de soare – / pe tot cuprinsul Japoniei/ sunt oameni"; David G. Lanoue (SUA): „cercuri în noroiul/ unde picăturile de ploaie/ merg să moară"; paul m. (SUA); „primul iris/ distanţa/ între atomi"; Hiromu Matsuda (Japonia): „În oraşul Nishi-Ginza/ un vânzător de clopote de vânt/ vinde vânt"; Paul Mercken (Olanda): „dimineaţă ceţoasă/ dintr-o dată între şinele ruginite/ un pad de maci"; Lenard D. Moore (SUA): „un tren fluieră/ din cealaltă parte a oraşului/ vântul de toamnă"; Toni Piccini (Italia): „în vii/ amintirile vântului/ şi zone necartografiate"; Philip Rowland (Marea Britanie, Japonia): „frunza pe care/ am lăsat-o pe podeaua/ copilăriei mele"; Keshab Sigdel (Nepal): „În noaptea întunecată/ ei aduc stelele pe pământ/ licuricii"; Toshie Tai (Japonia): „Să vă spun drept îmi place/ culoarea albă pură – /camelia în iarnă"; Mitsuru Tamagawa (Japonia): „acul unei maşini de cusut/ ar putea frânge/ sunetul unui pendulul/ de neoprit"; Hiroko Takahashi (Japonia): „în palma mea/ satul natal pustiit – / campanule japoneze"; Dietmar Tauchner (Austria): „dimineaţă de iarnă/ m-am trezit în viitorul/ visului meu"; Charles Thrumbull (SUA): câmp de păpădii/ un om cu păr grizonant/ vorbeşte singur"; Bansei Tsukushi (Japonia): „vânt de toamnă –/ ca un poem/ scris în pagodă"; Herman Van Rompuy (Belgia): „Marea e tăcută/ bătrânul poet vorbeşte încet/ până şi cameliile ascultă"; Michael Dylan Welch (SUA, Marea Britanie): prima gheaţă.../o pereche de

papuci/ lăsaţi la uşă"; Jussei Yamazaki (Japonia): întâi spăl cu săpun/ – aniversarea accidentului/ centralei nucleare".

*

Letiţia Lucia Iubu, *Clipe şi ani/ Moments and years*, cuvânt înainte de Emil Lăzărescu, versiunea engleză: Nicoleta Boghian, Daniel Andrei Czikos, Alexandra Flora Munteanu şi Laura Văceanu, coperta I cu ilustraţie după Cătălin Bursaci, Editura M.J.M., Craiova în colaborare cu Editura Crăiţa Sudului, Craiova, 2019, 96 p.

Letiţia Iubu (care colaborează cu diverse reviste din ţară şi din străinătate, şi a publicat până acum mai multe cărţi de lirică de sorginte niponă) este un nume pe care cititorii noştri l-au întâlnit în „Biblioteca haiku". Cartea de faţă cuprinde două secţiuni, în prima fiind 21 de creaţii ale autoarei, de tip haibun, scrise în majoritatea lor între 2005-2018 (citim în prefaţa lui Emil Lăzărescu), iar în a doua o selecţie de texte ale unor autori din antologia *Călători prin anotimpuri* (realizată de Valentin Nicoliţov, prezentată la vremea ei în „Poezia"), însoţite de comentarii ale Letiţiei Iubu.

În textele sale Letiţia Iubu adesea pare că face o călătorie în partea de suflet în care păstrează amintirile despre Crăciun, o şcoală de băieţi construită în interbelic, amintiri legate de Cotul Donului şi bunica, cea care, aidoma atâtor români, pierduse o fărâmă de suflet acolo, ori despre un prieten pe nume Manola sau perioada în care penicilina era un medicament miraculos. Sau drumuri de pe urmă (ori chiar un epitaf) pentru cineva drag, evocate cu tristeţe. Dincolo de nuanţa de sepia sunt alte texte care par desprinse de undeva de dincolo de timp (despre un copil şi grădina de zarzavat, o întâlnire în care mugurii dragostei se înfiripau, o alta în „casa morii", călătorii dincolo de crestele Balcanilor ş.a.), altele sunt de mai aproape de noi – de pildă despre un festival din Constanţa din 2013 şi un drum la Adamclisi.

Unele texte sunt mai scurte, altele mai lungi, unele au câte un haiku inserat, altele două. Pe de altă parte, dacă în unele putem vorbi de un mai pronunţat caracter personal, de introspecţie, în altele este mai aproape de haina de jurnal, iar, uneori, se depărtează, căpătând aspect de povestire.

Parafrazând un titlu al autoarei, este ca un „vis de sânziene" pe care şi-a dorit să-l aducă în „azi", în haine de haibun.

Alte cărţi ale autorilor de haiku

Olga Duţu, *Constanţa culturală*, 2018, Editura Celebris, Constanţa, 2018, 254 p.

De anul trecut, cum am semnalat și în rubrica noastră, Olga Duțu a ales să publice un volum „remember" al anului care a trecut pentru orașul de la Pont, din punct de vedere cultural. Este un efort de remarcat, dată fiind și acribia cu care consemnează evenimente, nume de autori, de cărți, publicații ș.a., la care se adaugă interviuri, considerații personale pe marginea unui eveniment sau altul. Anul acesta volumul cuprinde capitolele: I. Centenarul Marii Uniri, II. 170 de ani de la Adunarea de la Blaj, III. 140 de ani de la integrarea Dobrogei în statul român, IV. 125 de ani ai Colegiului Național „Constantin Brătescu", Constanța, V. 125 de ani de la prima expediție științifică românească în marea Neagră, efectuată de savantul Grigore Antipa pe crucișătorul „Elisabeta", VI. 120 de ani de medicină militară, VII. 80 de ani de la lansarea bricului „Mircea", VIII. 45 de ani de la înființarea sanatoriului balnear și de recuperare Techirghiol, IX. 35 de ani de la înființarea Asociației „Amfora", X. 10 ani ai Clubului Umoriștilor Constănțeni, și, în final, rezumat, indice de autori, biobibliografie. Am trecut toate aceste capitole și pentru că am găsit o mulțime de informații (care, altfel, ar fi necesitat un efort considerabil de căutare/ cercetare), pagini prin care cititorul poate să fie la curent nu doar cu evenimentele anului respectiv, ci să pătrundă în diverse capitole ale istoriei culturale a orașului/ regiunii, și, sub diverse aspecte, care țin chiar de istoria țării.

*

Vasilica Mitrea, *Basarabia, poduri de dor*, prefață: Alexandra Flora Munteanu, Editura Anticus Press, Constanța, 2018,134 p.

Pe „filiera" Societății de haiku din Constanța am primit și această carte semnată de o autoare al cărei nume îl regăsim legat de tot felul de manifestări din zona dobrogeană, dar și din Moldova de peste Prut, „dovadă" și paginile la care facem referire. Textele (grupate de autoare în secțiunile: Călătorind în trecut, Surâsul limbii române, Noi popasuri spirituale, Anul Centenar 2018 – Centenarul Marii Uniri, Concursul „Moștenirea" Cărpineni la cea de-a XXV-a ediție, Universitatea de vară de la USELR Constanța), relevă atenție cu care urmărește ce se petrece dincolo de Prut, prezența la diverse evenimente și, mai ales, dragostea autoarei față de meleagurile acestea care, sperăm că doar temporar, se află în afara granițelor de stat ale țării. Și, deloc în ultimul rând, citim despre oameni, mulți, și faptele lor pentru românitate.

*

Alexandru Birou, *Departe*, Editura Next Book, prefață de Elena Netcu, Constanța, 2018, 126 p.

Pe aceeaşi „filieră" ca şi cartea Vasilicăi Mitrea am primit şi acest volum de ziceri în vers, semnate de Alexandru Birou, de care mă leagă amintiri frumoase de pe meleagurile anticei Taurida.

Textele (grupate în secţiunile: Departe de tine, Departe de mine, Departe de sat, Departe de voi, Departe de mântuire), construite pe ideea de apropiere/ depărtare fizică şi spirituală vorbesc despre un anume fel de a vedea viaţa, căutarea, iubirea, toate cumva ca nişte idealuri care, nu ştim dacă au fost vreodată atinsă cu adevăra, dar acum cert sunt depărtate, de atins doar cu sufletul şi gândul. E, pe scurt, un fel de a vorbi despre rănile vieţii/ iubirii/ de la oameni dragi, dar şi puterea de a merge mai departe, căci, cum scrie Alexandru Birou: „De ceva vreme/ mă ascund/ în amintiri/ ale anilor trecuţi".

*

Giuseppe Napolitano, *Refren de aparenţe/Ritornello de aparenze*, ediţie bilingvă română-italiană, traducere de Ana Covaciu, versiunea română a prefeţei şi a notei biografice: Roxana Tilică, Edizioni Eva, Italia, 1998

L-am întâlnit pe Giuseppe la Sarajevo, în Bosnia şi Herzegovina, cu ceva ani în urmă. Am discutat despre tot felul, inclusiv despre traduceri. A avut gentileţea să traducă ceva din poeziile mele, am primit câteva cărţi cu munca sa, între care şi traduceri, şi creaţii originale ş.a. S-a întâmplat de cărţile nu au mai fost în posesia mea, dar, regăsindu-le dintr-o întâmplare, am semnalat două dinte ele (*Piccolo diario balcanico, 2011-2013*, şi *Traduzioni sparsi*) la „Biblioteca de poezie", iar pe aceasta, întrucât conţine şi două texte intitulate „haiku", doar o semnalăm aici, Asta şi pentru că e ceva aparte în creaţia lui Giuseppe Napolitano (născut la Minturno, 1949, licenţiat în „Litere", vieţuind la Gaeta, Italia), odată pentru că a ales limba română, a doua oară pentru prezenţa acestor mici poeme intitulate haiku, cu care deschide şi închide mica plachetă cu câteva compoziţii, alese din cele scrise în decursul a douăzeci de ani de călătorii, de lectură şi de traduceri. Aşadar, fără alte comentarii, cititorii noştri fiind avizaţi în domeniu, două poeme ale lui Giuseppe Napolitano, având titlul „haiku", respectiv „Stil", scrie în 1990: „Haiku dezlănţuie/ furtună de poezie/ într-un pahar"; „stil/ măsură/ las ca viaţa să fie/ călăuză sigură".

*

Daniel Onaca, *La gura fiordului*, versuri, postfaţă şi cuvânt pe coperta a IV-a de Angela Furtună, 2017, 100 p.; *Poveşti de la malul pescarilor din Limhamn*, postfaţă şi cuvânt pe coperta a IV-a de Andra Tischer Podia, 2017, *Poveşti pentru copii de pe meleaguri andine,* repovestite de Daniel Onaca, ilustraţii de Mirona Mara, 2018, Editura Coresi Publishing, Bucureşti

Daniel Onaca, colaborator al revistei noastre cu rubrica intitulată „Din poezia Nordului", despre care, ca autor de lirică de sorginte niponă am pomenit de mai multe ori la „Biblioteca haiku", propune acum două volume diferite. Primul este un volum compozit, conţine şi haibun (sau texte concepute formal după tipicul acestui tip de scriere niponă), şi proze scurte. Dar, dincolo de toate acestea, toate textele la un loc sunt ca nişte paşi dintr-o călătorie (şi cu inserţii livreşti) şi prin diverse locuri, dar şi printre diverse întâmplări/ sentimente, gânduri despre oameni/ fapte/ credinţă, chiar principii din logică/ filozofie, teme personale/ sociale ş.a. din şi dinainte de timpul său (de la regele Knut la vornicul Nestor Ureche, de la…).

Şi acest volum, şi *Poveşti de la malul pescarilor din Limhamn* (prin intermediul căreia pătrundem în lumea pescarilor/ locuitorilor din Limhamn, un cătun din sudul Suediei, dar şi din Malmö, Trelleborg ori…) relevă şi calitatea autorului de a şti să „spună" o poveste, şi de a „îmbrăca" subiecte nu neapărat spectaculoase într-o „haină de cuvinte", cu inserţii mitologice/ simbolice, uneori, care să cheme cititorul. *Poveşti pentru copii de pe meleaguri andine* este o carte frumos ilustrată, cu poveşti care cred că, în modul în care sunt repovestite de Daniel Onaca, ar fi pe placul copiilor noştri, şi sper că vor ajunge la îndemâna a cât mai multora dintre micii cititori.

Încheiem cu un text din primul volum, *La gura fiordului*, din secţiunea a VII-a, *Şapte inscripţii la răscruci*): „Pe umerii acestei cruci/ odihnesc suferinţele/ tuturor celor care/ se abat de la normele/ majorităţii".

*

Constantin Stroe, *Arborele genealogic*, poeme în stil tanka, ediţie bilingvă română-engleză, versiunea engleză: Vasile Moldova, prefaţă (*Album de familie*) şi traducerea ei: Magdalena Dale, Societatea Scriitorilor Militari, Bucureşti, 2018, 164 p.

În total sunt 118 de poeme, grupate într-o manieră originală de Constantin Stroe în volum, care este structurat astfel (după prefaţă – în care Magdalena Dale, un nume în domeniu, explică şi ce este tanka, şi cum este acest poem văzut/ scris astăzi): I. Anul Nou, II. Primăvara, III. Teiul, IV. Vara, V. De dragoste, VI. Toamna, VII. Arborele genealogic, VIII. Iarna. IX. Pomul de Crăciun, şi, în final, biobibliografie.

Despre poemul tanka, dar şi despre Constantin Stroe nu e prima dată când vorbim la „Biblioteca haiku", şi despre activitatea şi felul său de a scrie, care nu e fundamental schimbat aici, astfel că vom intra, pe scurt, în subiect. Poemele sunt înşiruite ca şi cum autorul ar urca, cumva, pas cu pas/ poem cu poem, pe o scară a vieţii, în timp (sentimentul acut al

evanescenței, al curgerii clipelor omului pe pământ, cu nostalgia și amintirile care „vin" după tine este mai mereu „acolo", explicit sau nu), printre anotimpuri (și privite în mod simbolic, probabil), trecând prin dragoste, mireasma teiului, cântat de poeții români, cel mai elocvent exemplu fiind Eminescu, al cărui tei se află în Parcul din orașul nostru, Iași, apoi vremea în care ajungi să te gândești la trecut și viitor, la arborele genealogic, și, în final, vremea finalului de ciclu, prin frumoasa sărbătoare a Crăciunului. Putem spune, cum subliniază și Magdalena Dale, că este un volum dedicat dragostei de familie, de înaintași și cei care îi trăiesc alături autorului. Formal sunt și poeme care ar putea fi într-un volum intitulat nu „în stil de", ci chiar „tanka". Citățm, în încheiere, unul dintre acestea, care poate îndemna pe oricare dintre noi la meditație: „Amurg de toamnă/ Când vântul adie/ ca un suspin/ bunica-și amintește/ anii copilăriei".

Pe scurt din reviste

*

„Litere euxine", nr. 1 (9) / ianuarie – martie 2019

În acest număr al revistei constănțene (din colegiul de redacție al căreia fac parte și membri ai Societății de Haiku din Constanța, și la care colaborează adesea autori de lirică niponă) citim un grupaj intitulat „Univers haiku", al Alexandrei Flora Munteanu, apoi aflăm despre o oră de lectură susținută în cadrul cenaclului „Mihail Sadoveanu" de Laura Văceanu. Și, desigur, citim și despre alte activități în care au fost implicați autori de lirică niponă din urbea tomitană.

„Climate literare", nr. 112, 2019

În acest număr regăsim un poem semnat de Taeko Uemura, din Kyoto, Japonia, căreia i-am mai publicat poeme în revista „Poezia", de data aceasta în versiunea română semnată de Germain Droogenbroodt (de asemene, o mai veche cunoștință a cititorilor noștri, și Gabriela Căluțiu-Sonnenberg.

P O E Z I E S T R Ă I N Ă Î N T R A D U C E R E R O M Â N E A S C Ă

POEZIE GERMANĂ

Heinrich HEINE
(1797-1856)

În preafrumoasa lună mai

În preafrumoasa lună mai
Când toţi mugurii se desfăceau
Atunci şi în inima mea
A răsărit dragostea.

În preafrumoasa lună mai
Când toate păsările cântau
Atunci ei i-am mărturisit
Dragostea şi dorul meu nestăvilit.

Traducere din limba germană:
Mircea M. POP

Friederike KEMPNER
(1836-1904)

Privighetoarea cântă

Privighetoarea cântă,
Primăvara a sosit,
Inima se încântă,
Bucuria s-a răspândit!

Bucuria s-a răspândit,
Inima se încântă,
Primăvara a sosit,
Privighetoarea cântă!

Traducere din limba germană:
Mircea M. POP

Friedrich HAUG
(1761-1829)

Ghicitoare*

Sunt un cadavru fără de mormânt,
Sunt un mormânt fără de cadavru,
Concomitent un mormânt şi un cadavru
Şi totuşi nici mormânt şi nici cadavru.

*soția lui Lot ca stană de sare

Traducere din limba germană de **Mircea M. POP**

POEZIE CONTEMPORANĂ DIN TAIWAN

LEE Kuei-Shien

Lee Kuei-shien (n. 1937, Taiwan). Este poet, eseist, traducător, editor. A publicat în jur de 200 de volume de poezie, eseuri, antologii, traduceri, dintre care menţionăm colecţiile *Collected Poems* (6 volume, 2001), *Collected Essays* (10 volume, 2002), *Collected Translations of Poems* (8 volume, 2003), *Anthology of Modern European Poetry* (25 de volume, 2001-2005), *The Beauty of Tenderness* (2000), *The Hour of Twilight* (2007), *Existence or Non-existence* (2017). În România i-au apărut volumele de poezie *Frumusețea Tandreței* (2006) şi *Ora* Amurgului (2012). Este membru al mai multor asociaţii şi fundaţii literare din Taiwan (preşedinte PEN Taiwan şi al Fundaţiei Naţionale de Cultură şi Artă) şi din alte ţări. A primit numeroase premii literare şi alte recunoaşteri în 20 de ţări. A participat la numeroase evenimente poetice din întreaga lume.

Scoica de mare
Jean Cocteau, poetul, spunea:
cochilia scoicii de mare e urechea oceanului.

Eu dimpotrivă sunt chiar mai mult,
urechea pământului ascultând atent ritmul oceanului.

De fapt ceea ce este înregistrat în corpul meu
este chiar vocea oceanului, singura mea iubire.

Eu am grijă să nu mă dezvălui
nici chiar celui mai apropiat nisip de pe plajă
care niciodată nu înţelege ce simt eu.

Si totuşi eu sunt mai mult
asemenea urechii unui poet sau a unui artist
care aspiră să audă vocea istoriei.

Dansul dragonului
Trupul într-o mişcare unduitoare
se aseamănă cu o istorie străbătută

Cu limbajul trupurilor noastre
descriem ridicarea şi prăbuşirea prelungită
verificând minţile febrile ale strămoşilor noştri

O torţă conduce
veşnic echipa la paradă

Virtual şi real
Într-o lume a basmelor
Sirena este un personaj principal
Homarul este un personaj principal
Ghirlanda de flori un personaj principal
Scena este într-un lac imaginar.

În lumea reală
Frumuseţea este un accesoriu
Diamantul este un accesoriu
Maşina de lux este un accesoriu
Scena este într-un club de elită.

Auto-ardere
Doar pentru că
ai fi lipsit de libertatea mea
îţi şterg mai întâi sistemul principal

Mi-am pus steagul tău
în jurul corpului
şi am aprins focul

Steagul tău a fost
ars scrum
devenind o fantomă de fum

Chipul meu de asemenea
a ars scrum
zburând într-o carte de istorie ce va fi scrisă

Voi deveni în cele din urmă
o statuie de bronz
înfăşurată într-un steag nou

Ascultând marea
Îmi place mereu să ascult marea
călătorind peste tot în lume,
pe diferite ţărmuri, râuri şi lacuri.

Mă încântă cel mai mult litoralul de la Tamsui
unde mii de salcâmi taiwanezi respiră împreună.

Fie în timpul răsăritului estompat sau sub lumina difuză a lunii
fie în ploaia vagă sau sub strălucirea soarelui de o dragoste tristă,

Intenţia mea este doar să ascult marea, privind salcâmii
simulând marea, mii de mâini într-un dans popular.

Intens când răsună, blând când clipoceşte
marea are diferite tipuri de stări de spirit şi de ritm.

De câte ori stau în tăcere de-a lungul litoralului de la Tamsui
recunosc sunete oarecum lipsite de emoţie ale mării.

Libertăţi în diversitate
În parc
păsările de pe arborii distanţaţi de traseu
cântă pe tonuri diferite.
Una vine în zbor în timp ce alta pleacă
în diferite ipostaze.
Când o pereche zboară în acelaşi timp
una zboară spre est, iar cealaltă spre vest
alegând direcţii diferite.
Când o pereche zboară să se odihnească pe acelaşi copac
una se opreşte pe ramura de sus, iar alta pe cea de jos
stând la diferite niveluri.
De fapt, singurătatea provine din libertate
sau libertatea e produsă de singurătate?

Prezentare şi traduceri de **Elena Liliana Popescu**

POEZIE ITALIANĂ

Antonio SPAGNUOLO

Antonio Spagnuolo s-a născut la Napoli în 1931. Poet, prozator, dramturg, este autorul a peste 35 de volume de poezie, publicate începând cu anul 1953 şi până în prezent. Fondator şi director (în anii 1980) al revistei „Prospettive culturali", care s-a bucurat de colaborarea unor semnături prestigioase.
A fondat şi codus colecţia „L'assedio della poesia", din 1991 până în 2006. dal 1991 al 2006. A publicat autori de anvergură naţională precum autori ca Gilberto Finzi, Gio Ferri, Giorgio Bàrberi Squarotti, Massimo Pamio, Ettore Bonessio di Terzet, Giuliano Manacorda, Alberto Cappi, Dante Maffia e altri. Prezent în numeroase expoziţii de poezie vizuală naţionale şi internaţionale. Reprezentat al suprarealismului itaian, a participat la numeroase expoziţii de poezie vizuală, naţionale şi internaţionale, a fost inclus în multe antologii. În prezent colaborează la periodice şi reviste de cultură. Conduce colecţia „Le parole della Sybilla" pentru *Kairòs Editore* precum şi revista *poetrydream* pe *Internet* (http://antonio-spagnuolo-poetry.blogspot.com). În volumul *Ritmuri din departele prezent*, Massimo Pamio examinează operele sala editate între 1974 şi 1990. Plinio Perilli, prin eseul „Come l'ombra di una nuvola sull'acqua" (Ed. Kairòs 2007) revizitează ultimele volume publicate între 2001 şi 2007. În 2018 Elio Grasso şi Bonifacio Vincenzi realizează pentru el primul volum din colecţia "SUD i poeti", editat de Macabor. Printre cele di urmă recunoaşteri: Premio „Libero de Libero 2017" – Premio „Salvatore Cerino 2018" – Premio „L'arte in versi 2018" – Menzione speciale al premio „Aoros 2017" – Lauro d'oro alla carriera „Premio città di Conza 2017" – Premio „N. e C. Di Nezza" Isernia 2018.
Volume din poezia lui Antonio Spagnuolo au apărut in limbile franceză, engleză, greacă modernă , sârbo-croată , spaniolă, română.

Polveri nell'ombra. Pulberi în umbră
(inedite)

Dedicaţie: *În pânza ta destrămată şoapta mea aleargă pe urma zilelor pe care le-ai dăruit iubirii. Acum mâna mea şovăielnică mângâie bulboane de amintiri, pe urmele tale întru cele veşnice."*

Anxietate
Zadarnic îmi caut oraşul jocurilor copilărie
şi-ndoiala are zăgazurile fixe
ale neaştepatei anxietăţi.
Nici urmă din sclipitoarele şine
ale tramvaiului ce făcea scântei când cotea,
nici urmă din jocul de-a prinselea,
de-a strâmbăturile pline de patimă, spre-a ieşi
din matcă uşori în necontenitul nostru abandon,
acum totul s-a prefăcut în greşeli şi violenţă.
Artera ritmează timpul fără astâmpăr

în această solitudine perfect gravată
în amintire şi în semne, ce încă mai rămân.
Şi vraja mai durează scurt în chip
de lumină-orbitoare lipsită de ardoare,
şi tu te reverşi iară în nectarul fragmentat
şi istovit.

O vrăjitoare
Ostateci ochii mei ai farmecelor ei obscure,
o vrăjitoare mă subjugă, în tăcerea
acestor zidiri de-acum rămase goale.
Are nepriincioase vorbe în trupul sfâşiat
de nedesăvârşite gânduri, aproape nesigure,
şi-mi strigă dintr-o dată-n tâmple
simfonia sălbatică a veşniciei.
Fără de istorie perna parfumată
absoarbe cutremurarea nopţii,
dincolo de orice făgăduinţă, şi desmărginirea
se-nvârte în contra timpului.

Şoapte
Absurdul poem al visării ilogice
are rafale de vânt, din profunda bănuială
a neantului, de pântec deschis şoaptei.
Nemăsurata prezenţă acea sfidare violentă
ce ferecă cea din urmă genune
dincoace de-asalturile veşniciei.
Şi veşnic este urletu-mi
atunci când irosesc închipuiri cu tine
printre hârtii deja folosite, în lemnul vechi
al mesei de lucru, de-acum despuiată
de orice amintire, de orice gingăşie.
Fereastra are oglinzi de nebunie
spre-a spiona pe-ascuns
zgura rândurilor privirii tale
sau farmecul pierdut sub crusta suferinţei
şi-a focurilor de artificii prefăcute în scrum.

Riduri
Plânsul meu istoveşte drorul:
zadarnică îmchipuire ce alină veghea,
schimbă orice cuvânt precum visul
ce rătăceşte norii şi de-acum gravează
în taina sa ridurile.

În temeri evocă fantasmele unor neașteptate vestiri,
și-n tremur are palpitul chinuitorului urlet
al celui ieșit din minți.
Sting în ochi chiar și-amintirile
unica anxietate ce-a dăruit
un spin cutezătoarei credințe
la buza harfei încredințată miracolelor,

În sfârșit
În sfârșit să ajungi din urmă tăcerile
în acest exil al meu în mijlocul oamenilor
Fanatica mască a melancoliei,
pe drumul ce se surpă și-neguresază
și exclude ideea chipului tău pur și simplu,
mă mângâie în fiecare seară.
Taina cu greu schimbă-ntr-ele transparențe,
surprinsă de culorile curcubeului,
între-orizont și patul meu,
ca și cum ar înhăța nerăbdarea
ce-aleargă prin gura ivită subit.

Curba infinită
Sunt fragmente de scriitură și ridurile
în coasa de lumini peste-obraji,
pe care rozul a pălit cu timpul.
Sunete și culori ceva pe care-absurdul
îl azvârle degetelor prin gesturile acelea,
încârligate străfulgerării dorinței,
și tu curbă infinită rămâi în neant
să născocești legende.
Ai irosit scretele, ademenirile, cuțitele
printre umbrele asediate de-amintiri,
până s-au înălbit în pupilele fără tihnă.
Neașteptat fluture sfârșești în bezna
unde tace desnădăjduit orice semn.

Furia mea
Rămâne doar vălul așteptării
în vertijuri și destramă bezna
sau fărâmițează tăcerea între figurile
pălite ale nemărginitei splendori a neantului.
Furia mea străbate interzisul,
ce se înfruptă chiar din mine însumi și lasă
ofrandele însăilate.

Din nou genele au incendiat
o rămăşiţă de cer, glisând în rugăciune,
vană făgăduinţă a unor vocanule nechibzuite.
Furia mea are îndrăzneala imposibilă,
cea de dincolo de oarba nerăbdare,
ce de atâtea ori tulbură amânările,
şi iată-mă încă gata să cred
puţin câte puţin farnecul nechibzuit.

Umbra
Umbra se surpă şi crapă în detalii,
în dorul de a-ţi reconstitui chipul,
parcă-o fantasmă neclintită-n fisurile zidului,
ce mă apasă în fiecare seară, ce-ameninţă
să sfarme muşchii-mi îmbătrâniţi.
Păleşte culoarea gată să adumbrească meridiane
şi aleargă-n piaţă ştrengarii
ca să destrame viziuni tocite.
Cineva încă aşteaptă lumini sporind taina
în mototolite-aşternuturi şi ape călduţe
închipuindu-mi ploi de pietre asupră-mi.
Gerul are străvechea stupoare a nopţii
şi se-ntoarce fulgul surprinzător al amintirii.

Osândă
Astăzi e osândă raza amintirilor,
ce-ntipăresc cuţite în cugetul meu
şi reînnoiesc acele zile de iluzii
printre perlele mării şi piciorul tău
modelat din petale.
Am pierdut farmecul, şi caut încă
sfidarea sfâşiată a-ntorsăturilor
ce-au fost certitudine.
A nu ştiu câta viziune mă distruge.

Prezentare şi versiune în limba română **Geo VASILE**

Luca CIPOLLA

Myosotis
Nici de primul ori ultimul soare
nu primesc limfă
şi
care voce
să preia verbul
mângâind
mână surorii
şi mă susţine
pe după veşminte albăstrui..
anulează-mă..
să fiu eu
pană care transcende vălul,
pâclă,
absorbit de prima adiere
a dimineţii
care se deşteaptă
şi petală cu petală
în fine vibrez.

Beatitudine
Când o deschizătură se dezvăluie,
fenix mut
doar o clipă eşti,
beatitudine.
Aş vrea să plutesc
pe marea mutabilităţii,
candid foton
în raza nenumărată
şi aţipită
ce a venit să consoleze
hoarda trecătoare.

Erato
Erato,
născută din pământ,
pe corzi
cusături aparente
ale timpului,

cosiţe,
tăcute tastări,
spital de
confeti şi culori,
calvar suprareal!
Astfel,
insulă pierdută eşti,
Erato,
vulpe fugară,
unde maestrul
şi unde restul.

Aplecat
Aplecat
şi bine dispus
să simt povara lunii
..scântei cristaline
transcend clipa
şi e mai bine
decât să
mă limitez la amintiri.
Lacul ascunde tăceri de moarte
şi lebăda strigă ultimei sclipiri.
Parfumează iarba
şi salivă este pământul
ce are gust de fier,
ecranează orizontul
şi închide ochii
ultimei cortine
fără aplauze.

(versiunea română aparţine autorului)

POEZIE ALBANEZĂ

Arian LEKA

Toamna la Durrës
Vântul lui septembrie
Îşi înfige săgeata în pom.
Frunzei i s-a răcit sângele. Acesta e un semn
Pentru fructe – să moară-n somn.

Apele se hrănesc cu nisip cernit şi rugină de nave
Din cele risipite pe câmp de vântul acestui an.

Pe patul scumpului decedat nu mai doarme nimeni.
Nu se mai îneacă nimeni în afara ostaticilor bătrânelor ciame[1]
Ce-şi spală cu spumă amintirile păstrate-n cute de rochii
Pe când eu mă acopăr cu frunze
Şi vă-nmormântez pe toţi în guşă.

Real Taste and zero Calories
Când vântul a trimis spre noi coasele ascuţite, iatagane, buzdugane şi satâre
Fructe cu capete retezate au adus părâurile cu puternice valuri circulare
De sus au rostogolit pere, gutuie, rodii şi struguri altoiţi cu prune
Înecatul meu a ajuns spre casă – n-a vorbit – şi-a închis ferestrele.

În năvod împreună cu peştii, caii, stelele şi greierii mării se găseau chipuri fără suflare
În străfunduri, cu torţele, căzut-au ochii stinşi, mărunţişurile, bijuteriile şi inelele de aur
Vântul a curăţat cuţitele în spumă. Fructul a plătit pentru seminţe. Taţi şi fii, băieţi şi fete
Au simţit acreală. În boaşe – bulbuci. Între glande – otravă, supărare, fiere, scuipat.

Înecatul întârzie la priveghi. Adună flori de cerneală pe masa de nori în depărtări.
Le dă busuioc celor ce le miroase gura. Linge inoxul lingurilor împrumutate la vecini.

[1] *Ciam* (în albaneză se scrie *çam*, locuitor din extremul sud al Albaniei.

Din cer au căzut pene şi oasele păsărilor migratoare ucise de avioane
Stofa ieftină a costumului în sicriul umplut cu pietre nu contează pentru mort.

Discuţii despre riduri, supraponderabilitate, diabet, colesterol, prieteni virtuali şi funingine:
– Fereşte-te de otrăvurile albe – Nimic nu mai are gust ca odinioară – Are curenţi puternici Canalul.
Turistul din ţările cu soare rece va duce acasă chipurile noastre şi, ca un fragment de ritual,
Va scoate din paharul gol o albină înecată-n dulceaţa ispititoare a fructozei.

Spatele mării
Oamenii mei i-au întors mării spatele
Şi eu
am aceeaşi slăbiciune
scufund nave
le găuresc la şold şi merg departe
Acolo unde norii îmi amintesc de peşti
barca cu pânza sfâşiată – această artă
unde orice copac ascunde sub coajă
un copac mai înalt.
Se duc navele.
Oamenii mei i-au întors spatele mării
şi-şi scot maţele
din dulcele miez al pământului
şi din băuturi.

Sonet lărgit
Se apropie ploile ce vor să moară-n toamnă
Capete tăiate de fructe nu-mi mai amintesc
Că cerul s-a culcat – cu nori azi mă hrănesc,
Păsări calde tremură în vântul plat.

(căci nu pot, capul nu-mi pot ridica)

Din pom cad castanele sălbatice, amintindu-şi scuturile
Copii, taţi în cupe de rachiu îşi adună lacrimi
Unul din ei se plantează-n pământ ca sămânţa
Ceilalţi fac cercuri în pulbere – peste coji.

(rozmarin, ceai şi cimbru pentru tuse)

Scaldă-ţi mâinile în sufletul meu, amestecă apele, smulge rădăcinile,
Frunzele vechi răsar, din lemnul uşii curge răşină,
Simt, de pe o zi pe alta mă despart de zâmbete – de cântece

Pentru o insulă încremenită ca mine şi ca tine pe pustiu
Mă simt fără greutate, un nasture lipseşte de acum un an la pliul mânecii
Acolo unde atârnasem vocea ta de păsări roasă şi tocată.

(de păsările fără voci ale visului)

Singur
Profundă-i singurătatea în două pahare de vin,
un cal roşu, un cal alb.
Nimic nu-i cum vezi,
când ai totul, dar n-ai cu cine împărţi.

Curând va ploua şi se vor închide porţile,
cine a putut a intrat, nu mai urmează alţii.
Două pahare de vin, un cal negru la cană.
Azi am totul, dar n-am cu cine să-mpart.

Nimic mai mult decât luna
Tu nu ceri nimic mai mult decât luna
Când îţi sprijini capul în amurg
Și intri pe fereastră
În mine

Învelită-ntr-un nor alb
Te ascunzi în patul meu
Strecurată precum pana
Sub aripă

Deschizi gura
Un pic

Nu cuvinte
Ci mireasma care mă face să-mi amintesc
nuferii
În dimineaţa
Când i-am înghiţit cu ochii

De aceea nu pot dormi în cortul
fantomă
Unde cearşafurile
Care vajnic s-au luptat
Se umflă
De dragul tău.

Tata visează
Tata visează cai,
nechezări, potcoave şi un foc
ce arde-n inimă, fără aripa nebună
trasă atât de greu de boi

şi tata visează cai,

fredonează un cântec nepericulos
o lună, două luni, trei luni..,,
octombrie.., iar apoi la Skrapar

tata mă visează pe mine,

zăreşte locurile unde poţi ajunge fără aripi
pe umeri îi găsesc nişte pene căzute
în alte locuri îşi ascunde drumul…, noaptea,

tata visează…,

iar eu…,
trebuie să ucid toţi caii
care vin şi-mi sperie tatăl,
când visează...

În limba română: **Ardian-Christian Kuciuk**

POEZIE CONTEMPORANĂ TURCĂ

Ahmed ADA

Ahmet ADA este unul dintre cei mai importanţi poeţi şi eseişti turci, născut la 20 mai 1947 în oraşul Ceyhan, decedat la 19 aprilie 2016 în Adana. Creaţia literară i-a fost recompensată cu numeroase premii literare şi distincţii. Ahmet Ada este autorul a peste treizeci de volume.
Din opera poetică: *Ziua în care a înflorit trandafirul* (1980, premiul pentru poezie al Academiei „Kitabevi "1981), *Vasalul agoniei* (1983), *Dragostea este pretutindeni* (1990), *Nu este timp pentru tristeţe* (1992, premiul „Yunus Nadi" 1993), *Fereastra cu begonii* (1998), *Fântâna cerului* (2003), *Promisiunile mării* (2009), *Poate că Ahmed Ada este cineva* (2010, Premiul „Cemal Süreya"), *Ghiolurile din inima ta* (2016).
Volume de eseistică: *Poezia nu se citeşte cu pauze* (2004), *Pagini goale pentru poezie* (2006), *Aspecte ale poeziei moderne* (2008), *Prelegeri despre poezie* (2011), *Scrierea poemelor* (2014).

APROAPE DE PĂMÂNT
Mă alătur copacului de la marginea pădurii
Şanţurile săpate de timp îi brăzdează interiorul
Din degetele mele se furişează pâraie
Prin crângul verde peste care păsările
îşi exersează zborul

Acoperind solul
Mirosul frunzelor umede
mă face să-mi întorc privirile
Marea este liniştită iar eu sunt încă viu
Farul luminează stâncile neclintite
Îmi ridic fruntea văd vrăbiile dimineţii
Ridicându-se în spirale
Peste un pământ sărăcit
Vântul fluieră la fel de jucăuş
Iar floarea îşi deschide corola

CĂLĂTORIE ÎN PARCUL GEZI
Lumina prietenoasă
Din ochi lor învinge
Singurătatea –

Blănițele negre
Traversează noaptea
Albastră

Ceaikovski îmi ascultă rostirile
Căutându-şi locul cel mai
Răcoros din toată casa

Pe uşa din faţă îşi ridică lăbuţele
Este gata de călătoria în parcul Gezi

Într-un târziu
Tot din parcul Gezi
Va răsuna moartea mea
Ascunsă într-o mantie

Celui ce îmi va citi poezia orfană
Ce i-aş mai putea mărturisi ?

Emine ERBAŞ

Emine ERBAŞ, s-a născut la 16 ianuarie 1935, în Kadîkoy, Istanbul. În 1955 a absolvit Institutul de Fete, din oraşul natal, iar în 1957 a fost admisă la Facultatea de Drept, fără a-şi finaliza studiile. A lucrat ca funcţionar public şi ca profesor în diferite instituţii de stat. A debutat editorial în 1988 cu volumul *Doamna Perizat* (1988), continuând cu volumele *Vântul scrie pe apă* (1990), *În adâncul mării* (1994), *Pe gura ta se află sărutul meu* (1998), *Istanbulul, mama mea* (2003), *Poeme de dragoste* (2010), *Teama a fost drumul meu drept* (antologie, 2011).

UN PAS CĂTRE VEŞNICIE
Înainte de plecarea oricărei păsări
Din viaţa omului, nimeni nu spune
Că zăpada cade din înaltul oraşului
Şi se aprinde asemenea unui chibrit
Deasupra lumii tale străzile sunt pustiite
Lasă-mă în inima ta
La gât înşiră-mi perle
Ar fi un singur pas către veşnicie
Zăpada acoperă oraşul cu totul
De parcă ne-am afla într-o
Cuşcă – hrană pentru păsări –
Lăsaţi zăpada să cadă liniştită
Zăpada mă acoperă de dincolo de timp
În oraşele care dorm
Străzile sunt pustii iar zăpada

Acoperă lumea –
Fă-mă părtaşa dragostei,
Îţi spun

Özkan MERT

Özkan MERT, poet şi traducător, născut la 21 octombrie 1944 la Erzurum. Poetul are dublă cetăţenie, turco – suedeză, este considerat a fi un etalon al poeziei turce moderne dar şi un reprezentant important al poeziei moderne suedeze. A publicat 30 de cărţi, o mare parte din opera sa a fost creată în Suedia. Traducerile sale din limba suedeză în limba turcă, şi din limba turcă în suedeză sunt apreciate în mod cu totul aparte.
Din opera poetică: *Vom reconstrui totul* (1969), *Rândunici, rândunici* (1978), *Aici este Viaţa. Aici este Moartea şi Istoria* (1984), *Orele albastre din Stockholm* (1987), *Mozart şi Mediterana* (1992), *Duelul cu râul* (1995), *Tangoul şi Allah* (poeme alese 1961-2011), *Simfonia oraşelor* (2000), *Ţara macului* (2006), *Poemele mării* (2009), *Poezii de dragoste* (antologie din lirica feminină suedeză, 1998, 2003, 2008), *Cântecele pământului* (2008), *Soarele nopţii* (antologie de poezie modernă scandinavă), 2014.

IUBITO, VIAŢA ESTE MULT PREA SCURTĂ
Lumina
Se aşterne în faţa noastră
Asemenea unei pajişti înflorite,
Pajişte ce dă speranţă zilei de mâine –
Fără a o risipi, viaţa
Va fi un câştig,
Va fi un câştig
Absolut.
Cu o privire
Vreau să îmbrăţişez
Albastrul ceresc,
Sub răcoarea zilei de mâine.
În splendoarea coapselor tale,
Se ascunde primăvara?

Din curţile caselor se răspândesc
Miresme de cireş în floare,
Dar Viaţa
Viaţa este mult prea scurtă, iubito,
Chiar dacă nici măcar nu te cunosc,
Poate că nu eşti măritată

Cu un bărbat stupid însă cu bani.
Cu toate acestea inima îmi este locuită
De un porumbel alb.

MĂ NUMESC BARÎŞ
Numele meu este Barîş[1]
Vin din Asia,
Din Africa, din Europa,
Din Australia, din America...

Numele meu este Barîş.
În urma războaielor de mii de ani
În cenuşa bombei atomice
Se află lacrimile mamelor
Rămase fără fii –
Din partea acestor băieţi
Vin eu.

Vin din univers
Şi mă numesc Barîş.

„Popoare dar şi prieteni ai mării",
Iată-mă, vouă mă alătur,
Numele meu este Barîş.

Osman BOZKURT

Osman BOZKURT, poet, eseist şi jurnalist, s-a născut la 15 iunie 1956 în Ardanuc, provincia Artvin. Autorul este un foarte bun antologator de poezie. Dincolo de antologiile poetice, a publicat nouă volume de eseuri, la care se mai adaugă patru volume în colaborare cu scriitorii Şener Aksu, Güngör Gençay, Kadir İncesu, şi alţii. În colaborare cu Mircea Anghelescu, în Turcia a publicat o antologie de poezie românească (2011). Volumul bilingv de poezie *Şoapta viselor – Düşlerin Esintisi* i-a fost publicat în 2018, versiunea românească aparţinând lui Yusuf Nevzat.

TĂCERE
În plină zi marea este întunecată
Asemenea unor cai sălbatici în timpul nopţii
Înainte ca soarele să se ridice

[1] Ţinând cont de semnificaţia numelor în limba turcă, Barîş (Barıº) înseamnă Pace.

Zorii dimineţii salută malurile îndepărtate
Este mai mult o umbră albastră
în care se oglindesc munţii.
Mâine, timpul îi va lipsi copilului –
Din nepăsare perechea lui poate fi oricine
Dintre cei ce nu citesc cu plăcere în arabă.
Sub tristeţea cerului deşertul miroase
Mai mult a prafuri ciudate
decât a cactuşi înfloriţi.
Copiii înfruntă apele albastre ale Mării Egee.
Din nepăsare, cel de lângă ei poate fi oricare
Dintre cei ce nu citesc cu plăcere în arabă.

LA PITEŞTI AM ÎNTÂLNIT UN POET
La Piteşti am întâlnit un poet
A fost gazetar
A fost poet
Urmele vieţii i se citeau în palmă
Parcă ar fi trăit totul în direct.
Asemenea unui soare care apune
El este unul dintre cei ce pun punct
înainte de sfârşitul propoziţiei.

Prezentări şi traduceri de **Niculina OPREA**

Harun SARIGÜL

(n. 1991, Erzincan)

Yunus Emre

Privighetoarea cântă în grădină
Yunus Emre e trandafirul cel Mare
Suflete se oferă pentru lumină
Cenuşa focului este Yunus Emre.

Porni un spirit spre Divinitate
Deschise calea călugăriei sfinte
Prinosul iubirii merge spre Mărire
Se-aruncă pe Nil cu Yunus Emre

Esenţa e raza Lui Muhammed cel Mare
Este cuvântul dreptăţii supreme

Este ochiul inimii celui ce priveşte
Este limba Marelui Yunus Emre.

Allah este unic în vorbe şi-n răspuns
De patruzeci de ani dau munţii lemne
Figura i s-a împletit cu sufletul imens
Bucurie fără sfârşit eşti, Yunus Emre

Cel ce îl vede, pe sărman îl alege
A văzut cum zorile spintecă calomniile
Salvează toamna, rodul îşi culege
Mâna ta binecuvântează, Yunus Emre

Se-nalţă glasul fluturelui nopţii
Peste liniştea locurilor dragi lui
Povestea e spusă, baladele-s scrise
„Vino" spune poetul Yunus Emre

Ruga iertării devine veşnică
Ritualul prinde culoarea razei
Veşmintele purtate ascund suferinţă
Călugărul este însuşi Yunus Emre

Cu sufletul călătoreşte el prin lume
Poartă în Sine toate existenţele
Veghează via şi bostana-n câmpie
Miere se revarsă din Yunus Emre

Oricine vrea să-l simtă alături
Spun unii suflet, alţii spun ardere
Vorba-i e perlă, mărgean în graiuri
El este Marele Yunus Emre

Către tine

Există drumuri ce nu-mi împovărează spinarea!
Ca şi cum se vor sfârşi la un anume pas...
Ştii că nu-mi place drumeţia; mi-e strâmtă inima.
Chiar dacă voi da peste drumul cel mai lung rămas.
Chiar de vei fi cel mai frumos dintre neaveniţi:
E pentru tine, alături de tine, spre tine un pas...
Dicţionarele vor învăţa iar sensul cel nou!

Să iubească: Să trăiască, fie; primăvara-i : ca tine...
Literele tăioase se vor şti cu scrierile tale.
Acum, mările sufletului meu, lacuri stătute.
Chiar de vei fi cel mai frumos dintre neaveniţi:
E pentru tine, alături de tine, spre tine un pas...

Expresiile să le iei pentru a le pătrunde taina!
Ochii tăi par a fi răsufletul întunericului...
De cuvântul poeziei are nevoie frumuseţea ta.
Ştiu că metafora reprezentării tale s-a uscat
Chiar de vei fi cel mai frumos dintre neaveniţi:
E pentru tine, alături de tine, spre tine un pas...

Tu erai frunza rebelă adusă de vântul tomnatec!
Ca şi cum ar adormi până-n primăvară foaia calendarului...
Tu erai pământul dorit de ploile mele-n văratec.
Acum străzile îmi sunt pline de picăturile regretului.
Chiar de vei fi cel mai frumos dintre neaveniţi:
E pentru tine, alături de tine, spre tine un pas...

Temeritatea, curajul meu, cresc doar prin tine
Toate necunoscutele prin tine se luminează...
Cauzele apar una câte una din lanţul minţii mele.
Acum îşi află răspunsul fiecare întrebare.
Chiar de vei fi cel mai frumos dintre neaveniţi:
E pentru tine, alături de tine, spre tine un pas...

Dacă trupul meu se va aprinde în scânteia ta!
Atunci poate că voi renaşte din cenuşă ca memoria...
Tu vei fi scopul cel mai bun pentru acea ardere.
Acum a căzut în sufletul meu un jar din focul tău.
Chiar de vei fi cel mai frumos dintre neaveniţi:
E pentru tine, alături de tine, spre tine un pas...

Cei ce mănâncă să găsească gustul vieţii în tine!
Vino, aşa precum eu am venit la tine acum...
Ţine-mă apoi de mână, ca şi tristeţea să-ţi uite numele
Tu eşti de bun augur ca răsuflarea, ca sufletul măreţ.
Chiar de vei fi cel mai frumos dintre neaveniţi:
E pentru tine, alături de tine, spre tine un pas...

romence tr./ versiunea română: **Güner Akmolla**

POEZIE DANEZĂ

Niels HAV

Niels Hav e un poet „cu normă întreagă" şi un prozator trăind la Copenhaga. În engleză, a publicat *We Are Here*. În Danemarca lui natală, este autorul a şase culegeri de poezie şi a trei cărţi de proză scurtă, iar în limba spaniolă a publicat volumele Las *mujeres casadas de Copenhague* şi *Cuando me volví ciego*. Opera sa a fost tradusă în mai multe limbi: spaniolă, italiană, germană, portugheză, arabă, engleză, turcă şi chineză. A publicat poezie şi proză în numeroase reviste literare între care The Literary Review, Ecotone, Exile, The Los Angeles Review şi PRISM International. Destinul său poetic l-a purtat prin Europa, Africa, Asia şi prin cele două Americi, unde a cules numeroase premii internaţionale.

Tata vine în vizită

Tatăl meu mort mă vizitează
şi se aşază, ca înainte, pe scaunul său, cel pe care eu l-am moştenit.
Ei, Niels!, îmi spune.
E brunet şi solid, iar părul îi străluceşte ca lacul negru.
Odinioară, trambala pietrele tombale ale altora
cu levierul său din fier vechi şi cu căruţul. Eu îl ajutam.
Ei bine, acum şi-a purtat-o pe a sa,
fără ajutor. Ce mai faci?, spune.
Îi povestesc totul, toate proiectele,
încercările eşuate. În cealaltă cameră,
se văd şaptesprezece facturi pe panoul de afişaj.
Dă-le dracului, zice. Oricum nu scapi de ele !
Surîde: ani în şir m-am supus unei discipline de iad,
petreceam nopţi fără somn cugetînd
…ca să devin un om de bine…
Asta e important!

Îi propun o ţigară,
dar acolo s-a lăsat se fumat.
Afară, soarele incendiază acoperişuri şi hornuri,
în josul străzii, gunoierii strigă între ei
şi fac un zgomot asurzitor. Tata se ridică
şi merge să-i privească de la fereastră.
Ăştia chiar au ce să facă, de asta e nevoie.
Munceşte, băiete!

Adunând ouă

Dimineaţa devreme ea iese să adune ouă
gătindu-mi o omletă. Isteria din colonie
ţipătul lung strident şi ascuţit al pescăruşilor
salut entuziast, e plăcut să te plimbi.
Sigur, în scurtă vreme îi va fi foame.
Ea duce ouăle într-o pungă de plastic de la magazine
Totul parcă este prea uşor, acum sunt ale ei
Ea singură le-a adunat
Apa părăseşte malul
Şi-şi deschide casa cu nestemate
Răsar verzi pietre sclipitoare
Dar ei şi asta-i scapă.

Epigramă

Poţi să-ţi petreci o viaţă întreagă
în tovărăşia cuvintelor
fără să-l găseşti
pe cel bun.

Ca un sărman peşte
învelit în ziare ungureşti:
întîi de toate e mort.
În plus,
nu înţelege maghiara.

Morţii nu au telefoane

Scrisorile
Nu le-a scris nimeni
Că nu ajung niciodată
Cimitirul e împovărat de zăpadă
Un taxi aşteaptă în exterior
De zece ani
Morţii nu au telefoane

Versiunea română: **Valeriu STANCU**

POEZIE ŞI METEMPSIHOZĂ

Daniela ANDRONACHE

Creaţie şi metempsihoză în *Cărţile profetice – Cei patru Zoa* a lui William Blake

William Blake, poet romantic englez din secolul al XVIII-lea, precursor al lui Byron şi Shelley, a devenit cunoscut în epoca sa mai puţin ca poet şi mai mult ca pictor şi gravor. Volumele sale de versuri, pe care şi le-a publicat singur, cuprind gravuri şi ilustraţii făcute de poet. *„Cântecele experienţei"* (Songs of experience) şi *„Cântecele nevinovăţiei"* (Songs of innocence) sunt cele care l-au consacrat ulterior pe William Blake.

Dacă în aceste volume poetul dă viaţă în versuri cu rimă realităţilor sociale sumbre din vremea sa, dar abordează şi tema legăturii omului cu natura şi a atitudinii faţă de viaţă, în *„Cărţile profetice"* (Prophetic Books), William Blake surprinde cititorii nu numai cu o tematică diferită, dar şi cu un mod de versificaţie neobişnuit pentru acea vreme. In „Istoria literaturii engleze", Anixt scrie despre această nouă formă poetică: „Forma în care au fost scrise aceste opere poetice a constituit o inovaţie. Blake a renunţat la formele obişnuite de versificaţie, folosind versuri în metri diferiţi, fără rimă, aşa cum avea să compună mai târziu poetul american Walt Whitman."[1]

Cărţile profetice – Cei patru Zoa vorbeşte despre sensul creaţiei, despre unitate şi dezbinare, despre păcat, cădere şi Înviere. Cântul *Cei patru Zoa* este recitat de fiica lui Beulah şi este împărţit în nouă părţi. Primul Zoa este Tharmas – „puterea Părinte" care se află în nord, al doilea Zoa este Urizen, „Prinţul luminii" care se află în sud. Doreşte să devină însuşi Dumnezeu şi astfel se autodistruge. Al treilea Zoa este Luvah, „Prinţul iubirii" care se află în est, iar ultimul Zoa este Urthona, „păstrător al porţilor cerului" care se află în nord.

În debutul acestui cânt, autorul face referire la Urthona, care după cădere devine Los: „Los era al patrulea nemuritor înstelat, şi în Pământul/ Unui Univers luminos, grijă-avea de-Împărăţie zi şi noapte,/ Zile şi nopţi de bucurie încercuitoare. Urthona era numele său/ În Rai.(...) Fiică a lui Beulah, Cântă/ Căderea lui în Dezbinare şi Învierea lui la Unitate:/ Căderea lui în Generare, ce-i decădere şi moarte, şi/ Regenerarea lui prin Învierea din morţi."[2]

În *Cărţile profetice*, Blake rescrie geneza lumii în termenii gândirii proprii care împrumută atât elemente şi figuri biblice, cât şi elemente şi

[1] A. Anixt, *Istoria literaturii engleze,* traducere de Leon Levitchi şi Ioan Aurel Preda, Editura Ştiinţifică Bucureşti, 1961, p.191

[2] William Blake, *Cărţile profetice - Cei patru Zoa*, Institutul European, 1998, traducere Mihai A. Stroe, p.133

concepte din filosofia orientală. După cădere, umanul îşi pierde consistenţa divină şi universul întreg se schimbă din temelii: legile creaţiei primordiale sunt abolite, regnurile, speciile şi elementele din natură îşi pierd unicitatea şi funcţionalitatea, materia îşi pierde caracteristicile distincte şi definitorii şi se produce o evoluţie către forme de existenţă nemaintâlnite până atunci: „În acest timp, departe-n neştiut, Vulturii, cei cu puternice/ aripi, îşi abat/ Zborul temerar în chipuri Omeneşti distincte; prin întuneric beznă/ Perdelele ţesute ei le poartă; şi în cârlige aurite agaţă pretutindeni/ Cortinele universale şi de la Soare la alt Soare/ Pe ai luminii purtători îi răspândesc."[1]

Versurile care urmează constituie o elocventă reprezentare literară a unui proces de metempsihoză. Împrumutat iniţial din filosofia indiană, conceptul, prezent şi în filosofia occidentală şi asociat în special cu Pitagora şi Empedocle se referă la „transmigraţia sufletului prin care, după moarte, acesta va locui într-un nou corp."[2]

Sufletele celor căzuţi sunt ţinute în nenumărate „laţuri şi capcane" ca într-un loc de penitenţă unde, sub influenţa unor energii transfiguratoare, se transformă în seminţele viitoarelor plante. Acest proces de metempsihoză care se produce ar putea fi interpretat ca o formă de expiere şi de revalorizare a propriului eu: „În timp ce astfel Spiritele celei mai puternice aripi sumbrul adînc/ îl luminează/ Sînt toarse firele şi corzile sînt răsucite şi întinse; apoi cei slabi/ Lucrarea şi-o încep, şi multe plase-s împletite, întinse multe/ Plase, şi multe Spirite sînt prinse; nenumărate plasele/ Nenumărate laţurile şi capcanele, şi multe-alinătoare flaute/ Sînt întocmite, şi multe încordate lire peste nemărginire-ntinse./ În crudă desfătare ei prind în cursă pe-aceia care-ascultă, şi-n/ crudă desfătare-i/ Leagă, puternicele energii în spaţii mici strîngîndu-le./ Unele sămînţă se făcură-a plantelor care vor fi sădite; altele/ Bulboase rădăcini, îngrămădite în hambare şi grînare."[3]

Ahania, perechea feminină a lui Urizen trece şi ea printr-un proces de metempsihoză. Aflată într-un moment de cădere, cu chipul întunecat şi sufletul mort, ea se află în grija soţului şi a fiicelor ei care încearcă să o readucă în planul existenţei oferindu-i „vieţi de dobitoace şi de păsări": „Întunecata-i Părelnică Înfăţişare Feminină pe-Aşternut Alb se odihnea aici/(…)/ La sala-i aurită îşi căută portalurile Labirintice/ Ale întinsului său cer, Tremurînd, rece, palidă de frică, şezu/ Umbră a Disperării; de-aceea spre Apus, Urizen făcu/ În zid lăcaş pentru ca focuri luminos să ardă peste ale femeii/ Mădulare palide-n absenţa lui, şi-ades Fiicele ei pe un/Altar de Aur arseră parfumuri: era-ntocmit în patru colţuri/ Cu o Cerească Artă, Gravat cu gingăşie şi sculptat ca să încînte/ pe-a lor întunecată mamă./ Urcînd în diafanele-i veşminte,

---

[1] Ibid., p.189

[2] *Oxford,D icţionar de filosofie* de Simon Blackburn, Univers enciclopedic, Bucureşti, 1999

[3] William Blake, *Cărţile profetice - Cei patru Zoa*, Institutul European, 1998, traducere Mihai A. Stroe, p. 189

albastrul fum se răsucea ca să re-nsufleţească/ Recile sale mădulare cînd Domnul ei era plecat. Şi fiii ei,/ Cu vieţi de jertfe-aduse pe-un altar de-aramă/ Dinspre Răsărit, Re-nsufleţeau sufletul ei cu vieţi de dobitoace şi de păsări."[1]

În partea a treia a cântului, Urizen se înfurie pe Ahania din cauza unei presupuse asemănări cu Vala (perechea feminină a lui Luvah) şi cu Luvah care se făcuseră vinovaţi de păcatul de a coborî în „Omenească Inimă, acolo unde Paradisul şi ale sale/ bucurii sînt din belşug."[2]

Ca şi zeii din Iliada lui Homer, Cei patru Zoa din *Cărţile profetice* ale lui Blake sunt dominaţi de sentimente umane precum orgoliul, invidia, gelozia, dorinţa de mărire şi de supremaţie, fapt ce dă naştere unor tensiuni şi conflicte puternice atât în cuplu cât şi între ei. Ca urmare a faptului că Luvah şi Vala s-au înfruptat nepermis din bucuriile Paradisului omenesc, Urizen îi detronează aruncându-i în nefiinţă: „Vala se strînse-n sine ca marea-ntunecată ce-şi lasă malurile noroioase/ Şi-atunci din sînu-i Luvah căzu departe ca răsăritul de apus/ Şi vasta-alcătuire a Naturii, ca un Şarpe, la mijloc se rostogoli."[3]

Soarta celor doi este împărtăşită şi de Ahania pe care Urizen atotputernicul – «"Nu sînt eu oare Dumnezeu?" spuse Urizen, „Au cine mi-i Egal?/ Nu-ntind eu cerurile-n zare, ori le-nfăşor ca pe-un veşmînt?"»[4] – o interoghează şi o ameninţă cu puterea de care dispune ca prinţ al Luminii: „Ai devenit şi tu ca Vala? Astfel te-azvîrl afară!"[5] Într-o clipită, Ahania îşi pierde statutul de consoartă şi se trezeşte într-o „lume a-Întunericului": „Astfel vorbit-a Regele tunînd cu străşnicie, învăluit în sumbră disperare,/ Şi pe Ahania o aruncă din împietritu-i piept. Ca fulgerul căzu ea. /(…)/ Ahania căzu în Nefiinţă."[6]

Urizen, la rândul său este anihilat de Tharmas, primul dintre cei patru Zoa şi „puterea Părinte". Aflat acum în aceeaşi stare de cădere ca şi ceilalţi trei, Urizen se luptă să dobândească identitatea umană: „Călcîndu-l, scrîşnind în cruntă deznădejde, şi în suspinuri/ ne-ncetate/ Gîfîind, dese, scurte, răbufnind, suspinînd, adînc deznădăjduind,/ călcînd în picioare, luptînd,/ Luptînd ca să rostească Glasul Omului, luptînd să ia înfăţişarea/ Omului, luptînd/ Să ia mădularele Omului, ivindu-se în urmă din fumul/ Lui Urizen cel în bucăţi sfărmat după căderea sa fulgerătoare."[7]

Deposedat de lumina cea dintâi cu care fusese înzestrat de la începutul creaţiei, Urizen are parte de experienţe neaşteptate în această nouă ipostază a existenţei sale. În abisul în care se află îl întâlneşte pe Luvah cu care are un dialog de pe poziţii antagonice: „Mi-aduc aminte bine cum ţi-am furat lumina

[1] Ibid., p.191
[2] Ibid., p.219
[3] Ibid., p.221
[4] Ibid.
[5] Ibid.
[6] Ibid., p.223
[7] Ibid., p.225

şi-n foc mistuitor se prefăcu./ Acum mă Ştii, O Urizen, Prinţ al Luminii/ Şi eu te ştiu; acesta e triumful, aceasta Dumnezeiasca Stare/ Ce-i dincolo de-ale Ştiinţei margini în sura-ntunecime?"[1]

Urizen are acum revelaţia efemerităţii darurilor sale, a faptului că mărirea şi căderea sunt la distanţă de o clipită. Tot acum constată că materia e supusă transformării, că trupurile şi formele nu sunt veşnice, ci se transformă cu uşurinţă în alte trupuri şi forme, că viaţa se poate sălăşlui într-un trup, dar poate continua în alt trup. Dacă Urizen se luptă să îşi recapete identitatea umană, Luvah, devenit Orc după cădere, se transformă în şarpe: „Înfricoşat Urizen pe Orc îl auzi, acum convins că era Luvah./ Şi început-a Orc un trup de Şarpe să-ntocmească,/ Dispreţuind lumina lui Urizen şi prefăcând-o-n foc vîlvîitor,/ Primind, aşa cum otrăvita cupă Primeşte vinul cel ceresc,/ Şi prefăcând iubirea-n furie şi gându-n ce-i abstract,/ Întunecos devorator pe Sine mistuindu-se, suind în ceruri."[2]

După cum reiese din versurile mai sus citate, se pare că nu numai materia suferă transformări, dar şi lucrurile imateriale sunt supuse transformării; astfel, lumina lui Urizen devine „foc vîlvîitor" iar iubirea se preschimbă-n „furie". Registrul este sumbru: cuvintele folosite de Blake – „otrăvita cupă", „întunecos devorator" – trimit cu gândul la un univers întors pe dos ca o replică negativă a raiului. Cu alte cuvinte, se poate afirma cu tărie cu lipsa luminii şi a iubirii creează o stare de infern.

Din această stare, Urizen încearcă să iasă „suind în ceruri" şi folosindu-se de „copacul tainic", probabil „copacul vieţii": „Ştia că slăbiciunea se-ntinde-n lung şi-n lat, ştia/ Că-nţelepciunea în înălţimi şi în străfund ajunge; de-aceea îl făcu/ pe Orc,/ silit în chip de şarpe, să se întindă şi să urce peste copacul tainic./ Să urce îi îngădui, pentru ca el să poată face toate chipurile omeneşti/ De voia sa ca să asculte."[3]

Speranţa şi voinţa sunt cuvintele de ordine în aceste versuri: speranţa şi voinţa de a reveni la starea de graţie de dinainte, de a-şi redobândi atotputernicia şi de a deveni din nou stăpân peste destine omeneşti.

[1] Ibid., p.319
[2] Ibid.
[3] Ibid.

Diana Dobriţa BÎLEA

Walt Whitman: *„De vreţi să mă găsiţi de-acum încolo,/ căutaţi-mă sub tălpile voastre”*

Conform *Dicţionarul*[ui] *de mitologie generală* al lui Victor Kernbach, metempsihoza (gr. metempsichosis = strămutarea sufletului dintr-un corp în altul) este credinţa prezentă în multe mitologii despre transmigrarea sufletelor după moartea corpului purtător în alt corp (de om, animal sau plantă), cu scopul purificării, al desăvîrşirii[1]. La rubrica *Dicţionar* de pe site-ul Sfintei Mănăstiri Dervent, găsim în dreptul termenului *metempsihoză* următoarea explicaţie: „μετεμψύχωσις, ἡ – metempsihosis, de la μετὰ – meta = după, şi ἐμψύχω – empsiho = însufleţesc; ψυχή – psihi = suflet; concepţie religioasă despre reîncarnare, despre migraţia sufletelor în alte trupuri, în vieţi succesive, pînă cînd sufletele ajung la desăvîrşirea absolută, la Nirvana (fericirea şi liniştea absolută). Credinţa în metempsihoză aparţine marilor religii orientale (budism, brahmanism) şi Greciei antice (în orfism, pitagoreism). Reîncarnarea se putea face şi în trupul unui animal, fapt pentru care discipolii lui Pitagora, susţinători ai metempsihozei, nu mîncau carne de teamă ca în viitoarea reîncarnare să nu aibă deprinderi de fiare”. Pe de altă parte, Cuviosul Părinte Paisie făcea următoarea apreciere în legătură cu acest tip de credinţă: „Metempsihoza le convine oamenilor, şi mai ales ateilor şi necredincioşilor. Este viclenia cea mai mare a diavolului. Diavolul îi ţine într-o viaţă de păcat cu gîndul că sufletul vine şi revine în această lume. «Ei, dacă de data aceasta nu reuşeşti – le spune diavolul – vei reveni în viaţă şi vei reuşi a doua oară. Şi dacă iarăşi nu reuşeşti, vei veni, vei reveni, vei evolua... ». De aceea unii ca aceştia şi spun: «Nu-i nimic dacă fac şi acest păcat », şi nu le pasă; trăiesc fără luare aminte, nu se pocăiesc. Vezi cum îi orbeşte diavolul şi cum îi prinde în iad! Nu am văzut o viclenie şi o artă mai mare a diavolului ca aceasta, pentru ca să-i adune pe oameni în iad! Şi dacă diavolul te prinde bine o dată, oare te va mai lăsa să te întorci înapoi?”[2]. Întemeietoarea Societăţii Teozofice, mediumul Helena Petrovna Blavatsky, îi acuza pe savanţii şi pe teologii occidentali că ridiculizau această credinţă, metempsihoza, pentru că n-o înţelegeau pe deplin. Şi, bineînţeles, sincretismul mişcării *New Age* include susţinerea/ popularizarea ideilor de reîncarnare şi karma.

De-a lungul timpului, oameni din diferite domenii ale culturii au susţinut ideea transmigraţiei sufletelor: Pitagora, Platon, Apolonius din Tyana, Giordano Bruno, Leonardo da Vinci, Leibniz, Lessing, Goethe, Schopenhauer, Nietzsche, Richard Wagner, Balzac, Kirkegaard, Ibsen, Lev Tolstoi, Paul Gauguin, August Strindberg, Maurice Maeterlick, W. Somerset Maugham, James Joyce, Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau, Walt Whitman, Edgar Allan Poe, Jack London, Henry Ford, Hermann Hesse, Carl Gustav Jung, dar şi Eminescu (nuvela fantastică *Avatarii faraonului Tlà*), Rebreanu (romanul *Adam şi Eva*), Mircea Eliade (romanul *Nuntă în cer*) ş. a.

Walt Whitman a luptat în mod constant şi cu toate forţele sale, deşi tot mai bolnav şi sărac, împotriva „glasului morţii”[3] şi pentru o mai profundă iubire între semeni pe tot pământul. Considerat un poet social prin excelenţă, a cărui operă se caracterizează în general printr-un optimism viguros şi revoluţionar, el se dovedeşte a fi şi un transcendentalist întîrziat. Opera sa a influenţat diverse literaturi naţionale, a trezit admiraţia unor mari lideri ai lumii, cum este cazul lui Stalin, şi a ajuns la un moment dat să reprezinte un ideal şi un exemplu artistic pentru răspîndirea unor idei revoluţionare. În scrisoarea adresată în anul 1924 scriitorului sovietic Demian Bednîi, Iosif Vissarionovici Stalin îi dădea acestuia următorul exemplu: „«Filozofia tristeţii mondiale» nu este filozofia noastră; să fie trişti acei ce sunt sortiţi pieirii, aceia care şi-au trăit traiul. Filozofia noastră este foarte bine redată de americanul Whitman: «Suntem vii, în sîngele nostru arde focul forţelor necheltuite»...”[4]. O parte a operei lui Walt Whitman relevă latura religioasă a concepţiei sale despre lume, despre viaţă şi despre moarte. Influenţat de ceea ce el numeşte „germenii unei mai mari religii”, de doctrina transmigraţiei sufletelor – un curent provenit din nord-estul Greciei şi al cărui întîi mare exponent este Pitagora –, de credinţa şi de filozofia budistă, el scrie: „Iar cît despre tine, Cadavrule, mă gîndesc că eşti un bun/ îngrăşămînt, dar asta nu mă sperie,/ adulmec în tine mirosul trandafirilor albi, viitori, cu dulce mireasmă/ trandafirii ce îmbobocesc./ Întind mîna către petalele ca nişte buze, către sînul rotund al harbujilor.// Şi cît despre tine, Viaţă,/ îmi închipui că eşti urmarea mai multor morţi/ (eu însumi desigur murit-am de mii de ori mai înainte)” (*Cîntec despre mine însumi*)[5]. În aceste condiţii, ale reîntrupării după fiecare viaţă trecută, ceea ce ştim despre moarte este anulat pentru că „totul se-avîntă şi creşte, nimic nu dispare/ iar moartea-i ceva mai mult decît crede cineva/ şi mai fericită (*Cîntec despre mine însumi*). Pledoaria sa în sensul înlocuirii morţii cu viaţa şi a haosului cu fericirea absolută se adresează semenilor cărora autorul, numindu-i persuasiv „fraţi” şi „surori”, doreşte să le dea sentimentul că este unul de-al lor şi deci pot avea deplină încredere în el: „Înţelesu-m-aţi voi, fraţi şi surori ale mele?/ Acel neştiut nu e haos, nu-i moarte – e formă, unire şi scop – este viaţa eternă – e Fericirea” (*Cîntec despre mine însumi*).

Lovit de două atacuri de paralizie (în 1873 şi în 1888), al doilea fiind destul de grav, cîntînd în versuri fericirea dar netrăind-o cu adevărat, sărac deşi nu recunoaşte pe deplin această stare de lucruri, „marele poet” al Americii, căruia statul i-a refuzat cererea de a beneficia de o pensie, putea într-adevăr să spere într-o viaţă viitoare mai bună decît aceea pe care o trăia. Iată ceea ce îi scria printre altele unui prieten, Einstein, la 26 noiembrie 1875: „Paralizia asta mă ţine în permanenţă inapt de muncă, sunt incapabil să fac ceva fără să mă resimt în vreun fel, şi totuşi mi-a mai rămas poate (deşi bătrîn, la aproape 60 de ani) niţeluş de trăit. Pusesem deoparte ceva bani şi, cînd am venit aici, acum vreo trei ani, am cumpărat un mic lot, intenţionînd să-mi fac o căsuţă în care să mă adăpostesc şi să-mi pot trăi acolo restul zilelor. Mă gîndeam – şi încă mă mai gîndesc – că din cărţile mele (acum e aproape gata

opera mea completă, în două volume: *Fire de iarbă* şi *Două pîraie*) mi-aş putea cîştiga pîinea şi banii de buzunar, să mă descurc onorabil, dacă aş avea o colibă unde să trăiesc. Dar mijloacele mele, încă de la început slăbuţe, s-au prăpădit de atunci pe micile cheltuieli [...] am ajuns la fundul sacului şi sunt ridicol de sărac"[6]. Unsprezece ani mai tîrziu, această situaţie de ridicolă sărăcie nu numai că nu se îndreptase, dar devenise de-a dreptul dramatică. ***Pall Mall Gazette*** apela în 1876 la mila publică. În cadrul rubricii *Fapte diverse*, ziarul anunţa că se deschidea o listă cu scopul strîngerii de bani pentru Whitman care murea de foame. S-au adunat un total de 125 de dolari...

Whitman acceptă momentul trecerii dincolo, dar nu şi eternitatea morţii. O contestă cu argumentul vieţii care urmează prin renaşterea într-un alt trup. Natura este pentru poet un exemplu elocvent şi la îndemînă; primăvara care urmează iernii este tot o renaştere. De aceea, îşi permite să rămînă optimist în privinţa vieţii de după moarte: „Într-adevăr, nu există moarte, şi chiar dacă este, ea nu o pîndeşte spre a-i pune capăt, căci moartea însăşi apare acolo unde apare şi viaţa" (*Trecerea pe vaporul din Brooklyn*)[7]. Moartea apare aşadar numai „ca o prevestire a reînvierii inerente, de aceea: «Pe cei duşi de tine îi caut, cînt vesel pe morţi»"[8]. De asemenea, în viziunea sa, lipsa de speranţă în veşnicia sufletului, într-o necontenită reîntrupare, în capacitatea naturii de a se regenera continuu este o teribilă greşeală: „Noi doi, ce multă vreme am fost înşelaţi!/ Revenind de unde am plecat, schimbaţi, dispărem în grabă./ Natura găseşte întotdeauna o ieşire./ Suntem Natură. Multă vreme am fost absenţi,/ dar, acum, ne-am întors./ Devenim plante, trunchiuri, frunzişuri,/ rădăcini, scoarţă de copaci,/ Suntem stînci, ne tolănim pe pămînt;/ Suntem stejari, creştem în luminişuri unul lîngă altul;/ [...] Ne-am rotit şi ne-am rotit, pînă am/ ajuns iarăşi acasă" (*Noi doi, ce multă vreme am fost înşelaţi!*)[9]. Credinţa sa în transmigraţia sufletului se concretizează în zugrăvirea unor imagini artistice de o frumuseţe extraordinară: „Mă las moştenire ţărînei ca să renasc din iarba pe care-o iubesc,/ de vreţi să mă găsiţi de-acum încolo, căutaţi-mă sub tălpile voastre.// Cu greu veţi afla cine sunt şi ce-nsemn,/ dar eu totuşi voi fi pentru voi sănătate,/ şi sîngele vostru-l voi face mai pur şi mai tare" (*Cîntec despre mine însumi*).

Imagini cel puţin la fel de frumoase, care conduc cititorul către aceeaşi zonă, au fost create de poeta Magda Isanos. Bolnavă, conştientă de moartea care se apropia, îndurerată pentru că îşi părăsea fără voia sa fetiţa, i-a lăsat acesteia o poezie pe cît de tulburătoare, pe atît de senină, prin care nu doar că o pregătea pentru momentul tragic al despărţirii şi pentru acelea care aveau să urmeze după aceea, dar îi şi împărtăşea un mare şi frumos secret: reîntîlnirea lor era posibilă, chiar dacă înfăţişarea mamei nu avea să mai fie aceeaşi. Redau întreaga poezie pentru profunzimea confesiunii lirice, pentru frumuseţea imaginilor şi pentru emoţiile înalte dăruite, dat fiind că acestea, emoţiile, guvernează pînă la urmă lumea noastră: „Copilul meu, să nu mă cauţi. Toate/ îţi vor vorbi de mine cu dreptate./ După ce n-am să mai fiu,/ să nu spui: *Pentru mama-i tîrziu*./ Să ştii că am sa rîd în flori/ şi c-am să-nconjur de multe ori/ cu

nourii şi cu ploaia ogrăzile/ unde mi-am petrecut amiezile.// Dacă suferi, să mă chemi serile,/ şi-am să vin lîngă inima ta,/ de-ar trebui să străbat zările/ şi marea cu aripa mea.// Să nu te temi de faţa mea schimbată./ Să nu spui: *Mama n-a fost aşa niciodată!*/ Ai să-mi cunoşti glasul poveştilor/ în arborii din faţa fereştilor.// Din multe semne-ai să-nţelegi că-s eu,/ cînd am să vin lîngă patul tău/ şi-am să fac aerul răcoros,/ Scoborînd toate stelele jos.// Ai să cunoşti că-i mama, după pace,/ şi după felul-n care totul tace –/ durerea şi grija de mîine –/ după mirosul de gutui şi pîine.// Ai să mă ştii şi-ai să zîmbeşti dormind./ Eu, cînd am să văd soarele răsărind,/ de teamă să nu mă fac rouă şi să nu mor,/ am să-mi iau îngerii şi-am să zbor"(*Copilul meu, să nu mă cauţi*)[10].

Note:

1. Victor Kernbach, *Dicţionar de mitologie generală*, Editura Albatros, Bucureşti, 1983);
2. Cuviosul Paisie Aghioritul, *Nevoinţă duhovnicească*, Schitul Lacu, Sfîntul Munte Athos, 2001);
3. Walt Whitman, *Opere alese*, Editura Univers, Bucureşti, 1992, traducere şi prezentare de Mihnea Gheorghiu;
4. Mihnea Gheorghiu, *Walt Whitman*, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1955;
5. Walt Whitman, *Fire de iarbă*, traducere de Alimpie Grec, Editura Emia, Deva, 2001;
6. Walt Whitman, *Opere alese*, Editura Univers, Bucureşti, 1992, traducere şi prezentare de Mihnea Gheorghiu;
7. Mihnea Gheorghiu, *Walt Whitman*, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1955;
8. Ibidem, p. 53
9. http://poetii-nostri.ro
10. Ibidem

ESEU

Daniel ONACA

Jocul cu măşti ca tehnică de agrăire sau melancolie şi critică socială în poezia Kristinei Lugn

Kristina Lugn (n. 1948) s-a născut în Uppland, regiune situată în nordul Suediei. După ce, la vârsta de şase ani, i-a fost publicată o poezie într-o revistă pentru copii, a hotărât să devină scriitoare. Debutul s-a produs în 1972, dar avea să mai dureze încă zece ani până când publicul larg va lua cunoştinţă de existenţa ei. După apariţia volumului *Bekantskap önskas med äldre bildad herre* (Doresc contact cu un domn în vârstă, cultivat), în 1983, autoarea a devenit faimoasă aproape peste noapte. Înainte de aceasta, apucase să scrie alte cinci plachete de versuri, apreciate într-un cerc restrâns de cititori. Multe din creaţiile sale au ca temă neputinţa poetului de a exprima în scris trăiri extrem de dureroase. În anii -80 Kristina Lugn şi-a cizelat stilul. Ulterior a început să scrie piese de teatru şi să apară tot mai des în mass-media suedeză, printre altele, ca autoare de scenariu pentru un serial de televiziune. La 5 octombrie 2006 a fost inclusă în rândul membrilor Academiei Suedeze.

Intimism, critică socială şi ironie

La începutul carierei sale, Kristina Lugn a fost etichetată drept poetă intimistă care, în versuri ce imită notaţiile de jurnal, se dezvăluie ca fiind tipul de femeie banală, consumatoare de calmante şi predispusă la sinucidere. Adevărul este însă că poeta nu este nicidecum o astfel de persoană. Fără a nega prezenţa unor elemente autobiografice, scrisul autoarei este rezultatul unui joc cu identităţi elaborate. Prin selectarea unor detalii din mediul domestic autoarea îşi asumă roluri stereotipe, specifice acestui univers claustrofobic. Este vorba de fiinţe vulnerabile, de oameni singuri şi marginalizaţi precum mama bătrână şi singură ori copilul neajutorat expus indiferenţei părinţilor.

Primele trei volume de poezie formează un tot unitar în care tematica abordată reiese chiar din titlurile alese: *om jag inte* (dacă eu nu, 1972), *Till min man, om han kunde läsa* (Soţului meu, dacă ar şti să citească, 1976), *Döda honom!* (Omoară-l!,1978). Ele jalonează un fel de traiectorie a erodării autostimei dublată de accentuarea stării de agresiune faţă de cei din jur. Registrul stilistic aparţine zonei expresioniste iar intenţia este de a surprinde izbucniri violente ori sentimente de durere, de ură şi de răzbunare. Apelul la poezie al victimei se constituie ca o modalitate de a încerca să ţină piept disperării. Colapsul psihic este transferat din viaţă în limbaj.

Iluzia că poeta se confesează derivă mai ales din perspectiva redării, aleasă de autoare. Sunt numeroase poemele în care Kristina Lugn scrie din

unghiul de vedere – infantil uneori – al victimei de la care preia fidel chiar unele expresii şi formulări. Datele biografice însă sunt distorsionate. Personajele împrumută trăsături din viaţa proprie, dar capătă alte identităţi, fiind investite cu alte funcţii.

În volumul *om ni hör ett skott*... (dacă auziţi o împuşcătură…, 1979), pentru a reda universul său interior, poeta nu mai foloseşte persoana întâi. Chiar şi limbajul, atât de încrâncenat, în volumele anterioare, este mai detaşat, mai lin, ritmul variat iar detaliile de mediu, mai multe şi mai limpezi. Furia şi deznădejdea răzbat şi din versurile acestei culegeri, dar autoarea permite personajelor să se exprime în nume propriu. Imaginea vulnerabilităţii devine, în acest fel, nu doar extrem de realistă dar şi umoristică echilibrând astfel agonia. Grimase ironice existau şi în primele volume, dar, aici, ironia dobândeşte valenţele criticii sociale. În placheta *Percy Wennerfors* (1982), ea este folosită şi ca strategie politică. Demn de notat însă este faptul că utilizarea ei nu se produce de pe o poziţie superioară, tonul nefiind câtuşi de puţin moralizator. Când autoarea înscenează situaţii menite a expune temerile şi slăbiciunile individului, ascuţişul ironiei este îndreptat spre propria sa persoană. Versurile următoare oferă un exemplu ilustrativ:

Dom hade döpt mig till Deborah,
efter en dansös som pappa kände
Innan jag var påtänkt ens.
Och för enkelhetens skull
kallade dom mig för Bullen.
[…] *Gode Gud gör så att jag blir med barn,*

gode Gud gör så att jag blir med barn,
bad mamma om kvällarna.
Hon ville att jag också skulle be om någonting.
Hon ville att jag skulle be om en lillebror.
Och ett strykjärn. Och en liten symaskin.
[…] *Och en begåvad lillebror.*

M-au botezat Deborah,
după o dansatoare pe care tata o știa
Încă înainte ca eu să fi fost concepută.
Şi din comoditate
mi-au spus Bulina.
[...] *Dumnezeule bun, fă să rămân gravidă,*
Dumnezeu bun, fă să rămân gravidă,
se ruga mama seara.
Voia ca şi eu să mă rog pentru ceva.
Voia să mă rog pentru un frăţior.
Şi pentru un călcător. Şi o maşină de cusut.

[...] *Şi un frăţior talentat*.[1]

Înainte de toate, se poate uşor constata aici că autoarea nu îşi dezvăluie propria poziţie, ci permite cititorului să interpreteze singur faptele expuse. Avem apoi un exemplu de ironie tipic stilului poetic al Kristinei Lugn. Îndemnată de mamă să se roage şi ea pentru naşterea unui frate mai mic, fetiţa plusează cerând şi câteva obiecte, care, în viziunea ei, sunt mai de valoare decât ea însăşi. Procedeul folosit este asemănător celui din teatru, unde spectatorii ştiu mai multe despre ceea ce se întâmplă pe scenă decât actorii înşişi. Indiferenţa fetei faţă de lucrul solicitat sporeşte nota ironică a poemului.

Pierdere, absenţă şi melancolie

Dincolo de ironie, versurile de mai sus sugerează că sentimentele nutrite de părinte pentru o anume dansatoare sunt mai puternice decât cele manifestate faţă de propria sa fiică, pe care o numeşte Bulina. Pe de altă parte, prin repetarea rugăciunii, pe care mama fetei i-o adresează lui Dumnezeu înţelegem că femeia doreşte cu disperare să aibă un fiu şi că nu se simte mulţumită că are deja o fiică. Avem deci o dublă, dacă nu chiar triplă, pierdere a iubirii, o acumulare de situaţii frustrante faţă de care sărmana fetiţă pare a fi inconştientă. În volumul *Bekantskap önskas med äldre bildad herre* (Doresc contact cu un domn cultivat şi în vârstă, 1983) relaţia mamă-fiică ajunge să domine toate celelalte motive. Constant este sentimentul absenţei, al pierderii, mai bine spus. Iată câteva versuri edificatoare:

Min mamma var en sorts ängel
Och min pappa ville helst av allt rida i sporrsträck genom sina
hemliga skogar på argsint sto som hette Silver Star.
Kanske hade han mitt fotografi i bröstfickan.
Kanske var det någon annan han letade efter, men ibland tog jag
små danssteg för att glädja min pappa.

Mama mea a fost un fel de înger
Iar tatăl meu dorea, mai presus de toate, să călărească prin
păduri secrete pe o iapă nărăvaşă numită Silver Star.
Poate că în buzunarul de la piept purta poza mea.
Poate că pe altcineva căuta el, dar câteodată executam
mici paşi de dans ca să se bucure.

Fata simte o durere acută că nu este ea acel ceva după care tânjeşte tatăl său. Suferă că nu e prezentă atunci când el se consacră ocupaţiei sale preferate şi speră că fotografia ei ar putea compensa această lipsă. Inconştientă de absenţa iubirii la care ar avea dreptul, copila cultivă memoria

[1] Traducerea tuturor versurilor din acest articol îmi aparţine (n.m. – D.O.)

părinţilor, în timp ce noi, cititorii, sesizăm clar carenţa lor în ceea ce priveşte dragostea filială. Absenţa tatălui este un motiv des folosit de Kristina Lugn. Tot culegerea *Doresc contact*..., cuprinde şi poemul în care o fetiţă – aceeaşi dar cu alt nume? – fantazează astfel:

Men Liselotts snälla pappa	*Dar bunul tată al lui Liselott*
bor i en annan stad	*trăieşte într-un alt oraş*
han bor på en sällsam stjärna	*locuieşte pe o stea minunată*
och är både rik och glad	
Där sitter han hela dagen	*Toată ziulica lui stă acolo*
i en soffa av pärlemor	*pe o canapea cu perle*
och ingen mer än hans dotter	*şi nimeni altcineva decât fiica lui*
vet var den mannen bor	*ştie unde locuieşte acel om*
Där sitter han hela natten	*Acolo stă el toată noaptea*
och skickar blå telegram	*şi trimite telegrame albastre*
och ingen mer än Liselott vet	*şi numai Liselott e cea care ştie*
att dom verkligen kommer fram	*că într-adevăr ajung la destinaţie*

Şi totuşi… oricât de frecvent ar fi motivul tatălui, rolul bărbatului în cuprinsul universului liric al poetei suedeze, este subordonat celui al femeii. În fond, dragostea maternă este cea după care tânjeşte eul poetic. Absenţa *ei* este cauza şi motorul care întreţine tonul melancolic al poemelor.

Moarte, durere şi blândeţe

Despre volumul *Doresc contact*... mai trebuie notat că durerea exprimată de autoare este la fel de acută ca şi în cele anterioare, dar amărăciunea şi pofta de revanşă nu mai sunt atât de evidente. Tonul este mai cald. Poeta ezită între mai multe luări de poziţie. Nou este motivul morţii prelucrat în diverse forme. În poemul redat mai jos el apare astfel:

Döden har	*Moartea are*
ett konstigt sätt	*un fel ciudat*
att älska sina barn	*de a-şi iubi copiii*
hon kommer när som helst	*se arată oricând*
till vem som helst	*la oricine*
hon har ett konstigt sätt	*ea are un fel ciudat*
att alltid hitta sina barn	*de a-şi găsi copiii*

Moartea-mamă este prezentată ca o entitate care se manifestă atât în afara conştiinţei fiicei sale, cât şi în interiorul ei. Este modalitatea de a exprima realitatea unei separări eşuate. Poemele incluse în culegerea următoare, *Hej då, ha det så bra!* (Adio şi n-am cuvinte!, 2003), sunt şi mai reţinute în ton.

Stilul uşor zeflemist, din celelalte volume, nu a dispărut, dar mult mai evidentă acum este tonalitatea sumbră. Durerea eului poetic s-a intensificat şi ocupă o zonă mai largă:

Sorgen har en näckros i sin sjö.
Där ska jag ansöka om uppehållstillstånd
och möta min blick/ i det fridlysta landskapet
mellan min förlust/ och mig.
Och sedan ska ni ta ifrån mig vapnen
och knäppa mina händer
och sluta mina ögon
och öppna buren
och låta min fågel flyga/ i verkligheten.

Tristețea are un nufăr în lacul său.
Acolo voi aplica pentru permis de ședere
ca să-mi găsesc privirea/ în peisajul protejat
dintre mine/ și pierderea mea.
Și pe urmă să-mi confiscați armele
și să-mi prindeți mâinile
și să-mi închideți ochii
și să deschideți colivia
și să-mi lăsați pasărea să zboare/ în realitate.

Este remarcabilă priceperea cu care autoarea reuşeşte să combine două trăsături complet opuse, prin suprapunerea unui văl de şăgălnicie peste o realitate deprimantă; precum nufărul ce înfloreşte pe suprafaţa lacului la fundul căruia dospeşte mâlul. Într-un alt poem moartea este asociată casei, aleasă ca metaforă a corpului uman şi, în ultimă instanţă, chiar a vieţii:

Det här är en kroppshydda.
Jag är ett hem.
Förr eller senare kommer jag att bli vräkt.
Jag ska äntligen få gå i barndom.
Jag ska äntligen få gå.
Jag ska äntligen gå över.
Det enda jag vill ha/ i avskedspresent
är att få rusa i din famn.
som en diktrad/rusa i din famn.

Acesta este învelişul corpului.
Sunt o casă.
Sunt o casă.
Mai devreme sau mai târziu voi fi evacuată.

Atunci mă voi retrage în copilărie.
În sfârşit, voi fi liberă să plec.
În sfârşit voi trece dincolo.
Tot ce-mi doresc/ ca dar de rămas bun
este să mă adăpostesc la sânul tău.
ca un vers/ să fug în braţele tale.

Poemul vorbeşte, în mod evident, despre dragoste, despre dorinţă, dar şi despre o dimensiune mult mai întunecată a existenţei. Asociaţiile de idei, activate de frecventele lunecări de limbaj, fascinează şi înspăimântă deopotrivă. În aceeaşi culegere găsim o poezie scurtă, care îmbină gravitatea, tristeţea şi blândeţea într-o manieră caracteristică pentru stilul inconfundabil al autoarei:

Jag mötte resenärerna
i trånga hålrum/ under hjärtat
i aldrig kartlagda tunnlar har jag sett
mina vänner gå/ en och en
i stor plåga.
Ingen enda av dem benådades.
Vi var alla rädda intill slutet.

Am întâmpinat călătorii
în cavităţi înguste/ sub inimă
în tuneluri neexplorate mi-am văzut
prietenii mergând/ unul câte unul
copleşiţi de necaz.
Niciunul dintre ei nu a fost iertat.
La toţi ne-a fost frică până la sfârşit.

Poemul se referă, limpede, la prietenii poetei care dispar rând pe rând. Avem aici un epitaf în măsură să ofere o cheie utilă – deschidere binevenită pentru modul în care ar trebui receptată poeziei Kristinei Lugn. În ceea ce mă priveşte, influenţat poate de starea de fapte dezastruoasă din România zilelor noastre, aş adăuga conţinutului său existenţial şi o tuşă politizantă. Oricum ar fi, poemul are o ţinută clasică prin simplitate, prin stricteţe, măsură şi echilibru. De fapt, în creaţia autoarei suedeze a existat întotdeauna, manifest ori nu, canonul clasic al frumuseţii născute din întunericul tristeţii. Cu fiecare volum însă, muchiile rostirii s-au muiat (tocit, ar fi un cuvânt impropriu aici), discursul despre moarte şi durere dobândind calmul specific înţelepciunii.

Ritmul şi căile limbajului

Imaginaţia lingvistică a Kristinei Lugn are darul de a atenua dezagreabilul prezentându-l într-o lumină primitoare, familiară aproape, care atrage publicul cititor. Fapt datorat în mare parte vocabularului folosit,

termenii selectaţi aparţinând limbajului de toate zilele. Avem astfel nu doar expresii familiare omului de pe stradă, ci şi vocabule specifice limbajului de specialitate, cum ar fi: *valoare de piaţă, construcţie la negru, carieră solo, piaţa muncii, casă de asigurare, pensie alimentară, centru de sănătate, permis de şedere* şi lista poate fi continuată. Toţi aceşti termeni sunt uşor de recunoscut de cititorii suedezi datorită folosirii lor frecvente în presa scrisă şi la emisiunile de la televizor. „Dirty realism" ar putea fi numit acest stil, cu o etichetă preluată din instrumentarul criticii literare care, iniţial, se referea la proza americană contemporană. Într-un fel, autoarea pare să recunoască ea însăşi acest lucru atunci când scrie: "Am scurgeri./ Asta se cheamă realismul bucătăriei." Cuvintele – formulări simple şi directe semănând cu cele ale notaţiilor de jurnal intim – se scurg pe hârtie fără voia ei, aproape de la sine.

Umorul, jocurile de cuvinte, contrastul realizat prin alăturarea termenilor argotici cu cei specifici discursului oficial ori ai celor profani cu cei religioşi, creaţiile lexicale proprii, fiecare din aceste procedee, luate în parte, asigură plăcerea lecturii. Muzicalitatea versurilor, rezultată din combinaţia de stiluri, precum blues-ul, şlagărul ori imnul religios, contribuie şi ea la inducerea senzaţiei de accesibilitate. Durerea, disperarea, înstrăinarea, pierderea sensului etc., stări de spirit care la Paul Celan, de exemplu, se articulează într-un discurs de natură tragică, la poeta suedeză sunt transfigurate în cadrul unei retorici semănând cu un dans zglobiu, executat pe marginea prăpastiei.

Şi totuşi... Kristina Lugn nu doreşte ca numele său să fie asociat pentru totdeauna cu un anumit stil ori cu un anumit limbaj poetic. Convingerea ei este că misiunea sa, ca poetă, este mult mai importantă. Astfel, într-un poem care ar putea fi considerat crezul său poetic, scrie:

Jag behöver tystnad
och ensamhet
och en språkdräkt med god passform.
Jag behöver en hemlighet
och ett slitstarkt verklighetsunderlag.
Min arbetsuppgift just nu
är att försöka ta mig ut
ur mina egna formuleringar.

Am nevoie de tăcere
şi de singurătate
de un strai lingvistic să-mi cadă bine.
Am nevoie de un secret
şi de o temelie durabilă a realităţii.
Misiunea mea de acum
este să încerc a ieşi
din propriile mele formulări.

Ceea ce caută poeta este un limbaj în măsură să transmită cât mai fidel gama sa de sentimente, un instrument – să-i spunem decodor? – care să-i traducă experienţele existenţiale într-un mod autentic. Cum ar arăta acest nou limbaj, ne-am putea întreba? Oare veşmântul lingvistic în care poeta şi-a înfăşurat durerea şi frustrările de până acum nu i se mai potriveşte? Imaginile şocante, aliteraţiile şi toate celelalte invenţii lingvistice, generatoare de tensiune şi detaşare în acelaşi timp, nu reuşesc ele oare să exprime adevăratele sale intenţii? Ca "spectatori", nouă nu ne rămâne decât să aşteptăm sezonul când noua colecţie de creaţii alte autoarei va fi prezentată publicului larg.

Până atunci să tragem linie şi să evaluăm evidenţele actuale. De-a lungul anilor, Kristina Lugn a dobândit statutul de clasic în viaţă. Maestră în arta alambicării limbajului, conceptele şi contextele obişnuite îşi pierd legitimitatea "firească" pentru a dobândi conexiuni purtătoare de înţelesuri noi. Poezia sa, întemeiată, în parte, pe o serie de roluri jucate, de false confesiuni şi pe umorul absurd, abordează motive existenţiale, tratate din perspectiva femeii obişnuite a zilelor noastre! Lucruri pe care revistele pentru femei încearcă să le combată prin sfaturi utile, oferite cititoarelor lună de lună, poeta le pune sub lupă. Operaţiile plastice, machiajele şi toată gama de procedee menite să edulcoreze ravagiile vârstei ori ale unei căsnicii eşuate sunt respinse de poeta care preferă să le scoată la lumină. În fiecare carte a sa Kristina Lugn dă dreptul la cuvânt unei femei care vorbeşte, de dincolo de moarte, despre pierdere, absenţă şi singurătate, despre angoasa provocată de apropierea vârstei mijlocii, despre frică şi înstrăinare – teme majore, toate, filtrate printr-o conştiinţă profundă şi responsabilă.

Radu ŞERBAN

Supravieţuire prin cuvântul scris

În cutia din nuc sculptat, pendula bate de miezul nopţii. Nebun, minutarul aleargă invers în ţârâitul lanţului şi zornăitul roţilor de mecanism. Mă ridic din pat cu privirea pe sigla „*Tempus Fugit*", citesc în chenar „*1912*", iar dedesubt, „Transcribathon". Curios, nu reţinusem până atunci nici anul, nici marca, deşi literele turnate în bronz păreau acolo de un secol. Ei, banale vechituri – mi-am zis!

Trag uşa de sticlă a pendulei, când deodată mi se deschide intrarea în lift. Intru. Contorul descendent al etajelor simula un joc electronic începând cu 100, în timp ce, cu stomacul în gât, încercam să înţeleg încotro cad.

M-am oprit la Năsăud. Cu cinci ani în urmă absolvisem cele şase clase primare. Culesul întârziase din cauza ploii, iar sătenii nu mai puteau aştepta, aşa că au pornit prin noroaie spre hotarul zgribulit să-şi adune rodul muncii de un an. Pe şleauri tina ajungea la butucul roţii. Încărcat cu porumb, carul nostru s-a înclinat pe o rână. Cu venin de viperă, tata vitupera la adresa mea zadarnice injurii, căci din nou îi înşelam aşteptările. Îmi punea limitele fizice pe seama cărţii. „Te-ai rebegit, tot citind!" Departe de flăcăul voinic pe care mizase el, plângeam de ciudă că nu pot ridica în două mâini, ca Gulliver, carul răsturnat. Aşezate pe sufletul meu ca glodul pe butucul roţii, mustrările lui îmi inhibaseră elanul de muncă.

Câţiva colegi plecaseră mai departe la şcoală, iar mintea mea jinduia nu doar la oraşele unde învăţau, dar şi la ţările străine din cartea de geografie. Mama, cu sufletul ei cât planiglobul, mă îmbuna, temătoare să nu-mi iau câmpii într-o bună zi de pe câmpul duşmănos.

Aşa am dus-o vreo patru ani, mereu silindu-mă să-i fiu pe plac tatei şi mereu decepţionându-l. Mă supăram pe mine şi nu găseam soluţie, decât plecarea. Cei mai mari se înrolaseră deja în miliţie (infanterie), iar eu aşteptam să-mi vină rândul. Cu harta lumii în minte, la 19 ani m-am cerut la marină, să plutesc până la capătul lumii, să uit noroaiele, cataligele şi nemulţumirile tatei. Speram ca, după patru ani de cătănie, să revin spăşit, ca fiul risipitor la un părinte blând, care îmi va fi înţeles şi preţuit străduinţa şi destoinicia.

Dumnezeu, a toate rânduitorul, m-a învrednicit să trec probele şi să fiu admis. Plecaţi cu căruţa din Năsăud cu noaptea-n cap, am ajuns la gara Bistriţa în ziua de miercuri, 4 decembrie 1912. Biata mama se agăţase de tren încercând să-l oprească. Abia o smulsese tata de la scara vagonului, să nu păţească vreo nenorocire. În şuierul locomotivei şi cântecele camarazilor de compartiment, n-am avut răgazul să plâng. Nici n-aveam dreptul, căci singur îmi alesesem ursita. Doar durerea mamei şi a surioarei îmi înmuiase inima.

De la început, la şcoala de marinari din Pola unde am primit numărul 23, mă muncise dorinţa să-i demonstrez tatei vrednicia. Aveam mândria mea. Treceam cu stoicism testele, suportam privaţiunile şi constrângerile cu gândul la călătoriile ce mă aşteptau pe mare. Chiar dacă încercările neaşteptate mă loveau în avalanşă, nu mă dădeam bătut: dacă alţii pot, de ce n-aş putea şi eu? În ruptul capului n-aş fi acceptat revenirea la Năsăud cu coada între picioare. Mâncarea cu mult ulei de măsline îmi deranjase stomacul, aşa că vegheam noaptea chiar şi când nu eram de santinelă.

Dormitul pe vapor păruse imposibil, căci atârnam în hamace de tavan, cu spaima de a cădea peste cei de jos.

Nimic nu putea să-mi umbrească, însă, bucuria de a fi intrat la marină. Duminica în permisie, fetele ne aşteptau radioase la debarcader, gata să ne ia de braţ, sub magnetismul uniformelor noastre strălucitoare şi al soldei care ne permitea tratăţii generoase la restaurant.

Eforturile mi-au rodit când nu speram. O mare forfotă s-a produs odată cu selecţia pentru crucişătorul „SMS Kaiserin Elisabeth", care urma să plece în

Asia. Spre surpriza multora, dar mai ales a mea, am intrat printre cei aleşi. Fericitul de mine, nu ştiam ce mă aşteaptă.

Chem liftul, urc la etajul 100.

Două coincidenţe

A fi înseamnă a supravieţui.

Arhivistica aferentă Centenarului României mi-a deschis, prin textele scoase la iveală, calea spre revelaţia supravieţuirii prin cuvânt. Când istoria peregrinărilor româneşti prin Japonia părea să nu mai aibă taine pentru mine, arhivele Primului Război Mondial mi-au dăruit notele marinarului năsăudean Dumitru Nistor, prezent în arhipelagul nipon în două ipostaze: ca matroz pe crucişătorul „SMS Kaiserin Elisabeth" în 1914 şi ca prizonier de război între 1914-1920. Am mers un pas mai departe, să înţeleg mirabila persoană din spatele caietelor caligrafiate în ţara florii de cireş, descoperind romanul unui român excepţional. Chiar dacă experţi militari şi istorici l-au zugrăvit în diverse studii, scrierile îi rămân prea sumar valorificate. Ca fost ambasador în patria haiku-ului, am încercat să redeschid două din sertarele compunerilor sale: lirica naivă şi memoriile de călătorie în Japonia.

Pe măsură ce îi citeam amintirile, mă simţeam tot mai apropiat de românul ce vizitase, cu un secol în urmă, aceleaşi locuri pe care le-am descris în cartea „Staţia Tokyo".

Două coincidenţe par rupte dintr-un roman. Întâia decurge din mirajul urbei nipone Matsuyama, despre care în anul 1914, vizitându-l, Nistor exclamase: „Lucrurile ce le-am văzut aici nu le voi uita cât voi trăi zile cu păcate...". A trecut un secol şi, iată, în 2014, impresionat de acelaşi oraş, închipuiam un haiku modest, în memoria celebrului poet Masaoka Shiki, al cărui muzeu pulsează ca o inimă lirică în centrul urbei:

„Camelii roşii
Din sângele lui Shiki
La Matsuyama".

A doua coincidenţă se petrece într-un alt oraş japonez, tot după un secol: în luna mai 1914, Dumitru Nistor imortalizează în jurnalul său vulcanul Sakurajima erupând, lângă oraşul Kagoshima. În luna mai 2013, am imortalizat în cartea *Staţia Tokyo* acelaşi vulcan „fumegând" în faţa hotelului meu din Kagoshima.

Incitat de aceste două rare coincidenţe, i-am citit cu atenţie caietele, notându-mi propriile constatări, în cinci trepte: 1. „Transcribathon" – proiect european; 2.Un român de roman; 3.Pagină-document despre Japonia; 4.Lirism popular; 5.Ridicând o nouă ancoră.

Scriu cu scopul de a încrusta momentul Nistor pe răbojul istoric al prezenţei româneşti în arhipelagul nipon, după Anatolie Tihai (1872) şi Basil Assan (1898).

1. „Transcribathon" – proiect european

Centenarul României reverberează încă în viaţa noastră. Acum, când note false bruiază corul european, am revelaţia unei reuşite a UE: „Euroepana 1914-1918 – Transcribathon". Proiectul prezintă Primul Război Mondial din perspectiva omului simplu martor la evenimente, indiferent de ce parte a frontului s-a aflat în timpul conflagraţiei.

„Transcribathon" a invitat românii să transcrie pe suport digital documente inedite de acum un secol. O remarcabilă contribuţie la această Librărie Digitală Europeană şi-au adus caietele lui Dumitru Nistor conţinând amintiri, poezii şi frumoase ilustraţii. Sătean din Năsăud cu numai şase clase primare, Nistor a slujit ca marinar pe nava de război austro-ungară „SMS Kaiserin Elisabeth", în Asia de Est. Luat prizonier de japonezi alături de ceilalţi membri ai echipajului în noiembrie 1914, şi-a petrecut aproape şapte ani în lagărele nipone, perioadă în care a compus memorii şi poezii.

Cifră norocoasă în Japonia, ca de altfel şi în alte culturi, „şapte" poartă în legende conotaţii favorabile, cu simpaticii „şapte zei ai norocului" (shichi-fuku-jin). Amuletă imaterială în cei şapte ani niponi, cuvântul scris a distilat şansele de supravieţuire ale lui Nistor, confirmând că „norocul şi-l face omul".

Pe imensa platformă digitală „Europeana 1914-1918", familia lui Nistor a găsit inedite povestiri şi imagini din viaţa străbunului lor, postate de alţi autori. De exemplu, un participant la „Transcribathon" din Statele Unite, Gerald Davis, a introdus în sistem fotografii digitale ale echipajului navei „*SMS Kaiserin Elisabeth*" şi documente personale ale lui Pasko Rogulj, socrul său, un marinar croat, fost coleg al lui Nistor. Acele documente confirmă naraţiunile lui Nistor. După mărturiile respective, tratamentul prizonierilor în Japonia a fost unul uman, „dacă nu cumva chiar agreabil", beneficiind de activităţi utile, recreative: sport, festivităţi, spectacole, exerciţii, funeralii etc. Însuşi faptul că Nistor a dispus de instrumentele şi condiţiile necesare pentru a-şi scrie jurnalul şi a picta probează condiţiile umane din lagăr.

Mie personal, „Transcribathon" mi-a facilitat accesul la scrierile lui Nistor şi la povestea vieţii sale.

2. Un român de roman

Veritabil erou al unui roman de aventuri, Dumitru Nistor s-a născut la 10 octombrie 1893, drept cel mai mare copil al lui Nicolae şi al Firoanei, familie de agricultori din satul transilvan Năsăud.

Casa natală şi bucolicele peisaje adiacente Năsăudului i-au servit drept leitmotiv liric. Cu talent nativ, transpunând natura copilăriei şi adolescenţei în cuvinte şi acuarele, a developat din memorie peisaje feerice, printre care şi casa părintească. Timpul îndelungat scurs între momentul părăsirii satului, în

1912, şi momentul desenării casei, 1918 în Japonia, nu i-a ştirbit cu nimic memoria vizuală, sub insinuarea tot mai persistentă a dorului de casă.

În *Diuariul meu*, plecând de la dictonul eminescian „Viaţa e un vis", îşi narează trecutul în şase episoade: 1. Despărţirea de „vatra părinţească"; 2. Călătoria cu trenul de la Bistriţa la Pola; 3. Ucenicia militară şi marinărească pe vapor; 4. Călătoria pe mare „prin Asia întreagă" până la izbucnirea războiului 5. Confruntarea armată cu japonezii, respectiv „Războiul european sau mai bine zis universal" 6.Prizonieratul – „Traiul meu în prinsoare".

Ghidat de inteligenţă nativă şi curiozitate, ambele potenţate prin lecţiile de geografie, a intrat în marina austro-ungară, să poată „călători către capătul celălalt al Pământului".

În debutul memoriilor, prin recurs la Creatorul lumii, îşi dezvăluie formaţia spiritual creştină. Prezentarea periplului naval începe cu înrolarea în marina militară austro-ungară, în 1912. Ambiţios, a evitat infanteria (miliţie) unde intrau toţi românii din Transilvania, alegând marina. Motivaţia şi-a dat-o singur: „să călătoresc în ţări străine…, să mă conving de cele învăţate la şcoală, la orele de geografie." În plus, căuta să evite traumele provocate printre românii transilvăneni de autorităţile ungureşti.

După reuşita înrolare, deşi afectat de dezrădăcinarea prematură, a urmat cursurile şcolii speciale pe nava „Adria", pentru ca apoi, pe 17 august 1913, să se îmbarce într-un lung itinerar asiatic: Egipt, Yemen, Sri Lanka, Hong Kong, China, Japonia.

Declanşarea Primului Război Mondial îl găseşte pe tânărul marinar pe nava „SMS Kaiserin Elisabeth", ca tunar, participând la mai multe bătălii navale în estul Asiei.

Cu un neaoş simţ al umorului, în descrierea luptelor, dând culoare confruntării omului cu realitatea crudă, eroul nostru apelează la clasice figuri de stil, aruncând adversarilor „găluşte" sau aprinzându-le „luleaua" de la focul tunului.

Ca prin minune supravieţuieşte tuturor primejdiilor şi bătăliilor, inclusiv primei confruntări aer – mare din istorie, pe 6 septembrie 1914, când avionul Farman MF.11 lansase, de pe portavionul Wakamiya, atacuri nereuşite cu bombe asupra crucişătorului „Kaiserin Elisabeth".

Odiseea navei se încheie în noiembrie 1914, odată cu scufundarea deliberată în bătălia de la Kiaotchou.

Momentul predării către japonezi îl consemnează amănunţit: „ …Văzând germanii că orice împotrivire din partea noastră era zadarnică, au tras steag alb şi s-au predat şi cu ei împreună şi noi, austriecii, chiar la jumătate la şapte (6,30) dimineaţa. Va să zică a căzut Tsing-Taul în mâinile japonezilor sâmbătă, în 7 noiembrie. După predare am pus armele jos în Moltke Kazerme la ora şapte dimineaţa..."

Astfel, a căzut prizonier alături de alţi 136 de marinari, fiind încartiruiţi la templul Kejfukuji din Himeji, la vest de Osaka. După zece luni i-au transferat

la Aonogahara, nord-est de Himeji, într-un lagăr nou construit, unde a rămas până la începutul anului 1920.

Asupra jurnalului său din perioada japoneză mă voi opri separat, în capitolul următor al acestui eseu.

Revenit acasă, scriitorul ocazional a devenit cunoscut în lumea culturală a zonei, mai ales la ASTRA (Asociaţia Transilvană pentru Literatură Română şi Cultură). Ca un ciripit de canar, poeziile din captivitate au ajuns până la urechile lui Octavian Goga. Expoziţiile de pictură şi prelegerile la diverse evenimente culturale i-au pus oarecum în valoare memoriile. Insuficient! În privinţa moştenirii artistice rămâne un mister locul unde s-ar afla majoritatea lucrărilor pictorului amator. Se presupune că multe au rămas în Japonia.

Trecând la cele veşnice în 25 iulie 1971 după repetate supravieţuiri miraculoase, a lăsat urmaşilor preţioase manuscrise care pot rivaliza cu alte relatări despre Japonia începutului de secol XX.

3. Pagină-document despre Japonia

Preţios din perspectivă istorică, *Diuariul meu... 1918* oferă mărturii directe despre Japonia, iar apoi despre bătălii reale şi scene autentice de prizonierat, ca un embrion de literatură maritimă, eliberată de straniul adevărurilor înceţoşate sub spaimele războiului.

Într-un manuscris de 160 de pagini, cu simţ nativ de observaţie, matrozul îşi trece în revistă peregrinările, prin prisma unui simplu ţăran din Carpaţi, veritabilă revelaţie a memorialisticii române despre Asia şi mai ales despre Japonia.

Autorul s-a dovedit selectiv în scrieri, alegându-şi cu acurateţe momentele importante, cernute din pleava cotidianului irelevant pentru cronica unei vieţi.

Pe japonezi îi descrie simplu, găsindu-le iute trăsăturile specifice: „Japonezii sunt nişte oameni mărunţi şi tare cred că îşi iubesc patria, toată religia lor sună despre iubirea de patrie; dacă cumva au avut vreodată un general vestit, pre acela îl şi pun între sfinţi şi îl roagă".

Le apreciază obiceiurile şi măiestria: „Japonezii fac tot felul de lucruri, de regulă şezând jos, ca turcii; fac câte jucării, statuete de lemn, piatră, fier etc. Ştiu colora frumos ilustraţii şi portrete, fac lucruri de mătase frumos cusute şi le vând destul de lesne".

Apoi despre ţinută: „nu poartă papuci, nici cizme, ci numai nişte tălpi de lemn legate cu aţă între degetele de la picioare; mergând pe stradă îi auzi tropotind, precum caii. Dintâi, când am auzit japanii venind pre trotuar îndărătul meu, mă tot feream şi la stânga şi la dreapta, crezând că vin nişte cai, dar mai ales când aleargă copiii, căci au cu sutele, încă atâţia copii nu am văzut în viaţa mea ca în Japonia...".

Ca literatură, după unii analişti, jurnalul se poate compara cu „Şogunul" lui James Clevell, ba chiar cu un plus de autenticitate. Mai mult, desenele în

acuarelă realizate de mâna pictorului amator conferă jurnalului sugestivitate, făcându-ne părtaşi la călătoriile sale.

Iată un moment autentic! În timpul primei sale călătorii la Nagasaki, în 1914, câţiva membri ai echipajului l-au vizitat pe un hangiu (birtaş) român originar din Brăila, aciuat pe acolo cu soţia şi trei copii. În acea familie a petrecut clipe memorabile, cântând împreună cu cele două fete adolescente şi cu fratele lor mai mic şi înfruptându-se din bucate alese cu arome de acasă.

Citindu-i şi recitindu-i jurnalul, am identificat locuri comune vizitate şi de mine în timpul mandatului meu în arhipelag.

Matsuyama, unul din oraşele mele favorite din Japonia, îi oferise tânărului marinar român, cu un secol în urmă, momente de neuitat din periplul său nipon: „Joi, în 19 martie după amiaza, am făcut o excursie cu trenul în oraşul vecin Matsuyama. Aici am văzut un castel vechi, în care erau tot felul de arme, de la toate statele noi şi vechi şi haine militare din timpurile vechi de prin războaie, încă erau sfârtecate şi cu sânge. Am văzut îmbrăcăminte de fier şi zale şi tunuri de lemn, instrumente muzicale turtite şi zdrobite de prin războaie". Descrierea cu detalii a castelului Matsuyama, mi-a amintit cele trei vizite ale mele în acelaşi oraş. Peisajul mirific mi-a inspirat un haiku:

„Printre pini şi munţi,
Matsuyama mângâie
Obrazul mării."

Nu departe de Matsuyama, peste Mediterana locală, în feerica insulă Itsukushima, Nistor a petrecut poate cele mai agreabile episoade nipone: „Tot în acea zi, vineri, în 20 martie, pe la zece ore înainte de amiază, am sosit în orăşelul plăcut Itsukushima. Acest oraş e împreunat cu Miyajima. Oraşul e foarte frumos, clădit sub poalele unui munte înalt, verde, cu păduri bogate de brad Locuitorii sunt numai japonezi, încă aşa un oraş frumos, curat şi cu aer bun nu am avut în toată călătoria mea până aici. Oamenii erau voinici şi pietroşi, ca la noi pe Valea Someşului, mai ales fetiţele săracele, erau rumene şi frumoase şi ştiau să se linguşească frumos pe lângă matrozi. Pe mine m-a invitat la o ulcică de ceai o fetiţă şi, fiind numai singură acasă, mi-a arătat săraca multe de toate, numai atâta a fost rău că nu mă puteam înţelege cu ea aşa bine. Ea săraca nu ştia vorbi decât japoneza, iară eu ştiam numai vreo trei-patru cuvinte ... Aici toate au fost bune, apă bună şi rece ca pe la noi la munte, aer curat şi, cum ziceam, fete şi neveste frumoase şi de omenie. Aşa un oraş în toată Asia nu am găsit...Eu aş fi rămas bucuros şi singur în el, dar jalnic, a trebuit să-l părăsim. Duminică, în 22 martie, pre la ora şase dimineaţa, am plecat din acel orăşel plăcut, luând calea spre Kobe"." …

Tânăra japoneză ce-i dovedise ospitalitatea (omotenashii) prin idila de neuitat îi alungase sentimentul solitudinii. Spaţiu nipon emblematic, cu poarta

„Torii" oglindită în luciul apei din faţa templului shintoist pe fundalul montan, Itsukushima se distinge net printre iconicele imagini japoneze[1].

Nostalgia nu s-a lăsat aşteptată: „Ieşind din port, priveam cu jale îndărăt la oraşul cel plăcut ce rămânea de noi pustiu, iară de la ţărm o mulţime de fetiţe şi neveste ne salutau cu batiste de mătase, iară unora poate le şi lăcrimau ochişorii după matrozi".

Într-o asemenea conjunctură, natura devenise şi mai prietenoasă: „Toată ziua am călătorit printre insule frumoase şi verzi. Natura oferea o privelişte minunată. Marea liniştită se oglindea cu orizontul, primind o culoare azurie, iară soarele, abătându-şi razele spre suprafaţa mării, o împodobea cu vârste aurii. Atât de frumoasă era natura, încât nici a vopsi nu se putea mai frumos".

Sub efigia unui memorialist autodidact, în timpul primei călătorii în Japonia a înfăţişat cititorului diverse citadele fermecătoare: Kobe, Yokohama, Tokyo, Yokaichi, Toba şi Kagoshima. Asemenea locuri îşi găsesc reflectări specifice în amintirile mele. Nistor a descris Japonia în culori pozitive, contrastante cu cele în care înfăţişase alte citadele din periplul său asiatic, îndeosebi din India şi China.

Să privim un pasaj din călătoria „De la Kobe până la Yokohama":

„De la Kobe am mers tot pe lângă ţărm mai mult; ici şi colo vedeam sate şi orăşele, iară pre mare tot feream pescari ce aveau întinse mrejele în mare. Două zile am călătorit de-a rândul pre lângă ţărm, a treia zi, joi, în 9 aprilie, pre la opt dimineaţa, am ajuns în Yokohama, oraş foarte frumos, cu port însemnat de comerţ. Aici e chiar linia centrală în comerţul japono-american peste Oceanul Pacific. Oraşul e clădit jumătate în stil japonez, jumătate în stil englez. Locuitorii sunt japonezi şi puţini europeni".

Compoziţia epistolară capătă culori vii în momente dramatice. Erupţia vulcanului Sakurajima (insula florii de cireş): „A treia zi, vineri, în 8 mai, pe la douăsprezece ore la amiază, am sosit în Kagoshima, oraş mai tot zdrobit şi acoperit de focul şi lava vulcanului. Locuitorii sunt numai japonezi. Când am sosit în port, chiar ardea vulcanul. Aşa urla, de credeai că răcnesc o mie de lei. Când şi când se zguduia pământul, cu aşa putere, încât şi noi simţeam cu vaporul pre apă. Deodată a început a arunca lavă cu foc, încât ieşeau stânci întregi pre craterele lui. Acest vulcan, cu numele Sakurajima, a acoperit cu lavă orăşelul Sakurajima de la poalele sale. Mare spaimă şi groază a mai băgat între oameni acest vulcan..."

O poveste niponă diferită începe după ce Nistor devine prizonier de război. În primele zece luni, la mănăstirea budistă Kejfukuji din Himeji, dormind în altar, a cântat cu călugării şi a învăţat cuvinte în limba japoneză.

Printre prizonierii din Kejfukuji, Nistor continuă să-şi scrie scrupulos impresiile, cu detalii banale de la bun început când erau cântăriţi, măsuraţi şi

[1] În aprilie 2016, insula a găzduit reuniunea miniştrilor de externe din G7.

inscripționați pe piele. În pofida prizonieratului, el ține minte că japonezii din templu îi lăudaseră pentru curajul lor în luptă, deși fuseseră adversari. Prizonierii au primit uniforme militare japoneze, făceau sport, creșteau animale, doar mâncarea neîndestulătoare se croia după talia niponă în rații prea mici. Spre deosebire de lagărele europene din acea vreme, cele japoneze nu obligau prizonierii la muncă.

Pe lângă densele și consistentele memorii despre Japonia, cu talentul său nativ, Nistor avea și alte preocupări artistice. De Crăciunul anului 1914, participase ca actor amator la punerea în scenă a unei piese de teatru pentru ofițeri, unde a interpretat, după regula din kabuki, un rol feminin.

Descrisă cu pedanterie, viața din templul budist Himeji include și momentul final când preoții, în veșminte imaculate, i-a salutat pe fiecare după numele său. Dormitorul comun, cantina, exteriorul clădirilor și alte detalii s-au imortalizat în acuarelele eroului nostru. Cu un elementar simț artistic învățase să fredoneze cântece religioase, fără cuvinte japoneze, asemuindu-le cu incantațiile slujbelor ortodoxe de acasă. Mai mult, când îngâna asemenea imnuri prin curtea mănăstirii, preoții îl invitau la fereastră să-i ofere fructe exotice.

Transferat în grup la un lagăr construit în Aonogahara (astăzi orașul Ono), nu departe de Kobe, după 1915 și-a continuat memoriile în mai multe caiete, reacționând astfel la pericolul disoluției în necunoscut: *Diuariul meu*…, *Dorul alinat și urâtul alungat cu Poesii, Tinerețea e floarea vieții, Călătoria mea prin Asia întreagă*, *Bătălia de la Kiaotchou*, etc. Oralitatea narațiunii ni-l relevă ca pe un clăcaș din Năsăudul copilăriei.

Nu este clar când și cum a revenit din Japonia în România în 1920-1921, foarte probabilă fiind ruta de repatriere pusă la cale de Victor Cădere[1]. Cu siguranță, a visat mereu la locurile natale, ducând dorul casei părintești din Năsăud, ca un „fiu risipitor".

În Japonia nu-l deranja atât tratamentul de prizonier de război, cât relațiile cu camarazii, care-l scoseseră din sfera atavică, adaptându-l la o ambianță multinațională. Conflictele și bătăile între ei izbucneau uneori din știrile venite de pe front, din vanitate sau exces de alcool, din apartenența la diverse naționalități, toate limitate la spațiul închis, adesea la dormitorul comun, adevărat Turn Babel amplificator al tensiunilor. Într-o asemenea atmosferă, conaționalul nostru își găsea refugiul în poezie și meditație, eludând derizoriul bârfelor prin cufundarea în scris, esența vieții sale, care-i ținea un tonus sufletesc ridicat.

Dincolo de valoarea de document a notațiilor, calitatea scriiturii depășește condiția culturală a autorului. Iată o splendidă personificare, la al treilea An Nou petrecut în Japonia:

„Se aude bătând la ușă! Oare cine bate? Orișicine ar fi, răspunde-i: „Înăuntru!". Pre această vorbă a intrat anul cel nou 1917, cu ochii scăldați în

[1] Victor Cădere – „O epopee românească în Siberia", Ed. Argonaut 2019

lacrimi de sânge, iară trăsăturile feţei sale erau crâncene şi îi trădau inima războinică. Deşi noi am aşteptat că ne va zâmbi comod a pace şi cugetam că pre deasupra capului său vom vedea zburând un porumbel alb cu o crenguţă verde în cioc, ca semn al libertăţii, ne-am înşelat, că el intrase tiran şi duşmăneşte, iară în loc de porumbel a zburat deasupra capului său moartea cu coasa şi după ea un corb negru, croncănind urâcios a mortăciune".

4. Lirism popular

Ca literatură, pe lângă fluentele memorii, cel mai valoros fascicul al caietelor lui Nistor îl constituie poemele, deşi ipostaza de poet pare mai puţin reuşită decât cea de memorialist. O fecundă forţă lirică l-a ghidat, totuşi, spre un gen de literatură empirică, în care se reflectă simţăminte fundamental-umane. Aşa a compus, sau a „combinat", cum cu modestie îi plăcea să-şi numească munca, două volume olografe de poezie.

Primul volum se structurează în şase capitole: *Poesii clasice, Poesii patriotice, Poesii naturale, Poesii pătrundătoare, Poesii despre străinătate, Poesii de amor*.

Fără formaţia unui om cult, dar cu antenele gingăşiei sufleteşti întinse spre universul înconjurător, în cel de al doilea volum a cules poeme ale unor naţiuni, denumindu-le „cântece internaţionale…".

De la bun început, în prefaţa caietelor, îşi declină calitatea de poet, dar continuă să scrie, cu naiv simţ artistic, sute de poeme de sorginte folclorică. Modestie sau realism? După ce i-am citit cu atenţie caietele din care îşi trăsese vigoarea, l-aş cataloga, mai degrabă, drept un „poet popular", ghidat de intuiţie, lirism, inspiraţie şi talent nativ. La acestea se adaugă recursul la resorturile fundamental umane, pe care le invocă din versuri folclorice:

„Numai ştiinţa şi iscusinţa ne pot scăpa,
Iar fără ele năcazuri grele ne vor inunda".

La fel ca în pictura naivă, nu forma importă cel mai mult, ci conţinutul disimulat sub formă, respectiv sublimul mesajului. Scrise cu naturaleţea respiraţiei, poemele sale par icoane pe sticlă, miracol al creativităţii artistice instinctive. În mediul nipon, cineva ar putea să-l asemuiască, graţie simplităţii sale, cu tehnica imprimării prin blocuri de lemn, dusă la apogeu de maestrul Katsushika Hokusai, cel care declarase că, de ar trăi 130 de ani, ar ajunge să deseneze un punct viu.

Prea puţin tehnic prin ce a realizat şi a trăit, dar stăpân pe simţul vieţii şi al naturii, prin netăgăduite emoţii în compunerea poeziilor şi jurnalelor, Nistor îşi devoalează uneori fiinţa de tainã. Pentru aceasta, recunoaşte rolul primordial al limbii:

„Numai limba l-a făcut pe om, om,
Altfel ar fi fost şi el, ca-n grădină-un pom".

(Limba noastră…, *Poesii,* p. 36)

În capitolul doi, *Poesii patriotice*, titlurile însele îi trădează dragostea de ţară, „unde şi paserile nu ştiu almintrelea să cânte decât româneşte": „Patria Română", „Adio, Transilvanie!", „La arme!", „Înainte", „Idealul nobil", „Unirea", „Pentru libertate", „Nimic nu ne-nspăimântă" etc. În septembrie 1916, la Aonogahara, purtător de cuvânt al unor năzuinţe româneşti comune, află de intrarea României în război de partea Antantei şi lansează un ordin de încorporare, spre a-şi asigura subzistenţa identitară:

„Lăsaţi plug şi coasă,
Pană şi hârtie!
Azi ne cere braţul
Mama Românie"
(*La arme*, p. 52, *Poesii*).

Din perspectivă românească, sursă de vitalitate şi ethos naţional, *Poesii patriotice*, reprezintă o briliantă piesă între compunerile sale, exprimând cu sinceritate sentimentele unui român de rând, de o manieră baladescă. Prin aceasta, contrazice teoriile conform cărora Marea Unire de la 1918 s-ar fi realizat doar prin elite.

Poesii naturale, un alt capitol liric din zestrea-i de simţire sufletească, aduce seninătate, sensibilitate, simplitate şi spirit de observaţie în câmpul „combinaţiilor" sale. Prin prismă niponă, poemele despre natură se molipsesc cu ceva din haiku, preluând cel puţin explicita referire la fiecare anotimp.

Forţa sufletească interioară imprimă imaginilor primăverii o respiraţie universală:

„Păsările cântă prin arbori înfloriţi
Dealuri mari şi munţii ne par că-s auriţi.
Printre flori şi frunze sclipesc mărgăritare
Aceasta e roua privind la mândrul soare."
(*Primăvara* , p. 75, *Poesii*).

Bazat nu atât pe prea sumara-i educaţie, cât mai ales pe intuiţie, în poemele despre vară punctează globalismul satului ardelean:

„Râul curge-ncet, apa parcă doarme,
Iar la răsărit, cerul roşu arde.
Soarele e sus şi-ncălzeşte tot,
Vântul lin trezeşte frunzele pe plop. "
(*Zorile lui Cuptor*, p. 77, *Poesii*)

Într-o armonică transfigurare a lumii sale originare, cu senzorii receptivităţii estetice întinşi spre natură, Nistor reconfigurează toamna în culorile tipice satului natal din vremea copilăriei:

„Soarele mai străluceşte,
A sosit a toamnei lună;
Frunza-n condru-ngălbeneşte,
Oamenii bucate-adună".
(Toamna, p.. 78, *Poesii*)

Sfidându-şi propria condiţie, prin versificaţie populară uneori de sorginte coşbuciană, idilicele peisaje de iarnă ale copilăriei se confundă cu cele din Japonia:

„Iar la streşini pe la case
Atârnă lumini de gheaţă"
(*Iarna* p. 81, *Poesii*)

Privind şi eu, în 2015, ţurţurii din straşina unui templu, am captat imaginea în matrice de haiku:

„Templul din Nikko -
Suflete înmuiate
Când ţurţurii plâng"

Două poezii despre Aurel Vlaicu ne spun că avusese acces sporadic la ziare, căci la 13 septembrie 1913, la moartea aviatorului, era deja plecat din ţară. Ştirile primite le trecea prin filtrul propriei simţiri, în versuri stângace dar sincere, sfidând cultura poetică precară şi educaţia modestă.

Nostalgic, se adresează locurilor natale:

„Nu te întrista, Someş, apă dulce,
Oriunde vei merge şi eu mă voi duce".

Abilităţile artistice ale matelotului nu se opresc la literatură, ci trec prin muzică, probând o voce agreabilă, apreciată când cântă în cor sau solo. În jurnal înscrie note muzicale, ceea ce, surprinzător pentru un simplu ţăran-marinar, relevă faţete tainice ale portretului său artistic. Mai mult, preocupările-i grafice excedează cadrul limbii române, măcar şi prin simpla transcriere a unor poezii din alte limbi şi chiar transliterarea unui poem din japoneză. A transcris şi articole de ziar din engleză ba chiar şi imnul Statelor Unite.

Prin asemenea „transcrieri" prefigura proiectul european „Transcribathon".

Excedentul de timp pus la dispoziţie de soartă şi-l consuma în scris. Fără ostentaţie, structura epică a naraţiunii sale încorporează momente meditative şi cugetări adiacente trăirilor fizice. Modul de a scrie, în ciuda greşelilor gramaticale, denotă talent nativ şi îi apropie notele de o veritabilă literatură de călătorie. De fapt, pasiunea sa pentru literatură nu trebuie ignorată, a sa fecundă putere lirică definindu-l drept un „scriitor – ţăran autodidact". O confirmă istoricul Liviu Bordaş, în studiul său „Şapte ani în Asia (1913-1920)", subliniind spontaneitatea lui Nistor, ca povestitor popular naiv, hotărât să înfăţişeze cititorului oraşele orientale cu oameni, obiceiuri şi experienţe etnografice din zonele vizitate.

5. Ridicând o nouă ancoră

Scrisul ca mijloc de subzistenţă – aceasta pare a fi logica existenţei matelotului.

Primim o lecţie: cuvântul scris poate fi un prieten, un medicament, un mijloc de supravieţuire, o hrană de subzistenţă, un antidot al clipelor de restriște. Va prelua cineva această lecţie, această apă vie a supravieţuirii prin cuvânt, să o transmită mai departe?

Memoriile sale de călătorie se profilează, cu savoarea autenticităţii, drept embrion al literaturii române de călătorie în Japonia, în care cu modestie am înscris „Staţia Tokyo – Jurnal de ambasador". Evident, trebuie să păstrăm proporţiile, căci jurnalul său a implicat infinit mai mult curaj, determinare, sacrificiu şi suferinţe, în spiritul moralei creştine.

Conform aforismului lui Michelangelo „în fiecare bloc de marmură se află o statuie", Nistor a modelat blocul de marmură al cuvintelor, schiţând o sculptură literară demnă de a fi definitivată în zilele noastre. Sper că într-o zi specialiştii în literatură îi vor finisa lucrările. Chiar mai mult, aşa cum a procedat Haruki Murakami cu primul său roman, poemele sale traduse în limba engleză şi apoi în retroversiunea română cu aportul vreunui talentat poet contemporan ar conferi retuşul final unui tezaur redescoperit, extinzându-i pe verticală dimensiunea într-o poezie cultă, izvorâtă din sentimente autentice.

Aşa cum Ion Creangă a creat poveşti nemuritoare prelucrând folclorul, poate un literat va rescrie povestea lui Nistor şi, de ce nu, un scenariu de film bazat pe comoara sa lăsată moştenire, care încă poate oferi surprize.

Revenind la titlul nostru, ajung cu gândul la Anne Sylvester cu a sa melodie „Ecrire pour ne pas mourir", simbol al legendarei creaţii a lui Dumitru Nistor. Va avea cineva voinţa, credinţa şi curajul să ridice o nouă ancoră pe siajul său?

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU

Biblioteca de poezie

Primim la redacţie multe cărţi de poezie de diverse facturi. Şi, cum de multe ori fie timpul, fie spaţiul alocat ori specificul rubricilor nu ne permite să facem acest lucru aşa cum s-ar cuveni nici în „Convorbiri literare", nici în „Poezia", ne dorim ca în *Biblioteca de poezie* să semnalăm, pe scurt, cât mai multe dintre acestea se va putea. Cum am mai spus, la unele vom reveni, poate, fie aici, fie în „Convorbiri". Poate, şi astfel, aceste cărţi vor atrage atenţia cititorilor, dar şi confraţilor şi vor beneficia şi de alte comentarii.

Doina Guriţă, *Gînduri din abis*, cuvînt înainte de Livia Ciupercă, postfaţă de Corina Matei Gherman, Editura Studis, Iaşi, 2018, 98 p.

Am ales să semnalez această carte de debut a Doinei Guriţă din mai multe motive. Cel mai relevant, acum (dincolo de faptul că are posibilităţi reale de a-şi găsi un drum în poezie), ţine de faptul că autoarea este una dintre cei care doresc să se aplece spre trecut, spre amintiri, spre tot ce însemnă înlăuntrul lor, dar şi viaţa de zi cu zi prin poezie pentru a căuta, şi astfel, să se înţeleagă mai bine.

Deschisă cu *Nucul din vie*, cu subtitlul *amintire din copilărie*, şi încheiată cu *Lumina de Damasc*, cartea este concepută aidoma unui drum spiritual pe care consideră autoarea că l-a străbătut de când primea „sărutul dimineţii" cu ochii la părinţii ei, ori călătorea în zări depărtate citind sub nucul bătrân de acasă o carte, fiind, astfel, primită de „eroi din basme" până când, pas cu pas, prin credinţă, acceptare când a trebuit, dar şi lupta cu încercările vieţii, a ajuns la ziua de azi.

Sunt redate (în texte unele rimate, altele nu) emoţii, sentimente, întâmplări/ momente semnificative din viaţă sau din trăirile lăuntrice ale autoarei, şi acele „gânduri din abis" desper „odinioară". Tematic compozită, cartea, care stă sub semnul pregnant al autobiografismului, este închinată mai ales părinţilor, meleagurilor natale, dar şi unor aspecte care ne colorează tuturor viaţa în nuanţe mai luminoase, dar şi mai întunecate, când vorbeşte despre „lacrimi de copii uitaţi/ Şi aruncaţi dincolo de bine", omenirea căutând pe Marte, „în timp ce Terra se scufundă" în războaie şi indiferenţa la durerilor semenilor. Ori despre cum ignorăm „legea firii", pentru care bătrânii se roagă să fie dezrobită de uitare. Sau despre muze „sufocate de confuzie", despre absenţa iubirii (ori, poate, fie şi pe moment, a celui iubit), „iubirile neaprinse" ori absenţe care „se joacă cu păsări de lut", indiferenţa semenilor care doare, arde („Mă arde îngheţul celor din jur/ Şi iarna inimilor bandajate"). Ori despre inorogul cu plete dalbe (al iubirii, dar şi al speranţei de mai bine) după care, oare, „Mai merge cineva în vise". Ori despre…

Aşadar, dincolo de alte elemente/ motive tematice, un volum în tonuri plutind între nostalgie, regret după copilărie (care are un loc semnificativ în carte), după… câte ceva din vremurile de altădată (nucul, o dimineaţă mirifică, lumina unei zile ori a unei priviri calde de părinte) ori după mângâierile părinţilor şi credinţă, înţelegere, iubire (uneori abia lăsată să se întrevadă dincolo de cuvinte).

Pe de altă parte, din punct de vedere formal şi stilistic este un debut în care se văd şi paşi marcaţi de căutări. Acum ajungem la un alt element care a contat în alegerea semnalării cărţii, anume că, din mai multe motive, într-un fel, demersul Doinei Guriţă poate fi exemplificator pentru cei care doresc să se aplece spre viaţă/ trecut/ prezent/ simţiri/ trăiri prin poezie pentru a căuta, şi astfel, să se înţeleagă mai bine. Sunt semne că alegerile sale, din punct de vedere formal, ar putea să se „reaşeze" într-o eventuală viitoare carte, că îşi va limpezi felul în care scrie. Asta şi pentru că vedem şi amprenta începuturilor în ale poeziei, dar şi dorinţă, sinceritate, gânduri frumoase, şi exprimări reuşite: „răsfăţ de zori", „s-aprind din roşu o lumânare" prin „roua neplivită", Şi, desigur, chemarea spre poezie; exemplificăm cu poemul *Clipa*: „Pictându-mi gândurile,/ ziua de mai revine/ oferindu-mi/ o lumină/ în umbra verde/ esenţa copilăriei/ dureros de înfloritǎ/ iluzii adânci/ metamorfozează/ un refugiu scurt/ pare separat de infinit/ mă întreb/ de ce dragostea pleacă în pustiu?".

Aşteptăm să citim un eventual viitor volum.

Clara Mărgineanu, *Destine cu har*, Editura SMArt, 2015, 168 p.

În cadrul unui proiect al Asociaţiei FAIR, „Folkul acasă, în realitate", cu „un gând bun din Beverly Hills de la Petru Popescu, un argument de Alexandru Turcu şi o concluzie de Grigore Cartianu, Clara Mărgineanu ne propune acest volum, structurat astfel: *Repere ale salvării, prin credinţă şi mărturisire, Poveşti de dragoste, de viaţă şi de moarte, Oameni lumină, întâmplări cu rost*. Este un fel de a vedea al Clarei, scriitoare cunoscută, dar şi reputat realizator/ reporter tv, argumente care concură la realizarea unui „desen" aparte al României de ieri şi de azi prin oameni care luminează locuri cu faptele lor, cu muzica, scriitura, pictura, credinţa.

Astfel, urmărim „liniile" acestui „desen" din vieţi de oameni, aşa cum le-a văzut Clara, de la Prinţul Vladimir Ghika, Valeriu Gafencu, Vasile Voiculescu, Martin Benedict, Vintilă Horia („singurul Premiu Goncourt acordat şi nedecernat"), Aurel Dumitraşcu, Ana Blandiana, Vasile Andru, Petru Popescu, George Bacovia, Cella Serghi, Max Blecher, Henriette Yvonne Stahl, Zavaidoc la Nicu Alifantis, Tatiana Stepa, Angela Ciochină, Ioan Gyuri Pascu, Victor Socaciu, Ioan Chicere, Ştefan Popa Popas, Gheorghe Ghiorghiu şi încă alţii, frumoase „pete de culoare" pe obrazul timpului. Mai sunt şi *poveştile de dragoste, de viaţă şi de moarte* cu nume ca Marina Vlady, Édith Piaf (pe urmele căreia, dar şi pe ale lui Mitty Goldin – născut la Focşani, ca Mosie Goldin –, am călătorit şi eu, în Parisul de azi, o vreme), Panait Istrati, mai sunt şi…

Sunt multe şi frumoase „nuanţe" despre aceşti oameni care, fiecare în felul lui, ne-au dăruit ceva din fiinţa lor nouă, tuturor, şi pe care Clara Mărgineanu (de care la un moment dat televiziunea română, s-a despărţit, ca de atâţia alţi reporteri cu har care au dat viaţă unui post TV de acum, în urma uneia dintre multele decizii anapoda, de acum istorie, TVR Cultural) ni le pune la îndemână într-o „frescă" interesantă. O lectură de suflet.

Inflorescenze/ Inflorescenţe, Poeti romeni in Italia. Antologia di poesia contemporanea/ Poeţi români din Italia. Antologie de poezie contemporană, ediţie îngrijită, selecţie, prefaţă, note şi referinţe de Florentina Niţă, Rediviva Editioni, Milano, 2019, 260 p.

O iniţiativă pe care am ţinut să o semnalăm este aceasta a Florentinei Niţă (titulară, de ceva vreme, a rubricii intitulată „Poezia exilului", în revista noastră), care de ani buni locuieşte cu familia în apropiere de Milano, unde, de altfel, am şi participat împreună la interesante întâlniri cu autori români şi italieni. „Lucrarea nu este o prezentare atotcuprinzătoare a poeţilor români prezenţi pe cuprinsul Italiei şi nici nu şi-a propus să facă o selecţie valorică", ne spune antologatoarea în scurta prefaţă, „ci au fost incluşi cei care au dorit să participe la acest proiect, în ordinea în care au trimis textele". Unii autori au trimis textele în ediţie bilingvă, alţii în română, iar versiunea italiană a fost realizată şi prin contribuţia traducătorilor: Francesco Altieri, Mihaela Talaba, Aurora Pala, Maria Cristina Pleşcan.

Autorii selectaţi (majoritatea prezentaţi deja în rubrica Florentinei Niţă) sunt: Crina Popescu, Marioara Vişan, Alexandra Firiţă, Tincuţa Borsan, Rodi Vinau, Florentina Niţă, Silvia Rîşnoveanu, Lidia Popa, Ana-Maria Pătraşcu, Gherghina Tofan, Angelica Prelipcean, Olimpia Danci, Vasile Hatoş, Maria Cristina Pleşcan, Loredana Pastia, Gheorghe Sănduleac. Fiecare dintre autori beneficiază de o prezentare biobibliografică şi de câteva consideraţii critice ale antologatoarei.

Poate că pe unii dintre cei selectaţi nu îi vom mai regăsi în alte volume colective sau personale, poate că pe alţii da, însă această antologie îmi întăreşte părerea pe care mi-am format-o în drumurile mele în Italia. Anume că, deşi plecaţi din motive diverse, inclusiv (sau, în ultima vreme, mai ales) economice, mulţi dintre conaţionalii noştri, cărora adesea nu le este uşor acolo, vor şi fac eforturi să rămână în limba română şi astfel, prin scris, şi prin poezie. De altfel, nu este prima carte a unui autor român care acum trăieşte peste hotare pe care am semnalat-o fie aici, fie în „Convorbiri literare". Subliniem, majoritatea autorilor acestora sunt/ au fost plecaţi din ţară, dacă vorbim de după anul după 1989, din motive economice. Sperăm să avem cât mai multe prilejuri să semnalăm volume colective sau personale ale autorilor români care au decis/ au fost nevoiţi să trăiască în afara ţării.

*

Coord. **Călina Stroe**, **Ramona-Elena Mocanu**, *Crai nou*, Rovimed Publishers, Bacău, 2017, 254 p.

Din dorința de a sprijini, și în acest fel, inițiativele care îi apropie pe cei mai tineri posibili cititori ai noștri de creația literară, semnalăm această antologie a concursului național „Alecsandriana – creativitate și literatură", ediția a XI-a. Profesoarele care au coordonat concursul, și antologia, Călina Stroe și Ramona-Elena Mocanu, au grupat textele selectate/ premiate/ evidențiate, astfel: Limba română – gimnaziu, apoi liceu, apoi, distinct, limbile: engleză, germană, franceză, spaniolă, italiană. În final, un capitol intitulat „Mărgăritarele", cuprinde subiectele și o serie de texte premiate la ediția anterioară.

Răsfoind antologia am găsit argumente să ne așteptăm să vedem parte dintre aceste nume semnând mai apoi în reviste sau, de ce nu, pe copertele unor volume de autor. Așadar, le dorim succes și organizatorilor, și copiilor care au fost selectați cu texte în această antologie și care vor participa la viitoarele ediții.

*

Elena Armenescu, *111 cele mai frumoase poezii*, antologie lirică, prefață: Aureliu Goci, cuvinte pe coperta a IV-a, din texte de: Ion Rotaru, Dan Stanca, Aureliu Goci, Editura Semne, București, 2018, 264 p.

Am primit de la Elena Armenescu o antologie dedicată centenarului (pe care am prezentat-o în numărul trecut), o selecție din mai mulți autori, dar și această antologie de autor despre care vorbim acum. Cartea, din ce înțeleg într-o selecție făcută de autoare, cuprinde poeme începând cu volumul de debut, *Ferestrele somnului*, 1995, până la cel mai recent apărut, înainte de antologie, *Constelația inimii*, 2016.

Așadar, după prefața semnată de Aureliu Goci sunt secțiuni cu poeme din volumele: *Ferestrele somnului,* 1995, *Regatul ascuns*, 1996, *Exodul uitării*, 1998, *Dictatura iubirii*, 2000, *Strigăt spre lumină*, 2002, *Memoria statuilor*, 2005, *Iubirea împărătească,* 2006, *Joc tainic*, 2011, *Cântecul iubirii*, 2013, *Slăvind DUMNEZEIREA*, 2014, *De mână cu Orfeu*, 2014, *Insomnia căutării*, 2015, *Constelația inimii*, 2016. Antologia se încheie cu *Fragmente din cronici și critică literară referitoare la opera poetei Elena Armenescu*, și o *Fișă biobibliografică*.

Dincolo de apetența (în cea mai mare parte) pentru „clasic" (în sensul versului rimat, și nu numai), se poate vedea și modul în care Elena Armenescu și-a conturat de la început un univers poetic/ tematic la care a ținut (în care „linia" dominantă – dincolo de eterna nostalgie generată de trecerea timpului, de „gasul sângelui", „subțierea" sau apăsarea singurătății ș.a. – este de la iubire la, aproape „împletită", credință – și, în strânsă legătură, locul ființei umane în cosmosul/ întregul din care face parte, și în care trebuie să-și definească/ înțeleagă locul conform conștiinței, dar și unor coduri morale/ sociale și de existență dominate de frumos, de bine ș.a.), dându-i de la volum la volum, de la

an la an, noi înfăţişări, căutându-i noi valenţe. Una peste alta, autoarea are un drum al său în poezie, pe care şi l-a ales/ construit pas cu pas, carte după carte. Un drum cu parfum de clasic, dar în concepţie actuală, atent conturat în gândirea sa, din care, ca un summum a ceea ce vrea să transmită, „ascultând ritmul veşniciei". În finalul semnalării noastre reţinem o strofă din *Joc tainic*: „Închide ochii şi deschide-ţi inima/ Vezi cum rotund de frumuseţe e întregul/ Şi cu evlavie sărută urma paşilor nevăzuţi/ Ai Celui ce adânc Înţelept ne-a vrut născuţi".

*

Liliana Bădărău, *Galaxii de rezervă*, prefaţă (*Autoscopie în clar-obscur*) şi cuvânt pe coperta a IV-a: Liviu Apetroaie, Editura Aureo, Oradea, 2018, 138 p.

Felul în care Liliana Bădărău se „vede" pe sine şi lumea în care trăieşte este un mod aparte de asumare a vieţii, între constrângeri şi frumuseţe, între limitare şi libertatea pe care ţi-o dau spiritul, credinţa, înţelegerea, ţi-o poate conferi voinţa de a trece „peste" „hău de găuri negre" ori „otrava gândurilor muritoare".

Pentru ea ai crede că, poate, culorile lumii sunt „date" de „raiul vocilor", „calda suflare", clătinarea şoaptelor, clipa în care „splendoarea se trezeşte/-n ritm de aripi". Dar, dincolo de „puterea închipuirii", de singurătatea unui mod de a trăi pe care o acceptă, şi-o asumă, de un suflet aparte, din căutările sale, care nu prea se înscriu în siajul poeziei feminine de azi, de la noi, ne oferă această carte în care am găsit acel ceva prin care, şi din punct de vedere al stilului/ limbajului şi din punct de vedere tematic ş.a., se poate constitui un prim pas al său spre un drum întru poezie.

Aşteptăm reîntâlnirea cu Liliana Bădărău pe calea unui viitor volum.

*

Giuseppe Napolitano, *Piccolo diario balcanico, 2011-2013*, 2013, 46 p, *Traduzioni sparsi*, 2014, 106 p., ambele la Tipolito Eletrografica, Gaeta, Italia

L-am întâlnit pe Giuseppe la Sarajevo, în Bosnia şi Herzegovina, cu ceva ani în urmă. Am discutat despre tot felul, inclusiv despre traduceri. I-a plăcut ce citisem la un recital, mi-a cerut foile. Peste vreun an de la prima noastră întâlnire mi-a trimis câteva cărţi cu munca sa, între care şi aceasta antologie în care a adunat, în afară de poezia subsemnatului, traduceri din poezia mai multor autori pe care-i întâlnise în diverse împrejurări, între care, dintre cunoştinţele noastre comune: Metin Cengiz, Sabahudin Hadzialici, Roman Kissiov, Krzystyna Lenkovska, Diti Ronen, Athanase Vantchev de Tracy ş.a.

S-a întâmplat de cărţile nu au mai fost în posesia mea, dar, regăsindu-le dintr-o întâmplare, am vrut să semnalez acest efort al lui Giuseppe Napolitano (născut la Minturno, 1949, licenţiat în „Litere", vieţuind la Gaeta, Italia), care, a publicat, cu generozitate, mai multe astfel de volume cu poezia unor autori din diferite ţări, care l-au interesat, dăruindu-le haina limbii italiene.

În *Micul jurnal balcanic*, Giuseppe, un om căruia îi place să vadă şi să înţeleagă lumea, oamenii, „povesteşte" în versuri despre călătoriile sale la Sarajevo, în martie 2011, Smederevo, octombrie 2011, Tetovo, 2011, Saranda, 2012, amintindu-şi, cu o nostalgie evidentă, de locuri, oameni, întâmplări.

Mai este şi o altă carte a lui Giuseppe (*Refren de aparenţe*), despre care am preferat să vorbesc la „Biblioteca haiku".

*

Emil Ariton, *Jucăria de versuri a zodiacului*, ediţie bilingvă română-franceză, versiunea franceză Vladimir Tescanu, prefaţă (*De-ale astrologiei poetice*) de Calistrat Costin, cuvânt pe coperta a IV-a de Constantin Tomşa, concepţie grafică: Gheorghiţă Cătălin, Editura Nona, Bacău, 2015, 176 p.

Emil Ariton propune, în maniera şi cu mijloacele sale ştiute de cititorii rubricilor de actualitate literară din „Convorbiri literare" şi „Poezia", „folosindu-se" de cunoştinţele sale mitologice, astrologice ş.a., o „jucărie" din versuri, menită a fi şi distractivă, dar şi instructivă, plecând de la astrologie, de la zodii şi viaţa oamenilor, din dorinţa de a „descâlci referiri despre fluviul vieţii" pentru eventualii cititori mai mici sau mai mari.

Aşa şi privind cartea, cum a gândit-o autorul, ca pe o „jucărie" în versuri, întreţesută cu fire de livresc, care însă poate stimula curiozitatea cititorilor, încheiem cu un fragment din *Motivaţia* lui Emil Ariton: „Pildele mitologice deveni-vor îndemn/ de a citi, răstălmăci horoscopul/ şi-a descâlci referiri despre fluviul vieţii".

*

Ioan Dehelean, *Umbrele din alfabet*, Editura Brumar, Timişoara, 2015, 100 p.

Unul dintre scopurile pentru care am ajuns la concluzia că e necesară o astfel de rubrică este şi pentru a aduce mai aproape de cititorii noştri poeţi din alte zone ale ţării, cum e şi, acum, cu Ioan Dehelean.

Fără a face în textele sale risipă de vorbe, este un autor pentru care „cuvântul are în sine înţelesul/ înfăşat în litere". În volumul acesta mi-am imaginat că autorul vrea să descrie altfel cotidianul din afara şi dinlăuntrul său, dar şi gândurile, viaţa sa interioară şi întrebările pe care le lasă să se nască în mintea sa. Scrie despre ziua care începe de cum dă „drumul luminii pe geam", dar şi insomnii, „umbre", despre „uşile" dintre a fi şi a nu fi („piatra şi iarba/ mărul şi iarna/ piaptănul cana de apă, cuţitul [...]/ durerea, casa/ bucuria, cuvântul"), suflet („lira/ la care cântă toate simţurile") ş.a.

Mai putem vorbi şi despre altele (în fond „în alfabet sunt umbre însă/ tăceri misterioase/ făcute din lumina ce-i la pas acolo") în această carte tipărită cu efort şi atenţie.

Ion Dehelean, în această carte, încearcă să găsească şi să ofere cititorilor înţelesul profund al vieţii, aşa cum îl poate el înfăşura în litere, în cuvânt.

*

Mihai Merticaru, *Vis şi abis*, Editura Muşatinia, Suceava, 2018, 126 p.

Mihai Merticaru este un colaborator mai vechi al „Convorbirilor literare", dar şi al „Poeziei", în care am amintit numele său şi în rubrica „Biblioteca haiku", şi în care a publicat şi poeme ale sale, mai ales sonete. Şi de aceea semnalăm doar pe scurt această carte (fără a ne repeta în alte privinţe), una de sonete, deschisă de un cuvânt înainte al autorului, o scurtă pledoarie pentru sonet, dar şi detalii despre felul în care trebuie să fie compus, în viziunea sa, acest tip de poem, reguli ş.a.. Volumul se încheie cu o secţiune biobibliografică şi de referinţe critice.

Adăugăm doar că Mihai Merticaru este unul dintre sonetiştii din România, nu aşa de mulţi cum s-ar crede, deşi autori care încearcă acest gen mai sunt, care a suscitat atenţia unor voci critice care contează. A abordat în sonet o tematică variată, încercând/ străduindu-se să respecte o linie cât mai aproape de ce înseamnă cu adevărat acest tip de poem.

Încheiem cu două strofe din *Sonetul satului natal*: „Văd casa natală stând într-o rână,/ Ograda, o bălărie fără gard,/ Candele sub icoane nu mai ard,/ Ruina şi pustiirea se-ngână// Toate fructele putrezesc prin livezi,/ Într-un târziu, un paradox survine,/ Apare tata mai tânăr decât mine."

*

Vasile Larco, *Cânta un sturz prin ciritei*, Editura PIM, Iaşi, 2016, 150 p.

Despre cărţile lui Vasile Larco, cele mai multe pline de umor dar şi de spinii cu „otravă" dulce amăruie ai satirei, am scris şi aici, şi în „Convorbiri literare" nu odată. Şi din acest motiv doar semnalăm acest volum, în care, parcă mai mult ca de obicei, pendulează între şagă şi amărăciune, în stilul său, despre lumea de azi, cu toate ale ei, dar şi trăirile sale despre iubire, sat, trecut şi viitor ş.a.

În încheiere, citărm un scurt fragment din *Globalizare*: „Europa…/ Un peisaj multicolor, de-o vreme ce nu bate-n roz,/ Ţări unite-n gânduri parc-ar fi colhoz,/ Oameni prea săraci, spăşiţi ce-aşteaptă popa// Şi-o viaţă luminoasă promisă-n Cea de Apoi".

Mihai CIMPOI

Elegii pentru vindecarea de moarte

Mihai Sultana Vicol, care face parte din puţinii poeţi care cîntă azi iubirea şi crede în forţa ei de „a mişca nori şi stele" (în spirit dantesc), ne propune de astă dată un neobişnuit jurnal sentimental scris cu dureri, lacrimi şi „gînduri răvăşite" şi pus sub semnul lui Thanatos. Poetul simte destinal că este „singuraticul alungat din paradisul damnat" *(Autoportret).*

Aflat în aceasta situaţie-limită, creează „poeme expresioniste", elegii nestructurate ciclic, caci emerg cu de la sine putere din ştiinţa rănită, autoportrete şi autobiografii – toate proiectate într-un singur *remember* ultrasensibil la momentele vieţii trăite cu intensitate, cu risipă sufletească, cu o dedare neînfrîntă „cumplitei vijelii a sîngelui", femeii, vinului şi, bineînţeles, tuturor aventurilor de poet. De aceea apare stăruitor umbra însoţitoare a lui Serghei Esenin, considerat congenerul său în condiţia de poet damnat, dormind pe iarba de sub poduri, purtat spre tărîmuri exotice, cu trupul încălzit de cîini, trezit de cîntecul privighetorii, cu faţa spălată de rouă, avînd ciudatul obicei de a recita versuri statuilor pentru care era privit cu nedumerire de oameni şi iubind „o femeie valkirie care îl sufocă": „Intram într-o crîşmă, recitînd din Serghei Esenin// Astfel îmi cîştigam aprecierea şi îmi plăteam/ Rachiul care duhnea mereu a scandal/ Am rămas poet din răsărit de soare pînă-n apus/ Astăzi amarul îmi este pîine pe masă " (*Biografia unui poet damnat*).

Peste aceste obsesive priviri retrospective spre „duioasele şi caldele mîngîieri" şi totodată spre „tunetele şi fulgerele" care l-au lovit ca pe biblicul Iov (îndrăgostit), se conturează credinţa stenificătoare că a fost şi este poet, poezia şi iubirea înveşnicită în ea trimiţîndu-i o rază de speranţă în nemurire: „O rază de speranţă mi-i de ajuns să cred/ Că din morţi voi învia ca Lazar" (*Doctorului Irinel Popescu*) „Necurmată fie-mi iubirea/ De-a pururea înveşnicită în inima mea" (*Iubito*).

Ameninţat fatal de Thanatos, Mihai Sultana Vicol rămîne poetul încrezător în puterea însufleţitoare a Poeziei, fapt care-l determină să-i invoce pe Mihai Eminescu, Adrian Păunescu, George Stancă, Ion Trif Pleşa, Ion Enache şi pe citatul Serghei Esenin şi Emily Dickenson, şi – aşa cum spuneam – în forţa cerească a iubirii.

Mihai Sultana Vicol creează cu mijloacele elegiei şi ale „poemului expresionist" o atmosferă colorată existenţial de paradis damnat, recurgînd la obsedantele întrebări puse sieşi („Cine sînt eu miime de secundă-n viaţă/ De mintea mi-o răvăşesc în întuneric/ Cu spaima necuprinsei mele întrebări" – *Mihai Eminescu*, dedicată lui Eugen Simion) printr-o valorificare a *topoi-lor* bacovieni *pustiu*, *tîrziu*, *beznă*, *frig*, *întuneric* („Întunericul e numai vrajbă/ Amiaza-i veche şi mie mi-e frig" – *Scrisoare:* „Nici un rest de lumină/ Amiaza-i numai întuneric" – *Cerul e numai aşchii*) şi prin utilizarea arhetipurilor biblice al *păcatului originar*, al *arcăi lui Noe* şi *lînii de aur*, al *şarpelui* şi *mărului.)*

Pătrunse de rugă, de jelanie, de tînguire elegiacă, sentimentală şi tuşe expresioniste, de exclamări retorice, noile versuri ale lui Mihai Sultana Vicol ne oferă cîte o formulare paradoxală şi profund dramatică de felul „Niciodată nu te-ai întrebat/ De ce baţi mătănii în biserică/ Cînd de fapt rugăciunile tale/ Nu-s ascultate de Dumnezeu// El te-a pedepsit, nu eu/ Eu îi desăvîrşesc pedeapsa/ Pentru a nu cădea pe el/ Păcatul de care vinovat se face" (*Moartea îmi spune*).

Constantin HREHOR

POEŢI DESPRE POEŢI

Golgotă gemând sub o pădure de cruci

Ce se mai întâmplă sub soare, când toate cele ce sunt au mai fost şi vor mai fi, preluând pururi neschimbata interogaţie a Eclesiasticului. Ce mai ştiţi despre cei care nu mai trec strada, despre cei care zac în azile şi spitale, despre acei oameni care au stat în fruntea turmei, în scaune domnitoare, în poarta cetăţii? Ce mai ştiţi despre Ion Beldeanu? Vă amintiţi, desigur, de confreria condeierilor de ieri-alaltăieri? Şirul lung, dar nu incomplet, nu conţine un nume pe care, obligatoriu vreau să-l evidenţiez: Mihai Sultana Vicol.

Îl subliniez aici, nu pentru spiritul nonconformist, bătăios, nici pentru virtuţi literare, ci pentru o dimensiune pe care nu am intuit-o în acest pumn de cremene, pentru filantropie. Din acest punct de vedere, noi toţi suntem corigenţi, dacă nu cumva, chiar repetenţi.

Mihai Vicol, trubadurul străzilor sucevene, urzit din lut şi uraniu, din acelaşi tărâm ca şi bârlădeanul Cezar Ivănescu şi tot atât de aprig şi înflăcărat precum Adrian Păunescu, la gazeta căruia îşi trimite producţiile, îşi găseşte timp de taifas, de şedere pe banca lui Ion Beldeanu din parcul „Ioan Nemeş". Acolo, sub imperceptibil dangăt de frunze metalice, Vicol înnoadă cuvinte şi deznoadă închipuiri, stranietăţi rostite de semeţul între rostiri de metafore de o zi, retras solitar, clasicizat deja, mirat în labirintul sinelui de piramida cuvintelor risipite. E suav, rătăcit într-o inocentă poveste de demult, precum Sadoveanu la senectute. Surâde, te prinde în crucea pupilelor de ambiguităţi, parcă temându-se să nu tulbure cuvintele pe care le-a şlefuit cu migală şi reverenţă. Mihai Vicol ştie că Bucovina îl doare, precum şi pe el îl doare Basarabia. Înţelege derapajul existenţial, nu ca o disoluţie lentă, nemeritată sub „repetabila povară" a acestei lumi.

Vicol însă a cunoscut în profunzime suferinţele speciei sub obuze, pe front, în închisori, a scris despre victime şi asasini, despre teroare/ dezumanizare şi, dincolo de îndreptăţitele sale revolte, nu şi-a pierdut candoarea, vede lumea ca pe o Golgotă gemând sub o pădure de cruci.

Catinca AGACHE

Mihaela Aionesei – un poet sensibil şi profund din Curbura Carpaţilor

Prezentă la majoritatea întâlnirilor culturale din zona Carpaţilor de Curbură, ea însăşi amfitrioana unora dintre ele, Mihaela Aionesei a adus ceva din blândeţea şi melancolia ţinuturilor natale moldave de dincolo de munţi, părăsite de timpuriu, în oraşul în care nu există niciun liceu în limba română – Tg. Secuiesc. Aici i-au purtat paşii destinul, în 1981, pe când împlinea zece ani, aici şi-a construit cuibul şi-a crescut fiica, îşi susţine soţul, şi nici acum după decenii de când trăieşte în mijlocul unei comunităţi în care românii sunt statistic minoritari, nu i-a trecut sentimentul de străin în ţara sa. Discretă, cu sufletul plin de iubire şi frumos, cu zâmbetul nelipsit, caldă şi prietenoasă cu cei din jur, n-ai putea crede că dincolo de această imagine a sa plină de lumină ascunde, în interiorul adânc, tristeţi şi singurătăţi ce vin probabil de demult, din anii copilăriei şi adolescenţei, ori din acel timp când se simţea abandonată în această urbe unde rar se-aude vorbind româneşte. Acum însă, când are prieteni care o înconjură cu atenţia lor, cu dorinţa de a pune în valoare potenţialul ei creator şi dăruirea sa, se simte utilă, înscriindu-se cu toată fiinţa în acţiunea concertată a bravilor români din acest spaţiu intracarpatic pentru promovarea valorilor identitare, tradiţiilor, personalităţilor, istoriei adevărate (nu truncate) a zonei. Încă de la stabilirea în acest oraş tăcut ori din vremea studiilor în cetatea lui Bacovia (1990) – idolul său literar asumat, unul dintre cei mai importanţi poeţi români ai liricii moderne –, a simţit nevoia aşternerii pe hârtie a stărilor sale lirice. Golul imens lăsat de pierderea timpurie a mamei a fost cel care a trimis-o de foarte devreme spre confesiunea lirică folosită multă vreme ca „o terapie”, conştientizată în timp ca o vocaţie.

Timidă dar în egală măsură plină de forţă, modestă dar şi conştientă de potenţialul său creator, ambiţioasă şi perseverentă, sinceră cu sine şi cu cei din jur, ea a parcurs o linie ascendentă presărată cu zbateri şi incertitudini, căderi şi ridicări mai pline de încredere încă, mereu în căutarea luminii pe traiectul autodepăşirii. O pasăre cu aripile când ude, când scuturându-şi stropii şi strălucind sub razele soarelui.

Foarte atentă cu scrisul său, conştientizând că procesul creaţiei necesită nu numai talent, har, ci şi sacrificii, dăruire, rigoare, ea îşi gestionează cu multă grijă trimiterea lui spre lector, neforţând nota, aşteptând ca timpul să lucreze în favoarea sa, ceea ce pare că chiar se întâmplă.

Citind cu nesaţ ce se scrie în materie de poezie azi, cu lecturi serioase şi continue, urmându-şi modelele mai vechi (G. Bacovia, Magda Isanos) şi mai noi, având drept convingere faptul că „A fi scriitor este un destin, nu o opţiune”, ea căută atentă nuanţe, expresii, sensuri, subtilităţi, prin care să redea cât mai aproape de sufletul lectorului intensitatea trăirilor sale, în fiecare poem punând câte puţin din fiinţa sa lăuntrică. Sunt tot atâtea stări

lirice ce nasc o varietate de euri poetice, sensibile expresivităţi amprentate de o gamă foarte largă de trăiri care merg de la acel sentiment al singurătăţii şi tristeţii ce curge ca pluvialul bacovian până la revărsări discrete de căutări neîncetate ale iubirii cu multele ei faţete. Ele prind contur diferit de la un poem la altul, de la un volum la altul, înscriind un parcurs liric din ce în ce mai sigur pe sine şi pe forţa de expresivitate a păsărilor sale-poeme.

După debutul publicistic în ziarul „Cuvântul Nou" din municipiul Sfântu Gheorghe, produs prin anii '80, după premii câştigate la concursurile de creaţie ca membru al cercului literar de la „Casa Pionierilor" din Tg. Secuiesc, a lăsat decenii să treacă, adunând alte şi alte experienţe în aşteptarea momentului eruperii lăuntrului poetic, al zborului păsării din suflet şi al dezbrăcării în poeme. Destinul o conduce spre pasul important pentru parcursul biografiei sale de creaţie – membru fondator al Cenaclului online „Lira 21" din Bacău -, moment fast care determină lucrurile să intre pe făgaşul mult aşteptat. Şi-a făcut curaj şi din virtual intră în real, debutând editorial, la Bacău, în 2010, în antologia *Lira în patru puncte cardinale*, iar în 2011, la vârsta de 40 de ani, în volum, cu *Cerşetori de stele* (Art Book) – o selecţie de 70 de poeme scrise în timp, primit ca o surpriză plăcută de oamenii de cultură din acest oraş, cât şi de cei din arealul transilvan devenit acasă pentru autoare. Un an mai târziu, cartea a fost urmată, de un grupaj de versuri inserat în revista băcăuană „Plumb" şi de prezenţa în alte antologii, reviste.

Lansarea acestor cărţi în cadrul cenaclului literar „George Bacovia" din Bacău a reprezentat momentul crucial al intrării în viaţa culturală băcăuană şi de aici în lumea literară, drumul fiindu-i astfel deschis spre o suişul afirmării. „Nu m-a luat nimeni de mână să mă aşeze în faţă"- mărturiseşte poeta despre zbaterile sale pentru a ajunge pe acest vârf de drum anevoios – „Am avut un crez al furnicii".

A urmat o explozie de volume de autor apărute aproape în fiecare an, printr-o disciplină de fier autoimpusă – *Anotimp (i)legal-lumina* (Bacău, Ateneul scriitorilor, 2013); *Insomniile bufniţei* (Timişoara, Eurostampa, 2014); *Surâsul dintr-o lacrimă* (Timişoara, Eurostampa, 2015); ***Cămaşa de sare*** (Tg Mureş, Vatra Veche, 2016); *Anotimp sihastru* (Bucureşti, Ştefadina, 2016); *Zodia palmelor tale* (Braşov, Libris, 2016) – şi prezenţa în peste 20 de antologii, în presa de specialitate online şi paper. „Am început ca o cerşetoare de stele la porţile luminii şi am ajuns cu cel de-al şaptelea volum de poeme, *Zodia palmelor tale,* la o stare de echilibru îndelung căutată în care mă simt ca în palmele lui Dumnezeu. Am eliberat marea, păsările, mi-e bine deocamdată şi asta e tot ce contează" mărturisea sensibila poetă, făcând bilanţul suişului său în sfera poetică.

Lansate în diferite centre culturale din ţară (Bacău, Braşov, Bucureşti, Miercurea Ciuc, Covasna, Sf. Gheorghe ş.a.), prezentate de personalităţi literare şi culturale ale zonei, cărţile Mihaelei Aionesei au atras atenţia publicului stârnind interesul şi făcând-o cunoscută ca un poet sensibil şi de mare gingăşie sufletească. „În jungla mare de cuvinte/ poate încăpea oricând/ oricum/

oricine/ elefanţi/ mistreţi/ chiar şi cămile/ în pielea umbrei de furnică/ poţi intra/ fără să zgârii/ să răneşti/ să strigi/ doar pe brânci *(Umbra de furnică)* – îşi defineşte autoarea crezul său despre poezie. ,,Pot fi ironică, pot îmbrăca iubirea în curcubeu, ploaia într-un fluture de mătase. Pot fi surâs, lacrimă, bufniţă, îndrăgostită"- detaliază ea diferitele faţete ale eului poetic în procesul creator (,,E ca o ardere…").

De la primul volum şi până la cel mai recent, autoarea a parcurs un drum care înseamnă tot atâtea etape de distilare a formei şi expresivităţii poetice, pornind de la convingerea că *fiecare om e un poem nescris.* Zboară, ca într-un tablou de Chagal, cu „fluturi pe umeri", printre „herghelii" de cuvinte-păsări pentru a le dresa şi prinde în poeme („suflu de zor în mâini/ să înfloresc Siberii"- *Cuvântul meu alb*). Timpul, Iubirea, Nemărginirea, Dorul, Divinitatea, Cuvântul sunt pilonii metaforici, simbolurile în jurul cărora se rostuieşte lirica sa. Tristeţea, Singurătatea, ca laitmotive, transpun stări sufleteşti, dar şi o formă de cochetărie feminină, de joc poetic, nu au profunzimi metafizice, ci forţa de atracţie a acelui ,,quelque chose" feminin („Cine eşti tu care-mi dai/ atât de duios zăpezile deoparte?/ prin singurătăţile mele/ până mai ieri încăpăţânate...?" – *Sălaş pentru singurătate).* Deşi influenţele se simt, mai ales în primele volume (lucru, de altfel, normal), poeta aduce, prin filtrarea trăirilor sale atât de fin nuanţate, o notă de prospeţime ce o individualizează (...„în fântâna din mine/ în adâncul ei mă văd cum scot/ pentru poeme/ apă vie"- *Revelaţie*). Iată un fragment dintr-un poem cu ecouri nichitastănesciene („mai lasă-mă măcar cu un cuvânt/ să mă întind în zborul păsării, ca într-un sărut de-al lui/ şi-apoi fericită voi strânge/ tot cerul la piept,/dar mai lasă-mi, moarte,/timp pentru un psalm şi un sărut" (*Timp pentru un psalm şi un sărut).* Senzuală (*În lipsa ta*) sau lucidă, ademenitoare ori la distanţă regală, eroina poetică exprimă eternul feminin cu esenţa-i tulburătoare („Mi-e dor să te văd cum umbli/treierând ninsorile"- *Beatitudine*; „Mai bine-i las pe alţii să-ţi cânte/ din lire, chitări şi mandoline dragostea/ mai bine tac şi urc tiptil pe dealul crucii/ să-ţi rostogolesc în suflet/ sămânţa unui anotimp/ cu parfumul de măr domnesc/ şi mâine.../ poate mâine ai să mă vezi/ de-a dreapta ta / cum rodesc" – *Mărul*). Iubirea, ca sentiment general uman, forţă şi inimă a lumii, este ridicată spre sacral şi nemurire („i-am dat iubirii numele tău/ şi am ascuns-o /la picioarele altarului/ să o înveşnicească Dumnezeu"- *Sfinţire).* Iubirea – hotar între viaţă şi moarte („Iubirea şi moartea/ se ostenesc/ să mă-mpartă – *Mâinile mele cuminţi*). Autoarea aduce în prim plan un imaginar poetic suprarealist, hiperbolic, în care sunt pictate cu penelul măiestru „herghelii de iepe"- idei, păsări-cuvinte („strigătul păsării albastre"), strigătul bufniţei („aşteptările/ aceste bufniţe cu mersul mărunt"), cuprinse în mâini-lumină care „caută stelele" în trecerea nemiloasă a timpului („stingherit ceasul învârte de zor / ore nemiloase/ ore pustii " – *Oase vii)*.

Sensibile şi inedite imagini parabolico-metaforice pentru a defini poezia („..poezia este o vietate care nu poate fi ţinută / ca un animal în lanţuri/ nu-i poţi spune ca unui câine/ când şi cum să stea/ când să latre, când să tacă/

ea aleargă pe străzi/ se împrăştie, se adună/ adună într-o alună lacrimi, bucurii/ se împiedică de umbre / se-agaţă de nori, sare până-n lună / şi-apoi coboară surâzând în păsări, în oameni, în răni – *Ne)poem*), poetul („Îmbătrâneşti atât de frumos, poete,/ prin sângele tău se întrec herghelii de iepe// Îmbătrâneşti atât de frumos, poete,/ Cuvântului tău îi este tot mai sete..."- *Când poeţii se ating*), cuvântul („Cuvintele acestea pe care încerc să ţi le scriu/ nu scrijelesc, nu lăcrimează/ sunt păsări albe care ard..."- *Icoana sufletului meu.* Un poem superb – *Sorcova* – vine să aureoleze ultimul volum, şi cel mai bun, al autoarei.

Cu multe premii la activ, tăinuind în mâinile sale lumina divină a poemelor rostite şi încă nerostite, Mihaela Aionesei este un scriitor în plină afirmare creatoare, reprezentativ pentru sensibila zonă a Carpaţilor de Curbură.

Lina CODREANU

Poemele marine ale lui Vitalie Răileanu

Alături de unităţile frazeologice „bardul de la Mircești", „Luceafărul poeziei românești", „Ceahlăul prozei", cu alte nuanţări circulă şi construcţiile *poetul „necuvintelor"* (N. Stănescu), *poetul „mamei"* (Grigore Vieru), *poetul „pietrei"* (Anatol Corbu). În înşiruire s-ar putea situa şi *poetul „mării",* perifrază pentru Vitalie Răileanu, personalitate polivalentă în arealul spiritual românesc (profesor universitar, poet, critic literar, diriguitor de cetate a cărţii – Biblioteca „Onisifor Ghibu" din Chişinău), actualmente, autor a patru volume de poezie, centrate pe tema călătoriei pe „mişcătoarele cărări" (Eminescu): *Imun la naupatie* (2014), *Poeme de pe faleze* (2015), *Străin printre ape* (2016) şi *File din jurnalul de bord (al unui marinar cardiac)* (2019). După aprecierea câtorva literaţi (Dumitru Crudu, Grigore Chiper, Răzvan Voncu), deocamdată, tema marină este insolită în câmpul liricii basarabene, fapt întărit şi de Maria Pilchin, care semnează prefaţa cărţii pe care o avem în vedere.

Substanţa volumului *Străin printre ape,* apărut la Junimea ieşeană în anul 2016, este dispusă inegal în trei dimensiuni succesive ale temporalităţii: trecutul – *1. Poeme pentru timpul trecut*, prezentul – *2. Insula din ziua de azi* şi viitorul – *3. Scribul de mâine*.

Autorul îşi alege *tema călătoriei pe ape* coroborată cu motivele adiacente: valurile, furtuna, insula, corabia, timonierul, furtunarii etc. Sensurile conotative ale titlului dezvăluie complexele *înstrăinării* şi al *apei*, ultimul termen având sorginte în sintagma folclorică „apă vie şi apă moartă", ca sursă de „tinereţe fără bătrâneţe" şi de trecere „dincolo", în uitare.

Călătoria pe mare presupune îndepărtarea navigatorului de ţărmul stabil prin labirintul apelor atlantice ori mediteraneene, prin golfurile *Guineea* ori *Biscaia*, pe lângă insula sardinelor ori pe lângă arhipelaguri necunoscute etc. Geografia spirituală ilustrează drumul poetului spre (auto)cunoaştere prin suprapunerea cu *autoexilarea* din propriul trecut: „uneori rătăcesc/ şi nu mai ajung/ niciodată/ spre mine" (p. 27). O asemenea căutare a sinelui reprezintă catargul care ţine dreaptă corabia *străinului printre ape*. Despărţirea inevitabilă de pe ţărm, prin plecarea în larg (cu *discreţie*, în *tăcere* şi *de unul singur*), are catalizatori de natură psihologică („presentimentul mării") şi erotică: „nici să nu mă cauţi/ eu am plecat/ în largul mării/ şi nu voi re-veni" (*Nu voi re-veni*). Călătoria echivalează cu ieşirea din timpul lumesc notat calendaristic în jurnalul de bord, dar şi cu eliberarea de sub „povara amintirilor" de dragoste, pentru care licăreşte, totuşi, probabilitatea unei regăsiri în visul refacerii cuplului: „poate ne vom regăsi mai singuri/ cu sărutari amare" (*Exod*). Navigarea pe ape necunoscute îi dă corăbierului sentimentul libertăţii totale, puterea neptunică şi prietenia lui Eol: „adesea cu vântul serii mă/ împrieteneam" (*Străin printre ape*).

Partea a doua, *Insula din ziua de azi*, stă sub semnul efemerităţii, ca *trecere* între ieri şi mâine, o întindere *infimă* în raport cu imensităţile geologice şi acvatice. *Ziua de azi* se situează ca tunel fragil între „ceea ce ştiu şi ceea ce nu voi/ cunoaşte" (*Înainte de liniște…*). Deşi hotărârea de a se debarasa de imaginile păstrate în memorie pare peremptorie („de astăzi nu-ţi mai scriu/ cuvinte-dragoste" şi „îţi promit/ n-o să mă întorc în trecut"), totuşi amintirile îi stârnesc pribeagului stări de reverie şi de vagă speranţă: „în serile lungi/ mediteraneene/ singur voi naufragia în labirinturile/ amintirilor/ unde corpurile noastre îmbrăcate-/ dezbrăcate/ poate se mai caută/ cu o primitivă foame/ de nu-mă-uita" (*De mâine…*).

Solitudinea plenară îi va dezvălui înamoratului rebel identitatea cu fiinţa de care s-a despărţit pe chei: „sunt singur/ şi nimeni nu e în mine/ vorbesc în gând/ dar te aud pe tine" (p. 45). Pe corabia plutitoare, marinarul se încumetă a „naufragia în labirintul amintirilor". Dragostea devine o reverie obsesivă pe care o materializează artistic, încercând să-i cioplească iubitei statuie durabilă, aşa cum Pygmalion sculptorul, din dragoste, a creat statuia Galateei: „acest pisc de aisberg rătăcit/ va fi materia primă pentru statuia ta/ să-ţi pot ciopli/ fruntea/ ochii/ buzele/ trupul…" (p. 38).

Autorul dovedeşte o tehnică poetică măiestrită, păstrând statornic tangente planurile între neliniştea artistică a eului liric şi zbuciumul apelor pe care rătăceşte. O suită de *negaţii* din acest grupaj dau măsura frondei faţă de propriul destin (erotic), începând cu prima decizie de a nu-i mai scrie dragei sale „cuvinte-dragoste", de a nu se mai căuta unul pe altul, fiindcă buzele „niciodată nu vor mai săruta". *El* însuşi nu se mai regăseşte, nu mai aşteaptă, se simte golit de sine („nimeni nu e în mine"), în vreme ce *ea* nu are puterea de a vedea ceea ce el vede…

Abia depărtarea îl vindecă pe autoexilat de iubire într-un moment zero al unui început sugrumat de sfârşit: „Inima ta e moartă/ pentru mine" (*Trecut*). Ruptura se adânceşte radical şi, în viziune expresionistă, patima călătoriei solitare printre ape devine covârşitoare şi dezumanizantă, ducându-l până la „exodul din mine", la „singurătatea în vid".

Peisajele marine prind măreţie în pictopoemele cu bariere coraligene, cer plumburiu, cu amurgul din Marea Coralilor, stâncile calcaroase, destrămarea furtunilor, linia orizontului etc. În atenţia pictorilor români a stat peisajul calm al ţărmului mării, mai ales, peisajul balcic, dar mişcarea apelor lui Vitalie Răileanu îndreaptă gândul către furtunile pe mare din celebrele tablouri ale lui I.K. Aivazovski.

Scribul de mâine, ultimul ciclu liric, îi „salifică" eului poetic statutul de jurnalier solitar, atent la metamorfozele interioare. Călătoria spre Nord i-a „îngheţat" sentimentele, purtându-l în înfrigurate stări amnezice până la dezicerea de sine. Stadiul potolirii „setei teribile de solitudine" este izvoditor de paradox. Pe coordonata metafizică ajunge la concluzia apoftegmatică: „cei mai puternici oameni sunt cei mai/ singuri", însă pe coordonata propriei aventuri existenţiale constată hotărât: „eu n-am fost niciodată chiar singur…" (p. 60).

Asemenea furtunarului (pasăre a furtunii), timonierul înfruntă dezlănţuirea naturii din zonele sudice, cu puteri temerare: „scot ochii întunericului", „îmi desfac braţele/ oprind furtuna" (p. 60). Locul aisbergurilor îl ia ploaia cathartică care „spală/ şi singurătatea din noi". Întoarcerile în trecut devin temelie pentru visul reîntrupării iubirii: „O să te iau şi pe tine în largul atlantic" (*Ascultă orga eoliană*); „E iarăşi primăvară,/ e iarăşi frenezie în acest anotimp/ şi în parcul studenţiei mele…" (*Anotimpul anilor*). Un scurt *respiro* postmodernist îmblânzeşte fermitatea rebelă şi strecoară nuanţe ludice, reavivând sentimentele de altădată, în: *Fără sentimente, Portret, Sfiiciune, Dor de Tine...* Din cioburile *trecutului,* scribul reconstituie biografia iubirii în frământul *prezentului*, pentru *mâine*.

Deşi „toate-s la timpul trecut", cicatricile iubirii au rămas. Odată maturizat, ca instanţă lirică, el gândeşte că nu se va mai lăsa ademenit de frumuseţea femeii adorate, nu va mai suferi, deşi, asumându-şi rolul de sacrificat, „omul *şaselui*" (în numerologie, cifra *şase* echivalează cu „martirul responsabil") îi poate da fâşii din propriul trup pentru ca ea să-şi facă aripi şi să zboare liberă. *Străinul printre ape* gândea să-i crească din gheţari făptura ei frumoasă, însă acum, *scribul* constată deprimat că, *de facto*, el este „statuia": „sunt cel mai disperat om pe care l-ai/ creat", „sunt străinul pe care l-ai creat", „sunt cel mai descurajat om/ pe care l-ai creat din/ vise/ lacrimi/ sânge/ sare/ şi nisip negru de mare nordică" (*Premoniţie*).

Ultimele poeme ale cărţii (*Scriitorul obosit, Timpul N.E., Singurătate în vid*) prefiră-n meditaţii grave menirea *scribului de mâine*, detaşat de lume, tăcut şi solitar asemănător romanticului neînţeles: „eu/ nu sunt cu nimeni/ nici cu mine// de cele mai multe ori/ sunt un om/ fără lume/ fără loc".

Solitudinea şi tăcerea îl golesc de „adevărata" frumuseţe, aşa încât o *oboseală metafizică* înstăpâneşte totul: obosite, cuvintele îşi părăsesc poetul, actorul obosit se dezice de costumaţie… Încercat de aventura iniţiatică, *scriitorul obosit* îşi „mai plimbă poemele/ pe străzile ce l-au ştiut" şi rămâne un căutător al cuvintelor-metaforă care să-i exprime intensele trăiri: „acompaniat de *urcarea la cer*/ de *dor de dor*/ de *strigăt*/ de *cuvinte*/ de *frânghia la cer*/ de *borcane de aer*/ de *viţe de vie*/ de *bătrâneţe*/ de *epitaf*…"

Parapoem defineşte *crezul artistic*, prin care Vitalie Răileanu confirmă rafinatul concept al afinităţii lirice cu marea: „ideea este că/ marea-i pentru mine/ ceva prea deosebit/ prea preţios/ este şi pasiunea care-mi ajută/ să înţeleg realităţile banale". Prin creaţie, artistul îndepărtează riscurile muţeniei şi singurătăţii şi-şi nutreşte confesiunile lirice, asumându-le ca stare de existenţă vitală: „poemele mele/ marine/ sunt un mijloc de a vorbi cuiva/ ceva".

Limbajul poetului curge fără excese, cu mici pigmentări argotice, cu frânturi de fraze care-l aşază, pe alocuri, lângă postmoderniştii moderaţi. Tonul lucid, imaginile dăltuite asigură un ritm interior inconfundabil. Conchidem că prin *poemele marine* din *Străin printre ape*, Vitalie Răileanu dovedeşte maturitate artistică şi lărgeşte în mod esenţial aria liricii neo-moderniste româneşti.

Duşiţa RISTIN

Tărâmul Poeziei, între Răsărit şi Amurg

Editarea volumelor de poezie *季節* / *Seasons,* de Elena Liliana Popescu, Editura Showwe, Taipei, Taiwan, în traducerea lui Lee Kuei-shien şi, respectiv, *Existenţă sau Non-existenţă* a poetului taiwanez Lee Kuei-shien la Editura 24 ore din Iaşi, traducere, prefaţă şi îngrijire ediţie de Elena Liliana Popescu, a constituit tema evenimentului poetic important şi plin de semnificaţii estetice şi de bucurie intelectuală organizat în 20 mai 2019 la sediul Institutului Cultural Român din Bucureşti, în colaborare cu Universitatea din Bucureşti, Muzeul Literaturii Române şi PEN România. Evenimentul a avut loc în prezenţa autorilor, dr. Lee Kuei-shien şi prof. dr. Elena Liliana Popescu, precum şi a altor două poete din Taiwan, Lin Hsueh-mei şi Chen Hsiu-chen, şi a invitaţilor care au vorbit despre aceste cărţi, poetul Mircea Dan Duţă, prof. dr. Anca Irina Ionescu şi lect. dr. Duşiţa Ristin, de la Universitatea din Bucureşti.

Una din ideile desprinse la această manifestare este faptul că prin astfel de traduceri se face trecerea de la literatura naţională la literatura universală, iar creaţia celor doi poeţi nu mai aparţine prin urmare doar literaturii propriei

lor ţări, ci lumii întregi, ca o confirmare şi consacrare a vizunii lor estetice şi de exprimare poetică. Un argument ce susţine această afirmaţie este faptul că volumul *季節*/ *Seasons* este a treia carte de poezie a Elenei Liliana Popescu care apare în Taiwan, după volumele *愛之頌* / *Song of Love*, în engleză de Adrian G. Sahlean, în chineză de Lee Kuei-shien, 2010 (o ediţie bilingvă revăzută şi completată, a primei ediţii în chineză, 2006) şi *生命的禮讚* / *Hymn to The Life*, 2011, dedicată marelui matematician român, Nicolae Popescu, membru al Academiei Române, volume publicate de Editura Showwe din Taipei, traducere în chineză, cuvânt înainte şi îngrijire ediţii de Lee Kuei-shien. De asemenea, a mai fost publicată în Taiwan şi o antologie în chineză *An Anthology of World's Woman Poetry* (Taipei, Taiwan, 2013), selecţie şi traducere de Lee Kuei-shien, din opera a şapte poete din ţări diferite (Brazilia, Grecia, India, Japonia, Noua Zeelandă, România, SUA), unde este cuprins şi un grupaj de poezie din opera poetei Elena Liliana Popescu.

În ceea ce priveşte descoperirea demersului creator şi al universului spiritual al poetului Lee Kuei-shien prin traducerea sa în limba română, cartea *Existenţă sau Non-existenţă* este al treilea volum care apare în România, după volumele *Frumuseţea Tandreţei* (2006) şi *Ora Amurgului* (2012, în colaborare cu Vlad Copil), publicate de Editura Pelerin din Bucureşti, traducere în limba română, prefaţă şi îngrijire ediţii de Elena Liliana Popescu. Un al patrulea volum, *20 Love Poems to Chile* (de Lee Kuei-shien, Six Languages Edition: Chinese-Taiwanese-English-Spanish-Russian-Romanian, 2015), a fost publicat în Taiwan şi conţine versiunea română realizată din engleză de Elena Liliana Popescu (în colaborare cu Vlad Copil).

Cu aceste traduceri de poezie, spaţiul literaturii române este mereu deschis spre celelalte regiuni şi are loc un schimb creator între diferitele orizonturi ale literaturii universale, care au ca liant personalitatea creatoare a celor doi poeţi, Elena Liliana Popescu şi Lee Kuei-shien, precum şi un anumit proces creator, de interacţiune şi de apropiere între poezia românească şi poezia din cele mai îndepărtate colţuri ale lumii, aşa cum este poezia din Extremul Orient. La fel cum şi istoria a fost la început o artă de a vorbi frumos despre trecut, poezia ca artă a cuvântului, a subliniat Anca Irina Ionescu în comentariul său, „e cea mai veche formă, desprinsă din complexul iniţial nediferenţiat al artelor sonore, din care făcea parte alături de muzică. Aceasta a apărut înaintea prozei, căci dispunea de calităţi mnemotehnice care o făceau mai potrivită pentru memorare decât proza. În componenţa poeziei, ca orice formă de artă, distingem două elemente esenţiale: *conţinutul* reprezentat de imaginea artistică şi *forma* în care este modelat materialul de creaţie, în cazul de faţă vorbirea. Ritmul, rima, chiar şi instrumentaţia sonoră a versului se pot reprezenta prin modele matematice, ceea ce face ca analiza lor să dobândească mai multă obiectivitate şi acurateţe ştiinţifică. Cadenţa şi armonia poetică a versurilor Elenei Liliana Popescu este adeseori dată de succesiunea simetrică şi periodică a silabelor accentuate şi neaccentuate ale ritmului amfibrah, picior metric trisilabic, disciplinat şi riguros respectat şi care constituie canavaua pe

care se ţes apoi frumoasele imagini poetice: „Privirea pătrunde în marmura pură/ ce-şi cântă iubirea cea fără de seamăn/ şi-n veşnica ei resemnare îndură/ întreaga durere ce Lumii e leagăn." (*Pietà*). Aplicând metodele de studiu matematic la versurile poetei matematician Elena Liliana Popescu, se demonstrează că matematicianul nu se dezminte nici în poezie, în tendinţa asimptotică spre atingerea perfecţiunii formei, cât şi formei versului. Una dintre posibilităţile de aplicare cele mai frecvente a metodei matematice la analiza versului se referă la studierea ritmului poeziei şi am aplicat acest tip de analiză la câteva dintre poeziile poetei matematician Elena Liliana Popescu, printre care *În clipa regăsirii* [iamb + dactil] (În libertatea mării constrângerea e malul./ Deplinul întuneric lumina o conţine./ Pe ţărmul neclintirii neliniştea e valul/ şi din ce-a fost el lasă doar lumea care vine. […] Iluzia, supusă, ascunde adevărul/ doar pentru a-l cunoaşte în clipa despărţirii/ Acela care astăzi înseamnă trecătorul/ şi care este veşnic în clipa regăsirii…). Se remarcă clar distribuţia disciplinată a accentelor lexicale".

Poezia lui Lee Kuei-shien din volumul *Existenţă sau Non-existenţă* ne aduce frumuseţe şi lumină prin versurile sale şi tinde să stabilească o armonie a existenţei noastre, o corespondenţă a lucrurilor cu starea inimii noastre, cu dispoziţiile şi orientările noastre sufleteşti interioare. Ne regăsim aici în călătoriile sale în lumea cotidiană, unde intensitatea sentimentelor şi a gândurilor poetului pune în evidenţă o lume asemănătoare cu a noastră printr-o alternativă a ei, lumea din spaţiul şi din universul lui Lee Kuei-shien.

O vitalitate candidă înfloreşte peste tot şi acţionează ca o vrajă asupra sensibilităţii noastre. Natura asediază, dezlănţuindu-se, vorbind limba ei peste tot în lume: „Sunetul zăpezii poate fi doar/ în Elveţia, Germania sau în Munţii Alpi?" se întreabă poetul, […] „Peste toate ramurile/ zăpada sună asemenea florii de cireş japonez./ Peste toate ierburile uscate/ zăpada sună ca florile argintii ale ierbii taiwaneze". E o materie primă care dă aceleaşi roade pretutindeni şi care prin imaginile binecunoscute pune în valoare adevărurile fundamentale, experienţele autentice şi zbuciumul vieţii umane, o tulburare acoperită de liniştea imaculată a zăpezii, cu un firesc şi o emoţie cuceritoare: „Se pare că floarea de cireş se gândeşte în fiecare an la/ sunetul zăpezii./ Se pare că florile argintii ale ierbii se gândesc în fiecare an/ la sunetul zăpezii, de asemenea." (*Sunetul zăpezii*)

În paginile volumului *Existenţă sau non-existenţă* descoperim lacrima lirică de pe chipul poetului, personaj care există şi nu există după moarte, dintr-o istorie pierdută şi uitată, într-o galaxie poetică, un spaţiu finit sau infinit, adevărat sau fals: „În spatele ferestrei/ un poet în fiecare noapte/ îşi scrie testamentul către lume/ unul după altul/ devenind stele pe cer. […] / Tot ceea ce este fals este cumva adevărat în această lume/ Tot ceea ce e adevărat este cumva fals în această lume". Viaţa trepidantă şi ritmul alert al societăţii punctează prezenţa conflictului latent, mai puţin perceptibil de la început, între dorinţa poetului de cunoaştere şi dezvăluirea Esenţei existenţei şi desfăşurarea ca atare a acesteia: „În faţa ferestrei/ un câine în fiecare zi/

urmăreşte paşii aglomeraţi ai societăţii/ uită ceea ce/ vrea să-şi amintească", încât [...] Testamentul poetului/ a fost uitat de câine." (*Testamentul unui poet*); „Care este esenţa existenţei mele/ şi care este existenţa esenţei mele?" (*Variaţia existenţei*).

Dincolo de succintele noastre considerente şi impresii de lectură, am putea spune că aceste cărţi se potrivesc şi exprimă în mod exemplar gândirea şi sensibilitatea poetică a autorilor. Există în versurile lor o despovărare aproape terapeutică a sufletului prin poezie, care ne eliberează de sub emoţiile foarte grave şi serioase, ce implică numeroase mărturisiri şi interogaţii lirice. Toate acestea sunt marcate adeseori de o rafinare a conştiinţei şi sensibilităţii estetice şi care are un impact asupra publicului cititor. Aceasta ne obligă într-un anume fel să ne regăsim energiile proprii şi să depăşim momentele grele, să ne vedem şi să ne recunoaştem mai bine, să comunicăm direct şi sincer, dincolo de anotimpuri, spaţii şi vârste.

Livia ANDREI

Clipa cea Mare

În memoria prietenului nostru Ion Gheorghe Pricop

O confesiune a marelui eminescolog Theodor Codreanu m-a impresionat dintotdeauna: *Pariul meu existenţial şi cultural a fost că poţi face cultură mare oriunde te-ai afla, că provincia nu este, prin natura ei, strivitoare, ci poate fi „colţul" prin care un geniu ca Eminescu poate privi teatrul lumii, cunoscându-l prin detaşare şi perspectivă integratoare,* iar Ion Gheorghe Pricop este unul dintre cei care reuşeşte să dovedească acest adevăr. S-a născut, a trăit şi a creat la Novaci-Duda, un sat din comuna Duda-Epureni, judeţul Vaslui, aşezat în zona de nord-est a teritoriului, pe-o vale binecuvântată de Dumnezeu, cu orientarea nord-sud, pe diagonala care leagă târgul Huşilor de Albiţa Prutului. Debutează în Flacăra Iaşului cu o poezie patriotică. Îl cunoaşte pe Ion Alexandru Angheluş, poetul huşean, care îl introduce în cenaclul Mihai Eminescu, al Casei de Cultură din oraşul Huşi şi astfel începe aventura tânărului Ion Gheorghe Pricop pe drumul său de a deveni un mare scriitor. A debutat editorial cu placheta *Nesomnul*(1980). În 1984 câştigă concursul de debut în proza al editurii ieşene, iar în noiembrie apare volumul *Corăbii în septembrie*, ca în 1986 să facă primul drum literar la Bucureşti, însoţit de prietenii săi, Ion Alex. Angheluş şi Th. Codreanu. oferind Editurii Cartea Românească volumul *Călăreţul de os*, proză scurtă; va apărea abia în 1990. Volumele următoare sunt de o varietate literară rar întâlnită. Scrie proză, poezie, memorialistică, critică literară şi toate cu acelaşi talent, cu aceeaşi

aplecare pentru cuvântul scris. Remarcabilă *Balada vârstelor* care e biografia (şi radiografia) unei personalităţi care porneşte „Drumul din capătul de jos".

Întâlnim în poezia lui Ion Gheorghe Pricop o jubilaţie, o poftă de viaţă, o bucurie a creaţiei, o cunoaştere măiestrită a limbii române, pe care o spune eminescian sau stănescian. Rapsodul ştie să fie „blând ca un miel", limpede, inefabil, sentimental, ironic, persiflant, visător, meditativ, nostalgic, petulant, subtil, seducător, reuşind să farmece pe cititorul pasionat şi avizat. „Teribilul leac de dragoste" nu-i pentru „beţia cărnii", iubirea sa este unică, nemaipomenită, cosmică. Theodor Codreanu l-a numit „Un maestru al formelor", Teodor Pracsiu „Cneazul de la Duda", iar Petruş Andrei ‚Un rapsod transmodern", pentru a-i cita doar pe cei mai buni prieteni ai săi.

Proza lui Ion Gheorghe Pricop impresionează prin îmbinarea realului cu fantasticul, prin crearea unor personaje emblematice, prin surprinderea vieţii satului natal în decursul unor transformări sociale, istorice şi economice. Deşi, uneori, se pare că trăim într-o lume fabuloasă, recunoaştem oamenii din Timigenii lui Ion Gheorghe Pricop. Ultimul său roman *Paradigma deşertului*, o trilogie formată din volumele*: Vremea moliilor, Roşu şi galben, iar apoi, Vânătoare cu suspans*, premiat de U.S.R. , Filiala Iaşi, despre care cei trei prieteni scriau: „Nu toţi prozatorii, autori de „romane" sunt şi romancieri, distincţie subtilă făcută de Radu Aldulescu. Odată cu apariţia trilogiei ***Paradigma deşertului*** (2015), Ion Gheorghe Pricop se vădeşte ca veritabil romancier, aspirând, totodată, la formula *romanului total*, *rotund*, de sorginte rebreniană."(**Theodor CODREANU)**

„Recomand cititorilor receptivi trilogia „Paradigma deşertului" de Ion Gheorghe Pricop – un roman deopotrivă politic, al timpului istoric, al destinului, al satului mitic şi al războiului, al avatarurilor epocii totalitare, iniţiatic, eseistic, anticomunist, roman-frescă, roman cu cheie, roman-cronică, roman postmodern, roman cu virtuţi epopeice. (**Teodor PRACSIU** „Recenta apariţie editorială ***Paradigma deşertului*** („Timpul", Iaşi, 2015; 1288 de pagini), o adevărată trilogie a destinului de Ion Gheorghe Pricop, este un roman total (realist, magic, politic, simbolic, polemic, istoric, erotic, autobiografic, epistolar, filozofic, didactic, psihologic, social etc.) care propune noi modalităţi de expresie, procedee inedite de abordare a individului, a satului românesc pe cale de dispariţie şi a societăţii întregi aflate mai mereu în degringoladă, pe parcursul unui veac de singurătate." **(Petruş ANDREI)**

Într-un taifas cu Theodor Codreanu, Ion Gheorghe Pricop mărturisea: *Mă impresionase intuiţia gustului nostru comun pentru lucrări de înaltă ţinută artistică, atât de necesare în demersul de formare a unei personalităţi creatoare. Din acele capodopere aflam ce înseamnă construcţia într-un roman, raportul dintre realitate şi ficţiune, aflam despre marile viziuni creatoare, despre personajele-emblemă. Cât şi până unde poate literatura să transfigureze realitatea, până în ce punct omului îi este permis să-şi trăiască viaţa ca în literatură.* Iată de unde vine esenţa scrierilor sale. O cunoaştere profundă a vieţii, o lectură solidă şi un talent înnăscut. Pe toate acestea le avea deopotrivă.

În acelaşi „Taifas", el întreba: *Câți ani ți-ai dori să trăiești, Th. Codreanu? Ai timp să gândești că, într-o bună zi, va trebui să bați totuși la ușa neantului? Crezi că scrisul, tot ceea ce ai dat la iveală culturii şi literaturii naționale, până acum, îți va fi de folos în Clipa cea Mare?* (Th. Codreanu împlinea 70 de ani).

Dacă aceeaşi întrebarea i-am fi pus-o lui Ion Gheorghe Pricop, acum i-am răspunde: *Clipa cea Mare* a venit prea devreme, dar cultura română s-a îmbogăţit cu o pagină de literatură autentică, un adevărat tezaur care tronează pe rafturile bibliotecilor pe cotorul cărora citim ION GHEORGHE PRICOP. El nu a murit, el doar a plecat din vremelnica existenţă terestră, în ETERNITETE, fiindcă ştim foarte bine că, aşa cum scrie Petruş Andrei:

POEȚII NU MOR NICIODATĂ
Aici doar sufletele se încarcă
Să trecem Styxul cu un ban în mână,
Nimic în urmă n-o să mai rămână
Și stăm cu toți-nghesuiți în barcă.

Abia când zi cu noapte se îngână
Pe malul dimpotrivă ne descarcă
Și face drumul invers vechea arcă
Să fie altora la îndemână.
Atâta-i tot, s-a dus orice plăcere,
Uitate sunt iubire şi durere,
Nu-i nimeni care să mai țină minte,

Dar cei rămaşi aprind o lumânare
Şi află-n cărţile ce-s tot mai rare
Atâta doar: „O samă de cuvinte".

Nu pot să scriu sau să vorbesc despre Ion Gheorghe Pricop la timpul trecut. El este împreună cu noi prietenii lui: Theodor, Lina, Teodor, Daniela, Petruş şi Livia, dar mai ales este împreună cu cititorii lui, acei cititori care se bucură de o carte bună în orice clipă de răgaz.

Diana DOBRIȚA BÎLEA

Testimoniu al unei călătorii cathartice

Volumul de versuri ***Sonete*** (Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2018) reproduce, „cu unele modificări şi completări, volumul apărut la Editura Eminescu, Bucureşti, 1990", după cum spune autorul, prodigiosul scriitor Radu Ulmeanu, fiind completat cu 23 de „Sonete disparate" scrise în perioada 1978-2015. Trebuie remarcat faptul că aceste 101 sonete au fost scrise dintr-o suflare, în

nici o săptămînă (25 decembrie 1987 - 1 ianuarie 1988), trădînd o implacabilă combustie interioară şi echivalînd, metaforic vorbind, cu o erupţie vulcanică majoră. Dorul, dorinţa, durerea, neîmpăcarea cu indiferenţa iubitei şi cu trecerea timpului, dar şi (re)trăirea paroxistică a momentelor erotice, idealizarea forţei şi menirii pe care o are poezia sunt injecţii de magmă care întreţin seismul sinelui.

Radu Ulmeanu esre un reflexiv din ale cărui gînduri, scrijelite pe pereţii propriului trup „ca să iasă sînge", ţîşnesc energii ţintite să ajungă undeva/ la cineva anume, niciodată la întîmplare, spre risipire; este un elegiac locuit uneori de spiritul lui Bacovia, care „în mine, delirant,/ bea un pahar de vin, se simte-acasă", dar un elegiac cu aspiraţia repunerii în ordine a universului interior, fără ca trăirile, puternice şi autentice de altfel, chiar baroce adeseori, să piardă vreo clipă din intensitate; este un Sisif care, atunci cînd coboară muntele, mai adună nişte pietre/ probleme ale lumii sale cu gînd să le rezolve „afară din Olimp"; este un Prometeu care continuă să aducă lumina „verbului" în ciuda insensibilităţii oricărui tip de vultur, fie acesta şi femeia cu iubirea uitată prin faldurile trecutului; este un pasional extrem de lucid, pe care fiorul iubirii, înşurubat dureros şi ireversibil pînă la plăsele şi provocîndu-i răni auzite şi nemaiauzite, ar putea să-l recompună şi să-l întoarcă din drumul spre moarte. Desfăşurarea sonetelor în această ordine relevă de fapt o poveste: călătoria actantului liric, anunţat dantescă („La mijlocul de drum al vieţii mele,/ pornesc şi eu ca Dante, căutînd,/ nu-n paradis sau iad, ci pe pămînt,/ o umbră grea căzută dintre stele" – sonetul *I*), cu sterile pacte faustice pe alocuri („Am răzuit întreaga dinamită/ de pe a diavolului grea copită/ şi fruntea toată i-am suflat-o-n aur/ din tristul, năucitul meu tezaur" – *LXXXIII;* „Înspăimîntat, aş face-acum un pact/ cu diavolul, ca să-mi lungească viaţa/ dar nu ştiu încă unde-l trage aţa/ şi-oricum, e prea banal acest contract" – *LXXXII;* „braţele-mi vîndute" – *VIII*), prin propriile tenebre, doruri, vertijuri sentimentale, frămîntări metafizice şi stări poetice, adică prin raiul şi iadul de pe pămînt, mobilizat de marea sa iubire pentru *ea*, o femeie-muză precum Beatrice a lui Dante sau Laura a sonetistului Petrarca. Ea, „o umbră grea căzută dintre stele", aidoma Luceafărului eminescian, redevine o „zeitate rece" pe care cîntecul orfic al poetului ar trebui s-o convingă să se întoarcă la dragostea lor iniţială: „şi mai frumoasă ca un chip de sfînt,/ umplîndu-mi viaţa-ntreagă de splendoare.// Acum cobori infernul pe pămînt/ şi-mi dai spre studiu viaţa orbitoare/ a zeităţii reci pe care-o cînt" (sonetul *I*). Călătoria continuă „pe străzi ploioase", cu complicitatea zeilor uneori („Iar zeii, milostivii, mă ascultă,/ şi te-aduc 'naintea mea acum" – *II*), traversînd „oceane de ispită/ atins de-explozii dulci de dinamită" ori suferinţe înalte, cum au fost destinate doar divinităţilor („şi vulturii mi-au tot înfulecat,/ de cînd te ştiu, ficat după ficat.// Precum Sisif, am tot urcat spre tine" – *III*). Poetul cîntă perfecţiunea dragostei trecute, punînd adesea în antiteză efectul statornic pe care iubita continuă să-l aibă asupra lui („Ce mîngîieri îmi dai cu o privire/ şi ce răscoală dulce îmi aduci/ [...] Cu o mişcare-a şoldului, a gurii,/ cu tresăltarea sînilor în

mers,/ îmi luminezi în spaima lor augurii" – *IV;* „Abia un gînd îmi zboară către tine/ şi pieptul îmi tresare, frunţii vine/ îi ies şi i se umflă, pe ascuns" – *VII*) şi nesinceritatea ei prezentă, histrionismul („şi-mi dai să beau al nebuniei lapte/ din ţîţa castităţii diavoleşti" – *V*), intensitatea afectivă precară („mîna" ei este „rece" cînd o atinge). Cîntecul acestui Orfeu modern elogiază frumuseţea iubitei, al cărei portret fizic atinge culmi de senzualitate şi taine descifrabile doar în cheie erotică: „trupul tău de mială/ cu sînii tari, în vînt zburătăciţi// [...] şoldul tău rotund,/ de pîntecul boltit peste mistere/ cu gestul cel îndătinat, fecund" – *IX*). De asemenea, pledoariile lirice, încărcate de tensiune, decorate cînd şi cînd cu tablouri frumoase de pastel, reclamă refacerea iubirii prin reunirea protagoniştilor, chiar dacă acest lucru înseamnă trecerea prin moarte şi înviere: „Vreau să ne mai privim o dată lung,/ atît cît ochii noştri-şi mai ajung,/ să ne îmbrăţişăm cu-o undă de durere,/ din moarte, pînă către înviere// Şi un sărut să ne unească iar" (*XI*); „Să mor ca de vreo douăzeci de ori/ şi să mai reînviu măcar o dată,/ ca să aduc o tolbă de scrisori// [...] pe masa ta, o, preafrumoasă fată" (*LXXVII*). Ea este, totodată, muza care dă viaţă poeziei, de fapt rostului/ misiunii poetului, este capabilă să suscite în el dorinţa oricărui sacrificiu pe altarul iubirii legate indisolubil de poezie, iubirea şi poezia fiind cele două teme principale ale volumului. Sonetul *XV* sintetizează şi hiperbolizează iubirea poetului, „tempestele" fiinţei sale acţionînd şi dincolo de frontierele fireşti printr-o trăire voluptuoasă a imediatului care nu se mai sfîrşeşte: „Iubirea mea, din bezne răsărită,/ decît e nebunia-i mai cumplită/ şi decît moartea, chiar, e mai profundă – undă născînd din a durerii undă.// E rana care-mi creşte între umeri,/ numărul imposibil să îl numeri,/ o piramidă ce nu poate fi/ zidită-n evi, muncind noapte şi zi.// Un vaier sumbru este, din morminte,/ [...] iubirea mea cea sfîntă, tristă, mare". Poezia, la rîndul său, are, în acest context, rolul de a transcende iubita spre nemurire, sublimînd-o într-un vers „dur, precum o stea" (*XIV*): „De ce-am dorit, iubito, să te ferec/ între aceste reci coperţi de carte?/ Doar pentru-a te feri puţin de moarte/ şi să te scot pe veci din întuneric" (*LXVI*). Căci poezia, care aici poartă numele *verbului* şi posedă, în consecinţă, abilităţile lui dinamice, are puterea de a guverna o lume şi de a-i reda suflul. Credinţa poetului în virtuţile verbului este totală, imuabilă. „Doar de el ascult" (*LV*), îşi asigură el iubita, verb pe care îl struneşte în orice condiţii, „prin flăcări, trăsnete, puhoaie, sînge", această suită de substantive descriind suferinţa, „otrava dulce" a dorului ce reuşeşte să transbordeze femeia în sublimul sonetelor.

Povestea/ călătoria se aşază, se cuminţeşte şi îşi îngroaşă tuşele meditative către sfîrşit, cu acceptarea condiţiei umane înţeleasă creştineşte, ca veşnicie a omului trecător („Din limpezimea lumii, pas cu pas/ urcăm, iubito, treaptă după treaptă./ Acolo sus e tot ce ne aşteaptă./ Jos, tot ce-n urma noastră a rămas" – *XCIX*), sau oniric: „Vin adieri fierbinţi din paradis./ Am traversat infern şi purgatoriu/ cu tot ce nu mai poate fi descris.// Pe al speranţei noastre promontoriu,/ ne răsturnăm, din carne, drept în vis" – *XCVIII*). Ultimul sonet e adresat direct cititorului, semn că l-a avut martor de

nădejde pe tot parcursul călătoriei. Adresarea e caldă, anunţînd capătul drumului, încheierea parteneriatului cu acesta: „Rămîi cu bine, scumpe cititor".

„Sonete[le]" sunt mai ales un testimoniu al călătoriei cathartice a lui Radu Ulmeanu. Universul lăuntric al poetului ne-a fost „cîntat" cu vervă orfică şi cu tensiunea unei arderi-de-tot pe altarul literaturii.

Gheizere lirice

Versurile din volumul *Elegii euxine* (Ed. Ex Ponto, Constanţa, 2017) al lui Dumitru Octavian Unc poartă în ele, aşa cum sugerează şi titlul, parfumuri euxine şi tonalităţi elegiace, dar şi reverii dionisiace ori, dimpotrivă, apolinisme contemplative şi recuzită lirică frust-concretă, ponderabilă, purtînd amprenta inconfundabilă a autorului. Poetul construieşte şi reconstruieşte cu minuţiozitate scenarii şi are pentru fiecare dintre acestea mai multe variante de decor, cititorului revenindu-i plăcerea de a alege sau de a încerca, pe rînd, savoarea şi inefabilul versiunilor ce-i sunt sugerate. Farmecul imaginilor artistice, fie vizuale, fie auditive, olfactive, dinamice, constă în primul rînd în faptul că ele încorporează, pe lîngă substanţa cu rol estetizant şi de transmitere a mesajului, şi puternice tensiuni emoţionale. Cititorul e astfel captivat şi cucerit, pentru că poezia aceasta topeşte realitatea, visul, dorinţa, speranţa, premoniţia, anodinul şi cotidianitatea în imagini ce reuşesc să umple goluri sufleteşti, să vindece, să facă loc meditaţiei asupra efemerităţii omului şi asupra naturii lui perfectibile, să predispună la înnoire spirituală. Uneori, chiar puseele de dor, de suferinţă, de dorinţă, de revoltă – un fel de gheizere generate de vulcanul interior aflat într-un zbucium continuu – ale actantului liric, redate cu o sinceritate dezarmantă, îl descătuşează şi-l relaxează pe iubitorul de poezie captiv în propriile suplicii/doruri/ispite.

Elementele de autoportret dezvăluie o sensibilitate uriaşă. Tocmai această sensibilitate elevată permite lumii şi profanului să treacă prin inima, prin conştiinţa şi prin viaţa poetului cu alură de Christ într-un pelerinaj purificator mai mult sau mai puţin conştient, ce lasă în urmă reziduuri greu de gestionat, timp în care nimeni nu are curiozitatea să afle că „vitraliile de sine" care asigură transcenderea într-o lume mai bună sunt de fapt imaginea şi fiinţa unui om dăruit cu har, ce-i drept, dar totuşi un om ce poate claca în lipsa comprehensiunii şi a afecţiunii semenilor: „Trec razele soarelui prin mine,/ vitraliul aşezat între ieri şi mîine,/ înclinat spre răsărit,/ cu fiecare petic de sticlă/ mărginit de ani cu plumbul lumii,/ săpat în topirea de nisip a faptelor bune/ şi a nedreptăţilor,/ lipit cu bucurii şi vise,/ colorat cu verde de speranţă,/ albastru de mare potolită/ şi spălat cu albul de pace a sufletului.// Sunt destui oameni care se opresc/ să mă privească întins pe vitralii,/ vorbind, bîrfind, înjurînd, tăcînd sau întorcîndu-se nepăsători/ spre ziduri de întuneric" (*Vitralii de sine*). Uzura proprie – consecinţă a condiţiei umane, a legării indestructibile a eului de corpul fizic, de matrice – este acceptată cu o resemnare mascată, declarativă: „Cît de bine mă simt"; cu excepţia acestui vers

care deschide şi închide poemul, rostit cu ironie, cu mîhnire şi cu o sublimată deja revoltă împotriva nenumitului aici *creator*, discursul liric se prezintă sub forma unei lamentaţii ce pune în scenă, într-o avalanşă de comparaţii metaforice, diversele ipostaze ale eului implicat în viaţa de toate zilele: „pustiu străbătut pe jos/ cu-o umbrelă defectă,/ copac lovit de tornade,/ cu trunchiul răsucit/ şi crengile smulse/ [...] vioară scorojită,/ cu strune rupte/ [...] peşteră pentru păianjeni,/ galoş scîlcit şi găurit/ [...] carte cu slove pictate,/ cu pagini sfîşiate,/ fără titlu şi coperţi/ [...] barcă fără vîsle/ [...] steag putrezit de ploi" (*Cît de bine mă simt*).

Dragostea, singurătatea, timpul, ambientul sunt temele predilecte ale acestui volum de versuri, predominantă fiind tema iubirii. Identificăm exerciţiile de admiraţie a feminităţii într-o mulţime de forme de manifestare, de la cele liliale, la o erotică transfigurată în simboluri ale pasiunii. Condiţia de muritor poate fi anulată, de exemplu, printr-un simplu gest de dragoste, veşnicia putînd fi făcută captivă într-o clipă a îmbrăţişării: „Doar tu,/ gheişa mea,/ mai poţi binecuvînta/ lutul/ care mă îngroapă/ în braţele tale/ ce desenează,/ înălţate spre albastru,/ ţara minunată/ a veşniciei" (*Gheişa*). Eul senzorial alunecă adesea în oniric, consecinţă a unei vulnerabilităţi pe care poetul o foloseşte însă în avantajul său, pentru exorcizarea suferinţei. Procesul este dureros, mai ales că imaginaţia construieşte cu frenezie scene posibile, cu atît mai chinuitoare cu cît sunt mai frumoase, mai pline de senzualitate, şi care pe el îl exclud. Ritmurile de dans, muzica tulburătoare, exotică, frumuseţea aproape de sublim a corpurilor în mişcare, prinse în robia momentului vrăjit, transa, paroxismul şi contopirea omului cu Dumnezeu sunt motive pe care Dumitru Octavian Unc le valorifică abil în poeziile *Tango*, *Fado*, *Flamenco*, *Second vals*. Empatia cu cititorul are şansa de a fi completă, pentru că acesta poate auzi muzica, poate vedea tablourile pasionale de dans şi poate percepe invitaţia de a trece pragul senzorial: „Printre flăcări de mîini/ ridicate spre cer/ andaluza coridă cu chitara gitană/ coboară prin văile serii/ în ţipete sacadate,/ aruncate de castanietele/ înmugurite pe degetele braţelor/ răsărite din voalurile roşii/ ale rochiei îndrăcite/ clocotind în volute/ [...]// Tresaltă şi luna/ de bătăile inimii/ cocoţate pe tocurile înfierbîntate de buleria măiastră,/ mîngîind sedusă/ decolteul provocator/ şi buclele bogate ce alunecă/ pe spate celei ce pictează/ pe sunete sălbatice/ alegria şi senzualitatea/ străbună,/ disperarea şi speranţa,/ amorul" (*Flamenco*); „Deschid scrisoarea din Argentina/ pe care mi-ai trimis-o/ [...] În plic, petale de trandafir/ cu mireasmă de tango, fum de ţigară/ şi năduşeală de trup înfierbîntat şi gol/ de femeie/ cu paşii ritmaţi/ şi înfăşuraţi pe piciorul musculos al/ celui care şi-a făurit din mîini/ inelul ce strînge cu forţă/ de menghină/ mijlocul delicat,/ spre care coboară ameţitor/ şi ascuţit,/ decolteul rochiei roşii/ [...] prin ceaţa lacrimilor/ cu marginile încorsetate/ şi strivite de unghiile pumnilor mei,/ nici nu mai zăresc scrisul tău" (*Tango*).

Timpul ce trece într-un singur sens, oricîte drumuri ocolitoare am găsi, aşa cum reiese din lirica poetului a cărui profesie de bază este aceea de medic

chirurg, este o temă tratată, cel puţin în acest volum, într-un mod insolit. Poet imaginativ şi reflexiv totodată, Dumitru Octavian Unc nu are doar fascinaţia suferinţei (cauzată de dragoste, de dor, de singurătate, de pierderea celor dragi etc.), ci şi fascinaţia timpului. Salturile înainte în timp au rolul să demonstreze, contrar legilor fizicii, că viaţa trece mai repede în cazul acelora care omit să se bucure cum se cuvine de ea, care o neglijează şi uită, astfel, să trăiască. Spaima de a nu trăi viaţa aşa cum ar trebui transbordează pe scena prezentului un timp decrepit, pe care eul liric îl joacă sincer şi cu toate durerile pe care le resimte în această ipostază: „Îi zăresc pe copii cum îmi aşază/ În faţă, un tort pe care scrie: „Tata – 85 de ani./ Dar ce, eu sunt tata?// La cîte aniversări nu am participat....” (*Știu cine sunt?);* „Azi, la 90 de ani, te iert...” (*Nu pot să te iert*); „Sunt scos astăzi iar la plimbare/ în căruciorul pe care l-am primit/ ca trofeu de încununare a vieţii mele/ [...] ajungînd un suflet zidit/ în propriul trup” (*Căruciorul*).

Solitudinea pe care o resimte poetul se înalţă pe măsura înaintării în viaţă şi pare să nu mai aibă la bază absenţa oamenilor iubiţi, ci absenţa instanţei divine. Răfuiala trebuie să fie, în acest caz, direct cu Dumnezeu: „Credeam, Doamne,/ că te găsesc să mai vorbim,/ să-ţi mai cer un sfat,/ să-ţi arăt ce-am mai făcut,/ să te mai rog cîte ceva” (*Unde ești?*). Lui trebuie să i se reproşeze drumul greşit pe care l-a apucat omenirea. Repunerea pe tapet a lepădării lui Petru are menirea de a aminti Domnului plămada non-fiabilă pe care a ales-o pentru facerea omului. Tăcerea divină induce disperarea poetului devenit, sub auspiciile creaţiei, un alt *creator*, care simte nevoia refacerii lumii, după o riscantă anulare a *Genezei* biblice.

Între confesiunea netrucată, liberă de măşti grele, de angajamente de efect sau de fade elemente idealizante, şi rescrierea metaforizată a realului/imaginarului, Dumitru Octavian Unc face parte din categoria poeţilor care caută Nirvana pe pămînt, *hic et nunc*. A învăţat, inclusiv prin prisma profesiei sale, că negocierea cu Dumnezeu poate avea sorţi de izbîndă numai luîndu-I-o înainte, edificîndu-L, adică, cu argumente zidite în veşnicie, chiar dacă acest lucru înseamnă şi autojertfire. Faptul că sentimentul nu este niciodată ambiguizat conferă liricii sale şansa de substituire într-un nesecat izvor de inspiraţie şi de trăire pentru frumoşii iubitori ai versului. Sonul unei astfel de poezii nu are cum să se piardă după ce a reverberat între pereţii de jad şi de ambră ai sufletului.

Marina CUȘA

Roua anilor lui Daniel Onaca

De câțiva ani, Daniel Onaca și-a propus să adune în tiparul haiku-ului „roua anului" care tocmai a trecut. Mi-a parvenit ceva mai târziu, însă cu prospețime intactă, volumul *Roua anului 2017*, apărut la Coresi Publishing House.

Cartea este eteroclită din punct de vedere tematic, după cum și viața autorului a parcurs o varietate de spații geografice și existențiale într-un an de zile. Putem reface itinerarul lui Daniel Onaca, de la satul suedez ascuns în codrii adânci din Smaland, Suedia, unde locuiește, la meleagurile dobrogene unde se întoarce periodic vara, dar și itinerarul spiritual subsecvent, de la confruntare cu rigorile iernii scandinave, la exorcizarea ei prin întâlnirea strălucirilor Mării Negre, lângă care visează să ancoreze cândva. Sentimentele exprimate în culegere sunt declanșate atât de întâmplările din lumea imediată, cât și de cele survenite în țara natală, la care autorul este atent tot timpul, și care-și trimit ecoul în text.

Poemele de la începutul plachetei surprind temperatura morală a insului oprimat de interminabila iarnă a Nordului: „Nissana iarna- picături amare cad/ pe fundul cănii"; sau: „urme- n zăpadă-/ cu fruntea sprijinită/ de geamul rece". Motivul ploii amintește de spleen-ul simbolist și bacovian: „caligrafie-/ februarie pe geam/ urme de lacrimi"; sau: „nici un fulg pe geam-/ familiară și azi/ cadența ploii". O astfel de atmosferă sufletească explică frecvența motivului păsării: cucul, codobatura, țarca, mierla, cinteza, pițigoiul, toate simboluri ale libertății spiritului și ale transcenderii.

Textul fiind oglinda anului, multe poeme se grupează în jurul temei sociale, nelipsind notele incisive. De exemplu: „ în miezul zilei-/ o coajă de banană/ șterge parbrizul"; sau: „stolul alungat-/ prin fereastra deschisă/ manele în zori"; sau: „ octombrie trist-/ în Piața Victoriei /umbrele negre". Jocurile de cuvinte induc acel râsul-plânsul îmblânzitor: „ Un fir purpuriu/ străbătând istoria-/ oaia lui Daea"; ori: „Ceață pe mare. /Oi bârsane ieșite/ toate la liman."

Dar dacă haiku-ul este, așa cum s-a opinat, un poem filosofic despre condiția omului în cadrul naturii, Daniel Onaca demonstrează că poate scrie haiku major în multe dintre piesele sale. Iată de exmplu un poem despre iminența pericolului: „ chira în aer-/ drept spre piatră stridia/ încă întreagă"; unul despre rătăcire sau moarte: „la ceas de noapte-/ demult fără lumină/ farul genovez''; despre suferința necunoașterii : „în august pe dig-/ priviri stăvilite de/ perdeaua de nori"; despre puterea artei de a eterniza efemerul: „fluturele dus/ de vârtejul vântului-/ rămas un haiku"; despre vitalitate: „ noapte cu cântec-/ în heleșteul cel nou/ broasca bătrână".

În ceea ce priveşte forma, autorul este un haijin dogmatic, respectând cu stricteţe regula de 5-7-5 silabe, kigo-ul, kireji, însă plăcându-i să producă destindere prin jocul aliteraţiilor şi al asonanţelor: „*Viaţa la ţară* – o ţarcă oţărâtă/ la mâţa din ţarc".

Numele lui Daniel Onaca se află în plină ascensiune în lumea iubitorilor de haiku. El este cunoscut prin (după ştiinţa noastră) cinci volume de lirică niponă, prezenţă la colocvii şi diverse apariţii în revistele româneşti, printre care şi *Poezia*, unde a publicat eseuri şi traduceri din opera unor scriitori suedezi. Îl aşteptăm să ofere cititorilor şi roua anilor ce vor veni, pe care ştie s-o culeagă cu fineţe şi inteligenţă.

ÎNSEMNĂRI

Florentina NIŢĂ

POEZIA DIASPOREI (XI)
O antologie, un îndemn, o bucurie

Realizarea unei antologii de poezie se aseamănă întrucâtva cu regizarea unui spectacol în care distribuţia, repertoriul şi ordinea intrării în scenă se definesc pe parcursul desfăşurării sale. Actorii îşi concep singuri rolurile, mai mult sau mai puţin în sincronie, coordonarea jucând doar un rol de liant şi de orientare tematică.

Ideea de a alcătui o lucrare colectivă a venit spontan, fără premeditare şi fără un scop anume, ca o reminiscenţă probabil a prea multelor întâlniri interculturale la care am simţit nevoia să găsesc o mai mare reprezentativitate şi spirit de echipă în evoluţiile româneşti, deseori fructul unor iniţiative individuale, faţă de participări mult mai unitare din partea altor comunităţi.

La prima impresie părea a fi o formalitate şi nu mi-am închipuit că m-aş putea izbi de un refuz categoric, indiferenţă ori suspiciune ca răspuns la invitaţia de participare făcută în aceste condiţii, ce s-a dovedit a fi, în cele din urmă, un mod eficace de a

testa vechi şi noi relaţii, aparent solide până la proba contrarie. De altfel, după primele refuzuri tranşante, cel mai greu a fost să nu renunţ. O dată însă lucrul început, au apărut şi alte propuneri de colaborare. Iar când lucrarea începea să se concretizeze s-a ivit şi ocazia de a ieşi la rampă, în cadrul unui Festival Internaţional de Poezie, ceea ce a impus un ritm mai susţinut pentru finalizare. Prezentarea în cadrul unui eveniment special dedicat poeţilor români din Italia a fost apreciată, ceea ce a răsplătit toate eforturile şi ne-a întărit convingerea că era un act necesar.

Cei mai tari susţinători au fost, în mod surprinzător, tocmai cei pe care îi cunoşteam mai puţin până atunci sau care aflaseră întâmplător despre iniţiativă,

unii dintre ei fiind debutanţi. Dacă e să privesc retrospectiv, lor şi entuziasmului lor molipsitor li se datorează depăşirea unor momente de cumpănă. Pentru că au ajuns la un moment dat să creadă mai mult decât mine în acest proiect. Fie şi numai pentru acest lucru meritau să aibă un spaţiu alocat alături de autori deja consacraţi, iar nu un capitol separat de debut, cum se preconizase. Şi cum despre unele nume prezente în lucrare am mai avut ocazia să fac aprecieri şi voi mai scrie încă, de data aceasta voi face câteva referiri la aceia care au venit în întâmpinare din proprie iniţiativă şi pentru care publicarea în antologie echivalează cu un îndemn de a merge mai departe.

Tincuţa Borşan este din Galaţi şi trăieşte în Italia de mai bine de cincisprezece ani, unde simte că s-a realizat atât din punct de vedere profesional cât şi spiritual. Realizările sale literare, expuse public până acum doar ocazional, răspund în cel mai sincer mod dorinţei de a-şi exprima mulţumirea şi dragostea faţă de tot ceea ce viaţa îi oferă. Recunoaştem în versurile sale o mare sensibilitate, diluată în tristeţi melancolice şi reflecţii izvorâte dintr-o suferinţă lăuntrică, dar care înmuguresc în lumina speranţei.

Alexandra Firiţă nu e la primii paşi în ale poeziei nici în România, unde a publicat mai multe plachete de versuri, nici în Italia unde este câştigătoarea unor premii în concursuri literare de prestigiu. Cel mai recent dintre acestea, obţinut cu o poezie în limba română, este un rezultat remarcabil în contextul unei concurenţe internaţionale. Versurile sale se constituie în tot atâtea mărturii ale unor frământări, căutări şi revelaţii asupra misterelor vieţii.

Ana Maria Patraşcu este o profesoară din Iaşi stabilită la Bari, unde lucrează ca mediator intercultural şi ca profesor de limbă, cultură şi civilizaţie românească. Creaţiile sale se remarcă prin arta compoziţiei şi talentul de a transpune în versuri comportamente moralizatoare din regnul animal, spre a trage învăţăminte pentru copii, aducând o notă de candoare lirică şi umor fin.

Loredana Pastia s-a născut la Bacău şi, deşi trăieşte de mai mulţi ani la Torino, consideră a fi de o mare importanţă să păstreze tradiţiile româneşti şi dragostea pentru limba maternă în familie, îndeosebi pentru cele două fiice născute în Italia. Poeziile sale abordează o tematică limitată la universul de trăiri şi experienţe proprii de viaţă. Se remarcă grija în a construi compoziţii armonioase chiar dacă, pe alocuri, se contopesc în exprimări diluate.

Cristina Maria Plescan e fiica Loredanei. Prin prezenţa celor două, mamă şi fiică, avem un dublu debut literar în familie. Ajunsă în Italia la vârsta de 12 ani, ea a urmat cursurile liceale la Torino. Se exprimă la fel de bine în română şi în italiană, dar simte că versurile capătă un înţeles mai profund, expresiv în limba maternă. A colaborat şi la realizarea unor traduceri pentru antologie. Versurile sale aduc o prospeţime specifică vârstei şi vigoare stârnită de sentimente puternice ce descătuşează energii şi vibraţii lirice profunde.

Angelica Prelipcean este originară din Dornești, Suceava şi trăieşte la Torino de mai mulţi ani. Profilul său meditativ şi profund religios, sensibilitatea şi delicateţea sufletească, se identifică cu pregnanţă din poeziile sale ce se constituie într-un debut literar. Îndrăgostită de frumos şi îmbogăţită spiritual

prin descoperirea valorilor milostiveniei, se consideră a fi ”un vas pe care Creatorul îl umple cu inspirație și bucurie”.

Gheorghe Sănduleac a plecat din Botoșani în urmă cu douăzeci și cinci de ani și s-a stabilit în provincia Cremona din Italia. În contrast cu asperitățile vieții și o cotidianitate deseori rugoasă, încercările sale poetice sunt marcate de o aspirație obsesivă spre iubirea pură, idealizată și idolatrizată. Aprecierile favorabile ale publicului obținute cu prilejul unor recitaluri de poezie derivă dintr-o percepție directă a mesajului transmis și sinceritatea discursului liric.

Fiindcă i-a fost menit să iasă în luna mai, plin sezon floreal, cu o reprezentativitate ce s-a reușit a se obține fie prin acoperirea mai multor zone geografice de proveniență a autorilor, cât și prin localizarea teritorială actuală în peninsula italică, s-a numit: „Inflorescenze. Poeți români din Italia. Antologie de poezie contemporană.” A apărut în ediție bilingvă româno-italiană la editura Rediviva Edizioni din Milano și a fost prezentată pentru prima oară la Festivalul Internațional de Poezie de la Milano în cadrul unui eveniment ce a avut ca protagoniști pe o parte din autorii incluși în antologie.

Carmelia LEONTE

Marian VINTILĂ

În mod normal, elogiile şi distincţiile nu trebuie să ni le acordăm singuri pentru că astfel unii cârcotaşi vor crede că nu le meritǎm. Deşi, la urma urmei, am auzit că există poeţi care şi-au ridicat statui din timpul vieţii şi le-au inaugurat în curtea casei. Nu este vorba de o metaforă, există astfel de cazuri! Cu alte cuvinte, dacă intenţionaţi să faceţi asta, vă anunţ că nu veţi fi aplaudat nici măcar pentru originalitate.

Şi totuşi, pe dumneavoastră vă prinde, până la un punct, lauda de sine pentru că nota de autoironie nu lipseşte sau măcar poate fi bănuită, deci aveţi inteligenţa să lăsaţi loc pentru interpretare. Se vede că aveţi o părere deosebit de bună despre tot ce faceţi, însă există şi un spaţiu salvator al incertitudinii, din care se poate naşte poezia. Acolo ar fi bine să zăboviţi, cred eu, să valorificaţi propriile vulnerabilităţi şi îndoieli din care este posibil să răsară ceva imprevizibil în acest moment.

Ionela DIACONU

Sensibilitatea dumneavoastră vă dă o aparenţă de fragilitate plină de farmec, însă această aparenţă se dovedeşte o capcană iscusit întinsă cititorilor, care, după ce vă citesc versurile cu atenţie, se conving că aveţi un cuvânt de spus, că dialogul cu dumneavoastră, în orice formă ar fi, contează. Volutele patetice pe care le desfăşuraţi ascund experienţe nu numai de viaţă, ci şi culturale, demne de apreciere. Uneori limbajul este prea încărcat cu epitete şi explicitări de tot felul, dar, în definitiv, aceasta poate fi doar o chestiune de gust. Îndrăznesc totuşi să afirm că nu ar strica, pe viitor, să vă concentraţi asupra unei limpeziri a discursului poetic, care ascunde nestemate, dar numai pentru cine are răbdare să le caute. Cu alte cuvinte, redundanţa lirică poate împiedica receptarea.

Mihaela DRUGESCU

Privindu-vă fotografia pe care mi-aţi trimis-o, am avut sentimentul că ne-am întâlnit cândva. În plus, privirea dumneavoastră mustrătoare mi-a cam inhibat avântul critic! Spun asta pe jumătate în glumă, nu vreau să dau idei poeţilor să-mi trimită versuri însoţite de cine ştie ce imagini luate dintr-un catalog hollywoodian al unor actori rataţi sau poate dintr-un album seducător cu tineri care au reuşit în viaţă. Nu promit că m-aş lăsa mereu impresionată de fizionomii. În cazul acesta, totuşi, s-a produs o simbioză fericită între chipul dumneavoastră angelic şi textele pe care mi le-aţi trimis, astfel încât mi se pare că o critică aspră ar fi în acest context

un act impardonabil de violență. Îmi înfrânez orice pornire și vă spun doar atât: continuați! E prea devreme pentru a avea pretenția unor decantări edificatoare. Rezultatele bune se obțin în timp.

Gheorghe ROTARU

Viața e frumoasă, nu-i așa? Această afirmație, altădată de o banalitate crasă, a devenit neobișnuită în zilele noastre, când oamenii se simt tot mai apăsați de griji, tot mai încrâncenați în așteptarea Apocalipsei care, fie vorba între noi, chiar prinde contur. Europa e în derivă. Însă o poezie militantă e mai greu să aibă și valoare estetică pentru că forța ideilor nu lasă loc pentru exprimarea calofilă. Îndemnul dumneavoastră glorios de a spune adevărul și de a face dreptate pe planetă merită salutat, chiar dacă din punct de vedere strict pragmatic nu are sorți de izbândă. Totuși cred că ar fi nevoie de un context mai adecvat pentru aceste idei pentru că încorsetarea lor în ritmul prozodiei le face să pară vetuste și, pe alocuri, rebarbative. Adică nu slujiți nici estetica, nici cauza. Faptul că viața vi se pare în continuare frumoasă, deși sunteți conștient de pericolele care ne urmăresc la tot pasul, vă trădează firea puternică, de luptător adevărat. Acesta este un lucru bun, dar să nu uităm că poezia implică și un strop de introspecție, ceea ce dumneavoastră vă lipsește cu desăvârșire.

Cărţile

Shakespeare! adesea te gîndesc cu jale,
Prieten blînd al sufletului meu;
Izvorul plin al cînturilor tale
Îmi sare-n gînd şi le repet mereu.
Atît de crud eşti tu, ş-atît de moale,
Furtună-i azi şi linu-i glasul tău;
Ca Dumnezeu te-arăţi în mii de feţe
Şi-nveţi ce-un ev nu poate să te-nveţe.

De-aş fi trăit cînd tu trăiai, pe tine
Te-aş fi iubit atît – cît te iubesc?
Căci tot ce simt, de este rău sau bine,
– Destul că simt – tot ţie-ţi mulţumesc.
Tu mi-ai deschis a ochilor lumine,
M-ai învăţat ca lumea s-o citesc,
Greşind cu tine chiar, iubesc greşala:
S-aduc cu tine mi-este toată fala.

Cu tine da... Căci eu am trei izvoară
Din care toată mintea mi-o culeg:
Cu-a ta zîmbire, dulce, lină, clară
A lumii visuri eu ca flori le leg;
Mai am pe-un înţelept... cu-acela iară
Problema morţii lumii o dezleg;
Ş-apoi mai am cu totul pentru mine
Un alt maestru, care viu mă ţine...

Dar despre-acela, ah, nici vorbă nu e.
El e modest şi totuşi foarte mare.
Să tacă el, să doarmă ori să-mi spuie
La nebunii – tot înţelept îmi pare.
Şi vezi, pe-acesta nu-l spun nimănuie.
Nici el nu vrea să-l ştie orişicare,
Căci el vrea numai să-mi adoarmă-n braţă
Şi decît tine mult mai mult mă-nvaţă!